

Obsah

I Usnesení, doporučení a stanoviska

STANOVISKA

Evropský hospodářský a sociální výbor

572. plenární zasedání Evropského hospodářského a sociálního výboru, 21. 9. 2022–22. 9. 2022

2022/C 486/01	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Malé a střední podniky, podniky sociální ekonomiky, řemesla a svobodná povolání / „Fit for 55“ (stanovisko z vlastní iniciativy)	1
2022/C 486/02	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Převody podniků jakožto faktor podporující udržitelné oživení a růst v odvětví malých a středních podniků (stanovisko z vlastní iniciativy)	9
2022/C 486/03	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Sociální taxonomie – výzvy a příležitosti (stanovisko z vlastní iniciativy)	15
2022/C 486/04	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Fond pro přizpůsobování se změně klimatu financovaný v rámci soudržnosti a nástroje Next Generation EU [stanovisko z vlastní iniciativy]	23
2022/C 486/05	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Kryptoaktiva – výzvy a příležitosti (stanovisko z vlastní iniciativy)	30
2022/C 486/06	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke Strategii týkající se pracovníků ve zdravotnictví a péče pro budoucnost Evropy (stanovisko z vlastní iniciativy)	37
2022/C 486/07	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Ověřování dopadu předpisů EU na mladé lidi (stanovisko z vlastní iniciativy)	46

2022/C 486/08	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Úloha technologií pohlcování uhlíku při dekarbonizaci evropského průmyslu (stanovisko z vlastní iniciativy)	53
2022/C 486/09	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Transformace energetiky a digitální transformace ve venkovských oblastech (stanovisko z vlastní iniciativy)	59
2022/C 486/10	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Veřejné investice do energetické infrastruktury jako součást řešení klimatických otázek (stanovisko z vlastní iniciativy)	67
2022/C 486/11	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Společné vytváření služeb obecného zájmu jakožto příspěvek k posílení participativní demokracie v EU (stanovisko z vlastní iniciativy)	76
2022/C 486/12	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tematickému partnerství v rámci Lublaňské dohody (průzkumné stanovisko)	83
2022/C 486/13	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Boj proti energetické chudobě a odolnost EU – výzvy v hospodářském a sociálním ohledu (průzkumné stanovisko na žádost českého předsednictví)	88
2022/C 486/14	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Sociální dialog v souvislosti s ekologickou transformací (průzkumné stanovisko na žádost českého předsednictví)	95
2022/C 486/15	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k významu jaderné energie pro stabilitu cen energie v EU (průzkumné stanovisko na žádost českého předsednictví Rady EU)	102

III Přípravné akty

Evropský hospodářský a sociální výbor

572. plenární zasedání Evropského hospodářského a sociálního výboru, 21. 9. 2022–22. 9. 2022

2022/C 486/16	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu a Radě – Evropský prostor pro zdravotní data: využití síly zdravotních dat ve prospěch lidí, pacientů a inovací [COM(2022) 196 <i>final</i>] a k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o evropském prostoru pro zdravotní data [COM(2022) 197 <i>final</i> – 2022/0140 (COD)]	123
2022/C 486/17	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o ochraně zeměpisných označení řemeslných a průmyslových výrobků a o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/1001 a (EU) 2019/1753 a rozhodnutí Rady (EU) 2019/1754 [COM(2022) 174 <i>final</i> – 2022/0115 (COD)]	129
2022/C 486/18	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru – Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví pravidla pro předcházení pohlavnímu zneužívání dětí a boj proti němu [COM(2022) 209 <i>final</i> — 2022/0155 (COD)] – Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Digitální dekáda pro děti a mládež: nová Evropská strategie pro lepší internet pro děti (BIK+) [COM(2022) 212 <i>final</i>]	133
2022/C 486/19	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice 2011/83/EU o smlouvách o finančních službách uzavřených na dálku a zrušuje směrnice 2002/65/ES (COM(2022) 204 <i>final</i> – 2022/0147 (COD))	139

2022/C 486/20	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení (EU) č. 1303/2013 a nařízení (EU) 2021/1060, pokud jde o dodatečnou flexibilitu pro řešení důsledků vojenské agrese Ruské federace FAST (flexibilní pomoc územím) – CARE (COM(2022) 325 <i>final</i> – 2022/0208 (COD))	144
2022/C 486/21	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Důstojná práce na celém světě (COM(2022) 66 <i>final</i>)	149
2022/C 486/22	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu rozhodnutí Rady o hlavních směrech politik zaměstnanosti členských států [COM(2022) 241 <i>final</i>]	161
2022/C 486/23	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví akt o posílení evropského obranného průmyslu prostřednictvím kolaborativního zadávání veřejných zakázek (COM(2022) 349 <i>final</i>)	168
2022/C 486/24	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se zavádí Program Unie pro bezpečnou konektivitu na období 2023–2027 [COM(2022) 57 <i>final</i> – 2022/0039 (COD)] a společné sdělení Evropskému parlamentu a Radě – Přístup EU k řízení kosmického provozu – Příspěvek EU k řešení globální výzvy [COD]; JOIN(2022) 4 <i>final</i>]	172
2022/C 486/25	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Evropské radě, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů Plán REPowerEU [COM(2022) 230 <i>final</i>] a návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení (EU) 2021/241, pokud jde o kapitoly REPowerEU v plánech pro oživení a odolnost, a mění nařízení (EU) 2021/1060, nařízení (EU) 2021/2115, směrnice 2003/87/ES a rozhodnutí (EU) 2015/1814 [COM(2022) 231 <i>final</i> – 2022/0164(COD)]	185
2022/C 486/26	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Dočasná úleva od pravidel využívání letištních časů z důvodu pandemie COVID-19 (COM(2022) 334 <i>final</i>)	194
2022/C 486/27	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Geopolitický dopad transformace energetiky (JOIN(2022) 23 <i>final</i>)	198

I

(Usnesení, doporučení a stanoviska)

STANOVISKA

EVROPSKÝ HOSPODÁŘSKÝ A SOCIÁLNÍ VÝBOR

572. PLENÁRNÍ ZASEDÁNÍ EVROPSKÉHO HOSPODÁŘSKÉHO A SOCIÁLNÍHO VÝBORU, 21. 9. 2022–22. 9. 2022

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Malé a střední podniky, podniky sociální ekonomiky, řemesla a svobodná povolání / „Fit for 55“

(stanovisko z vlastní iniciativy)

(2022/C 486/01)

Zpravodajka: **Milena ANGELOVA**

Spoluzpravodaj: **Rudolf KOLBE**

Rozhodnutí plenárního shromáždění	20. 1. 2022
Právní základ	čl. 52 odst. 2 jednacího řádu stanovisko z vlastní iniciativy
Odpovědná sekce	Jednotný trh, výroba a spotřeba
Přijato v sekci	27. 6. 2022
Přijato na plenárním zasedání	21. 9. 2022
Plenární zasedání č.	572
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	143/1/0

1. Závěry a doporučení

1.1 Mikropodniky a malé a střední podniky, ať už se jedná o tradiční podniky, rodinné podniky, živnostníky, podniky sociální ekonomiky, řemeslná nebo svobodná povolání, jsou zásadní součástí řešení, jehož účelem je dosažení konkurenceschopného, klimaticky neutrálního, oběhového a inkluzivního hospodářství EU, a to za předpokladu, že jsou vytvořeny a panují správné podmínky. Mikropodniky a malé a střední podniky vytvářejí pozitivní dopad zlepšováním svého vlivu na životní prostředí a tím, že poskytují odborné znalosti a řešení jiným podnikům, občanům a veřejnému sektoru. EHSV uznává a vyzdvihuje rozmanitost a různé potřeby mikropodniků a malých a středních podniků, nicméně vyzývá k tomu, aby byla věnována zvláštní pozornost těm nejmenším a nejzranitelnějším z nich.

1.2 Mnohé mikropodniky a malé a střední podniky nemají dostatečné znalosti o neustále se vyvíjejících legislativních požadavcích, které byly zavedeny za účelem dosažení klimatické neutrality, a nevědí, jak na ně mají reagovat. Kromě toho je pro ně obtížné identifikovat potenciální podnikatelské přínosy a příležitosti, které zelená transformace přináší. EHSV proto zdůrazňuje, že je naléhavě nutné podpořit mikropodniky a malé a střední podniky v tom, aby zelenou transformaci co nejlépe pochopily a zvládly.

1.3 EHSV vyzývá, aby byla uplatňována rozsáhlá a cílená informační a osvětová opatření, která by koordinovaně a vzájemně se doplňujícím způsobem prováděly Evropská komise (EK) a členské státy společně s podnikatelskými organizacemi, komorami, sociálními partnery a dalšími příslušnými zúčastněnými stranami.

1.4 EHSV rovněž požaduje, aby byl vypracován komplexní program zaměřený na podporu mikropodniků a malých a středních podniků při řešení všech problémů, s nimiž se potýkají v rámci svých podnikatelských činností a aktivit v souvislosti s ekologicky odpovědným chováním a dodržováním právních předpisů. Vzhledem k tomu, že mezi mikropodniky a malými a středními podniky existují značné rozdíly, je nezbytné vytvořit vysoce individualizovaná řešení a dobře cílené politiky a opatření.

1.5 Okamžitá a cílená krátkodobá podpora pro mikropodniky a malé a střední podniky je klíčová, aby bylo možné povzbudit jejich hospodářské oživení po pandemii a pomoci jim vypořádat se s důsledky ruské invaze na Ukrajinu, jako jsou vysoké ceny energií a nedostatečné dodávky materiálu a výrobků. EHSV se domnívá, že harmonogramy Zelené dohody pro Evropu (dále jen „Zelená dohoda“) by aktuálně vzhledem k mimořádným okolnostem měly být až do konce krize náležitě flexibilní a zároveň je třeba zajistit, aby se od jejich cílů z žádného důvodu neupustilo.

1.6 Aby bylo možné zlepšit účinné využívání zdrojů v mikropodnicích a malých a středních podnicích, navrhuje EHSV zřídit v různých regionech tzv. „centra oběhového hospodářství“. To by mělo posílit spolupráci mezi společnostmi z různých odvětví a usnadnit rozvoj nových postupů a procesů, včetně demonstrace nových technologií. Nedílnou součástí tohoto procesu by měly být organizace mikropodniků a malých a středních podniků, komory, akademická obec, sociální partneři a další příslušné zúčastněné strany.

1.7 EHSV považuje za důležité, aby byli zástupci mikropodniků a malých a středních podniků zapojeni do přípravy odvětvových plánů zaměřených na opatření v oblasti klimatu na vnitrostátní úrovni a také do utváření způsobů transformace pro různé podnikatelské ekosystémy na úrovni EU, čímž se rovněž posílí znalosti o sdílení osvědčených postupů, řádném přidělování zdrojů a účinném provádění.

1.8 EHSV vyzývá EU a členské státy, aby urychlily zelené investice mikropodniků a malých a středních podniků tím, že zajistí příznivé, předvídatelné a povzbudivé regulační prostředí, včetně bezproblémových postupů pro udělování povolení, a vyvarují se zatěžujících administrativních povinností a stejně tak tím, že umožní rychlý, snadný, jednoduchý a sledovatelný přístup k finančním prostředkům, který bude přizpůsobený různým potřebám jednotlivých skupin mikropodniků a malých a středních podniků.

1.9 EHSV vyzývá k úzké spolupráci mezi poskytovateli vzdělávání a mikropodniky a malými a středními podniky při přizpůsobování odborné přípravy tak, aby odpovídala kompetencím a dovednostem potřebným v rámci zelené transformace, a to i prostřednictvím prohlubování dovedností a změny kvalifikace zaměstnanců i podnikatelů. EHSV mimoto vyzývá k podpoře inovačních činností pro mikropodniky a malé a střední podniky prostřednictvím pobídek ke spolupráci a usnadňování spolupráce s dalšími podniky, jejich organizacemi, komorami, univerzitami a výzkumnými organizacemi.

1.10 EHSV naléhavě vyzývá, aby byl podporován obchod s ekologickými řešeními, která vytvářejí mikropodniky a malé a střední podniky, a to i v rámci veřejných zakázek, tím, že budou pro mikropodniky a malé a střední podniky zajištěny rovné podmínky na jednotném trhu a bude jim usnadněn přístup na zahraniční trhy s ekologicky šetrnými výrobky, technologiemi a službami. Je třeba zajistit konkurenceschopné podnikatelské prostředí pro podniky EU ve vztahu ke třetím zemím, přičemž je třeba využít všech prostředků diplomacie, a to i v oblastech politik zaměřených na klima, zdroje a obchod, a věnovat zvláštní pozornost krokům Číny a dalších rozvíjejících se trhů.

2. Zelená transformace a mikropodniky a malé a střední podniky

2.1 Mikropodniky a malé a střední podniky přispívají k udržitelnému hospodářství, které nabízí velké množství pracovních míst. Zajišťují, aby byly společnosti díky společnému úsilí silnější, přičemž často kombinují hospodářské a sociální funkce a tímto způsobem posilují základy demokracie, jednoty a inkluzivnosti. Mají zásadní význam pro hospodářské a sociální oživení a prosperitu, neboť jsou usazeny ve všech částech EU, a zejména v odlehklých a venkovských oblastech, kde velmi často představují jediný faktor umožňující vyvíjet hospodářskou činnost.

2.2 Změna klimatu je hnací silou přechodu k udržitelné energetice, ale co je důležitější, směřuje celé hospodářství a společnost ke klimatické neutralitě, oběhovosti a celkové udržitelnosti. Je příčinou extrémních povětrnostních jevů a přírodních katastrof a je spojena s dalšími zásadními problémy v oblasti životního prostředí, jako je úbytek biologické rozmanitosti, znečišťování životního prostředí a zhoršování stavu přírodních zdrojů.

2.3 Balíček „Fit for 55“ se zaměřuje konkrétně na zmírňování změny klimatu a zahrnuje velké množství právních předpisů, které se různými způsoby dotýkají mikropodniků a malých a středních podniků. Je součástí provádění stěžejní iniciativy EU, tj. Zelené dohody, která se zaměřuje na udržitelný růst v oblasti průmyslu, obchodu, služeb a energetiky, dopravy, budov a potravinových systémů. Ve všech těchto odvětvích hrají mikropodniky a malé a střední podniky zásadní roli.

2.4 Mikropodniky a malé a střední podniky jsou podstatnou součástí řešení při provádění Zelené dohody za předpokladu, že jsou vytvořeny a panují správné podmínky. Tento pozitivní dopad je jednak výsledkem zlepšení výkonnosti široké škály mikropodniků a malých a středních podniků, jednak vyplývá z činností těchto podniků, které poskytují odborné znalosti a řešení dalším podnikům, občanům a veřejnému sektoru.

2.5 Zelená transformace je úzce spojena s digitální transformací a mikropodniky a malé a střední podniky se musí vypořádat s oběma částmi této souběžné transformace, což je velmi náročná dvojitá výzva, jelikož k tomu potřebují značné zdroje. Digitalizace je nástrojem pro zefektivnění podnikatelských činností, napomáhá expanzi na nové trhy a internacionalizaci a má značný potenciál snížit emise, množství odpadu a využívání přírodních zdrojů. Digitální služby a zařízení však také mají dopady na životní prostředí, které je třeba současně řešit.

2.6 Vedle toho, že mikropodniky a malé a střední podniky usilují o zelenou a digitální transformaci, potýkají se také s nutností hospodářského oživení po pandemii a důsledky ruské invaze na Ukrajinu. Vysoké ceny energií a nedostatečné dodávky materiálu a výrobků patří mezi aktuální problémy, které mají značné dopady na mikropodniky a malé a střední podniky a jejich podnikatelskou činnost. Jejich konkurenceschopnost, stejně jako celkovou konkurenceschopnost hospodářství EU, dále ohrožují náhlé kroky Číny a dalších rozvíjejících se trhů, které rovněž těží z toho, že se vyhnuly sankcím vůči Rusku a platí pro ně méně striktní požadavky v oblasti klimatu a životního prostředí.

2.7 Otázky související s klimatem a životním prostředím jsou nejen záležitostí udržitelnosti životního prostředí, ale do značné míry představují také podstatnou součást konkurenceschopnosti, ziskovosti a celkové hospodářské výkonnosti podniků. Kromě toho, že se mikropodniky a malé a střední podniky opírají o své vlastní hodnoty a obecné morální principy, plní požadavky a očekávání v oblasti klimatu a životního prostředí prostřednictvím různých mechanismů.

- Přímé požadavky regulačního rámce pro mikropodniky a malé a střední podniky, např. požadavky vztahující se na emise, energii, materiál a výrobky, nebo administrativní povinnosti.
- Nepřímé účinky některých požadavků, které mají dopad na dostupnost a ceny výrobních faktorů, jako jsou energie a materiál, nebo účinky dalších nákladů na provoz podniku, včetně zdanění.
- Požadavky vyplývající z hodnotových řetězců v podobě očekávání zákazníků, investorů a finančníků, jako jsou požadavky týkající se udržitelného financování a podávání zpráv, nebo očekávání dalších zúčastněných stran.

2.8 Mnohé mikropodniky a malé a střední podniky si nejsou plně vědomy dopadů specifických politik a požadavků v oblasti klimatu a životního prostředí na jejich podnikání a dodavatelské a hodnotové řetězce, ani toho, jak přizpůsobit nebo upravit výrobky a služby v rané fázi, aby zabránily pozdějším ztrátám nebo dokonce vyloučení z trhu. Navíc se potýkají s omezenými lidskými a finančními zdroji pro každodenní provoz a rozvoj svých podniků a existuje riziko, že kvůli jejich omezené velikosti se očekává nebo vyžaduje příliš mnoho rozličných odborných znalostí. Značná část podniků čelí obtížím způsobeným složitostí neustále se vyvíjejících právních předpisů, administrativní zátěží, finančními pravidly a vysokými náklady, nedostatkem specifických odborných znalostí v oblasti životního prostředí a vědomostí pro volbu správných opatření⁽¹⁾, což je mimo jiné doprovázeno potížemi s přístupem k novým hodnotovým řetězcům, finančním prostředkům, lidským zdrojům a novým obchodním modelům.

2.9 I když nedostatečné povědomí o požadavcích a způsobech, jak na ně reagovat, představuje významnou výzvu, totéž platí i pro potíže při identifikaci možných podnikatelských přínosů a příležitostí, jako jsou nižší náklady na energie a materiál, lepší přístup k finančním prostředkům, vyšší poptávka a nové trhy a lepší pověst mezi zúčastněnými stranami.

(¹) Údaje z bleskového průzkumu Eurobarometr 498. Zpráva o malých a středních podnicích, zelených trzích a účinném využívání zdrojů, s. 46, březen 2022.

2.10 Mikropodniky a malé a střední podniky s hodnotovou nabídkou v oblasti oběhového hospodářství, klimatu, biologické rozmanitosti, obnovitelné energie a dalších témat v rámci Zelené dohody mají přirozenou motivaci zkoumat a využívat nové obchodní příležitosti v těchto oblastech a investovat do nich. Mají mnoho příležitostí, např. v oblasti renovace budov, plánování a výstavby infrastruktury, průmyslové výroby a údržby zařízení, v oblasti poskytování právních a účetních služeb a vývoje digitálních řešení. Proces transformace je do značné míry závislý na jejich inteligentních řešeních, která vytvářejí jimi zaměstnávání odborníci, což podtrhuje význam kvalitního a relevantního vzdělávání, odborného vzdělávání a přípravy a neustálého prohlubování dovedností.

2.11 Nejzranitelnější skupinou mikropodniků a malých a středních podniků, které rovněž potřebují získat nejvíce informací, jsou pak ty, které se domnívají, že Zelená dohoda je jen dalším právním předpisem, který navyšuje celkovou administrativní zátěž, vytváří tlak na jejich stávající obchodní modely a omezuje ziskovost v případě, že budou ve svém podnikání pokračovat beze změn. Tím je zdůrazněna skutečnost, že všechny kategorie mikropodniků a malých a středních podniků, ať už se jedná o zranitelné opozdilce, příznivce nebo lídry, vyžadují určitou, specificky zaměřenou podporu ⁽²⁾.

2.12 Pokud jde mimoto o kapacitu a připravenost, existuje mezi mikropodniky a malými a středními podniky mnoho rozdílů z hlediska povahy a rozsahu problémů v oblasti klimatu a životního prostředí, požadavků a očekávání, jimž čelí, a příležitostí, které se jim nabízejí. Tyto rozdíly vyplývají z různých faktorů: náročnosti podnikání z hlediska přírodních zdrojů, velikosti podniku, postavení podniku v dodavatelských řetězcích a obchodních ekosystémech, umístění podniku, typů zákazníků, zdrojů výrobních faktorů a zeměpisných trhů podniku.

2.13 To vyžaduje vysoce individualizovaná řešení a dobře cílené politiky a opatření, které zohledňují rozdíly například mezi středními podniky ve zpracovatelském průmyslu, podniky působícími v odvětvích pohostinství a maloobchodu, rodinnými a tradičními podniky, inovativními začínajícími podniky, podniky sociální ekonomiky a řemeslnými a svobodnými povoláními.

2.14 I přes mnohé rozdíly mezi jednotlivými mikropodniky a malými a středními podniky začíná úspěšné řízení zelené transformace v každém podniku náležitým povědomím a znalostmi o aktuálních otázkách a trendech, což podniku umožní uvědomit si své silné a slabé stránky, příležitosti a rizika a vymezit, jaký postoj hodlá k zelené transformaci zaujmout.

2.15 Nejkonkrétnější úsilí na úrovni podniků souvisí s plánováním, organizací a sledováním celkové podnikatelské činnosti, včetně výroby a obchodu se zbožím a službami, dopravy a logistiky a nákupu energie, surovin a dalších výrobních faktorů. Klimatické a environmentální aspekty jsou také nedílnou součástí inovačních aktivit, rozvoje dovedností a zapojení všech zaměstnanců a dále pak komunikace a spolupráce se zúčastněnými stranami.

3. Politiky a opatření na podporu mikropodniků a malých a středních podniků v rámci balíčku „Fit for 55“

3.1 Aby byly mikropodniky a malé a střední podniky připraveny dosáhnout 55 % snížení emisí („Fit for 55“) a zvládnout úspěšně uskutečnit zelenou transformaci, musí být důkladně informovány a musí jim být umožněno lépe porozumět důsledkům nových a složitých legislativních návrhů ⁽³⁾. Za tímto účelem jsou nezbytná rozsáhlá a cílená informační a osvětová opatření, která by koordinovaně a vzájemně se doplňujícím způsobem prováděly EK a členské státy, jež nesou v této otázce zásadní odpovědnost. Rovněž podnikatelské organizace a komory mají ústřední úlohu v informování a podpoře svých členů a v této činnosti je doplňují poskytovatelé vzdělávání a odborné přípravy, úřady pro regionální rozvoj, klastrové organizace, sociální partneři a příslušné organizace občanské společnosti.

3.1.1 Následkem ruské invaze na Ukrajinu jsou politiky související se Zelenou dohodou v současnosti otevřeně konzultovány, pokud jde o jejich harmonogramy, a to vzhledem k novým mimořádným okolnostem a závislosti EU na energiích a potravinách z Ruska a Ukrajiny. EHSV bere na vědomí tyto mimořádné okolnosti a závislosti a domnívá se, že od ekologických cílů by se nemělo z žádného důvodu upustit, avšak aktuálně by až do konce krize logicky měla být umožněna patřičná flexibilita.

⁽²⁾ Smit, S. J., *SME focus – Long-term strategy for the European industrial future* (Zaměřeno na malé a střední podniky – Dlouhodobá strategie pro budoucnost evropského průmyslu), tematická sekce EP Hospodářská politika a politika v oblasti vědy a kvality života, PE 648.776 – duben 2020.

⁽³⁾ Balíček „Fit for 55“ zahrnuje rozsáhlou škálu legislativních iniciativ, v jejichž případě je konečné rozhodnutí předmětem jednání mezi institucemi. Dokud tento proces nebude dokončen, mikropodniky a malé a střední podniky mohou vycházet pouze z dílčích informací a čelit nejistotě ohledně budoucnosti.

3.1.2 Kromě náležitého posouzení dopadů všech legislativních iniciativ EHSV vyzývá EK, aby vypracovala komplexní, jasné a jednoznačné pokyny týkající se všech stávajících a připravovaných požadavků souvisejících s klimatem a jejich důsledků pro mikropodniky a malé a střední podniky, které by měly zahrnovat:

- přímé požadavky nebo omezení pro mikropodniky a malé a střední podniky v rámci různých právních předpisů, které budou rozdělené podle různých typů a kategorií podniků (odvětví, velikost atd.);
- nepřímé dopady na mikropodniky a malé a střední podniky, které pravděpodobně vyplynou z tržních mechanismů v důsledku požadavků zaměřených na velké společnosti.

3.1.3 EHSV vyzývá, aby byly připraveny také odpovídající pokyny k právním předpisům zaměřeným na další významné otázky životního prostředí. Obecněji by se takové pokyny měly stát běžnou praxí a měly by doprovázet všechny budoucí iniciativy v oblasti Zelené dohody. Mikropodniky a malé a střední podniky potřebují stabilní právní rámec, který jim nabídne jasné perspektivy a možnost plánovat investice. Není možno akceptovat náhlé změny, jako se nedávno stalo v případě nových cílů v oblasti obnovitelných zdrojů a energetické náročnosti v plánu REPowerEU, neboť tyto změny zhoršují již tak velice složité a nejisté prostředí.

3.2 Vzhledem k velmi rozsáhlému a intenzivnímu dopadu Zelené dohody se předpokládá celková transformace průmyslu. V souladu se zásadou „zelenou malým a středním podnikům“ a s cílem zabránit tomu, aby mikropodniky a malé střední podniky „prostě ukončily svou podnikatelskou činnost“, je zapotřebí vypracovat komplexní a rozsáhlý program podpory a rozvoje schopností. Účelem by bylo podpořit mikropodniky a malé a střední podniky při řešení všech problémů, s nimiž se potýkají v rámci svých podnikatelských činností a aktivit v souvislosti s ekologicky odpovědným chováním a dodržováním právních předpisů.

3.2.1 EHSV vidí velký zájem EK a EP navázat na již zavedené iniciativy na podporu strategie pro malé a střední podniky a prozkoumat další možnosti úspěšného naplňování této strategie. EHSV požaduje, aby se tento zájem účinně promítl do politiky ve všech možných oblastech, a zdůrazňuje nepostradatelnou úlohu členských států, které budou jednat ve spolupráci s organizacemi mikropodniků a malých a středních podniků, komorami, sociálními partnery a dalšími příslušnými zúčastněnými stranami.

3.2.2 Budoucností dalšího růstu mikropodniků a malých a středních podniků a zaměstnanosti jsou mladí podnikatelé. Jejich pozornost vůči spotřebitelům a atraktivita pro mladé zaměstnance ve spojení s rostoucím zájmem o zelenou transformaci proto musí být konkrétněji identifikovány a řešeny, například v plánech na podporu oživení. Aby bylo možné plně využít potenciál celé společnosti a rozšířit rozmanitost podniků, je navíc třeba odstranit veškeré překážky bránící podnikání žen. Pobídky a podporu si zaslouží také podnikatelský duch zranitelných skupin, jako jsou osoby se zdravotním postižením, migranti a menšinové komunity.

3.2.3 V zájmu posílení synergií digitalizace a ekologizace v mikropodnicích a malých a středních podnicích je nutné zohledňovat při tvorbě politik a opatření oba tyto trendy současně. Vzhledem k tomu, že zelená ani digitální transformace není pouze technickou či finanční záležitostí, je třeba vyřešit zásadní personální a obchodní otázky, aby se velká většina mikropodniků a malých a středních podniků rozhodla pro dlouhodobou souběžnou transformaci, která obstojí i v budoucnu (*).

3.2.4 EHSV dále vyzývá EK a členské státy, aby monitorovaly dopady provádění zelené a digitální transformace na dodavatelské a hodnotové řetězce a také odpovídající regionální hospodářský a společenský vývoj, aby bylo možné včas čelit případným negativním dopadům na mikropodniky a malé a střední podniky a zaměstnanost.

3.3 S cílem podpořit rozvoj každodenních podnikatelských činností mikropodniků a malých a středních podniků, jako je výroba zboží a zajišťování služeb, výroba a využívání energie a organizace logistiky, je třeba mít k dispozici vhodnou nabídku praktických poradenských služeb a platform spolupráce.

3.3.1 EHSV vyzývá EU a členské státy, aby podporovaly a povzbuzovaly zavádění služeb technologické a manažerské podpory určených mikropodnikům a malým a středním podnikům a plně při tom využily potenciál různých nástrojů, zejména v rámci provádění národních plánů pro oživení a odolnost a dohod o partnerství, a to s cílem pomoci podnikům zlepšit energetickou účinnost a účinnost využívání zdrojů a snížit produkci emisí a odpadů, aby se minimalizovaly náklady i dopady na životní prostředí. EHSV rovněž vyzývá k tomu, aby environmentální hlediska byla začleněna též do poradenských služeb v digitální oblasti.

(*) Zaměřeno na malé a střední podniky, tematická sekce EP, duben 2020.

3.3.2 Aby bylo možné zlepšit účinné využívání zdrojů v mikropodnicích a malých a středních podnicích, navrhuje EHSV zřídit v různých regionech tzv. „centra oběhového hospodářství“. To by mělo posílit spolupráci mezi společnostmi z různých odvětví a usnadnit rozvoj nových procesů pro recyklaci a opětovné využívání odpadu a vedlejších produktů, včetně demonstrace nových technologií.

3.3.3 EHSV vyzývá k zapojení mikropodniků a malých a středních podniků a jejich zástupců do přípravy odvětvových plánů zaměřených na opatření v oblasti klimatu na vnitrostátní úrovni a také do utváření způsobů transformace pro různé podnikatelské ekosystémy na úrovni EU, čímž se rovněž posílí znalosti o sdílení osvědčených postupů, řádném přidělování zdrojů a účinném provádění.

3.4 V zájmu posílení a podpory investic do ekologizace mikropodniků a malých a středních podniků, hospodářství a společnosti jako celku je třeba zajistit příznivé investiční prostředí a podmínky, které mikropodnikům a malým a středním podnikům umožní řádný přístup k financování.

3.4.1 EHSV vyzývá EU a členské státy, aby urychlily investice mikropodniků a malých a středních podniků tím, že:

- zajistí příznivé a povzbudivé regulační prostředí, včetně krátkých a zjednodušených postupů pro udělování povolení, a vyvarují se zatěžujících administrativních povinností;
- umožní rychlý, snadný, jednoduchý a sledovatelný přístup k finančním prostředkům, který bude přizpůsobený různým potřebám mikropodniků a malých a středních podniků v závislosti na jejich druhu, činnosti, umístění, odvětví atd., a to i prostřednictvím cílených grantových nástrojů.

3.4.2 EHSV vyzývá EK, aby náležitě zohlednila nepřímé dopady kritérií udržitelného financování na mikropodniky a malé a střední podniky. Totéž platí pro požadavky na solventnost v případě bank a veškerá další politická opatření v oblasti hospodářské a fiskální politiky, která mají nepřímý dopad na schopnost mikropodniků a malých a středních podniků investovat a provozovat svoji činnost, což vede k vytváření a zachování pracovních míst.

3.4.3 EHSV vyzývá k dodržování pravidel řádné hospodářské soutěže při přidělování veřejných prostředků na zelené investice. EHSV rovněž zdůrazňuje, že je třeba monitorovat finanční toky pomocí vhodných ukazatelů. Je důležité zajistit mikropodnikům a malým a středním podnikům rovný přístup k veřejným zakázkám a investicím, např. do obecní infrastruktury, a také podpořit investice do ekologizace samotných mikropodniků a malých a středních podniků, např. využitím veřejného financování jakožto faktoru stimulačního soukromé investice.

3.4.4 V návaznosti na nedávný vývoj na trzích s energiemi EK uznala zranitelnost mikropodniků a malých a středních podniků v důsledku zvyšujícího se rizika energetické chudoby⁽⁵⁾. EHSV vítá definici „zranitelných mikropodniků“ a požaduje, aby bylo vyvinuto další úsilí s cílem poskytnout jim odpovídající podporu při řešení této zátěže.

3.5 EHSV vyzývá EU a členské státy, aby posílily obchodování s ekologickými řešeními mikropodniků a malých a středních podniků tím, že vytvoří a zajistí vhodné tržní podmínky, které umožní následující kroky.

- Zajistí mikropodnikům a malým a středním podnikům rovné podmínky na jednotném trhu, pokud jde o obchod s výrobky, technologiemi a službami, které přispívají k zelené transformaci.
- Zajistí, aby byl mikropodnikům a malým a středním podnikům umožněn řádný přístup k poskytování ekologických řešení veřejnému sektoru v rámci nabídkových řízení, například v oblasti stavebnictví, technologií a služeb. Je nutné zavést pro tyto služby povinné postupy založené na kvalitě a snížit požadavky na kapacitu, které mikropodnikům a malým a středním podnikům brání v účasti v zadávacích řízeních.
- Usnadní rovný přístup mikropodniků a malých a středních podniků na zahraniční trhy se zelenými výrobky, technologiemi a službami prostřednictvím mnohostranných a dvoustranných obchodních dohod. EHSV rovněž vybízí členské státy, aby při svých aktivitách na podporu vývozu náležitě zohledňovaly potřeby mikropodniků a malých a středních podniků.
- Zajistí konkurenceschopné podnikatelské prostředí pro podniky EU ve vztahu ke třetím zemím, přičemž je třeba využít všech prostředků diplomacie, a to i v oblastech politik zaměřených na klima, zdroje a obchod. Zvláštní pozornost je třeba věnovat Číně a dalším rozvíjejícím se trhům a pohotově a koordinovaně reagovat na jejich náhlé kroky.
- Zajistí, aby normy podporující zelenou transformaci byly vypracovány způsobem vstřícným vůči mikropodnikům a malým a středním podnikům a umožňovaly inovace prosazováním rovnocenných alternativních řešení.

(5) COM(2021) 568 final, 14.7.2021. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:52021PC0568>.

3.6 EHSV vyzývá, aby byla k posílení úlohy mikropodniků a malých a středních podniků při vývoji nových ekologických řešení pro podniky, spotřebitele a společnost jako celek přijata následujících opatření.

- Rozličné inovační programy a iniciativy musí být pro mikropodniky a malé a střední podniky snadněji pochopitelné a přístupné a měly by být vydány pokyny ohledně různých nástrojů financování, které jsou v oblasti zelených inovací k dispozici, včetně nástrojů Evropského investičního fondu.
- Financování by mělo podporovat přístup mikropodniků a malých a středních podniků k inovačním ekosystémům a partnerstvím s předními velkými společnostmi. Kromě toho by členské státy měly usnadnit spolupráci mikropodniků a malých a středních podniků s univerzitami a výzkumnými organizacemi při vývoji nových výrobků, technologií a řešení.
- Je třeba urychlit vytváření společných datových prostorů a jednoduchý přístup k těmto prostorům pro mikropodniky a malé a střední podniky s cílem přispět k vývoji nových ekologických a digitálních řešení, včetně těch, která jsou založena na umělé inteligenci.

3.7 Aby bylo možné zajistit náležité dovednosti potřebné pro rozvoj a provoz podniků v souladu se zelenou transformací⁽⁶⁾, EHSV vyzývá k podniknutí následujících kroků.

- Zajistit, aby učební osnovy odborného a vysokoškolského studia a přístupy k dalšímu profesnímu rozvoji plně zohledňovaly kompetence a dovednosti potřebné v rámci zelené transformace a zaměřovaly se na širší proces ekologizace pracovních míst a vzájemnou závislost jednotlivých odvětví.
- Podporovat úzkou spolupráci mezi poskytovateli vzdělávání a mikropodniky a malými a středními podniky při vytváření nabídky odborné přípravy, včetně modulů a mikrokurzů, které lze využít pro prohlubování dovedností, aby bylo možné naplnit v tomto ohledu potřeby podniků.
- Využívat sociální dialog ke zjištění potřeb a k rozvoji dovedností na pracovištích. Vzhledem k velikosti a rozmanitosti mikropodniků a malých a středních podniků a specifickým rysům různých vnitrostátních systémů má sociální dialog a spolupráce mezi zaměstnavateli a zaměstnanci v mikropodnicích a malých a středních podnicích různé podoby.

3.8 EHSV vyzývá k vytvoření vhodných ukazatelů a praktických nástrojů, které přispějí k systematickému monitorování činností a dopadů podniků v souvislosti se zelenou transformací. Mělo by to sloužit také k informování široké škály zúčastněných stran. EHSV zároveň vyzývá tvůrce politik EU, aby mikropodnikům a malým a středním podnikům neukládali zatěžující povinnosti ohledně podávání zpráv a také aby vyhodnotili nepřímé dopady na mikropodniky a malé a střední podniky v návaznosti na požadavky na podávání zpráv zaměřené na velké podniky.

4. Zvláštní připomínky ke svobodným povoláním, řemeslům a podnikům sociální ekonomiky

4.1 Aby bylo možné zajistit spravedlivou ekologickou transformaci, při níž nebude nikdo opomenut, je zásadně nutné formulovat politiky EU s ohledem na jejich případný dopad na živnostníky a řemeslníky. Tyto hospodářské subjekty jsou pro místní ekonomiky vskutku důležité, protože nabízejí nepostradatelné zboží a služby přizpůsobené potřebám spotřebitelů, a to i v zeměpisných oblastech, které jsou méně propojeny s městskými centry. Dialog s jejich zástupci, jako jsou podnikatelské organizace a komory, umožňuje přijímat rozumná politická rozhodnutí, která zohledňují možné dopady v praxi.

4.2 K nalezení optimalizovaných inovativních řešení v oblasti změny klimatu a dalších environmentálních výzev je nutné mít k dispozici nezávislé odborné znalosti. Svobodná povolání odpovídají na tuto potřebu v několika oblastech hospodářství a společnosti tím, že poskytují technické, právní, finanční a nefinanční odborné znalosti a poradenství. EHSV vyzývá k přijetí opatření na úrovni EU, která by motivovala členské státy k prosazování profesních předpisů, aby se zajistilo řádné provádění zelené a digitální transformace, např. ve složitých technických přístupech, a podpořila se tak tržně nejvhodnější a nejnovativnější řešení.

4.3 Vyšší udržitelnosti místního a regionálního územního plánování lze dosáhnout posílením poradenských služeb pro obce. Je rovněž důležité dále rozvíjet koncepci strategického posuzování vlivů na životní prostředí směrem k posuzování udržitelnosti (ekologické, hospodářské a sociální). Zadávací řízení v celé EU by měla uplatňovat klimatická a další kvalitativní kritéria a tím podporovat inovace v mikropodnicích a malých a středních podnicích a usnadnit jejich přístup k projektům, zejména v projekční oblasti.

⁽⁶⁾ Rovněž v souladu s Úř. věst. C 56.

4.4 Při přechodu na oběhové hospodářství jsou zapotřebí nové techniky, výrobky a procesy. Například ve stavebnictví to vyžaduje recyklaci renovačního a stavebního odpadu, opětovné využití prvků a používání nových stavebních materiálů, včetně uznání kvalitních druhotných stavebních materiálů, a úzkou spolupráci mezi výrobci, řemeslníky, odborníky a recyklačním průmyslem. Je třeba též posílit regionální hodnotové řetězce a stavební klastry posílit zapojením řemeslníků.

4.5 Environmentální výzvy, jimž čelí podniky sociální ekonomiky, jsou z hlediska daných otázek v podstatě stejné jako u ostatních podniků. Je však třeba náležitě zohlednit zvláštní podmínky těchto podniků v souladu s četnými stanovisky EHSV, a to za pomoci cílených opatření, která budou vycházet z nedávného akčního plánu EU pro sociální ekonomiku.

V Bruselu dne 21. září 2022.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Převody podniků jakožto faktor podporující udržitelné oživení a růst v odvětví malých a středních podniků**(stanovisko z vlastní iniciativy)**

(2022/C 486/02)

Zpravodajka: **Mira-Maria KONTKANEN**

Rozhodnutí plenárního shromáždění	20. 1. 2022
Právní základ	čl. 32 odst. 2 jednacího řádu stanovisko z vlastní iniciativy
Odpovědná sekce	Jednotný trh, výroba a spotřeba
Přijato v sekci	8. 9. 2022
Přijato na plenárním zasedání	21. 9. 2022
Plenární zasedání č.	572
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	143/0/0

1. Závěry a doporučení

1.1 Převody podniků jsou důležitým strategickým procesem, který zajišťuje kontinuitu podnikání a chrání zaměstnanost. Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) proto navrhuje, aby politiky EU a členských států zaměřené na oživení a růst přiznaly podpoře převodů podniků významnou úlohu.

1.2 Převody podniků chrání sociální strukturu venkovských oblastí, kde jsou silně zastoupeny mikropodniky a malé a střední podniky. Vytvoření dobře fungujících ekosystémů pro převody podniků a podpůrných služeb má zásadní význam pro zachování životytí a hospodářství ve venkovských oblastech a oblastech s jediným průmyslovým odvětvím. EHSV je přesvědčen, že tato skutečnost by měla být zohledněna při provádění dlouhodobé vize EU pro venkovské oblasti a v Akčním plánu pro venkov.

1.3 Úspěšné převody podniků chrání stávající pracovní místa a vytvářejí nová pracovní místa, jakož i vyhlídky do budoucna pro zaměstnance, pokud jde o kontinuitu zaměstnání a profesní rozvoj. EHSV vybízí členské státy, aby sdílely osvědčené postupy, jak podporovat převod podniku na zaměstnance, například ve formě družstva⁽¹⁾ a dalších forem podniků sociální ekonomiky vlastněných zaměstnanci.

1.4 Čím dříve se podnikatelé na převod připravují, tím bývají převody úspěšnější. Členské státy musí zintenzivnit zvyšování povědomí o převodech podniků a vybavit podniky a další podpůrné organizace k tomu, aby mohly převody mikropodniků a malých a středních podniků podporovat a napomáhat jim. EHSV rovněž vyzývá členské státy, aby zavedly a dále rozvíjely mechanismy včasného varování⁽²⁾ pro mikropodniky a malé a střední podniky s cílem podporovat jejich odolnost, životaschopnost a v konečném důsledku i převoditelnost.

1.5 Nabytí existujícího podniku by mělo být aktivně propagováno jako možnost, která je pro začínající podnikatele stejně atraktivní jako založení nového podniku. Součástí podnikatelského vzdělávání na středních a vysokých školách by mělo být i know-how o koupi podniku a nástupnictví. EHSV proto žádá, aby byly vytvořeny pobídky pro převod malých podniků na mladé podnikatele. Tyto pobídky by měly zahrnovat zvyšování povědomí, poradenské služby, mentoring

(1) Například ve Francii existuje rámec pro zajištění a usnadnění převodu podniku na zaměstnance a pro posílení hospodářské činnosti na územích usnadněním převodu mikropodniků a malých a středních podniků.

(2) Mechanismus včasného varování je poradenská a podpůrná služba pro podniky ve finanční tísní, jejímž smyslem je včasný zásah s cílem zabránit úpadku životaschopných podniků.

a přístup k financování. V zájmu převodů podniků úspěšných z hlediska všech zúčastněných stran by se také mohlo dále posílit porozumění mladých podnikatelů sociálnímu dialogu. Stejně tak by měly být vytvořeny další pobídky k převodům podniků pro podnikatelky, aby se zvýšil počet podnikatelek, který je nyní příliš nízký.

1.6 Překážkou úspěšných převodů podniků zůstává i nadále financování a většina převodů podniků vyžaduje financování externí. EHSV důrazně vyzývá každý členský stát, aby zajistil, že budou k dispozici finanční instituce, které budou podporovat převody mikropodniků a malých a středních podniků, například prostřednictvím pomoci se zajištěním bankovních úvěrů.

1.7 EHSV doporučuje, aby členské státy zřídily vnitrostátní fóra zúčastněných stran v oblasti převodů podniků, která by zastupovala veřejné i soukromé zúčastněné strany. Fóra pro převod podniků nabízejí systematický a dlouhodobý přístup k podpoře převodů podniků. Poskytují také prostor pro trvalý dialog mezi vnitrostátními odborníky a představují efektivnější využití zdrojů.

1.8 EHSV je přesvědčen, že by ve všech členských státech EU měly být vytvořeny online platformy pro převod podniků, které by měly být přístupné i pro mikropodniky a malé podniky. Mezi různými online platformami v členských státech by se měly rozvíjet vzájemné vazby a synergie a Evropská komise by mohla usnadnit propojení různých online tržišť v EU.

1.9 Údaje o převodech podniků jsou často roztržité, nedostatečné, zastaralé a neporovnatelné mezi jednotlivými členskými státy EU. EHSV proto doporučuje, aby Komise a členské státy pokračovaly ve zlepšování databáze převodů podniků.

1.10 Je třeba zavést pravidelný přezkum situace v oblasti převodů podniků v Evropě, například ve formě celoevropského barometru převodů podniků, který by rovněž poskytoval podklady pro tvorbu politiky založenou na důkazech. Jako pravidelné fórum k diskusi a sdílení zkušeností v oblasti převodů mikropodniků a malých a středních podniků by mělo být využíváno výroční shromáždění malých a středních podniků EU. V neposlední řadě je třeba zvážit různé iniciativy zaměřené na zvyšování povědomí, například zavedení národního nebo evropského týdne převodu podniků.

2. Úvod

2.1 Zvýšení počtu úspěšných převodů podniků by bylo okamžitým přínosem pro zaměstnanost, kontinuitu podnikání a evropské hospodářství jako celek. Podle návrhů vzešlých z Konference o budoucnosti Evropy⁽³⁾ přispívají převody podniků k odolnější a soudržnější společnosti.

2.2 Převody podniků tvoří stále významnější a přirozenější součást strategického rozvoje, obnovy a růstu mikropodniků a malých a středních podniků. Vzhledem k tomu, že evropské obyvatelstvo stárne a roste počet podnikatelů, kteří plánují odchod z podnikání, jsou úspěšné převody podniků pro evropskou ekonomiku mikropodniků a malých a středních podniků čím dál důležitější.

2.3 V celé Evropě je každoročně převedeno přibližně 450 000 podniků se 2 miliony zaměstnanců. Odhaduje se, že každý rok přibližně u 150 000 podniků hrozí, že nebudou převedeny úspěšně, což ohrožuje okolo 600 000 pracovních míst. Nejvíce náchylné k neúspěšným převodům jsou nejmenší podniky⁽⁴⁾.

⁽³⁾ Konference o budoucnosti Evropy, zpráva o konečném výsledku, květen 2022

⁽⁴⁾ Evropská komise: Business Dynamics: Start-ups, business transfers and bankruptcies (Dynamika podnikání: Začínající podniky, převody podniků a úpadky), 2011.

2.4 Převody podniků mohou být složitým procesem kvůli finančním, manažerským, regulačním, administrativním nebo tržním problémům, jako je například spárování prodávajících s kupujícími. Současně se většina všech převodů podniků děje v mikropodnicích s omezenými zdroji. Převod je často obtížnější u malých podniků a u podniků, kde dominantní úlohu hraje stávající vlastník⁽⁵⁾.

2.5 Pro úspěšné převody podniků má zásadní význam dobře fungující ekosystém pro tyto převody, který také pomáhá vybudovat dynamické trhy pro převody podniků. Ekosystémy pro převody podniků zahrnují různé veřejné a soukromé zúčastněné strany: kupující, prodávající, předchůdce, nástupce, obchodní poradce, jako jsou obchodní makléři, účetní, právníci a konzultanti, zprostředkovatele, finanční instituce, organizace na podporu podnikání, tvůrce politik a akademické pracovníky. Důležitou součástí tohoto ekosystému jsou osvětové činnosti, jejichž cílem je zvýšit připravenost na převody podniků. Situace v oblasti převodů podniků se mezi jednotlivými členskými státy a regiony v rámci jednoho členského státu dodnes značně liší, takže se ekosystémy pro převody podniků v celé Evropě stále mají vzájemně co učit a mají možnost se zlepšovat. Konečnou odpovědnost za převod však vždy nese podnikatel.

2.6 Úspěšná změna vlastníka může vést k tomu, že podnik bude odolnější, inovativnější a konkurenceschopnější. Pokud si podniky s novými vlastníky osvojí ekologičtější a digitálnější obchodní modely, přispějí převody podniků také k ekologické a digitální transformaci odvětví mikropodniků a malých a středních podniků.

2.7 Pandemie COVID-19 rovněž zdůraznila potřebu posílit odolnost evropských podniků a zajistit lepší plánování připravenosti. Aby byl převod úspěšný, podnik a jeho obchodní model by měly být zdravé a odolné vůči vnějším otřesům. Finanční zdraví a odolnost zvyšují šance na úspěšný převod.

3. Souvislosti

3.1 Převody podniků jsou součástí politiky EU v oblasti podnikání od počátku 90. let 20. století. V roce 1994 vypracovala Evropská komise doporučení⁽⁶⁾ ke zlepšení rámcových podmínek pro převody podniků v členských státech. V tomto doporučení byla členskými státem navržena řada opatření ke zlepšení situace podniků připravujících se na převod. Tato opatření zahrnují osvětové a přípravné činnosti, zlepšení finančního prostředí pro převody podniků, otevření právních cest pro restrukturalizaci, poskytnutí právních prostředků pro zajištění kontinuity společnosti v případě úmrtí společníka nebo vlastníka, zajištění toho, aby převodům nebránila dědická nebo darovací daň, a usnadnění převodu podniků na třetí strany prostřednictvím vhodných daňových pravidel.

3.2 Od té doby Komise toto doporučení přezkoumala, a sice v roce 2006, kdy zveřejnila sdělení⁽⁷⁾ *Provádění lisabonského programu Společenství pro růst a zaměstnanost – Převod podniků – Kontinuita prostřednictvím nového začátku*. Tento přezkum zdůraznil, že provádění doporučení z roku 1994 stále vyžaduje další úsilí. Kromě výzvy k provádění doporučení z roku 1994 přineslo sdělení z roku 2006 další doporučení na podporu převodů podniků, například zvýšení politické pozornosti věnované převodům podniků, poskytování specializované podpory a mentoringu, zajišťování transparentních trhů pro převody a zavádění celostátní, regionální a místní podpůrné infrastruktury na podporu převodů.

3.3 V roce 2013 Komise vyhodnotila pokrok v plnění doporučení z roku 2006. Obecný závěr zněl, že od sdělení z roku 2006 nebylo při provádění opatření ke zlepšení rámce pro převody podniků dosaženo dostatečného pokroku. Nedostatky uvedené v hodnocení se týkaly oblastí, jako je daňový režim pro třetí strany nebo zaměstnance či poskytování specializované podpory a finančních iniciativ. Hodnocení rovněž poukázalo na to, že na rozdíl od politiky zakládání podniků nebyla převodům podniků věnována dostatečná politická pozornost na úrovni EU ani na úrovni členských států.

(5) Sdělení Evropské komise *Provádění lisabonského programu Společenství pro růst a zaměstnanost – Převod podniků – Kontinuita prostřednictvím nového začátku*, 2006, COM(2006) 117 final, s. 4.

(6) Doporučení Komise ze dne 7. prosince 1994 o převodu malých a středních podniků (94/1069/ES).

(7) Sdělení Evropské komise *Provádění lisabonského programu Společenství pro růst a zaměstnanost – Převod podniků – Kontinuita prostřednictvím nového začátku*, 2006, COM(2006) 117 final.

3.4 V roce 2020 Evropská komise zveřejnila strategii EU pro malé a střední podniky⁽⁸⁾, v níž znovu potvrdila svůj závazek nadále pracovat na usnadnění převodů podniků a podporovat členské státy v jejich úsilí o vytvoření podnikatelského prostředí příznivého pro tyto převody. V poslední době se Komise zaměřila na posílení základny poznatků o převodech podniků a v roce 2021 o tom zveřejnila zprávu⁽⁹⁾. Opatření Komise a osvědčené postupy financované EU lze sledovat na jejích internetových stránkách⁽¹⁰⁾.

3.5 EHSV rovněž uznal význam převodů mikropodniků a malých a středních podniků a požaduje urychlené přijetí opatření, která by je za vynaložení přiměřených nákladů usnadnila a zefektivnila⁽¹¹⁾. Ve svém stanovisku ke strategii EU pro malé a střední podniky EHSV též požaduje, aby byla věnována zvláštní pozornost přeshraničním převodům mikropodniků a malých a středních podniků, protože je třeba vyřešit problém vysokých nákladů, které se s těmito transakcemi pojí, a zásadních rozdílů mezi právními předpisy jednotlivých států⁽¹²⁾. Stanovisko EHSV přijaté v návaznosti na strategii EU pro malé a střední podniky⁽¹³⁾ ilustruje potenciál úspěšného převodu podniku učinit podnik digitálnější a udržitelnější, v souladu s cíli souběžné ekologické a digitální transformace EU.

4. Obecné připomínky

4.1 Vzhledem k demografickému vývoji v Evropě a stárnutí podnikatelů jsou převody podniků pro mikropodniky a malé a střední podniky stále důležitějším tématem. Přibližně 90 % převodů podniků se děje v mikropodnicích⁽¹⁴⁾.

4.2 Zvýšení počtu úspěšných převodů podniků je pro evropské hospodářství okamžitým přínosem. Ve srovnání se začínajícími podniky dosahují úspěšně převedené podniky lepších výsledků z hlediska přežití, obratu, zisku, inovativnosti a zaměstnanosti⁽¹⁵⁾. Podle Evropské komise existující podniky zachovávají v průměru pět pracovních míst, zatímco nově založené podniky vytvářejí v průměru pouze dvě pracovní místa⁽¹⁶⁾. Podpora převodů podniků je tedy nejlepší možnou podporou podnikatelského růstu.

4.3 Převody podniků chrání sociální strukturu venkovských oblastí, kde jsou silně zastoupeny mikropodniky a malé a střední podniky; odhaduje se, že ve venkovských oblastech se nachází nejméně jedna třetina evropských mikropodniků a malých a středních podniků. Tyto podniky zajišťují hospodářskou a sociální soudržnost těchto oblastí prostřednictvím svých služeb občanům, spotřebitelům a místním hospodářským činnostem a prostřednictvím zaměstnání, které poskytují⁽¹⁷⁾. Převody podniků pomáhají zabránit ztrátě místních řemeslných znalostí. Místní řemesla a maloobchod často pozitivně přispívají k rozmanitému výběru pro spotřebitele na trhu a nabízejí alternativu k uniformním maloobchodním řetězcům. Pro spotřebitele znamená úspěšný převod pokračování a často i zlepšení služeb a výrobků. Vytvoření dobře fungujících ekosystémů pro převody podniků a podpůrných služeb má zásadní význam pro zachování životní a hospodářství v oblastech s jediným průmyslovým odvětvím a ve venkovských oblastech a zvláštní význam má zejména pro odvětví zemědělství a zpracování potravin. Úspěšné převody také nabízejí cestu k urychlení souběžné ekologické a digitální transformace ve venkovských oblastech prostřednictvím transformace zahájené změnou vlastníka. EHSV je přesvědčen, že vytvoření ekosystémů pro převody podniků a podpůrných služeb by mělo být součástí realizace dlouhodobé vize EU pro venkovské oblasti a Akčního plánu pro venkov.

⁽⁸⁾ Sdělení Evropské komise Strategie pro udržitelnou a digitální Evropu zaměřená na malé a střední podniky, 2020, COM(2020) 103 final.

⁽⁹⁾ Evropská komise, Výkonná agentura pro malé a střední podniky, Improving the evidence base on transfer of business in Europe: final report (Posílení základny poznatků o převodu podniků v Evropě: závěrečná zpráva), Úřad pro publikace, 2021.

⁽¹⁰⁾ ec.europa.eu/growth/smes/supporting-entrepreneurship/transfer-businesses_cs.

⁽¹¹⁾ Úř. věst. C 197, 8.6.2018, s. 1.

⁽¹²⁾ Úř. věst. C 429, 11.12.2020, s. 210.

⁽¹³⁾ Úř. věst. C 194, 12.5.2022, s. 7.

⁽¹⁴⁾ Evropská komise, Výkonná agentura pro malé a střední podniky, Improving the evidence base on transfer of business in Europe: executive summary (Posílení základny poznatků o převodu podniků v Evropě: shrnutí), Úřad pro publikace, 2021.

⁽¹⁵⁾ Tall, Varamäki a Viljamaa: Business Transfer Promotion in European Countries (Podpora převodu podniků v evropských zemích), Seinäjoki 2021, s. 8.

⁽¹⁶⁾ Komise Evropských společenství (2006), Převod podniků – Kontinuita prostřednictvím nového začátku, Brusel, s. 3.

⁽¹⁷⁾ SMEUnited, Position on long-term vision for the EU's rural area (Stanovisko k dlouhodobé vizi pro venkovské oblasti EU), duben 2022.

4.4 Podpora převodů podniků je prospěšná i pro zaměstnance, neboť zachovává pracovní místa a zajišťuje kontinuitu podnikání. Zejména v mikropodnicích a malých a středních podnicích jsou zaměstnanci nejcennějším aktivem, které se převádí na nového vlastníka. Proto je důležité v případě převodu podniku zajistit dobré životní podmínky zaměstnanců. Noví vlastníci často přistupují k převodu s nadšením a usilují o rozvoj a růst podniku. Pro zaměstnance to znamená také lepší vyhlídky do budoucna, pokud jde o kontinuitu zaměstnání a profesní rozvoj. EHSV vyzývá členské státy, aby sdílely osvědčené postupy týkající se převodů, kdy zaměstnanci mohou pokračovat v práci a rozvíjet činnost převzetím svého podniku, například ve formě družstva a dalších forem podniků v sociální ekonomice vlastněných zaměstnanci⁽¹⁸⁾, které prokázaly svou odolnost vůči krizovým situacím. Odkupy ze strany zaměstnanců usnadňuje také podpora sociálního dialogu a včasné informovanosti. To je v souladu se stanoviskem EHSV INT/925⁽¹⁹⁾, které zdůrazňuje, že odkoupení podniku zaměstnanci (tzv. „employee buy-out“) je užitečným příkladem osvědčeného postupu pro oživení podniků v krizi a pro převody malých a středních podniků, jejichž vlastníci nemají pokračovatele.

4.5 Podpora převodů podniků musí hrát významnou úlohu v politikách EU a členských států zaměřených na oživení a růst. EHSV schvaluje dlouhodobé a strategické úsilí Evropské komise i organizací zaměřujících se na podporu převodů podniků, jako je Transeo⁽²⁰⁾, vytvořit v Evropě prostředí, které by bylo pro převody příznivější. Stále je však co zlepšovat. Míra pozornosti věnovaná převodům podniků, současná celková funkčnost ekosystému pro tyto převody a rozsah opatření na podporu převodů podniků se v jednotlivých členských státech výrazně liší. V rychle se rozvíjejícím podnikatelském prostředí musí podnikatelé využívat příležitosti k růstu, a to jak v rámci podniku, tak prostřednictvím akvizic dalších podniků. Měly by být zváženy všechny druhy převodů vlastnictví, včetně nástupnictví v rámci rodiny, manažerských odkupů (management buy-ins a buy-outs), strategických akvizic a odkoupení zaměstnanci (employee buy-outs).

4.6 Aby byl přechod Evropy na digitální a zelenou ekonomiku úspěšný, je třeba, aby se do něj zapojily i mikropodniky a malé a střední podniky. Převody podniků jsou přirozeným způsobem, jak přeměnit obchodní model mikropodniků a malých a středních podniků na ekologičtější a digitálnější, a tedy i podpořit jejich digitální a ekologickou transformaci. Úspěšná změna vlastníka může vést k tomu, že podnik bude odolnější, inovativnější a konkurenceschopnější. Také z hlediska zdrojů je nákup existujícího podniku s jeho výrobními prostředky často šetrnější k životnímu prostředí než nákup nových prostředků.

4.7 Zejména při převodu podniku ze stárnoucího podnikatele na mladšího je pravděpodobné, že mladý podnikatel bude lépe vybaven k tomu, aby do převzatého podniku začlenil nové technologie, výrobní metody a udržitelné obchodní modely. EHSV proto požaduje, aby byly vytvořeny další pobídky, jako je zvyšování povědomí, poradenské služby, mentoring a přístup k financování, zaměřené na převod mikropodniků a malých a středních podniků na mladé podnikatele. Porozumění mladých podnikatelů sociálnímu dialogu by bylo také možno dále posílit například zavedením modulů zaměřených na sociální dialog do odborné přípravy v oblasti podnikání. Zahájení podnikání nabytím existujícího podniku by mělo být aktivně propagováno jako možnost, která je stejně atraktivní jako založení nového podniku. Stejně tak by měly být vytvořeny další pobídky k převodům podniků pro podnikatelky, aby se zvýšil počet podnikatelek, který je nyní příliš nízký.

4.8 U naprosté většiny převodů podniků je zapotřebí externí financování. Vzhledem k rostoucím regulačním požadavkům ve finančním sektoru je třeba v souvislosti s podporou převodů podniků zdůraznit dva klíčové finanční nástroje. Zprv je zřejmé, že k financování balíčku převodů podniků je třeba zajištění. Stále větší podíl obchodního majetku je však nehmotný a bankovní sektor musí dodržovat stále přísnější pravidla. Každý členský stát potřebuje hospodářský subjekt nebo organizaci, které budou poskytovat zajištění bankovních úvěrů. Z druhého, rozvoj regulačního rámce EU zvyšuje poptávku po kapitálovém financování. Existují kupující, kteří by byli kvalifikováni k provozování cílového podniku, ale nemají dostatek vlastního kapitálu. EHSV důrazně vyzývá Komisi, aby se aktivně podílela na podpoře rozvoje obou těchto finančních nástrojů v členských státech.

⁽¹⁸⁾ Například společnosti vlastněné zaměstnanci („societades laborales“) ve Španělsku.

⁽¹⁹⁾ Úř. věst. C 286, 16.7.2021, s. 13.

⁽²⁰⁾ Transeo je mezinárodní neziskové sdružení odborníků na převody a akvizice malých a středních podniků z Evropy i mimo ni.

4.9 Stále větší počet rodinných mikropodniků a malých a středních podniků bude v budoucnu převáděn na třetí strany. Aby podnik přilákal kupce z řad třetích stran, musí být v životaschopném, ekonomicky zdravém a atraktivním stavu. Čím dříve se podnikatelé na převod připravují, tím bývá převod úspěšnější. Členské státy musí zintenzivnit svou činnost zaměřenou na zvyšování povědomí o převodech podniků a vybavit podniky a další podpůrné organizace k tomu, aby mohly převody mikropodniků a malých a středních podniků podporovat a napomáhat jim. Také podpora v podobě včasného varování poskytovaná podnikům ve finanční tísní může podnikatelům pomoci se znovunalezením finančně životaschopné cesty a přípravou podniku na převod. EHSV proto vyzývá členské státy, aby zavedly a dále rozvíjely podpůrné mechanismy včasného varování pro mikropodniky a malé a střední podniky.

Nedávná studie o podpoře převodů podniků v evropských zemích⁽²¹⁾ ukazuje postupy podpory převodů podniků v členských státech, které by mohly být zopakovány v jiných zemích. EHSV podporuje doporučení této studie, aby členské státy zřídily vnitrostátní fóra zúčastněných stran v oblasti převodů podniků, která by zastupovala veřejné i soukromé zúčastněné strany. Spolupráce zúčastněných stran je nutná na všech úrovních: regionální, státní i mezinárodní. Fóra pro převod podniků nabízejí – prostřednictvím trvalého dialogu mezi národními odborníky – systematický a dlouhodobý přístup k podpoře převodů podniků a představují efektivnější využití zdrojů. Nakonec by mohl být za podpory Evropské komise navázán mezi různými vnitrostátními fóry přeshraniční dialog za účelem výměny osvědčených postupů v oblasti podpory převodů podniků v členských státech EU.

4.10 EHSV doporučuje, aby členské státy při podpoře převodů podniků plně využívaly digitální technologie. Online platformy pro převod podniků, které ve většině případů vlastní a spravují soukromé subjekty, by měly být vytvořeny ve všech členských státech a měly by být přístupné i pro mikropodniky a malé podniky. Mezi různými online platformami v členských státech by se měly rozvíjet vzájemné vazby a synergie a Evropská komise by mohla usnadnit přístup na různá online tržiště v členských státech. Kromě toho roste počet přeshraničních převodů mezi malými podniky. Lepší spolupráce mezi vnitrostátními online platformami by byla nákladově efektivním způsobem, jak umožnit malým podnikům hledat potenciální cílové vlastníky v jiných členských státech.

4.11 Úspěšná tvorba evropské politiky v oblasti převodů podniků vyžaduje lepší shromažďování údajů. Údaje o převodech podniků jsou dodnes roztržštěné a neporovnatelné. EHSV doporučuje, aby Komise a členské státy podnikly navrhované kroky ke zlepšení databáze převodů podniků. Tyto kroky byly popsány v nedávné zprávě *Improving the evidence base on transfer of business in Europe* (Posílení základny poznatků o převodu podniků v Evropě)⁽²²⁾. EHSV rovněž doporučuje zavést celoevropský barometr převodů podniků, který by jednou za čtyři roky podával zprávy, jež by sloužily jako podklady pro tvorbu politiky založenou na důkazech a lepších údajích. Je třeba též zvážit různé iniciativy zaměřené na zvyšování povědomí, například zavedení národního nebo evropského týdne převodu podniků.

4.12 EHSV navrhuje, aby Komise kromě rozvoje lepšího shromažďování údajů pravidelně přezkoumávala situaci v oblasti převodů podniků v Evropě. Jako pravidelné fórum k diskusi a sdílení zkušeností v oblasti převodů mikropodniků a malých a středních podniků by mělo být využíváno výroční shromáždění malých a středních podniků EU.

V Bruselu dne 21. září 2022.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

⁽²¹⁾ Tall, Varamäki a Viljamaa: Business Transfer Promotion in European Countries (Podpora převodu podniků v evropských zemích), Seinäjoki 2021, s. 8.

⁽²²⁾ Evropská komise, Výkonná agentura pro malé a střední podniky, *Improving the evidence base on transfer of business in Europe: final report* (Posílení základny poznatků o převodu podniků v Evropě: závěrečná zpráva), Úřad pro publikace, 2021.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Sociální taxonomie – výzvy a příležitosti**(stanovisko z vlastní iniciativy)**

(2022/C 486/03)

Zpravodajka: **Judith VORBACH**

Rozhodnutí plenárního shromáždění	20. 1. 2022
Právní základ	čl. 52 odst. 2 jednacího řádu stanovisko z vlastní iniciativy
Odpovědná sekce	Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost
Přijato v sekci	9. 9. 2022
Přijato na plenárním zasedání	22. 9./2022
Plenární zasedání č.	572
Výsledek hlasování	
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	123/26/12

1. Závěry a doporučení

1.1 V tomto stanovisku EHSV objasňuje myšlenku sociální taxonomie s cílem podnítit diskusi. EHSV vyzývá Komisi, aby zveřejnila opožděnou zprávu popisující ustanovení, která by byla zapotřebí k rozšíření oblasti působnosti taxonomie na „další cíle v oblasti udržitelnosti, jako jsou sociální cíle“, jak požaduje nařízení o taxonomii ⁽¹⁾ (dále jen „nařízení“). EHSV se zasazuje o prakticky životaschopnou a koncepčně správnou sociální taxonomii, která umožní realizovat příležitosti a zároveň řešit výzvy. Taxonomie EU by měla být v souladu s holistickým přístupem zahrnujícím environmentální i sociální udržitelnost. Vzhledem k výzvám ekologické transformace, k hospodářským a sociálním dopadům pandemie, k válce na Ukrajině vyvolané ruskou agresí a z toho plynoucím geopolitickému napětí EHSV znovu požaduje, aby byla hospodářská politika vyvážená a byl kladen větší důraz na sociální cíle.

1.2 Minimální záruky zakotvené v nařízení jsou vítány a měly by být důkladně uplatňovány. Nestačí však k zajištění sociální udržitelnosti pro pracovníky, spotřebitele a komunity. Taxonomie EU by pomohla uspokojit naléhavé investiční potřeby v sociální oblasti tím, že by tímto směrem nasměrovala investice. Získá dále na významu, jestliže se stane součástí celkové politiky zaměřené na sociální spravedlnost a začleňování. Spravedlivá transformace vyžaduje udržitelné sociální podmínky a sociální taxonomie by mohla poskytnout dlouho očekávaná vodítka. EHSV vyzývá Komisi, aby poskytla odhad finančních prostředků potřebných k realizaci evropského pilíře sociálních práv. Celkově budou i nadále v oblasti veřejných služeb hrát klíčovou roli veřejné investice. Zásadní význam má jako dříve financování sociálních systémů ze státních rozpočtů a stabilní systémy sociálního zabezpečení. Společně dohodnutá sociální taxonomie by však mohla poskytnout vodítka pro investice s pozitivními sociálními dopady.

1.3 EHSV doporučuje, aby Komise ve své zprávě uplatňovala víceúrovňový a rozmanitý přístup navržený platformou pro udržitelné financování ⁽²⁾ (dále jen „platforma“). Bylo by užitečné začlenit sociální taxonomii do legislativního prostředí EU v oblasti udržitelného financování a správy, jakkoli platí, že je třeba vyvinout nesmírné úsilí. Zejména navrhovaná směrnice o podávání zpráv podniků o udržitelnosti bude důležitým doplňkem sociální taxonomie, podle níž bude možné posuzovat a hodnotit daná opatření. Dobře koncipovaná sociální taxonomie by rovněž přispěla k řešení případného problému tzv. „social washingu“. EHSV doporučuje začít s jednoduchými a jasnými pokyny, zajistit snadné a transparentní postupy a později je průběžně doplňovat. Konečným cílem by měla být úzká integrace sociální a environmentální taxonomie, ale jako první krok mohou být praktické vzájemné minimální záruky.

⁽¹⁾ Úř. věst. L 198, 22.6.2020, s. 13.

⁽²⁾ Platforma pro udržitelné financování | Evropská komise (europa.eu).

1.4 Taxonomie EU by měla uvádět činnosti a podniky, které významně přispívají k sociální udržitelnosti a představují pozitivní vzor odrážející vyšší úroveň ambicí, než stanoví právní předpisy. EHSV vítá cíle navržené platformou týkající se důstojné práce, přiměřené životní úrovně a inkluzivních a udržitelných komunit. Různé mezinárodní a unijní zásady by měly sloužit jako základ a v návaznosti na to EHSV doporučuje zejména odkazovat na evropský pilíř sociálních práv a příslušné cíle udržitelného rozvoje, jako je cíl udržitelného rozvoje č. 8 týkající se důstojné práce. V každém případě musí být podmínkou souladu s taxonomií dodržování lidských a pracovních práv. Zásadní význam má dodržování kolektivních smluv a mechanismů spolurozhodování v souladu s příslušnými vnitrostátními a evropskými právními předpisy, což by mělo tvořit zásadu „významně nepoškozovat“⁽³⁾. Pokyny s pozitivními sociálními dopady, které by byly založeny na dohodě sociálních partnerů, by měly být považovány za pokyny vyhovující požadavkům taxonomie. Nesmíme zapomínat, že míra kolektivního vyjednávání se v jednotlivých členských státech značně liší a ve 22 z nich se snížila, což je problém, který řeší směrnice o minimálních mzdách.

1.5 EHSV naléhavě vyzývá normotvůrce, aby do navrhování sociální taxonomie plně zapojili sociální partnery a organizace občanské společnosti, jelikož se jich týká a také proto, že musí plnit oznamovací povinnosti a je třeba zabezpečit, že budou nést v této souvislosti odpovědnost. EHSV zpochybňuje nadměrné používání aktů v přenesené pravomoci pro oblast taxonomie, protože se zde řeší široká škála politických otázek. Cílem taxonomie je zajistit transparentnost pro investory, podniky a spotřebitele. V budoucnu by mělo být rádně posouzeno a projednáno její možné využití vládními institucemi jako reference pro programy pomoci a financování. Jakékoli širší použití musí podléhat příslušnému rozhodovacímu procesu. Je třeba zabránit nepatřičnému zasahování do vnitrostátních právních předpisů a autonomie sociálních partnerů. A v neposlední řadě je třeba vyloučit nebezpečí jevu „social washing“ či sociálních dezinformací. Měly by být vytvořeny mechanismy podávání stížností pro odbory, rady zaměstnanců, organizace spotřebitelů a další zástupce organizované občanské společnosti a příslušné vnitrostátní orgány by měly nést větší odpovědnost za kontrolní činnosti, které provádějí.

1.6 EHSV by rád zdůraznil další výhody související se sociální taxonomií. Za prvé by měla být rostoucí poptávka po sociálně orientovaných investicích podpořena poskytnutím spolehlivé taxonomie, která by představovala ucelenou koncepci pro měření sociální udržitelnosti. Za druhé se mohou sociálně škodlivé činnosti promítnout do ekonomických rizik a taxonomie by mohla pomoci tato rizika minimalizovat. Za třetí je pro efektivitu kapitálového trhu zásadní transparentnost a mohla by rovněž přispět k sociálnímu vnitřnímu trhu, jak stanoví článek 3 SFEU. To by posílilo rovné podmínky, zamezilo nekalé hospodářské soutěži a zviditelnilo podniky a organizace přispívající k sociální udržitelnosti. Za čtvrté by EU měla stavět na svých silných stránkách a snažit se stát vzorem a průkopníkem environmentální a sociální udržitelnosti. Měla by být obnovena diskuse o ratingové agentuře EU. EHSV rovněž znovu vyzývá k tomu, aby poskytovatelé finančních a mimofinančních údajů podléhali rádné regulaci a dohledu.

1.7 EHSV rovněž poukazuje na výzvy a možná řešení. Za prvé vyvstávají obavy z uzavření trhu. Investice jsou však také založeny na jiných kritériích, jako je očekávaná návratnost, která by mohla převážit nad cíli udržitelnosti, a existuje mnoho případů synergií mezi investory a zájmy jiných zúčastněných stran. V žádném případě nesmí být nesoulad s taxonomií považován za škodlivý, což by měla Komise jasně vyjádřit. Je třeba se více zaměřit na dopad udržitelných investic na činnosti reálné ekonomiky. Za druhé bude definice toho, co by mělo být zahrnuto do taxonomie, kontroverzní. To je přesně důvod, proč by stanovení definice mělo být předmětem demokratické diskuse a rozhodování. Mohla by tak vzniknout společná a spolehlivá myšlenka udržitelnosti, na kterou by jednotliví aktéři mohli a měli odkazovat. Úspěch taxonomie je spojen s její důvěryhodností a příslušné činnosti musí splňovat široce uznávanou definici udržitelnosti. Za třetí by mohla sociální taxonomie vést k dalším požadavkům na podávání zpráv. EHSV vyzývá Komisi, aby je minimalizovala a zároveň zabránila jejich překrývání. Poradenství a poskytování služeb souvisejících s taxonomií ze strany agentury se zákonným oprávněním by mohlo být užitečné zejména pro malé a střední podniky, družstva a neziskové obchodní modely. Finanční instituce by navíc měly být motivovány k poskytování posouzení sociálních dopadů investic, jako je tomu v současnosti na celém světě u bank vyznávajících určité hodnoty.

2. Souvislosti

2.1 Udržitelný finanční rámec EU by měl pomoci nasměrovat soukromé finanční toky na udržitelné hospodářské činnosti. Akční plán pro udržitelné financování z roku 2018 sestává z taxonomie, systému zveřejňování informací podniků a investičních nástrojů, včetně referenčních hodnot, norem a označení, zatímco obnovená strategie udržitelného

⁽³⁾ Do no significant harm.

financování z roku 2021 se zaměřuje na financování skutečného přechodu hospodářství k udržitelnosti a na inkluzivitu, odolnost, přispívání finančního odvětví a globální cíle. V tomto rámci se EU zabývala různými legislativními podněty, kde hraje klíčovou roli taxonomie EU. EHSV odkazuje na svá příslušná stanoviska ⁽⁴⁾.

2.2 Taxonomie EU by měla zajistit transparentnost pro investory a podniky a podpořit je při identifikování udržitelných investic. Nařízení představuje klasifikační systém, který se zaměřuje na šest environmentálních cílů v oblastech zmírňování změny klimatu, přizpůsobení se změně klimatu, vody, biologické rozmanitosti, prevence znečištění a oběhového hospodářství. Environmentálně udržitelná investice musí významně přispívat k dosažení jednoho nebo více z těchto cílů, nesmí nijak významně poškozovat žádný z nich (zásada „významně nepoškozovat“) a musí splňovat prahové hodnoty výkonnosti (označované jako technická screeningová kritéria). Musí rovněž splňovat minimální záruky související se sociální oblastí a se správou (článek 18). Podniky proto musí zavést postupy, jejichž prostřednictvím zajistí soulad činnosti s pokyny OECD pro nadnárodní podniky, s obecnými zásadami OSN v oblasti podnikání a lidských práv, s Deklarací Mezinárodní organizace práce o základních principech a právech v práci a s Mezinárodní listinou lidských práv.

2.3 Článek 26 nařízení ukládá Komisi, aby do konce roku 2021 zveřejnila zprávu popisující ustanovení nezbytná pro rozšíření oblasti působnosti tohoto nařízení na „další cíle v oblasti udržitelnosti, jako jsou sociální cíle“. Z toho vyplývá záměr rozšířit jeho oblast působnosti, avšak stále to nevyžaduje zavedení sociální taxonomie. V souladu s nařízením dostala podskupina platformy se zaměřením na sociální taxonomii za úkol prozkoumat rozšíření taxonomie na sociální cíle. Její závěrečná zpráva o sociální taxonomii byla vydána v únoru 2022 ⁽⁵⁾, což je později, než bylo oznámeno, a očekává se, že Komise na základě této zprávy vypracuje svoji zprávu. Kromě toho byla platforma požádána, aby Komisi poskytla doporučení ohledně uplatňování článku 18, tj. aby poskytla pokyny, jak by podniky mohly dodržovat minimální záruky, a doporučení týkající se případné nutnosti doplnit požadavky článku.

2.4 Platforma navrhuje strukturu sociální taxonomie v rámci současného legislativního prostředí EU v oblasti udržitelného financování a správy. Pokud jde o provádění sociální taxonomie, další ustanovení by poskytla regulační rámec, včetně navrhované směrnice o podávání zpráv podniků o udržitelnosti, která nahradí směrnici o uvádění nefinančních informací a informací týkajících se rozmanitosti některými velkými podniky a skupinami a zavede povinné normy EU pro podávání zpráv o udržitelnosti, nařízení o zveřejňování informací o udržitelném financování a směrnice o náležité péči podniků v oblasti udržitelnosti. Zejména navrhovaná směrnice o podávání zpráv podniků o udržitelnosti vyžaduje, aby se podniky také zabývaly souborem informací o sociálních tématech a podávaly zprávy o správních faktorech. Očekává se, že tato směrnice zlepší zveřejňování informací týkajících se sociálních záležitostí. Proto bude důležitým doplňkem sociální taxonomie, pomocí níž lze tyto záležitosti měřit a hodnotit.

2.5 I přes určité odlišnosti platforma navrhuje sledovat strukturální aspekty environmentální taxonomie. Předkládá tři hlavní cíle doplněné dílčími cíli. Cíl důstojné práce zahrnuje dílčí cíle, jako je posílení sociálního dialogu, podpora kolektivního vyjednávání a životní minimum zaručující důstojný život. Cíl přiměřené životní úrovně zahrnuje zdravé a bezpečné výrobky, kvalitní zdravotní péči a kvalitní bydlení a cíl inkluzivních a udržitelných komunit by měl rovněž podporovat rovnost a inkluzivní růst, jakož i udržitelné živobytí. Navrhované minimální záruky se vztahují k environmentálním, vládním a sociálním cílům, aby se předešlo nesrovnalostem, jako je skutečnost, že podnik provádějící udržitelné činnosti porušuje lidská práva. Kromě toho by měly být osloveny příslušné zúčastněné strany, konkrétně pracovníci subjektu a pracovníci v hodnotovém řetězci, koncoví uživatelé a dotčené komunity. Rovněž jsou navržena sociální kritéria v rámci zásady „významně nepoškozovat“ a seznam škodlivých činností.

3. Obecné připomínky

3.1 EHSV vyzývá k tomu, aby byla hospodářská politika v souladu s cíli stanovenými v článku 3 Smlouvy o EU a s cíli udržitelného rozvoje. Je nezbytné se vyváženě zaměřit na hlavní cíle politiky, konkrétně na udržitelnost životního prostředí, udržitelný růst podporující začlenění, plnou zaměstnanost a kvalitní práci, spravedlivé přerozdělování, zdraví a kvalitu života, genderovou rovnost, finanční stabilitu, cenovou stabilitu, vyvážený obchod založený na spravedlivé a konkurenci-

⁽⁴⁾ Úř. věst. C 517, 22.12.2021, s. 72.

⁽⁵⁾ Závěrečná zpráva o sociální taxonomii (europa.eu).

schopné průmyslové hospodářské struktury a stabilní veřejné finance. EHSV rovněž poukazuje na agendu pro udržitelnou konkurenceschopnost, která staví na roveň své čtyři rozměry – environmentální udržitelnost, produktivitu, spravedlnost a makroekonomickou stabilitu – v zájmu dosažení zamýšlených posilujících účinků a úspěšné zelené a digitální transformace⁽⁶⁾. Vzhledem k válce na Ukrajině vyvolané ruskou agresí EHSV zdůrazňuje svůj požadavek, jímž je vyvážená hospodářská politika, která by pomohla zmírnit její hospodářské a sociální dopady, a poukazuje na prohlášení v ústavě MOP z roku 1919, podle něhož „lze celosvětového a trvalého míru docílit jen na základě sociální spravedlnosti“.

3.2 EHSV objasňuje koncept sociální taxonomie s cílem podnítit diskusi a zvýšit informovanost. EHSV se zasazuje o dobře navrženou, prakticky životaschopnou a koncepčně správnou sociální taxonomii, která umožní ověřit značné příležitosti a zároveň řešit výzvy (viz níže). Stejně jako hospodářská politika jako celek by mělo být pojetí udržitelnosti související s finanční stránkou a především taxonomie EU v souladu s holistickým a vícerozměrným přístupem, přičemž bychom měli usilovat o to, aby byla zohledňována stejným způsobem environmentální a sociální udržitelnost. Zelená transformace navíc může být škodlivá ze sociálního hlediska. Proto je třeba chránit a zlepšovat normy v sociální oblasti a zaměřit se na to, aby nikdo nezůstal opomenut. Spravedlivá transformace vyžaduje udržitelné sociální podmínky a sociální taxonomie by mohla poskytnout vodítka.

3.3 EHSV vnímá sociální taxonomii jako důležitý a nezbytný doplněk sociálního rozměru EU a vyzývá Komisi, aby včas zveřejnila příslušnou zprávu, jak požaduje článek 26. Ve zprávě platformy by měl být dodržen víceúrovňový a rozmanitý přístup. Snaha o dokonalost a zahrnutí všech aspektů sociální udržitelnosti najednou však může vést k velkým zpožděním v provádění sociální taxonomie, a dokonce k riziku upuštění od tohoto projektu jako celku. EHSV proto doporučuje včas zahájit tento proces na základě jednoduchých a jasných pokynů a rovněž se snadnými postupy pro dosažení transparentnosti a poté jej postupně a průběžně doplňovat. Pokud jde o vztah mezi environmentální taxonomií a sociální taxonomií, cílem by měla být snaha o soudržnost a těsné propojení obou těchto přístupů. Prvním krokem by i tak mohly být praktické vzájemné minimální záruky.

3.4 EHSV vítá, že platforma zveřejnila návrh své zprávy týkající se článku 18 nařízení s cílem poskytnout podnikům poradenství ohledně toho, jak provádět požadavky článku a případně umožnit jeho úpravu. V souvislosti se sociální udržitelností je zejména zásadně důležité posuzovat skutečnou výkonnost podniku v oblasti lidských práv, vztahů mezi sociálními partnery a důstojné práce. Ačkoli jsou minimální záruky environmentální taxonomie velmi vítané a měly by být důkladně uplatňovány, sociální taxonomii by nikdy nenahradily. Zdaleka nestačí k zajištění sociální udržitelnosti pro pracovníky, spotřebitele a komunity⁽⁷⁾. EHSV dále doporučuje spolupracovat s místními sociálními partnery, organizacemi občanské společnosti a sociálními podniky s cílem sledovat a podporovat pozitivní dopad hospodářských činností na zúčastněné strany.

3.5 Sociální taxonomie nabude na významu, bude-li součástí celkové politiky zaměřené na sociální udržitelnost, doprovázené vhodnými pravidly, například pokud jde o náležitou péči v oblasti lidských práv. Nikdy však nenahradí řádnou vládní regulaci a sociální politiku. Zásadní význam má jako dříve financování sociálních systémů ze státních rozpočtů a stabilní systémy sociálního zabezpečení. Taxonomie by neměla sloužit jako nástroj vytěšňování nebo privatizace. Klíčovou úlohu budou v oblasti veřejných služeb hrát i nadále veřejné investice, které bývají často také katalyzátorem dalších soukromých investic. Sociální taxonomie by však mohla poskytnout kritéria udržitelnosti v oblasti infrastruktury, zdravotnictví, vzdělávání a odborné přípravy a sociálního bydlení pro všechny investory, aby se umožnily sociálně udržitelné investice do reálné ekonomiky a přešlo se jevu tzv. „social washingu“. V budoucnu by mohla být taxonomií využívána také vládními institucemi jako reference pro programy pomoci a financování. To bude muset být řádně posouzeno a projednáno.

3.6 Sociální taxonomie by poskytla podrobnou strukturu pozitivních a negativních sociálních dopadů hospodářských činností. Mnoho zvažovaných bodů úzce souvisí se záležitostmi, o kterých se tradičně diskutuje mezi sociálními partnery a organizacemi občanské společnosti. EHSV vyzývá k tomu, aby byla organizovaná občanská společnost plně zapojena do navrhování sociální taxonomie, zejména do (dílčích) cílů, kritérií zásady „významně nepoškozovat“ a zásad pro záruky. Zaměstnavatelé, zaměstnanci, spotřebitelé, další zúčastněné strany a komunity jsou ovlivněni návrhem cílů a/nebo musí plnit povinnosti podávání zpráv. EHSV rovněž poukazuje na penzijní fondy jako příklad zaměstnanců, kteří jsou příjemci investic. Zapojení zúčastněných stran je zásadní pro to, aby na sebe převzaly odpovědnost. EHSV očekává, že by sociální

⁽⁶⁾ Úř. věst. C 275, 18.7.2022, s. 50.

⁽⁷⁾ Úř. věst. C 152, 6.4.2022, s. 97.

taxonomie mohla být zavedena prostřednictvím přezkumu nařízení, a tudíž by byl proveden řádný legislativní postup. Nadměrné používání aktů v přenesené pravomoci v souvislosti s udržitelným financováním, a zejména při provádění taxonomie, je sporné, protože se řeší široká škála politických otázek, které dalece přesahují technické specifikace.

3.7 EHSV zdůrazňuje, že je důležité zlepšit kvalitu informací v oblasti sociálně udržitelných investic a předcházet dezinformacím o sociální situaci, aby se zabránilo negativním dopadům na všechny zúčastněné strany. Dobře koncipovaná sociální taxonomie by značně přispěla k řešení těchto problémů tím, že by jasně označila činnosti a subjekty, které významně přispívají k sociální udržitelnosti. Měla by představovat pozitivní vzor a odrážet vyšší úroveň ambicí, než jakou již stanoví právní předpisy, a zároveň nalézt správnou rovnováhu mezi příliš globálním a příliš úzkým pojetím. Zatímco environmentální kritéria jsou založena spíše na vědě, sociální taxonomie navržená platformou by se více opírala o normy a globálně dohodnuté rámce, které nemusí být normativní, ale jsou vodítkem pro sociálně udržitelné činnosti.

3.8 Podmínkou souladu s taxonomií musí být dodržování lidských a pracovních práv. Stejně tak má zásadní význam dodržování kolektivních smluv a mechanismů spolurozhodování v souladu s příslušnými vnitrostátními a evropskými právními předpisy, což by mělo tvořit zásadu „významně nepoškozovat“. Kromě toho by měly pokyny stanovující jednoduché a transparentní postupy s pozitivními sociálními dopady, které by byly založeny na dohodě sociálních partnerů, vytvářet hospodářskou činnost v souladu s taxonomií. Je důležité nezapomínat, že míra rozsahu kolektivního vyjednávání se v jednotlivých členských státech výrazně liší, od pouhých 7 % v Litvě po 98 % v Rakousku. Od roku 2000 se rozsah kolektivního vyjednávání ve 22 členských státech snížil a odhaduje se, že kolektivně vyjednanými dohodami je v současnosti kryto přinejmenším o 3,3 milionu méně pracovníků. Důležitou úlohu při zavádění sociální taxonomie hraje nová směrnice o minimálních mzdách a rozsáhlejší uplatňování kolektivních smluv⁽⁸⁾. EHSV navíc doporučuje poskytnout jasná doporučení ohledně provádění minimálních záruk v samotném navrhovaném právním aktu, která se případně mohou opírat o zprávu platformy k článku 18 nařízení.

3.9 Základem sociální taxonomie mohou být různé mezinárodní a unijní normy a zásady. Pokud jde o (dílčí) cíle, EHSV doporučuje odkazovat na evropský pilíř sociálních práv a související akční plán a příslušné cíle udržitelného rozvoje, kterými jsou konkrétně cíl udržitelného rozvoje č. 8 (Důstojná práce a ekonomický růst), cíl udržitelného rozvoje č. 1 (Konec chudoby), cíl udržitelného rozvoje č. 2 (Konec hladu), cíl udržitelného rozvoje č. 3 (Zdraví a kvalitní život), cíl udržitelného rozvoje č. 4 (Vzdělávání a odborná příprava), cíl udržitelného rozvoje č. 5 (Rovnost mužů a žen), cíl udržitelného rozvoje č. 10 (Snížení nerovnosti) a cíl udržitelného rozvoje č. 11 (Udržitelná města a obce). Důležitým zdrojem by také mohly být rámce dohodnuté sociálními partnery. EHSV považuje za klíčovou myšlenku platformy zavést minimální záruky na základě obecných zásad OSN v oblasti podnikání a lidských práv a pokynů OECD. Cenné referenční body pro sociální taxonomii by kromě toho rovněž představovaly Evropská sociální charta, Listina základních práv Evropské unie, Evropská úmluva o lidských právech a navrhovaná směrnice o náležité péči podniků v oblasti udržitelnosti. V neposlední řadě by měly být vyloučeny činnosti, které jsou považovány za výrazně škodlivé, tj. činnosti, které jsou zásadně a za všech okolností v rozporu s jakýmkoli cíli udržitelnosti a neumožňují, aby byly méně škodlivé. To by se mělo vztahovat i na zbraně zakázané v mezinárodních dohodách, jako jsou kazetové bomby nebo protipěchotní miny. EHSV rovněž doporučuje vyvinout koncepci, jak se vypořádat s agresivními a útočnými režimy.

4. Příležitosti související se sociální taxonomií

4.1 EHSV důrazně doporučuje využít potenciál taxonomie k nasměrování investic do sociálně udržitelných činností a subjektů a k vytváření důstojných pracovních míst. Více než 20 % občanů EU je ohroženo chudobou. Pandemie prohloubila nerovnosti a válka na Ukrajině dále zhorší hospodářské a sociální napětí. Celosvětově se odhaduje, že k dosažení cílů udržitelného rozvoje je třeba vynaložit zhruba 3,3 až 4,5 bilionu USD ročně. Zboží vyrobené při porušování lidských práv v pracovněprávní oblasti souvisí s trhem EU, kam je dováženo. V EU také existuje naléhavá potřeba sociálních investic, například do snižování chudoby, celoživotního učení a zdraví⁽⁹⁾. Minimální rozdíl v investicích

⁽⁸⁾ Směrnice o přiměřených minimálních mzdách v EU, článek 4 odstavec 2, předběžná dohoda. V rámci sociální taxonomie by měla být podpořena hranice 80 % míry rozšíření kolektivního vyjednávání, která je zde stanovena, aby členské státy musely ke zvýšení této míry přijmout opatření.

⁽⁹⁾ Závěrečná zpráva o sociální taxonomii (europa.eu).

do sociální infrastruktury se od roku 2018 do roku 2030 odhadoval na přibližně 1,5 bilionu EUR ⁽¹⁰⁾. EHSV vyzývá Komisi, aby za účelem dodržení evropského pilíře sociálních práv a splnění hlavních cílů EU do roku 2030 poskytla aktualizovaný odhad investičních potřeb. K prosazování sociální udržitelnosti jsou zapotřebí značné veřejné a soukromé prostředky.

4.2 S pomocí sociální taxonomie by investoři a podniky mohli posoudit sociální dopad svých investic nebo činností a dobrovolně je považovat za zásadní cíl. EHSV poukazuje na rostoucí poptávku po sociálně orientovaných investicích a podporuje otevřenost investorů vůči sociálně udržitelnému financování. Naproti tomu chybí definice a standardizace a analýza environmentálních, sociálních a správních ratingů a souvisejících výstupů také poukazuje na zásadní rozdíly v závislosti na poskytovateli ratingu, což sociálně udržitelné investice ztěžuje. Sociální taxonomie by představovala ucelenou koncepci pro definování a prosazování sociální udržitelnosti a měření pokroku. Má potenciál posílit odpovědnost a poskytnout jasná vodítka. Rozhodujícím způsobem by podpořila ambice investorů, mohla by představovat pobídky pro další účastníky trhu, aby investovali tímto směrem, a zároveň by pomohla zabránit tzv. „social washingu“.

4.3 Sociálně škodlivé činnosti se mohou promítnout také do ekonomických rizik. Pokud je podnikání spojeno s porušováním lidských práv, existuje riziko bojkotů, a podnik se v případě zanedbání náležité péče v oblasti lidských práv vystavuje riziku vyloučení z veřejných zakázek. Mohl by se také zaplést do drahých soudních sporů kvůli porušování lidských práv nebo by mohly být narušeny dodavatelské řetězce kvůli stávkám. Na investice by také mohla mít dopad ekonomická a politická rizika způsobená rostoucí propastí mezi bohatými a chudými. Tento soubor rizik by mohl být minimalizován investičními rozhodnutími založenými také na sociální taxonomii. EHSV rovněž upozorňuje na činnost ECB zaměřenou na posílení sledování a řízení systémových rizik v důsledku zanedbávání faktorů udržitelnosti. EHSV zdůrazňuje, že environmentální rizika jsou často doprovázena sociálními riziky, například když lidé v důsledku povodně přijdou o své domovy. Celkově by měla být rizika v oblasti sociální udržitelnosti výslovně řešena a měla by být součástí činnosti ECB v oblasti rizik pro udržitelnost.

4.4 EHSV dále zdůrazňuje, že základním prvkem efektivnosti trhu je transparentnost. To se netýká pouze kapitálových trhů. Sociální taxonomie by také mohla sloužit jako nástroj na podporu rovnováhy mezi ekonomickými svobodami a sociálními a pracovními právy ⁽¹¹⁾. Posílení transparentnosti by mohlo přispět k sociálnímu vnitřnímu trhu, jak je stanoveno v článku 3 SFEU, a podpořit spravedlivou hospodářskou soutěž. Kromě toho by sociální taxonomie také podpořila rovné podmínky a zviditelnila ty podniky, které dodržují lidská a základní pracovní práva a značně přispívají k sociální udržitelnosti, čímž by jim pomáhala přilákat investory. Potenciální transformační role taxonomie by byla posílena tím, že by taxonomie více vešla ve známost. V této souvislosti EHSV znovu poukazuje na pozitivní úlohu, kterou mohou při rozvoji podniků se sociálním dopadem hrát finanční nástroje ⁽¹²⁾.

4.5 EU se na mezinárodní scéně prosadila jako lídr v oblasti environmentálního udržitelného financování a aktivně k tomuto celosvětovému úsilí přispívá. EHSV toto úsilí vítá, ale připomíná Komisi, že je také nutné pokročit v oblasti sociální udržitelnosti a prosazovat cíle udržitelného rozvoje. Také v souvislosti se sociální udržitelností by se EU měla snažit sloužit jako vzor a stát se průkopníkem tím, že toto téma vznesne na mezinárodních fórech. Zejména v době války a mezinárodního napětí musí mezinárodní architektura udržitelného financování zohledňovat i sociální udržitelnost.

5. Výzvy a možná řešení

5.1 Záměry finančních investorů provádět sociálně a environmentálně udržitelné investice jsou velmi vítány a musí být podporovány. Účastníci finančního trhu však svá investiční rozhodnutí obvykle zakládají na očekáváních ohledně výnosu, rizika, likvidity a splatnosti. Tyto motivace mohou být v rozporu se zájmy jiných zúčastněných stran a mohou být v rozporu s environmentálními nebo sociálními cíli či nad nimi dokonce převážet. EHSV však také poukazuje na mnoho možných synergií mezi zájmy investorů a dalších zúčastněných stran, například když lepší zapojení zaměstnanců zvyšuje produktivitu podniků nebo když hospodářská činnost přispívá k blahobytu komunit. V žádném případě nesmí být

⁽¹⁰⁾ Evropská komise, Boosting Investment in Social Infrastructure in Europe (Posílení investic do sociální infrastruktury v Evropě), diskusní dokument, 074/leden 2018.

⁽¹¹⁾ Úř. věst. C 275, 18.7.2022, s. 50.

⁽¹²⁾ Úř. věst. C 194, 12.5.2022, s. 39.

hospodářské činnosti nebo subjekty, které nemusí být v souladu s taxonomií, automaticky považovány za škodlivé. V této souvislosti vyvstávají obavy z uzavření trhu a EHSV žádá Komisi o objasnění a vyvážený přístup. Je třeba se více zaměřit na dopad udržitelných investic na činnosti reálné ekonomiky.

5.2 Může dojít k neslučitelnosti v důsledku toho, že jsou sociální záležitosti regulovány na úrovni členských států a mezi sociálními partnery, zatímco organizovaná občanská společnost jako celek usiluje o zapojení do sociálních, environmentálních a dalších politických záležitostí. EHSV však vítá zprávu platformy o rizicích porušení jiných předpisů, a rovněž předpokládá, že návrh Komise bude dbát na to, aby nedocházelo k rozporům, překrývání a zasahování do vnitrostátních sociálních systémů, do vztahů mezi sociálními partnery a předpisů. Kromě toho by sociální taxonomie vycházela ze společných mezinárodních a evropských deklarácí a zásad, jako je evropský pilíř sociálních práv, a tvořila by základ pro dobrovolné rozhodování, aniž by určovala konkrétní sociální politiku. Jakékoli širší použití taxonomie, jak je uvedeno výše, však musí podléhat příslušnému rozhodovacímu procesu. Je třeba zabránit nepatřičnému zasahování do vnitrostátních právních předpisů a autonomie sociálních partnerů a je třeba uznat rozdíly v modelech vnitrostátního trhu práce a systémech kolektivního vyjednávání.

5.3 Rozvíjení sociální taxonomie, a tedy strukturovaného přehledu sociálně udržitelných činností a odvětví, se dotýká i politických hodnot. Bude náročné definovat, která hospodářská činnost či které odvětví jsou považovány za takové, jež jsou v souladu s taxonomií. To je však přesně důvod, proč by mělo být vypracování taxonomie předmětem politické diskuse a demokratického rozhodování⁽¹³⁾. Pouze za těchto podmínek lze rozvinout společnou myšlenku sociální udržitelnosti, na kterou by se jednotliví aktéři mohli a měli spolehnout a na niž by se měli odvolávat. EHSV zdůrazňuje, že i v sociální oblasti závisí úspěch taxonomie na jejím všeobecném přijetí. Zahrnuté činnosti a odvětví musí splňovat široce uznávanou definici udržitelnosti a musí být založeny na obecně uznávaných hodnotách, jako je lidská důstojnost, genderová rovnost, spravedlnost, inkluzivnost, nediskriminace, solidarita, cenová dostupnost, dobré životní podmínky a rozmanitost. Zajištění důvěryhodnosti taxonomie je klíčové, aby nebyl ohrožen tento projekt jako celek.

5.4 Další obavy spočívají v tom, že sociální taxonomie by mohla vést k přetížení podniků z důvodu dodatečných požadavků na podávání zpráv a nutnosti poskytovat složité a náročné informace v kombinaci s nákladnými postupy auditu. EHSV vyzývá Komisi, aby tuto zátěž minimalizovala a vypracovala jednoduchá a snadno dodržitelná kritéria a zároveň vycházela z překrývání s jinými požadavky na podávání zpráv. EHSV vítá přístup platformy při strukturování cílů sociální taxonomie podobným způsobem jako u navrhované struktury směrnice o podávání zpráv podniků o udržitelnosti. Celkově EHSV požaduje řádný a konzistentní soubor pravidel bez nadměrné složitosti a zdvojení, aby fungoval v praxi a zároveň poskytoval nezbytnou míru transparentnosti. Užitečné může být také poradenství a poskytování služeb souvisejících s taxonomií prostřednictvím specializované agentury se zákonným oprávněním pro podniky a další organizace, které chtějí dosáhnout souladu s taxonomií. To by také zajistilo, že by podniky s omezenějšími zdroji na podávání zpráv měly k taxonomii přístup. Finanční instituce však mohou stále poskytovat posouzení sociálního dopadu investic, jak je tomu v současnosti u bank založených na hodnotách po celém světě.

5.5 Přestože účelem taxonomie je poskytnout spolehlivý rámec pro sociálně udržitelné investice, nelze vyloučit nebezpečí lakování nazeleno a tzv. „social washingu“. EHSV souhlasí s platformou, že pouhá kontrola závazků a politik nezajistí účinné provádění a ochranu lidských práv a ani nepodporuje rozvoj sociálně udržitelných činností. Existují vážné potíže při dohledu nad dodržováním proklamovaných cílů sociální udržitelnosti ze strany podniků a při jeho vymáhání i při posuzování výsledků v rámci dnešních často velmi složitých dodavatelských řetězců. Na druhé straně platforma poukazuje na slibný vývoj v oblasti kvantifikovatelných sociálních dat, například v souvislosti s revidovaným srovnávacím přehledem sociálních ukazatelů a cílů udržitelného rozvoje. Celkově musí být sociální taxonomie transparentní, spolehlivá a neustále aktualizovaná. EHSV rovněž navrhuje, aby byly v tomto ohledu zapojovány například rady zaměstnanců a organizace občanské společnosti.

5.6 EHSV navrhuje, aby byla znovu zahájena diskuse o ratingové agentuře EU, která by se nyní mohla zaměřit na udržitelnost, a tím upevnit průkopnickou roli EU v této oblasti. Rovněž znovu vyzývá k tomu, aby poskytovatelé finančních a mimofinančních údajů podléhali řádné regulaci a dohledu. V případě nepravdivých tvrzení týkajících se souladu s taxonomií by měly být stanoveny mechanismy podávání stížností pro odbory, rady zaměstnanců, spotřebitelské organizace a další

⁽¹³⁾ Viz oddíl 3 výše.

zástupce organizované občanské společnosti. EHSV uznává, že v nařízení jsou opatření a sankce použitelné v případě porušení ponechány na členských státech. V každém případě by příslušné vnitrostátní orgány⁽¹⁴⁾ měly nést větší odpovědnost za svou kontrolní činnost, doplněnou o povinnost podávat zprávy svým parlamentům a občanské společnosti.

V Bruselu dne 22. září 2022.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

⁽¹⁴⁾ Viz nařízení o taxonomii, článek 21.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Fond pro přizpůsobování se změně klimatu financovaný v rámci soudržnosti a nástroje Next Generation EU

[stanovisko z vlastní iniciativy]

(2022/C 486/04)

Zpravodaj: **Ioannis VARDAKASTANIS**

Spoluzpravodajka: **Judith VORBACH**

Rozhodnutí předsednictva EHSV	20/01/2022
Právní základ	čl. 52 odst. 2 jednacího řádu stanovisko z vlastní iniciativy
Odpovědná sekce	Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost
Přijato v sekci	09/09/2022
Přijato na plenárním zasedání	21/09/2022
Plenární zasedání č.	572
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	139/3/3

1. Závěry a doporučení

1.1 Evropská unie (EU) přijímá rozsáhlá opatření zaměřená na řešení změny klimatu a snížení emisí skleníkových plynů. Politiky EU v oblasti klimatu, životního prostředí a energetiky disponují dlouhodobým plánem, jak pomoci zabránit nejhorším dopadům klimatické krize, kterým čelí naše planeta. To by však mohlo být stále nedostatečné.

1.2 I když je závazek EU značný, již se bohužel projevují důsledky změny klimatu a nedostatku zdrojů. Musíme se proto přizpůsobit skutečnosti, kterou jsme dosud nezažili. EU se sice správně zavázala k tomu, že se bude snažit zabránit zhoršování situace, nejsme však připraveni na nepředvídané krizové situace v oblasti životního prostředí, energetické krize a přírodní katastrofy.

1.3 Od roku 2021 jsme zažili dvě velmi význačné mimořádné události, během nichž se ukázalo, že mechanismy financování EU nejsou k jejich řešení dostatečně vybaveny. První z nich byly ničivé záplavy a lesní požáry, k nimž došlo v celé Evropě během léta 2021. Druhou je probíhající energetická krize a nezbytnost energetické nezávislosti EU, jež nastaly v důsledku ruské invaze na Ukrajinu v roce 2022.

1.4 Současným mechanismem EU pro reakci na přírodní katastrofy je Fond solidarity Evropské unie (EUSF). Dostupný roční rozpočet EUSF je nicméně nepatrný v porovnání s náklady škod způsobených nedávnými přírodními katastrofami a je třeba jej výrazně zvýšit. Finanční prostředky EU určené na přechod na zelenou energii jsou vyšší, nezohledňují však to, že je v současnosti naléhavě nutné, aby EU dosáhla energetické nezávislosti, ani neřeší obrovské riziko energetické chudoby, jak zdůrazňuje stanovisko EHSV *Boj proti energetické chudobě a odolnost EU – výzvy v hospodářském a sociálním ohledu* ⁽¹⁾.

1.5 EHSV se domnívá, že EU potřebuje nový mechanismus financování, který může nabídnout okamžitou a ambiciózní podporu na pomoc členským státům v případě mimořádných situací, jež jsou uvedeny výše. EHSV tedy navrhuje vytvoření nového Fondu pro přizpůsobování se změně klimatu. Toto financování by mělo být přesměrováno ze stávajících fondů EU, zejména z Fondu soudržnosti a Nástroje pro oživení a odolnost, mělo by ale být efektivně a soudržně řízeno prostřednictvím tohoto nového fondu.

⁽¹⁾ <https://www.eesc.europa.eu/cs/our-work/opinions-information-reports/opinions/tackling-energy-poverty-and-eus-resilience-challenges-economic-and-social-perspective> (viz strana 88 v tomto čísle Úředního věstníku).

1.6 Modernizace prostředí financování by rovněž mohla zahrnovat rozšíření oblasti působnosti, posílení stávajících programů a zvážení nástroje Next Generation EU coby vzoru pro nový nástroj financování.

1.7 S ohledem na to, že jsou zapotřebí rozsáhlé investice, EHSV také doporučuje Komisi, aby prozkoumala posílení Fondu pro přizpůsobování se změně klimatu tím, že podpoří soukromé investice a příspěvky. Pokud jde konkrétně o přírodní katastrofy, Komise a členské státy by rovněž měly usilovat o zvýšení a usnadnění pojistného krytí a využívání systému pojištění jako prostředku pro přímé financování sloužící ke zlepšení odolnosti vůči změně klimatu, zejména v rizikových oblastech, aby se snížila závislost na finanční podpoře EU.

1.8 Fond pro přizpůsobování se změně klimatu musí být přizpůsobivý a flexibilní a musí být v nadcházejících letech a desetiletích připraven reagovat na nové a vznikající krize.

1.9 Je zásadní, aby fungování Fondu pro přizpůsobování se změně klimatu, který bude více zaměřen na urychlenou a naléhavou reakci, bylo soudržné s obecnými politikami EU v oblasti klimatu, životního prostředí a energií, které z dlouhodobého hlediska sníží závislost na reakcích na mimořádné události a ochrání lidstvo a přírodní prostředí.

2. Obecné připomínky

2.1 EHSV uznává, že řešení klimatické krize je v souladu se závazky, které EU učinila v rámci Zelené dohody pro Evropu a jež se týkají provedení Pařížské dohody a cílů udržitelného rozvoje. Ačkoli by omezování příčin změny klimatu mělo být na předním místě politiky EU v oblasti klimatu, EHSV zdůrazňuje, že souběžně s plány na snížení emisí skleníkových plynů je třeba mít k dispozici spolehlivé a efektivní mechanismy financování za účelem řešení mimořádných událostí v oblasti klimatu a energií, jimž obyvatelé EU již čelí.

2.2 Představou EHSV je, že by měl být vytvořen nový Fond pro přizpůsobování se změně klimatu, což je návrh podporovaný několika poslanci Evropského parlamentu⁽²⁾. Tomuto mechanismu by měly být přiděleny stávající finanční prostředky z Fondu soudržnosti a Nástroje pro oživení a odolnost a měly by být soustředěny do jediného fondu, jenžlepší účinnost a dobu reakce a usnadní centralizované sledování oblastí, kde jsou finanční prostředky nejvíce zapotřebí. Měl by posílit schopnost EU podporovat členské státy při rychlé reakci na mimořádné události v oblasti klimatu, životního prostředí a energie. V současném kontextu by sloužil k řešení dvou nejdůležitějších naléhavých potřeb, které v současnosti vyvstaly a jimiž jsou obnova po stále častějších přírodních katastrofách a naléhavá nutnost přechodu na zelenou energii a posunu směrem k energetické nezávislosti Evropy, nicméně s jistou flexibilitou, aby bylo možné řešit krize, které nastanou v budoucnu.

2.3 Finanční prostředky EU jsou již nasměrovány na transformaci energetiky a obnovu po katastrofách, jejich účinnosti však brání různé problémy. Stávající Fond solidarity Evropské unie (EUSF) vytvořený s cílem pomoci komunitám s obnovou po přírodních katastrofách jednoduše není dostatečně rozsáhlý, aby reagoval na celou škálu moderních klimatických katastrof. Finanční prostředky na transformaci energetiky jsou ambicióznější, ale stále ještě zdaleka nestačí. Navíc jsou řízeny prostřednictvím několika různých fondů, což s sebou nese riziko nesoudržnosti či překrývání, a směřují bezprostřední cíle s dlouhodobějšími cíli v oblasti boje proti změně klimatu. Nutnost zvýšit energetickou nezávislost EU z důvodu z ruské invaze na Ukrajinu ukázala, do jaké míry naše energetická závislost na nepřátelských zemích oslabuje naši schopnost rozhodně reagovat na mezinárodní události.

2.4 EHSV tedy požaduje vytvoření Fondu pro přizpůsobování se změně klimatu, který bude sloužit zvláštnímu účelu, jímž je reakce na bezprostředně hrozící mimořádné události v oblasti životního prostředí, klimatu a energie a pomoc EU přizpůsobit se novým podmínkám, v nichž k těmto krizím bohužel dochází stále častěji. Fond pro přizpůsobování se změně klimatu by měl sloužit jako finanční rezerva připravená k použití, jakmile budou naléhavé potřebné investice.

⁽²⁾ *Regional development MEPs suggest to set-up a Climate Change Adaptation Fund* (Regionální rozvoj – poslanci Evropského parlamentu doporučují zřídit fond pro přizpůsobování se změně klimatu), rubrika Zpravodajství, Evropský parlament.

2.5 Fond bude muset poskytovat flexibilitu a spolehlivost nezbytnou pro rychlé a ambiciózní investice při plnění naléhavých potřeb EU a zároveň bude muset zůstat v souladu s dlouhodobými politikami v oblasti klimatu a energetiky. Měl by spojit podíl finančních prostředků z Fondu soudržnosti, který je v současnosti určený na otázky klimatu, stávající fond EUSF a podíl finančních prostředků z Nástroje pro oživení a odolnost vyčleněný na reformy v oblasti životního prostředí. Skutečnost, že budou tyto zdroje soustředěny do jediného fondu s jasným zaměřením na naléhavá opatření, zlepšit účinnost reakce a usnadní monitorování nejnaléhavějších investičních potřeb. Tím by se měla zlepšit schopnost neprodleně nasměrovat finanční prostředky tam, kde je jich zapotřebí.

2.6 Modernizace prostředí financování by rovněž mohla zahrnovat rozšíření oblasti působnosti a posílení stávajících programů. Vzhledem ke společnému zájmu a naléhavé potřebě boje proti změně klimatu a jejím katastrofickým následkům EHSV rovněž zdůrazňuje, že v budoucnu bude zapotřebí zlepšená metoda financování. I kdyby mělo být provedeno zlaté pravidlo pro zelené investice (což je naprosto správné), některé členské státy by stále nemusely být schopné získat obrovské částky potřebných investic, aniž by ohrozily svou fiskální udržitelnost. EHSV tedy také doporučuje zvážit nástroj Next Generation EU (NGEU) coby vzor pro financování Fondu pro přizpůsobování se změně klimatu. Granty a/nebo úvěry z tohoto fondu by měly být uvolněny za podmínky, že členský stát nebo region, který je obdrží, je investuje do řešení změny klimatu nebo jejích důsledků tím, že například následně provede investice do energie z obnovitelných zdrojů a bezuhlíkové energie. Veškerá taková politická opatření musí být spojena s povinným zapojením sociálních partnerů a organizací občanské společnosti, přičemž musí být respektována zásada partnerství zakotvená v politice soudržnosti.

2.7 EHSV upozorňuje na skutečnost, že samotný Fond pro přizpůsobování se změně klimatu nebude stačit k řešení důsledků přírodních katastrof a k pokrytí nákladů na přizpůsobování se změně klimatu tak, aby byla zajištěna větší odolnost. EHSV v této souvislosti poukazuje na nedostatky v oblasti ochrany proti dopadům změny klimatu, což je podíl nepojištěných hospodářských ztrát způsobených katastrofami souvisejícími s klimatem. Pojistné krytí týkající se přírodních katastrof zůstává v Evropě nízké, přičemž mezi lety 1980 a 2017 bylo pojištěno jen okolo 35 % škod, k nimž došlo v důsledku přírodních katastrof⁽³⁾. Je proto důležité přezkoumat a prosazovat využívání pojištění proti přírodním katastrofám v členských státech a podporovat vnitrostátní systémy pojištění proti katastrofám, které by uživatele povzbuzovaly k investicím do přizpůsobování se změně klimatu, což by snižovalo tlak na finanční prostředky EU a podněcovalo proaktivní investice. V rámci dialogu mezi zainteresovanými stranami a inovací v oblasti pojistných produktů lze vypracovat nová řešení převodu rizik v systému pojištění a zajištění a zároveň upřednostňovat stabilitu finančního trhu a ochranu spotřebitele⁽⁴⁾. Tím by se zvýšila schopnost Fondu pro přizpůsobování se změně klimatu čelit výzvám, které před ním stojí.

2.8 Důležitou funkci mají také fondy EU, neboť poskytují počáteční kapitál k přilákání soukromých investic mj. do přizpůsobení se změně klimatu za účelem zvýšení odolnosti.

3. Fond pro přizpůsobování se změně klimatu jako nástroj pro obnovu po katastrofách a připravenost na ně

3.1 V interinstitucionální studii EU se jasně poukazuje na naléhavost řešení klimatické katastrofy: „Zvýšení o 1,5 stupně je maximum, jež může planeta snést; pokud by se teplota po roce 2030 dále zvyšovala, čelili bychom ještě více obdobím sucha, povodním, extrémnímu teplu a chudobě stovek milionů osob; pravděpodobně by došlo k zániku nejzranitelnějšího obyvatelstva“⁽⁵⁾.

3.2 Začíná vycházet najevo, že jsme zcela nepřipraveni na problémy, jež změna klimatu přináší. V roce 2021 čelily členské státy EU nebyvalým škodám způsobeným přírodními katastrofami, od povodní se ztrátami na životech v Německu a Beneluxu až ke katastrofickým lesním požárům v Řecku a Španělsku. Tváří v tvář klimatické krizi a spolu s dalšími příčinami zhoršování životního prostředí je pravděpodobné, že škody a přírodní katastrofy nebudou výjimkou, ale spíše normou. Čím více se budou odkládat, omezovat či rušit účinná opatření, která mají řešit klimatickou krizi a zhoršování životního prostředí, tím více porostou rizika.

⁽³⁾ Economic losses from climate-related extremes in Europe (Hospodářské ztráty v důsledku extrémních klimatických jevů v Evropě), Evropská agentura pro životní prostředí.

⁽⁴⁾ Vytvoření Unie odolné vůči změně klimatu – nová strategie EU pro přizpůsobení se změně klimatu, COM(2021) 82 final, oddíl 2.2.3, a Strategie financování přechodu k udržitelnému hospodářství, COM(2021) 390 final, kapitoly II a III, opatření 2 písm. c) přehled ukazatelů pojištění proti přírodním katastrofám orgánu EIOPA (Evropský orgán pro pojišťovnictví a zaměstnanecské penzijní pojištění): diskusní dokument o nedostatcích.

⁽⁵⁾ ESPAS_Report.pdf, s. 8.

3.3 Při záplavách, jež postihly západní Evropu v létě 2021 ⁽⁶⁾, přišlo o život nejméně 240 osob, přičemž nespočet dalších osob byl vysídlen a přišel o svůj domov. Během vlny veder, jež zasáhla Řecko, bylo zaznamenáno téměř 500 lesních požárů ⁽⁷⁾.

3.4 V roce 2021 nebyl kvůli environmentálním katastrofám bezprecedentní jen rozsah škod a ztráty na životech, ale také finanční náklady pro postižené komunity. Odhaduje se, že v západní Evropě způsobily záplavy škodu ve výši 38 miliard EUR ⁽⁸⁾. V Řecku byl předseda vlády nucen schválit balíček pomoci ve výši 500 milionů EUR pro ostrov Evia, což je region, který byl požáry zasažen nejvíce ⁽⁹⁾.

3.5 Žádná oblast v EU není vůči stále většímu nebezpečí přírodních katastrof chráněna. Stejně tak žádný členský stát EU není dostatečně vybaven, aby tyto obrovské problémy překonal – ať už z hlediska zdrojů a materiálu pro vypořádání se s obdobími sucha, lesními požáry a záplavami, nebo z hlediska financování, které postižené oblasti potřebují pro obnovu.

3.6 Investice z Fondu pro přizpůsobování se změně klimatu určené na reakci na přírodní katastrofy by měly fungovat jako doplněk současných výdajů z evropských strukturálních a investičních fondů na přípravu na katastrofy a předcházení jim. Jsou zapotřebí obrovské investice, které by umožnily dosáhnout odolnosti vůči dopadům změny klimatu, například investice do výstavby hrází, budov odolných vůči záplavám, ochrany proti erozi pobřeží, vybavení pro sledování a zvládání lesních požárů a technologií, které pomohou ukládat a skladovat sladkou vodu v oblastech postižených obdobími sucha atd. Zatímco strukturální investiční fondy by se měly preventivně využívat za účelem snížení možných škod, úlohou Fondu pro přizpůsobování se změně klimatu by měla být rychlá reakce v případech, kdy se určitým škodám nepodařilo pomocí takových preventivních opatření zabránit.

3.7 EHSV zdůrazňuje, že předvídané dopady klimatické krize vyžadují mnohem spolehlivější mechanismy podpory než ty, které v současnosti existují. Celkový rozpočet fondu EUSF je omezen na částku 500 milionů EUR ročně ⁽¹⁰⁾. Fond EUSF od svého zavedení v roce 2002 podpořil 28 různých evropských zemí částkou přesahující 7 miliard EUR ⁽¹¹⁾. To je působivé, nebylo by to však zdaleka dostatečné pro pokrytí nákladů škod způsobených přírodními katastrofami jen v roce 2021.

3.8 V případě přírodních katastrof vidíme zvýšené riziko ztrát na životech u určitých skupin, které se nemohou snadno evakuovat z postižených oblastí. Týká se to zejména starších osob, osob se zdravotním postižením a dětí. Investice musí být cílené, aby se zajistilo, že tísňové služby budou mít materiál a rezervu dalších záchranářů na pomoc všem lidem vyžadujícím zvláštní péči. Horší schopnost evakuace mají také lidé s nižšími prostředky, a to z důvodu nákladů spojených s nalezením alternativního ubytování a jejich omezeného přístupu k prostředkům osobní mobility. Právě to by se měl Fond pro přizpůsobování se změně klimatu pokusit řešit.

4. Fond pro přizpůsobování se změně klimatu jako cesta k přechodu na zelenou energii

4.1 EHSV se domnívá, že přizpůsobování se změně klimatu spočívá také v přizpůsobování se nové skutečnosti, jíž je udržitelná výroba energie. EU čelí vzhledem k nedávným událostem obrovským a naléhavým problémům týkajícím se energetické nezávislosti, s nimiž se při přípravě víceletého finančního rámce (VFR), nástroje NGEU a rámce správy ekonomických záležitostí nepočítalo. Pokud jde o plán Komise REPowerEU ⁽¹²⁾ a závěry Evropské rady, EHSV plně souhlasí s tím, že po ruské invazi na Ukrajinu je energetická nezávislost, včetně rozvoje obnovitelných zdrojů energie, ještě důležitější než kdykoli předtím.

4.2 EHSV zdůrazňuje, že je třeba se zaměřit na úlohu, kterou mohou při zvyšování dodávek a zajištění cenové dostupnosti energie v EU plnit ekologické a bezuhlíkové energetické technologie, které zlepšují energetickou účinnost a snižují poptávku po energii. To pomůže chránit se proti prudkému zvyšování cen, které brání hospodářskému růstu, prohlubuje nerovnosti, způsobuje energetickou chudobu, zvyšuje výrobní náklady a je překážkou pro konkurenceschopnost EU. EHSV zejména vítá, že se urychluje zavádění inovativních řešení založených na vodíku a nákladově konkurenceschopné elektřiny z obnovitelných zdrojů v průmyslu.

⁽⁶⁾ <https://www.brusselstimes.com/belgium-all-news/199487/europes-summer-floods-amount-to-worlds-second-most-costly-natural-disaster-of-2021>.

⁽⁷⁾ <https://www.reuters.com/world/europe/greece-starts-count-cost-after-week-devastating-fires-2021-08-09/>.

⁽⁸⁾ Europe's summer floods amount to world's second-most costly natural disaster of 2021 (brusselstimes.com).

⁽⁹⁾ <https://www.reuters.com/world/europe/greece-starts-count-cost-after-week-devastating-fires-2021-08-09/>.

⁽¹⁰⁾ Fond solidarity EU.

⁽¹¹⁾ https://ec.europa.eu/regional_policy/cs/funding/solidarity-fund/.

⁽¹²⁾ Plán REPowerEU, COM(2022) 230 final.

4.3 Je důležitější než kdy jindy naléhavě a ambiciózně investovat do posunu směrem k ekologičtějším formám energie vyráběné v EU. I když by výroba zelené energie a energetická nezávislost měly být pro EU vždy dlouhodobým cílem, EU v bezprostředním kontextu naléhavě potřebuje dodávky cenově dostupné energie z alternativních zdrojů, aniž by upustila od svých energetických cílů. Naléhavou potřebu investic do dodávek cenově dostupné energie pro občany, která by pocházela z alternativních zdrojů, by Fond pro přizpůsobování se změně klimatu mohl řešit podstatně účinněji a efektivněji než stávající mechanismy.

4.4 EHSV stále jasněji vnímá, že energetická závislost je příčinou slabší reakce EU vůči zemím, jako je Rusko, jak bylo zřejmé z reakce EU na invazi na Ukrajinu. Současná přílišná závislost na ruském plynu výrazně oslabuje schopnost EU a jejích členských států přijmout urychlená opatření, aniž by evropské občany vystavila riziku nedostatku paliv a energetické chudoby. Plány na získávání zemního plynu z USA bohužel neposkytují udržitelné ani environmentálně odpovědné řešení⁽¹³⁾.

4.5 Fond pro přizpůsobování se změně klimatu by měl sloužit jako prostředek pro financování naší naléhavé potřeby zelené a bezuhlíkové energie vyráběné v EU, s ambiciózním pořizováním stávajících technologií a investicemi do rozvoje nových technologií s cílem dosáhnout hospodářství s nulovými emisemi. EHSV naléhavě požaduje, aby válka na Ukrajině nevedla k tomu, že EU zanedbá svůj úkol, jímž je plnění environmentálních a sociálních cílů, neboť ty jsou základem pro budování hospodářské síly z dlouhodobého hlediska.

4.6 Pokud jde o snižování spotřeby energie, pokrok dosažený v jednotlivých členských státech se výrazně liší. V roce 2018 snížilo celkovou domácí poptávku po energii pod svůj cíl stanovený do roku 2020 pouze 11 z 27 členských států. EU je celkově daleko od splnění svých cílů pro rok 2030, což znamená, že je třeba zvýšit úsilí. Podíl obnovitelných zdrojů energie v hrubé konečné spotřebě energie v EU se naštěstí stabilně zvyšuje. V balíčku „Fit for 55“ bylo navrženo, aby se ve spotřebě energie do roku 2030 dosáhlo podílu 40 % obnovitelných zdrojů energie. I když se podíl obnovitelných zdrojů energie ve spotřebě energie napříč EU také podstatně liší, liší se rovněž kapacita vyrábět energii z obnovitelných zdrojů, a to kvůli rozpočtovým omezením a geografické situaci. V některých zemích je nainstalovaná fotovoltaická kapacita na obyvatele navzdory vysokému potenciálu v této oblasti poměrně nízká. Jiné země díky svým příznivým geografickým možnostem pro vodní elektrárny dosahují vysokého podílu energie z obnovitelných zdrojů.

4.7 Zvýšení úsilí o přechod na zelenou energii půjde ruku v ruce s novými potřebami v oblasti financování a s ohledem na energetickou krizi a rostoucí potřebu energetické nezávislosti EU bude muset být naléhavě provedeno. Posílení návrhů balíčku „Fit for 55“ stanovením vyšších cílů a dřívějších termínů pro energii z obnovitelných zdrojů, například zaváděním solární energie a větrné energie a zlepšováním energetické účinnosti, bude vyžadovat rozhodnou reakci v oblasti financování. Komise oznámila svůj záměr posoudit tyto potřeby týkající se financování v rámci návrhů plánu REPowerEU⁽¹⁴⁾ na základě mapování potřeb v členských státech a požadavků týkajících se přeshraničních investic. EHSV vítá, vyjadřuje však také obavu, že současné nástroje financování na úrovni EU a na úrovni členských států nebudou dostatečné a že je třeba opatření, aby energie z obnovitelných zdrojů představovala řešení již nyní. Výdaje z Fondu pro přizpůsobování se změně klimatu na energii z obnovitelných zdrojů by měly být také podpořeny přilákáním soukromých investic, přičemž fond by poskytoval počáteční kapitál.

4.8 Zvyšování investic s cílem zlepšit energetickou nezávislost EU by mělo být provedeno v souladu se zaměřením na přechod na zelenou a udržitelnou energii. K dosažení úspěchu bude EU kromě okamžitých investic prostřednictvím Fondu pro přizpůsobování se změně klimatu vyžadovat značné dlouhodobé investice do výzkumu a inovací a nové způsoby výroby a spotřeby, aby se zlepšila naše schopnost poskytovat čistou a cenově dostupnou energii všem. Program EU v oblasti výzkumu a inovací již svědčí o silném závazku tento cíl splnit i o potenciálu dosáhnout zjevného pokroku. Důraz kladený na výzkum však musí být spojen se závazkem členských států přijmout ekologičtější formy výroby energie a s jejich schopností upustit od tradičnějších způsobů výroby energie, zejména v členských státech, které jsou stále silně závislé na uhlí.

⁽¹³⁾ U.S., EU strike LNG deal as Europe seeks to cut Russian gas | Reuters.

⁽¹⁴⁾ COM(2022) 230 final.

4.9 Ačkoli EHSV stávající financování určené na politiku v oblasti klimatu v rámci VFR a NGEU vítá, zdůrazňuje též, že nejnaléhavější environmentální hrozby pro obyvatele v EU se od doby jejich vypracování změnily a že jsou zapotřebí nové přístupy. Kromě vytvoření tohoto nového fondu EHSV žádá Komisi, aby přezkoumala oblast financování s cílem určit mezery a dodatečné potřeby financování týkající se různých aspektů politiky v oblasti klimatu.

5. Zajištění robustnosti stávajících politik EU v oblasti klimatu a energetiky a doplňkovosti Fondu pro přizpůsobování se změně klimatu

5.1 Fond pro přizpůsobování se změně klimatu by reagoval na velmi konkrétní nenaplněnou potřebu finančních prostředků EU, což znamená, že by disponoval dostatečnými finančními prostředky, jež by umožňovaly rychlou reakci na krizové situace v oblasti klimatu, životního prostředí a energetiky. Tento fond však musí být konzistentní a soudržný s obecnými politikami EU v těchto oblastech.

5.2 Klimatická krize je systémový problém, který přesahuje hranice států. To znamená, že je ve fungování naší ekonomiky zapotřebí uskutečnit systémovou změnu, a proto je zásadní, aby se vlády zavázaly k systémovým řešením namísto toho, aby řešily pouze symptomy tohoto problému.

5.3 Na problém změny klimatu mají značný negativní dopad velké rozdíly v tom, jak se jednotlivci a skupiny zapojují a jak je tento problém postihuje. Tyto rozdíly se týkají uhlíkové stopy, přičemž v různých členských státech a regionech EU existují poměrně značné rozdíly v emisích CO₂ na obyvatele. Konstatujeme rovněž rozdíly, pokud jde o dopady změny klimatu, schopnost přizpůsobit se a vypořádat se s výzvami a v neposlední řadě i ohledně dopadů opatření politiky v oblasti klimatu a nastupujících hlubokých strukturálních změn.

5.4 V EU se dopady změny klimatu značně liší v rámci jednotlivých členských států i mezi nimi v závislosti na jejich zeměpisné poloze a stavu a struktuře jejich hospodářství. Zatímco například 7 % obyvatel EU žije v oblastech s vysokým rizikem záplav, více než 9 % obyvatel žije v oblastech, v nichž 120 dní v roce neprší.

5.5 Úsilí o spravedlivou transformaci rovněž vyžaduje udržitelné sociální podmínky, které by byly v souladu s cíli udržitelného rozvoje a evropským pilířem sociálních práv. EHSV dále požaduje zajmout k udržitelnosti životního prostředí holistický přístup a poukazuje na nařízení o taxonomii, které stanoví šest environmentálních cílů: zmírňování změny klimatu, přizpůsobování se změně klimatu, udržitelné využívání a ochranu vodních a mořských zdrojů, přechod na oběhové hospodářství, prevenci a omezování znečištění a ochranu a obnovu biologické rozmanitosti a ekosystémů.

5.6 Politika soudržnosti se schváleným rozpočtem ve výši více než 330 miliard EUR v současném programovém období je nyní největším a nejdůležitějším společným investičním nástrojem v Evropě, a proto při řešení klimatické krize plní zásadní úlohu. Změna klimatu a její důsledky také velmi pravděpodobně ovlivní rozdíly v rámci členských států a mezi nimi, které má politika soudržnosti řešit. Silný důraz na klima klade i plán pro oživení a odolnost. Ačkoli o jasném závazku k investicím není pochyb, je třeba mít jasnou a strukturovanou představu o tom, které fondy EU se zaměřují na boj proti změně klimatu a jak jsou spravovány.

5.7 EHSV rovněž zdůrazňuje, že je třeba, aby místní a regionální orgány přijaly jasný politický závazek ke splnění cílů v oblasti klimatu. Je naléhavě nutné posílit víceúrovňový dialog mezi celostátními, regionálními a místními orgány ohledně plánování a provádění vnitrostátních opatření v oblasti změny klimatu na regionální a místní úrovni, ohledně přímého přístupu místních orgánů k financování a sledování pokroku přijatých opatření. Do tohoto procesu musí být zapojeni sociální partneři a organizovaná občanská společnost, aby byl zaručen vyvážený přístup respektující zájmy všech skupin.

5.8 EHSV zdůrazňuje klíčovou úlohu místních, sociálních a regionálních partnerů při řešení důsledků změny klimatu. Podpora, kterou mnohé z těchto subjektů dostávají na financování svých činností, bohužel zdaleka nestačí k tomu, aby dokázaly čelit výzvám, s nimiž se potýkají. Mimo jiné je nutné posílit Fond pro spravedlivou transformaci, aby poskytoval lepší podporu.

5.9 EHSV trvá na tom, že přechod k environmentální udržitelnosti musí být inkluzivní a musí odpovídat cílům udržitelného rozvoje a evropského pilíře sociálních práv. V této souvislosti musí klíčová kritéria zahrnovat zachování a vytváření nových kvalitních zelených pracovních míst, čímž se zajistí odborná příprava a inkluzivní sociální opatření prostřednictvím rozvoje alternativních klimaticky neutrálních hospodářských odvětví pro obyvatelstvo v regionech. To musí vyvážit potenciální regresivní účinky opatření politiky v oblasti klimatu a strukturálních změn. Zadávaní veřejných zakázek a opatření státní podpory by měly být například propojeny s vytvářením kvalitních pracovních míst a dodržováním práv pracovníků, environmentálních norem a daňových povinností. Zranitelné osoby musí být navíc chráněny před dopady změny klimatu, aby se za všech okolností zabránilo energetické chudobě. V neposlední řadě EHSV poukazuje na zásadu taxonomie EU „významně nepoškozovat“, která stanoví, že provádění jednotlivých politik nesmí být na škodu žádným environmentálním cílům.

5.10 Vzhledem k tomu, že důležitým nástrojem boje proti klimatické krizi je formální a neformální vzdělávání, je nezbytné investovat do dostupného vzdělávání v oblasti změny klimatu a aktivního občanství. Vzdělávání v oblasti udržitelnosti je účinným nástrojem, který mladým lidem umožní zapojit se do diskusí o tom, jakým směrem by se měla konkrétní politika v oblasti klimatu ubírat. Stále více se uznává úloha vzdělávání a odborné přípravy v boji proti změně klimatu.

V Bruselu dne 21. září 2022

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Kryptoaktiva – výzvy a příležitosti**(stanovisko z vlastní iniciativy)**

(2022/C 486/05)

Zpravodaj: **Philip VON BROCKDORFF**Spoluzpravodajka: **Louise GRABO**

Rozhodnutí plenárního shromáždění	24. 3. 2022
Právní základ	čl. 52 odst. 2 jednacího řádu stanovisko z vlastní iniciativy
Odpovědná sekce	Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost
Přijato v sekci	9. 9. 2022
Datum přijetí na plenárním zasedání	22. 9. 2022
Plenární zasedání č.	572
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	148/0/3

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV bere na vědomí rostoucí tržní kapitalizaci kryptoaktiv a důrazně podporuje návrh nařízení o trzích s kryptoaktivy (MiCA) předložený Evropskou komisí, jehož cílem je regulovat kryptoaktiva v rámci EU a který vyústil v předběžnou politickou dohodu spolunormotvůrců uzavřenou dne 30. června 2022 ⁽¹⁾.

1.2 EHSV také požaduje stabilní regulační a operační rámec, díky kterému by se zlepšilo sledování finančních transakcí a plnění daňových povinností souvisejících s kryptoaktivy.

1.3 EHSV důrazně doporučuje, aby se úřady řídily zásadou „stejná činnost, stejné riziko, stejná pravidla“. K tomu je zapotřebí, aby se v případě podniků obchodujících s kryptoaktivy, u nichž je třeba pokrýt podobná rizika jako ta, která existují u tradičních podniků, vycházelo ze stávajících regulačních rámců. EHSV se domnívá, že je to nezbytné k tomu, aby se zabránilo asymetrickému přístupu k obdobným službám a aktivům, na které by se jen kvůli čistě technickým detailům mohly vztahovat různé rámce.

1.4 Regulační rámec pro kryptoaktiva však musí být konzistentní napříč jurisdikcemi, a to nejen v rámci EU. V zájmu ochrany spotřebitelů by měly být v EU i mimo ni stanoveny normy vycházející ze zásady rovných podmínek. EHSV podporuje nařízení týkající se převodů finančních prostředků ⁽²⁾, ačkoliv v některých ohledech jde tento předpis za rámec těch, kterým jsou upraveny tradiční finanční transakce. EHSV však zároveň podporuje inovace v rámci EU a je důležité, aby se k běžným produktům založeným na technologii blockchain, které nejsou finanční povahy, přistupovalo – v souladu se zásadou „stejná činnost, stejné riziko, stejná pravidla“ – stejně jako k obdobným produktům, jež mají hmotnou podobu, a nikoli jako k finančním nástrojům.

1.5 S ohledem na závazky EU v oblasti klimatu, které jsou součástí Zelené dohody pro Evropu, vnímá EHSV se znepokojením environmentální důsledky kryptoaktiv a souvisejících těžebních činností. A přestože se zdá, že nově vznikající technologie sdíleného registru, jako je blockchain, jsou schopny zajistit udržitelnou infrastrukturu v zájmu nízkouhlíkové budoucnosti, neexistuje o tom dle jeho názoru žádný přesvědčivý důkaz.

⁽¹⁾ Očekává se, že znění bude finalizováno, jakmile bude schváleno Coreperem, přibližně na konci září 2022, a proto s největší pravděpodobností nebude k dispozici před přijetím tohoto stanoviska EHSV.

⁽²⁾ Nařízení týkající se převodů finančních prostředků v zásadě vzniklo na základě doporučení výboru FATF zavést pro poskytovatele platebních služeb povinnost, aby převody peněžních prostředků doprovázely informacemi o plátcích a příjemcích. Na nové technologie, jako jsou technologie používané při převodech kryptoaktiv, se bude vztahovat rámec daný tímto nařízením.

1.6 EHSV se domnívá, že blockchain jakožto hlavní technologie používaná pro kryptoaktiva by mohl významně přispět k řešení rizik, která v současnosti na trhu existují. Potenciální přínosy blockchainu sahají od transakcí v reálném čase, které umožňují snižovat rizika a lépe řídit kapitál, až po vyšší účinnost regulace, které lze dosáhnout například využitím blockchainu pro kontroly týkající se zásady „poznej svého klienta“ nebo kontroly zaměřené na praní peněz.

1.7 EHSV také konstatuje, že technologický vývoj může pomoci odstranit stávající omezení související s plněním daňových povinností, a tím zlepšit transparentnost a kvalitu údajů zasílaných daňovým orgánům pro kontrolní účely a řešit daňové podvody a nelegální transakce.

1.8 Další technologický vývoj v oblasti blockchainu by také mohl motivovat banky ke spolupráci v rámci blockchainového ekosystému, což by jim umožnilo sdílet informace a zkušenosti se širší blockchainovou komunitou prostřednictvím platformy pro financování obchodu založené na blockchainu.

1.9 V neposlední řadě EHSV plně podporuje ECB v úloze, kterou plní při monitorování vývoje týkajícího se kryptoaktiv a jejich možných dopadů na oblast měnové politiky, jakož i rizik, která mohou kryptoaktiva představovat pro bezproblémové fungování tržní infrastruktury a plateb a pro stabilitu finančního systému.

2. Úvod

2.1 Tržní kapitalizace kryptoaktiv se v roce 2021 více než ztrojnásobila a dosáhla 2,6 bilionu USD, přesto kryptoaktiva nadále tvoří jen malou část celkových aktiv globálního finančního systému⁽³⁾. Z hlediska číselných údajů se kryptoaktiva vyrovnávají některým zavedeným třídám aktiv, ačkoli se ani zdaleka nepřibližují významu státních dluhopisů, akciových trhů a derivátů. Rychlý růst kryptoaktiv přilákal do tohoto ekosystému několik nových hráčů a nabídka kryptoaktiv se stále rozšiřuje, přičemž některá z nich jsou označována jako „virtuální měny“ nebo digitální „coiny“ či „tokeny“. K nejvýznamnějším kryptoaktivům dnes patří bitcoin a ether, které dohromady představují přibližně 60 % celkové tržní kapitalizace kryptoaktiv.

2.2 V uplynulém roce zaznamenala nebyvalý nárůst poptávka po třídě kryptoaktiv zvaných stablecoiny⁽⁴⁾, k čemuž přispěl vývoj technologií, zejména blockchainu. Především objem obchodu se stablecoiny překonal téměř všechna ostatní kryptoaktiva, a to hlavně proto, že stablecoiny se hojně využívají k vypořádání spotových a derivátových obchodů na burze. Relativní cenová stabilita stablecoinů také pomáhá chránit držitele kryptoaktiv před volatilitou spojenou s kryptoaktivy, které nejsou stablecoiny.

2.3 Jedním z hlavních důvodů nárůstu poptávky po kryptoaktivech jsou decentralizované finance neboli DeFi⁽⁵⁾ založené na technologii blockchain a poskytující finanční služby s využitím stablecoinů a dalších kryptoaktiv, neboť umožnily uživatelům obchodovat s kryptoaktivy bez zprostředkovatele. Při transakci také není potřeba vyhodnocovat úvěrové riziko klienta. Zajímavé je, že na těchto transakcích se podílejí především institucionální hráči z vyspělých ekonomik, kde se se stablecoiny běžně obchoduje⁽⁶⁾.

⁽³⁾ Assessment of risks to financial stability from crypto-assets (Posouzení rizik pro finanční stabilitu plynoucích z kryptoaktiv).

⁽⁴⁾ Liao a Caramichael, „Stablecoins: Growth potential and impact on banking“ (Stablecoiny: 8potenciál růstu a dopad na bankovníctví), International Finance Discussion Papers č. 1334, Washington: Rada guvernérů Federálního rezervního systému (2022).

⁽⁵⁾ DeFi v zásadě znamená, že jsou finanční služby poskytovány decentralizovaným způsobem, tj. bez zprostředkovatele. Poté, co jsou aplikace DeFi vyvinuty jednotlivci, se šíří blockchainem a postupně začnou žít vlastním životem, neboť jejich správa je postoupena komunitě uživatelů. Konečnou formou aplikací typu DeFi je decentralizovaná autonomní organizace (DAO). To je v kontrastu s tradičním finančním systémem, jenž se opírá o centralizované zprostředkovatele, kteří kontrolují přístup k finančním službám. Používání technologie blockchain samo o sobě neznamená, že se jedná o službu typu DeFi, ta je definována spíše nepřítomností zprostředkovatelů (která je umožněna např. technologií blockchain).

⁽⁶⁾ Chainalysis (2021).

2.4 Blockchain nebo technologii sdíleného registru (DLT) lze popsat jako jeden velký veřejný soubor sdílený a uložený v obrovské síti počítačů, který obsahuje všechny transakce s kryptoaktivy. Jelikož je veřejně sdílený a jeho obsah je ověřený, transakce nelze vzít zpět ani pozměnit. Veřejný soubor vytvořený v rámci DLT tedy neumožňuje provádění podvodných transakcí.

2.5 Během vrcholu krize COVID-19, tedy v době napětí na trhu, dosáhla hodnota bitcoinu v polovině února 2020 nejvyšší hodnoty 10 367,53 USD a v polovině března téhož roku klesla na 4 994,70 USD. Tento prudký nárůst a pokles hodnoty však měly s pandemií a jejím vlivem na akciový trh jen málo společného⁽⁷⁾. Zdálnivě nevyzpytatelné chování hodnoty bitcoinu je důsledkem jevu, který těžaři a odborníci označují jako „půlení“ (halving). K půlení bitcoinu dochází každé čtyři roky nebo pokaždé, když je vytěženo 210 000 bloků. Došlo k němu v roce 2012 a projevilo se stejně předvídatelnými výkyvy cen bitcoinu. Tento trend se od roku 2012 příliš nezměnil.

2.6 Za současného stavu se nezdá, že by kryptoaktiva představovala významné riziko pro finanční stabilitu, jak potvrdila Rada pro finanční stabilitu (FSB) ve své zprávě z roku 2018. Nicméně samotná FSB vyjádřila obavy z rizik, která by mohla přinést zvýšená tržní kapitalizace, zejména z rizik týkajících se důvěry investorů, rizik vyplývajících z přímé a nepřímé expozice finančních institucí a rizik vyplývajících z používání kryptoaktiv pro platby a směny.

2.7 Stejně obavy vyjádřily i evropské orgány dohledu (EBA, ESMA a EIOPA), které varovaly spotřebitele, že mnohá kryptoaktiva jsou vysoce riziková a spekulativní a nejsou vhodná pro většinu retailových investorů ani jako platební nebo směnný prostředek. Podle jejich názoru spotřebitelé čelí velmi reálné možnosti, že při nákupu vysoce rizikových kryptoaktiv přijdou o všechny své investované peníze. Varují také, že spotřebitelé by si měli dávat pozor na rizika klamavé reklamy, a to i na sociálních médiích a prostřednictvím influencerů. Na pozoru by se měli mít zejména před slibovanými rychlými nebo vysokými výnosy.

2.8 Přímých propojení mezi kryptoaktivy a systémově významnými finančními institucemi a klíčovými finančními trhy sice rychle přibývá, ale v současné době jsou omezená. Nicméně zapojení institucí do trhů s kryptoaktivy, ať už jako investorů nebo poskytovatelů služeb, v posledním roce vzrostlo, i když z nízké výchozí úrovně. Pokud by současný trend rozšiřování kryptoaktiv a čím dál větší propojení se zmíněnými institucemi pokračoval, mohlo by to mít důsledky pro globální finanční systém.

2.9 S rozšiřováním kryptoaktiv a jejich čím dál větším propojením roste potřeba a význam toho, aby kryptoaktiva procházela konzistentními, srovnatelnými a objektivními audity, jejichž cílem by bylo podávat zprávy o přesnosti a úplnosti finančních informací, které jsou vykazovány veřejnosti. S ohledem na to Evropská komise v září 2020 předložila v oblasti kryptoaktiv legislativní návrh na harmonizaci a legitimizaci regulace kryptoměn⁽⁸⁾. Návrh stanoví komplexní rámec pro regulaci subjektů vydávajících a nabízejících kryptoaktiva a poskytovatelů služeb pro kryptoaktiva a pro dohled nad těmito subjekty, s cílem chránit spotřebitele a integritu a stabilitu finančního systému. Dne 30. června 2022 dosáhli spolunormotvůrci předběžné politické dohody. Očekává se, že konečné znění tohoto právního předpisu bude zveřejněno a vstoupí v platnost v nadcházejících měsících. Postoj EHSV k této věci je obsažen ve stanovisku k tématu *Kryptoaktiva a technologie sdíleného registru*⁽⁹⁾.

3. Rizika spojená s kryptoaktivy

3.1 Rychlý růst kryptoaktiv je obecně charakterizován špatným provozním nastavením, nedostatečným řízením kybernetických rizik a slabými rámci správy a řízení. Kombinace všech tří faktorů zvyšuje rizika pro klienty, přičemž jedním z problémů v oblasti kryptoaktiv je kybernetická bezpečnost. Odcizená kryptoaktiva si obvykle najdou cestu na nelegální trhy a jsou využívána k financování další trestné činnosti. Stejně tak u ransomwarových útoků pachatelé často

⁽⁷⁾ Viz Sajeev, K.C., Afjal, M. „Contagion effect of cryptocurrency on the securities market: a study of Bitcoin volatility using diagonal BEKK and DCC GARCH models“ (Účinky šíření náklady od kryptoměn na trh s cennými papíry: studie volatility bitcoinu pomocí diagonálního modelu BEKK a modelu DCC GARCH). *SN Bus Econ* 2, 57 (2022).

⁽⁸⁾ Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o trzích s kryptoaktivy a o změně směrnice (EU) 2019/1937, COM(2020) 593 final, 24.9.2020.

⁽⁹⁾ Úř. věst. C 155, 30.4.2021, s. 31.

žádají oběti, aby zaplatily výkupné v kryptoměnach, jako je bitcoin⁽¹⁰⁾. Nařízení o digitální provozní odolnosti finančního sektoru (DORA), na němž se nedávno dohodli spolunormotvůrci a na jehož dokončení se v současnosti pracuje, aby mohlo být zveřejněno, stanoví jednotné požadavky týkající se bezpečnosti sítí a informačních systémů podporujících obchodní procesy finančních subjektů, včetně poskytovatelů služeb pro kryptoaktiva. To je nezbytné pro dosažení vysoké společné úrovně digitální provozní odolnosti.

3.2 Ekosystém kryptoaktiv je do určité míry rovněž vystaven riziku koncentrace, neboť obchodování s nimi dominuje relativně malý počet subjektů⁽¹¹⁾. Z jedné studie vyplynulo, že méně než 10 000 osob na celém světě dohromady vlastní 4,8 milionu bitcoinů⁽¹²⁾, což je téměř třetina z 18,5 milionu dosud vytěžených bitcoinů. Ty měly tržní hodnotu téměř 600 miliard USD. Situace se příliš nezměnila. Ekosystému bitcoinu stále dominuje několik velkých a koncentrovaných hráčů, ať už jde o velké těžaře⁽¹³⁾ nebo držitele či směnárny bitcoinů. Tato koncentrace činí bitcoin náchylným k systémovému riziku a také z ní vyplývá, že většina zisků z dalšího zavádění pravděpodobně připadne v nepřiměřené míře malé skupině účastníků⁽¹⁴⁾.

3.3 FSB ve své nejnovější zprávě⁽¹⁵⁾ uvádí, že tržní systémy, jako je bankovníctví, jsou před volatilitou kryptoaktiv do značné míry chráněny. Varuje však před rostoucím významem digitálních aktiv v rámci operací finančních institucí. Pokud by došlo k selhání některého z hlavních stablecoinů (hojně využívaného pro platby), mohlo by to mít další dopad na finanční stabilitu v době, kdy v důsledku války na Ukrajině narůstá nejistota a ceny komodit se vytrvale drží nahoře. Selhání stablecoinu by také mohlo vést k nedostatku likvidity v rámci širšího ekosystému kryptoaktiv, což by omezilo objem obchodu.

3.4 Jak již bylo uvedeno v jednom z předchozích stanovisek⁽¹⁶⁾, EHSV plně podporuje úsilí EU o zvýšení dohledu nad kryptoaktivy. Kvůli zdánlivě anonymitě kryptoaktiv však i nadále i přes zlepšení v jejich sledování hrozí, že budou využívány se zločinnými úmysly. Kryptoaktiva také v poslední době nejvíce figurují jako preferovaná měna kybernetických útočníků, kteří se pomocí ransomwaru nabourávají do systémů a poté požadují platby v bitcoinech výměnou za to, že nezničí nebo nevyzradí cenná data společnosti. Kromě toho se zvýšil počet zpráv o tom, že v oblasti kryptoaktiv dochází k využívání Ponzioho schématu. ECB také tvrdí, že se kryptoměny používají k obcházení sankcí uvalených na ruské oligarchy kvůli válce na Ukrajině⁽¹⁷⁾. Riziko zneužití kryptoaktiv k obcházení sankcí proti Rusku je důležitou připomínkou toho, že se od těchto trhů musí vyžadovat, aby splňovaly požadované standardy, které se týkají mimo jiné informací o investorech, boje proti praní peněz a zveřejňování informací.

3.5 Velké obavy vzbuzují také zavádějící informace a nedostatečná transparentnost. Některá kryptoaktiva jsou veřejnosti agresivně nabízena pomocí marketingových materiálů a dalších informací, které mohou být nejasné, neúplné, nepřesné nebo záměrně zavádějící a mohou zveličovat potenciální zisky a opomíjet související rizika. Marketing se často provádí na sociálních médiích prostřednictvím influencerů, kteří neuvádějí, zda jsou finančně motivováni k tomu, aby nabízeli určitá kryptoaktiva, o čemž svědčí zejména nedávný vzestup nezaměnitelných tokenů v oblasti umění (NFT art) spojených s různými celebritami a sportovci.

⁽¹⁰⁾ Crypto-assets: Key developments, regulatory concerns and responses (Kryptoaktiva: hlavní události a obavy a reakce v oblasti regulace).

⁽¹¹⁾ Dlužno zdůraznit, že míra rizika koncentrace je vyjádřena v relativních hodnotách a týká se pouze ekosystému kryptoaktiv. Nemá žádný vliv na koncentraci majetku, jak je popsána například v celosvětovém žebříčku miliardářů sestávaném časopisem Forbes.

⁽¹²⁾ Makarov, I., Schoar, A., *Blockchain Analysis of the Bitcoin Market* (Blockchainová analýza trhu s bitcoiny) (18. dubna 2022).

⁽¹³⁾ Těžba kryptoměn je proces vytváření jednotlivých bloků přidávaných do blockchainu řešením složitých matematických problémů. Účelem těžby je ověřit kryptoměnové transakce a předložit doklad o práci, přičemž jsou tyto informace doplněny do bloku v rámci těžebce bloků (blockchainu), který funguje jako hlavní účetní kniha pro těžební transakce.

⁽¹⁴⁾ Makarov, I., Schoar, A., *Blockchain Analysis of the Bitcoin Market* (Blockchainová analýza trhu s bitcoiny) (18. dubna 2022).

⁽¹⁵⁾ Assessment of risks to financial stability from crypto-assets (Posouzení rizik pro finanční stabilitu plynoucích z kryptoaktiv).

⁽¹⁶⁾ Stanovisko EHSV k tématu *Kryptoaktiva a technologie sdíleného registru*, Úř. věst. C 155, 30.4.2021, s. 31.

⁽¹⁷⁾ Prezidentka ECB Christine Lagarde uvádí, že kryptoměny jsou využívány k obcházení sankcí uvalených na Rusko.

3.6 Orgány dohledu EU jsou přesvědčeny, že extrémní výkyvy cen kryptoaktiv představují pro investory velké riziko, ačkoli podobná rizika mohou vznikat i při výkyvech na globálních akciových trzích. Mnohá kryptoaktiva totiž podléhají náhlým a extrémním cenovým výkyvům, což je činí vysoce spekulativními, a jejich ceny závisí především na poptávce investorů. Extrémní výkyvy cen vyvolávají nové pochybnosti o budoucnosti kryptoměn coby třídy aktiv.

3.7 Znepokojivé je, že v případě kryptoaktiv je pro investory často téměř nemožné uplatnit nároky na náhradu škody nebo jiné právní nároky například za zavádějící informace, a to zejména proto, že tato aktiva dosud nespádají pod ochranu stávajících právních předpisů EU pro finanční služby. Investoři také nejsou chráněni systémy pojištění vkladů bank, protože tyto systémy se vztahují pouze na peníze, nikoli na kryptoaktiva, akcie nebo dluhopisy.

3.8 Z pohledu EU by nedostatečnou harmonizací mezi členskými státy mělo řešit dokončení nařízení o trzích s kryptoaktivy a jeho vstup v platnost. Pokud jde o zdanění, v jednotlivých členských státech se uplatňují různé přístupy a několik z nich vybírá ze zisků z kryptoaktiv daň z kapitálových zisků v sazbách 0–50 %. V roce 2020 přijala EU balíček právních předpisů v oblasti digitálních financí za účelem regulace finančních technologií, čímž uznala potenciál digitálních financí v oblasti inovací a hospodářské soutěže a zároveň zmírnila rizika, která z nich vyplývají.

3.9 EHSV požaduje účinný regulační a operační rámec, díky kterému by se zlepšilo sledování transakcí a plnění daňových povinností souvisejících s kryptoaktivy. EHSV sice uznává, že absence centralizované kontroly kryptoaktiv, jejich pseudoanonymita, potíže s oceňováním, hybridní vlastnosti a rychlý vývoj používané technologie způsobují problémy, domnívá se však, že na základě symetrického přístupu je možné zajistit dodržování daňových předpisů. Nedávná studie⁽¹⁸⁾ uvádí, že potenciál daňových příjmů z kapitálových zisků z bitcoinu v rámci EU činil v roce 2020 850 milionů EUR, což ukazuje, jak vysoké jsou potenciální daňové zisky, jichž lze v tomto odvětví dosáhnout. To samozřejmě předpokládá, že příjmy z kryptoaktiv by měly podléhat zdanění, podobně jako tradiční finanční nástroje. To opět vyžaduje řádné vymáhání daňových povinností na základě řádného vykazování a přístupu správců daně k informacím. Dalším přínosem účinnějšího sledování tržeb v reálném čase by bylo zefektivnění procesu výběru DPH.

3.10 Je vhodné zdůraznit, že některá kryptoaktiva mohou splňovat podmínky k tomu, aby byla v rámci směrnice o trzích finančních nástrojů II (MiFID II) považována za finanční nástroje, v rámci směrnice o elektronických penězích (EMD) za elektronické peníze, nebo v rámci směrnice o platebních službách 2 (PSD 2) za peněžní prostředky. Problém spočívá v tom, že některé členské státy zavedly na vnitrostátní úrovni pro kryptoaktiva individuální pravidla, která nespádají pod stávající právní předpisy EU, což vede k roztržštěnosti regulace. To narušuje hospodářskou soutěž na jednotném trhu a ztěžuje poskytovatelům služeb souvisejících s kryptoaktivy rozšiřování jejich činností přes hranice, což vede k regulatorní arbitráži.

3.11 EHSV souhlasí s tím, že upřednostňovaným přístupem je holistický přístup zaměřený jak na kryptoaktiva, která by mohla být považována za období stávajících finančních nástrojů, tak na kryptoaktiva, která v současnosti do oblasti regulace nespádají, avšak současně důrazně doporučuje, aby orgány dodržovaly zásadu „stejná činnost, stejná rizika a stejná pravidla“. K tomu je zapotřebí, aby se v případě podniků obchodujících s kryptoaktivy, u nichž je třeba pokrýt podobná rizika jako ta, která existují u tradičních podniků, vycházelo ze stávajících regulačních rámců. EHSV se domnívá, že je to nezbytné k tomu, aby se zabránilo asymetrickému přístupu k obdobným službám a aktivům, na které by se jen kvůli čistě technickým detailům mohly vztahovat různé rámce. Po jakýchkoliv inovacích v oblasti kryptoaktiv musí rovněž následovat účinná reakce v oblasti regulace, zaměřená na zmírnění rizik.

3.12 A konečně, vzhledem ke klimatickým závazkům EU v rámci Zelené dohody jsou nesmírně důležité dopady kryptoaktiv a souvisejících těžebních činností na životní prostředí. Nedávná studie nizozemské centrální banky (2021) uvádí, že uhlíková stopa bitcoinové sítě se zvyšuje, přičemž celková spotřeba elektřiny v této síti je srovnatelná se spotřebou elektřiny v Nizozemsku a výsledné environmentální náklady činí 4,2 miliardy EUR⁽¹⁹⁾. Vzhledem k tomu může být užitečné

⁽¹⁸⁾ Thiemann, A. (2021), Cryptocurrencies: An empirical View from a Tax Perspective (Kryptoměny: empirický pohled z daňového hlediska), pracovní dokumenty Společného výzkumného střediska o daních a strukturálních reformách, č. 12/2021, Evropská komise, Společné výzkumné středisko, Sevilla, JRC126109.

⁽¹⁹⁾ Trespacios, J.P., a Dijk, J., „The carbon footprint of bitcoin“ (Uhlíková stopa bitcoinu), De Nederlandsche Bank, DNB Analysis Series, 2021.

porovnat celosvětovou spotřebu elektřiny v bankovním sektoru. EHSV v této souvislosti konstatuje, že – jak se zdá – nově vznikající technologie sdíleného registru, jako je blockchain, jsou využívány k zajištění udržitelné infrastruktury pro nízkouhlíkovou budoucnost. Zatím o tom však neexistují žádné hmatatelné důkazy. Pozitivní je, že se vývojáři v celém odvětví energetiky snaží využívat technologie sdíleného registru tak, aby posloužily decentralizaci distribuce energie, řízení energetických sítí prostřednictvím inteligentních smluv a poskytování služeb řízených poptávkou v souvislosti s využíváním elektřiny a prognózováním dodávek.

4. Příležitosti vyplývající z kryptoaktiv

4.1 Vzhledem k výše uvedeným rizikům není jasné, zda se kryptoměny někdy stanou běžným prostředkem směny. Není však absurdní předpovídat, že nedostatky, jež kryptoaktiva charakterizují, jako je kapacita zpracování a velmi vysoká spotřeba energie na jejich těžbu, mohou být s budoucím vývojem technologií odstraněny. Totéž lze říci o souvisejících rizicích trestné činnosti a praní peněz, neboť podíl nelegálních transakcí s kryptoměnami klesl z 0,62 % v roce 2020 na 0,15 % v roce 2021⁽²⁰⁾ a donucovací orgány si vedou čím dál lépe při sledování a zabavování nelegálních kryptoměn. S ohledem na to EHSV konstatuje, že od uveřejnění svého akčního plánu pro finanční technologie v březnu 2018 Komise zvažovala příležitosti i výzvy, jež kryptoaktiva představují.

4.2 Jakkoli je nezbytné vytvořit pevný legislativní rámec pro kryptoaktiva, jak je uvedeno v návrhu Komise⁽²¹⁾, EHSV zastává názor, že blockchain jakožto hlavní používaná technologie pro kryptoaktiva by mohl významně přispět k řešení stávajících rizik. Potenciální přínosy blockchainu sahají od transakcí v reálném čase, které umožňují snižovat rizika a lépe řídit kapitál, až po lepší účinnost regulace, které lze dosáhnout například využitím blockchainu pro kontroly týkající se zásady „poznej svého klienta“ nebo kontroly zaměřené na praní peněz. Kromě toho s sebou blockchain nese také zvýšenou kybernetickou bezpečnost vzhledem k tomu, že nabourání se do ekosystému založeného na blockchainu by vyžadovalo enormní prostředky, pokud jde o síť a výpočetní výkon. Existuje také obrovský potenciál pro integraci s dalšími nově vznikajícími technologiemi, jako je umělá inteligence a internet věcí, s cílem podpořit technologii kryptoaktiv.

4.3 Jak již bylo uvedeno, vážným problémem v souvislosti s kryptoaktivy je nedostatek transparentnosti a informací, což vede k pseudoanonymitě a nedostatečným daňovým údajům. Další technologický vývoj může pomoci odstranit stávající omezení, a tím zlepšit transparentnost a kvalitu údajů zasílaných daňovým orgánům pro účely dodržování předpisů a řešit daňové podvody a nelegální transakce. Řešením by navíc mohly být i synergie mezi blockchainem a umělou inteligencí, neboť technologie blockchainu poskytuje vysoce kvalitní data pro aplikace umělé inteligence a transparentní vzory pro srovnávací studie a zajišťuje integritu automatizovaného vyměňování daní.

4.4 Další technologický vývoj v oblasti blockchainu by také mohl motivovat banky ke spolupráci v rámci blockchainového ekosystému, což by jim umožnilo sdílet informace a zkušenosti se širší blockchainovou komunitou prostřednictvím obchodní platformy. Taková infrastruktura by mohla nabízet plně integrované komplexní služby obchodování, vypořádání a úschovy v oblasti digitálních aktiv založené na blockchainu. Mohla by také poskytnout bezpečné prostředí pro vydávání digitálních aktiv a obchodování s nimi a umožnit tokenizaci stávajících cenných papírů a aktiv, která nejsou financovatelná bankou, aby se dříve neobchodovatelná aktiva stala obchodovatelnými.

4.5 Aby toho bylo možné dosáhnout, musí samozřejmě existovat pevný regulační rámec. Tento regulační rámec však musí být konzistentní napříč jurisdikcemi, a to nejen v rámci EU. V zájmu ochrany spotřebitelů by měly být v EU i mimo ni stanoveny normy vycházející ze zásad rovných podmínek. V této souvislosti EHSV podporuje nařízení týkající se převodů finančních prostředků, ačkoliv v některých ohledech jde tento předpis za rámec těch, kterým jsou upraveny tradiční finanční transakce. EHSV však zároveň podporuje inovace v rámci EU a je důležité, aby se k běžným produktům založeným na technologii blockchain, které nejsou finanční povahy, přistupovalo – v souladu se zásadou „stejná činnost, stejné riziko, stejná pravidla“ – stejně jako k obdobným produktům, jež mají hmotnou podobu, a nikoli jako k finančním nástrojům.

⁽²⁰⁾ Zpráva společnosti Chainalysis o trestné činnosti v oblasti kryptoaktiv z roku 2022.

⁽²¹⁾ Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o trzích s kryptoaktivy a o změně směrnice (EU) 2019/1937, COM(2020) 593 final.

4.6 Závěrečná úvaha se věnuje možnému zavedení digitálního eura. Je třeba si jasně říci, že digitální euro není kryptoaktivem, ale jinou formou eura⁽²²⁾. Digitální euro by občanům EU umožnilo provádět digitální platby v celé eurozóně – stejně jako v ní mohou používat hotovost pro fyzické platby. Existují samozřejmě argumenty ve prospěch i proti zavedení digitálního eura, ovšem s rostoucí digitalizací plateb se jeví jako logický krok. Je tomu tak ze dvou hlavních důvodů: jednak by se digitální euro do jisté míry mohlo stát protiváhou dominance USA na trhu se stablecoiny a jednak je důležité, aby ECB i nadále monitorovala vývoj týkající se kryptoaktiv a jejich možných dopadů na oblast měnové politiky, jakož i rizik, která mohou kryptoaktiva představovat pro bezproblémové fungování tržní infrastruktury a plateb a pro stabilitu finančního systému.

V Bruselu dne 22. září 2022.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

⁽²²⁾ Viz připravované stanovisko z vlastní iniciativy k tématu *Digitální euro*.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke Strategii týkající se pracovníků ve zdravotnictví a péče pro budoucnost Evropy**(stanovisko z vlastní iniciativy)**

(2022/C 486/06)

Zpravodaj: **Danko RELIĆ**Zpravodajka: **Zoe TZOTZE-LANARA**

Rozhodnutí plenárního shromáždění	20.1.2022
Právní základ	čl. 52 odst. 2 jednacího řádu stanovisko z vlastní iniciativy
Odpovědná sekce	Zaměstnanost, sociální věci, občanství
Přijato v sekci	6.9.2022
Přijato na plenárním zasedání	21.9.2022
Plenární zasedání č.	572
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	194/4/3

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV se jednoznačně hlásí k zásadě, že silné a odolné systémy zdravotní péče se mohou opírat pouze o vzdělané, kvalifikované a motivované zdravotnické pracovníky, kteří jsou základním předpokladem pro zajištění úspěšné zdravotní politiky, a bez nichž tudíž není možné dosáhnout zdravotní péče pro všechny, která bude zaměřená na člověka, a zajistit uplatňování „práva na zdraví“, které doporučuje Konference o budoucnosti Evropy a jež bude všem Evropanům zaručovat rovný a udržitelný přístup k cenově dostupné, preventivní, léčebné a kvalitní zdravotní péči.

1.2 EHSV vítá iniciativu týkající se unijních opatření na posílení dlouhodobé péče a předškolního vzdělávání a péče – jak je plánováno v rámci evropského pilíře sociálních práv –, jež přispěje k vysoce kvalitním, přístupným, spravedlivým a cenově dostupným pečovatelským službám a pomůže posílit genderovou rovnost a sociální spravedlnost.

1.3 EHSV požaduje transformační přístup k péči zaměřený na lidi, jejich práva a potřeby, včetně jejich účasti ve všech příslušných diskusích, konzultacích a rozhodnutích. Vyzývá Komisi, aby k vymezení strategie v oblasti péče, která může přispět k soudržnosti a vzestupné konvergenci v oblasti zdravotní a dlouhodobé péče mezi členskými státy, jakož i v rámci jednotlivých členských států, přistupovala ambiciózně.

1.4 Evropská záruka v oblasti péče může zajistit, aby každý, kdo žije v EU, měl celoživotní přístup k cenově dostupné kvalitní zdravotní péči a pečovatelským službám, řešit nedostatky v péči a prosazovat důstojné pracovní podmínky a poskytovat možnosti odborné přípravy. Klíčem k účinnému využívání zdrojů je podpora neformálních pečovatelských služeb a jejich lepší uznávání a politiky zaměřené na řešení problémů v oblasti placené i neplacené neformální péče.

1.5 Vzhledem k tomu, že účinné, odpovědné a náležitě financované veřejné služby jsou i nadále klíčem k zajištění rovného přístupu ke kvalitní péči, vyzývá EHSV Evropskou unii, aby zajistila doplňkovost mezi všemi poskytovateli pečovatelských služeb na základě solidarity, pobízela k investicím do veřejných služeb a sociální ekonomiky a podporovala subjekty sociální ekonomiky v odvětví péče.

1.6 Plánování pracovních sil by mělo zohledňovat rozvoj digitálních technologií, neboť inovace v těchto oblastech otvírají možnosti pro vytváření nových pracovních prostředí, v nichž je péče poskytována, a vyžadují nové dovednosti. Podpora digitalizace služeb dlouhodobé péče je klíčová pro řešení problému digitální propasti a digitální chudoby.

1.7 EHSV navrhuje aktualizaci akčního plánu pro pracovníky ve zdravotnictví a v oblasti péče v Evropské unii⁽¹⁾. Nezbytným předpokladem zlepšení přístupu k těmto službám a jejich kvality je rozvoj integrovaného plánování a prognóz v oblasti pracovníků ve zdravotnictví a přizpůsobení dovedností pracovníků ve zdravotnictví a v odvětví dlouhodobé péče. Aktualizovaný plán by mohl zajistit lepší sběr údajů, využívat potenciál digitalizace v celé EU a vyvinout metody pro lepší prognózy potřeb pracovních sil a dovedností.

1.8 EHSV zdůrazňuje, že právo na mobilitu musí být v rámci EU respektováno. Přeshraniční mobilita dává plánování pracovních sil další rozměr. Užitečným dlouhodobým prvkem infrastruktury by bylo zřízení evropské služby pro dohled nad zdravotnickými pracovníky, která by členským státům pomáhala při vytváření a udržování plánovacích struktur a při koordinaci přeshraničních aspektů plánování.

1.9 Z hlediska transformační strategie v oblasti péče a z hlediska odolných systémů zdravotní péče a pečovatelských služeb v EU má klíčový význam sociální dialog zahrnující vlády, zaměstnavatele a pracovníky a jejich zastupující organizace. Poskytovatelé a příjemci péče musí být zahrnuti do vytváření inkluzivního, odolného a genderově vyváženého ekosystému v oblasti péče a zdraví.

2. Obecné připomínky k péči

2.1 Dlouhodobá péče, která má zásadní význam pro sociální ochranu a dobré životní podmínky občanů EU, zahrnuje řadu služeb a pomoc pro osoby, které po delší dobu trpí křehkým duševním či tělesným zdravím nebo postižením, jsou závislé na pomoci v každodenním životě nebo potřebují určitou trvalou ošetrovatelskou péči zajišťovanou placenými i neplacenými odbornými nebo neodbornými poskytovateli v domácím prostředí nebo v pečovatelských a pobytových zařízeních⁽²⁾.

2.2 Pandemie COVID-19 podrobila odolnost a přiměřenost systémů péče v celé EU těžké zkoušce a v mnoha zemích poukázala na strukturální problémy, jako je nedostatečné financování a nedostatek zaměstnanců, které se mohou ještě zhoršit kvůli přetrvávajícím ekonomickým či politickým výzvám, inflaci, nejistotě a energetické krizi.

2.3 Evropský pilíř sociálních práv zakotvuje právo na péči a právo každého na přístup ke kvalitním formálním pečovatelským službám na základě potřeby. Nová evropská strategie v oblasti péče, kterou oznámila předsedkyně Komise Ursula von der Leyen ve svém projevu o stavu Unie v roce 2021, zahrnuje dvě doporučení Rady týkající se péče o děti (revize barcelonských cílů) a dlouhodobé péče. Evropský parlament doporučil zlepšit poskytování celoživotní péče na základě potřeb příjemců a poskytovatelů péče a naléhavě vyzval Komisi, aby podpořila členské státy při rozvoji kvalitních služeb péče⁽³⁾.

⁽¹⁾ Evropská komise zveřejnila v roce 2012 svůj akční plán pro zaměstnanost v oblasti zdravotnictví v EU.

⁽²⁾ Evropská komise, GŘ pro zaměstnanost, sociální věci a sociální začleňování, (2014). Adequate social protection for long-term care needs in an ageing society: report jointly prepared by the Social Protection Committee and the European Commission (Přiměřená sociální ochrana odpovídající potřebám dlouhodobé péče ve stárnoucí společnosti: zpráva vypracovaná společně Výborem pro sociální ochranu a Evropskou komisí), Úřad pro publikace, <https://data.europa.eu/doi/10.2767/32352>, s. 14.

⁽³⁾ Usnesení Evropského parlamentu ze dne 15. listopadu 2018 o pečovatelských službách v EU pro větší rovnost žen a mužů, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2018-0464_CS.html.

2.4 EHSV přijal několik stanovisek k poskytování péče v EU ⁽⁴⁾, v nichž klade důraz na potřebu investovat do kvalitní, udržitelné a dostupné péče pro všechny a řešit nedostatky v oblasti péče o děti a dlouhodobé péče. Pojmenovává nedostatky v poskytování péče pro všechny, které se projevují „podle diverzifikace a roztržitosti nabídek služeb, jejich nedostatečné regulace, obtíží s koordinací úrovní řízení, problémů s koordinací mezi sociálními a zdravotními službami, rostoucí komercializace daných služeb a potřeby preventivních politik a opatření“. EHSV se staví proti stereotypům a jiné diskriminaci starších osob a vyzývá k péči zaměřené na lidi podporované digitalizací. V této souvislosti Výbor doporučuje plně zavedení digitalizace s cílem omezit přílišnou administrativní zátěž pro pečovatele a uplatnit nejlepší výtěžky inteligentní regulace.

3. Transformační přístup k péči

3.1 Účinná evropská strategie v oblasti péče vyžaduje aktivní úsilí o transformační a ambiciózní přístup, jehož středobodem by byli lidé a jejich základní práva a potřeby, který by zajišťoval jejich účast na konzultacích a rozhodnutích a měl by potenciál přispět k soudržnosti a vzestupné konvergenci mezi členskými státy, jakož i v rámci jednotlivých členských států.

3.2 Evropská záruka v oblasti péče, která by tuto transformaci ztělesňovala, by zajistila, aby každý obyvatel EU měl celoživotní přístup k cenově dostupným a kvalitním pečovatelským službám, poskytla by členským státům soudržný rámec pro zajištění kvalitních služeb a strategií celoživotní péče a zlepšovala by pracovní podmínky a odbornou přípravu pečovatelů a podporovala by neformální pečovatele.

3.3 Pro transformační přístup jsou nezbytné rozsáhlé investice do sociálních služeb a infrastruktury. Tento přístup by řešil přetrvávající nedostatky v péči a do roku 2035 by mohl vytvořit přibližně 300 milionů pracovních míst a také by posílil genderovou rovnost a přístup žen na trh práce ⁽⁵⁾.

3.4 Ačkoli v členských státech existují různé modely, stěžejní význam pro zajištění rovného přístupu ke kvalitní péči a pro podporu neplacených poskytovatelů péče, zejména žen, mají i nadále účinné, odpovědné a náležitě financované veřejné služby. EHSV zdůrazňuje, že je třeba maximalizovat doplňkovost a součinnost všech poskytovatelů péče a zdravotních služeb ve veřejném i soukromém sektoru (ziskovém i neziskovém), aby bylo dosaženo pokrytí pro všechny ⁽⁶⁾, a to s ohledem na osvědčené postupy a pozitivní příklady v členských státech a s přihlédnutím ke specifickým rysům a odlišnostem jednotlivých členských států.

3.5 Privatizační trendy a tržní praktiky, jako je výběr rizik a maximalizace zisku na úkor péče a zdraví, mohou prohloubit nerovnosti a postihnout ty nejzranitelnější, jejichž potřeby v oblasti péče nebyly naplněny. Dlouhodobá péče a péče o děti na úrovni EU a členských států, která je založená na solidaritě a respektuje pravomoci členských států i zásadu subsidiarity, potřebuje k zajištění optimální komunitní a domácí péče prostřednictvím náležitě kvalifikovaných pečovatelů silné systémy sociální ochrany a veřejné služby, sociální investice a subjekty sociální ekonomiky – např. vzájemné pojišťovny ⁽⁷⁾.

3.6 Na podporu investic v oblasti péče lze využít strukturální a investiční fondy EU. Pokud jde o zdravotní péči a dlouhodobou péči, měla by Komise svá doporučení pro jednotlivé země v rámci evropského semestru lépe zacílit a v případě potřeby pomoci členským státům stanovit priority pro odpovídající financování, které bude produktivní investicí, a nikoli ekonomickou zátěží.

⁽⁴⁾ Úř. věst. C 129, 11.4.2018, s. 44; Úř. věst. C 487, 28.12.2016, s. 7; Úř. věst. C 204, 9.8.2008, s. 103; brožura a stanovisko EHSV Ekonomická, technologická a sociální transformace vyspělých zdravotnických služeb pro starší osoby (Úř. věst. C 240, 16.7.2019), s. 10; stanovisko EHSV Na cestě k novému modelu péče o starší osoby: poučení z pandemie COVID-19 (Úř. věst. C 194, 12.5.2022, s. 19).

⁽⁵⁾ Addati, L., Cattaneo, U., a E. Pozzan. Zpráva z roku 2022 *Care at work: investing in care leave and services for a more gender equal world of work* (Péče při práci: investice do pečovatelské dovolené a služeb pro genderově rovnější svět práce). MOP, Ženeva, https://www.ilo.org/global/topics/care-economy/WCMS_838653/lang-en/index.htm.

⁽⁶⁾ <https://www.who.int/publications/i/item/WHO-HIS-SDS-2018.53>.

⁽⁷⁾ Viz stanovisko EHSV Dopady sociálních investic na zaměstnanost a na veřejné rozpočty (Úř. věst. C 226, 16.7.2014, s. 21).

4. Pracovní podmínky, výzvy a potenciál zaměstnanosti

4.1 V odvětví dlouhodobé péče pracuje v EU přibližně 6,3 milionu osob, zatímco 44 milionů osob často poskytuje neformální dlouhodobou péči příbuzným a přátelům. Toto odvětví je jedno z nejrychleji rostoucích na světě⁽⁸⁾. Očekává se, že do roku 2030 bude vytvořeno až 7 milionů pracovních míst pro odborné pracovníky ve zdravotnictví a pečovatele⁽⁹⁾.

4.2 Mezi hlavní problémy v odvětví péče patří nedostatek personálu, neatraktivní a náročné pracovní podmínky, stárnutí pracovní síly a nedostatečné financování v důsledku rozpočtových škrťů v sociální a zdravotní oblasti během hospodářské krize v roce 2008, a to v různé míře ve všech členských státech⁽¹⁰⁾. Kvůli psychicky a fyzicky náročným podmínkám, které vedou k odchodu pracovníků z tohoto odvětví – což je trend, který se ještě zhoršil v důsledku pandemie, která nepříznivě ovlivňuje zdraví a bezpečnost příjemců péče i pečovatelů – zaostává téměř ve všech zemích EU růst počtu pracovních míst za zvyšující se poptávkou.

4.3 Transformační přístup by měl podporovat genderovou rovnost vzhledem k tomu, že ženy představují více než 80 % pracovníků v odvětví péče, že péči nejčastěji poskytují a nejčastěji ji rovněž potřebují, a to jak ve formálním, tak v neformálním kontextu⁽¹¹⁾, a že mají v rámci celkové pracovní síly v EU vyšší věkový průměr. Vzhledem k tomu, že ženy vykonávají převážnou většinu pečovatelských povinností v rodině, by přístupné a cenově dostupné služby předškolního vzdělávání a péče a dlouhodobé péče umožnily, aby na trh práce vstoupilo více žen. Právo na nejméně pět pracovních dnů pečovatelské dovolené ročně zavedené směrnicí o rovnováze mezi pracovním a soukromým životem poskytne neformálním pečovatelům, kteří se snaží sladit pracovní a pečovatelské povinnosti, určitou podporu. Nicméně skutečnost, že není stanovena odpovídající placená dovolená, však brání plnému využití tohoto práva zakotveného v uvedené směrnici a může prohloubit genderovou nerovnost.

4.4 Mzdy v tomto odvětví jsou v mnoha zemích EU podprůměrné, a to navzdory náročným pracovním podmínkám, specifickým požadavkům na dovednosti či odborné způsobilosti a kvalifikaci a vysokým rizikům v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci⁽¹²⁾. V řadě členských států je málo odborových organizací, rozsah kolektivního vyjednávání je nevelký, panuje malá spokojenost s prací a existuje nepochopitelný rozdíl mezi zaměstnanci a uživateli. Během pandemie se mimo jiné projevil nedostatek v zajišťování osobních ochranných prostředků.

4.5 V Evropě tvoří neplacená neformální péče nebo rodinná péče jeden z pilířů poskytování dlouhodobé péče, avšak v mnoha zemích jsou domácí péče a komunitní péče stále nedostatečně rozvinuté a obtížně přístupné⁽¹³⁾. Vzhledem k dopadu poskytování neformální péče na klíčové oblasti lidského života EHSV důrazně doporučuje politiky, které by napomáhaly „formalizaci“ neformální péče a podporovaly neformální pečovatele a přispívaly k účinnému využívání zdrojů.

⁽⁸⁾ Eurofound (2020), *Long-term care workforce: Employment and working conditions* (Pracovníci v oblasti dlouhodobé péče: zaměstnanost a pracovní podmínky), Úřad pro publikace Evropské unie, Lucemburk, <https://www.eurofound.europa.eu/nb/publications/customised-report/2020/long-term-care-workforce-employment-and-working-conditions>.

⁽⁹⁾ Barslund, Mikkel a kol. (2021). Studie *Policies for long-term Carers* (Politiky pro dlouhodobé pečovatele) (2021). Brusel, Evropský parlament, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/695476/IPOL_STU\(2021\)695476_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/695476/IPOL_STU(2021)695476_EN.pdf).

⁽¹⁰⁾ https://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0011/186932/12-Summary-Economic-crisis-health-systems-and-health-in-Europe.pdf.

⁽¹¹⁾ Evropská komise, GŘ pro zaměstnanost, sociální věci a sociální začleňování, *Long-term care report: trends, challenges and opportunities in an ageing society* (Zpráva o dlouhodobé péči: trendy, výzvy a příležitosti ve stárnoucí společnosti) (2021), sv. I, kap. 3, Úřad pro publikace, s. 12 a 28, <https://data.europa.eu/doi/10.2767/677726>.

⁽¹²⁾ Viz poznámka pod čarou č. 12, s. 68–70.

⁽¹³⁾ Evropská komise, GŘ pro zaměstnanost, sociální věci a sociální začleňování, 2018, Zigante, V., *Informal care in Europe: exploring formalisation, availability and quality* (Neformální péče v Evropě: zkoumání formalizace, dostupnosti a kvality), Úřad pro publikace, <https://data.europa.eu/doi/10.2767/78836>.

Spasova, S., a kol. (2018). *Challenges in long-term care in Europe. A study of national policies* (Výzvy v oblasti dlouhodobé péče v Evropě. Studie vnitrostátních politik), Evropská síť sociální politiky (ESPN), Brusel: Evropská komise; <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8128&furtherPubs=yes>.

4.6 EHSV vyjadřuje znepokojení nad tím, nakolik je nejistá pečovatelská práce rozšířená mezi nehlášenými domácími pečovateli (převážně ženami), kteří se starají o členy domácnosti, v níž žijí, a většinou pocházejí ze skupin migrantů nebo mobilních občanů. Tato situace, kterou ještě zhoršuje nedostatečný přístup k formální péči a ekonomická nezbytnost, spadá do šedé zóny, jež vyžaduje soudržný politický přístup, který by věnoval náležitou pozornost certifikaci dovedností, legalizaci nebo postupům pro získání povolení k pobytu.

4.7 Díky rostoucí poptávce po dlouhodobé péči budou moci mzdy v tomto odvětví dosahovat vyšších a více motivujících úrovní, bude moci být zavedeno účinné kolektivní zastupování a kolektivní vyjednávání a zvýší se nabídka odborné přípravy. Veřejné finanční prostředky určené na zlepšení pracovních podmínek (například prostřednictvím požadavků při zadávání veřejných zakázek) mohou pomoci řešit nedostatek pracovních sil a zajistit vysokou kvalitu dlouhodobé péče. Nezbytným předpokladem pro obnovu odvětví jsou profesionalizace, stanovení parametrů kvality a vypracování norem pro hodnocení/měření kvality, jakož i harmonizace norem napříč členskými státy⁽¹⁴⁾.

5. Další připomínky

5.1 Během pandemie se v řadě členských států projevila roztržitost a rozptýlenost, zejména co se týče odpovědnosti za poskytování a financování péče, z čehož vyplývá potřeba lepší integrace mezi systémy zdravotní péče a vnitrostátními systémy péče⁽¹⁵⁾, které mohou nejlépe přispět k dosažení konkrétních výsledků, pokud jde o přístup pro všechny a účinnost.

5.2 Jednou z nových hlavních výzev, které vyžadují společná opatření v rámci nové strategie v oblasti péče, je prevence a řešení problémů duševního zdraví, které jsou kombinovaným důsledkem pandemie a rostoucího výskytu duševních poruch (např. demence) v souvislosti se stárnutím populace.

5.3 Jak vyplývá z nedávných zkušeností v souvislosti s prevencí a zvládnutím pandemie COVID-19 v zařízeních dlouhodobé péče⁽¹⁶⁾, má pro prevenci zneužívání a pro zajištění bezpečnosti a kvality, zejména pokud jde o zranitelné skupiny obyvatel, starší osoby a děti, klíčový význam účinné hodnocení a efektivní a jednodušší externí dohled a kontrola ve veřejných i soukromých zařízeních pro poskytování péče, a to s využitím stávajících osvědčených postupů v členských státech.

5.4 Pro úspěšnou strategii v oblasti péče na úrovni členských států, která má být prováděna na základě účinných a efektivních postupů, má zásadní význam zavedení celounijního standardizovaného sběru údajů a ukazatelů dlouhodobé péče, a to včetně požadavků na podávání zpráv a pravidelných přezkumů. Poskytování odpovídající péče o děti vyžaduje zejména kvantitativní a kvalitativní cíle, aby bylo možné měřit pokrok a dosáhnout barcelonských cílů a jít nad jejich rámec.

5.5 Podpora digitalizace služeb dlouhodobé péče je klíčová pro řešení problému digitální propasti. Zvláštní pozornost je třeba věnovat přístupnosti, systémům poskytování pomoci, zvyšování digitální gramotnosti a digitalizaci v zájmu kvality pracovních míst, prohlubování dovedností a nových metod diagnostiky, monitorování a léčby.

⁽¹⁴⁾ Viz poznámka pod čarou č. 12, kapitola 3.

⁽¹⁵⁾ Evropská komise, GR pro zaměstnanost, sociální věci a sociální začleňování, (2014). *Adequate social protection for long-term care needs in an ageing society: report jointly prepared by the Social Protection Committee and the European Commission* (Přiměřená sociální ochrana odpovídající potřebám dlouhodobé péče ve stárnoucí společnosti: zpráva vypracovaná společně Výborem pro sociální ochranu a Evropskou komisí), Úřad pro publikace, <https://data.europa.eu/doi/10.2767/32352>, s. 36 a Panevropská komise pro zdraví a udržitelný rozvoj (2021). *Drawing light from the pandemic: a new strategy for health and sustainable development. A review of the evidence* (Čerpání poznatků z pandemie: nová strategie pro zdraví a udržitelný rozvoj. Přehled nových poznatků), https://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0015/511701/Pan-European-Commission-health-sustainable-development-eng.pdf.

⁽¹⁶⁾ Danis, K., Fonteneau, L., a kol. (2020). *High impact of COVID-19 in long-term care facilities: suggestion for monitoring in the EU/EEA* (Silný dopad pandemie COVID-19 v zařízeních dlouhodobé péče: návrh na monitorování v EU/EHP), *Euro Surveillance: European Communicable Disease Bulletin*, 25(22), <https://doi.org/10.2807/1560-7917.ES.2020.25.22.2000956>.

5.6 EHSV odsuzuje válečné zločiny, které páchá Ruská federace na Ukrajině a jejichž cílem jsou pečovatelé a zdravotníci pracovníci, pacienti, děti, nemocnice a další zařízení. Tato agrese má – vedle úmrtí a zranění – rovněž vážné dopady na ukrajinské zdravotnictví a systém péče, které vyžadují cílenou pomoc a podpůrná opatření. Je také třeba mít na paměti, že krize se z Ukrajiny šíří všemi směry a zasahuje řadu aspektů sociálního a hospodářského prostředí.

5.7 Z hlediska transformační strategie v oblasti péče a odolných systémů zdravotní péče v EU má klíčový význam sociální dialog zahrnující vlády, zaměstnavatele a pracovníky a organizace, které je zastupují. Důležité je, že ti, kteří přijímají a poskytují péči, musí být zahrnuti do vytváření inkluzivnějšího, odolnějšího a genderově vyváženějšího ekosystému v oblasti péče a zdraví a musí do něj být zapojena i občanská společnost a další zúčastněné strany, např. církve a dobročinné organizace.

6. Obecné připomínky k problematice zdravotnických pracovníků

6.1 Dobrá zdravotní péče je pilířem stabilní, bezpečné a prosperující společnosti a za její organizaci odpovídá vláda. V mnoha zemích je běžnou praxí spoléhat na levný a rychlý nábor zdravotnických pracovníků z jiných evropských zemí. To je jednoduše považováno za fakt, který je daný a jehož řešením se nikdo nezabývá, což je hrozné.

6.2 EHSV se jednoznačně hlásí k zásadě, že silné a odolné systémy zdravotní péče se mohou opírat pouze o vzdělané, kvalifikované a motivované zdravotnické pracovníky, kteří jsou základním předpokladem pro zajištění úspěšné zdravotní politiky, a bez nichž tudíž není možné dosáhnout zdravotní péče pro všechny a zaručit právo na zdraví. Samotná doporučení Konference o budoucnosti Evropy mají za cíl zavést „právo na zdraví“ a zaručit všem Evropanům rovný a přístup k cenově dostupné, preventivní, léčebné a kvalitní zdravotní péči pro všechny.

6.3 Evropská zdravotní unie by měla na úrovni EU zlepšit ochranu před nebezpečími pro lidské zdraví, jejich prevenci a také připravenost a reakci na ně. V této souvislosti je třeba podotknout, že úspěch všech klíčových iniciativ v rámci evropské zdravotní unie do značné míry závisí na kvalitních zdravotnických pracovnících.

6.4 EHSV se otázkou zdravotnických pracovníků již zabýval v řadě svých stanovisek⁽¹⁷⁾, a to v různých jiných souvislostech a činnostech. Zejména během pandemie stojí zdravotničtí pracovníci v první linii a v nejtěžších dobách prokazují mimořádnou míru solidarity.

6.5 EHSV podporuje opatření, která by měla být přijata s cílem zatraktivnit pracovní místa v odvětví zdravotní péče pro mladé lidi. To je jeden z nejdůležitějších předpokladů pro to, aby v systémech zdravotní péče byly vytvořeny dostatečné kapacity v oblasti lidských zdrojů, a bylo tak možné uspokojit potřeby v oblasti zdravotní péče, podpory zdraví a prevence nemocí.

6.6 Údaje o počtech, migraci, dovednostech a dalších specifikách týkajících se zdravotnických pracovníků by měly být normalizovány a průběžně sdílány mezi členskými státy. Četné události (pandemie COVID-19, zemětřesení, povodně, ruská invaze na Ukrajinu atd.) ukazují význam rychlé reakce, zejména v krizových situacích.

6.7 V letech 2000 až 2017 vzrostla zaměstnanost ve zdravotnictví a sociálních službách v zemích OECD o 48 %⁽¹⁸⁾. S tím, jak obyvatelstvo stárne a proměňuje se, bude růst a měnit se i poptávka po zdravotnických službách: odhaduje se, že celosvětová poptávka po zdravotnických pracovnících se do roku 2030 téměř zdvojnásobí⁽¹⁹⁾.

6.8 Již před pandemií COVID-19 byla schopnost poskytovat základní zdravotnické služby v mnoha zemích omezena kvůli přetrvávajícímu nedostatku zdravotnických pracovníků a do roku 2030 se předpokládá celosvětový nedostatek 18 milionů zdravotnických pracovníků⁽²⁰⁾.

⁽¹⁷⁾ Úř. věst. C 286, 16.7.2021, s. 109; Úř. věst. C 429, 11.12.2020, s. 251; Úř. věst. C 242, 23.7.2015, s. 48; Úř. věst. C 143, 22.5.2012; Úř. věst. C 18, 19.1.2011, s. 74; Úř. věst. C 77, 31.3.2009, s. 96.

⁽¹⁸⁾ [https://one.oecd.org/document/ECO/WKP\(2021\)43/en/pdf](https://one.oecd.org/document/ECO/WKP(2021)43/en/pdf).

⁽¹⁹⁾ Liu JX, Goryakin Y, Maeda A, Bruckner T, Scheffler R. *Global health workforce labor market projections for 2030* (Globální prognózy týkající se zdravotnických pracovníků a trhu práce pro rok 2030). *Human Resources for Health* 2017; 15:11 (<https://human-resources-health.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12960-017-0187-2>).

⁽²⁰⁾ https://www.who.int/health-topics/health-workforce#tab=tab_1.

6.9 Je důležité jasně vymezit zásady možného předávání nebo kombinování dovedností a úkolů (přesunutí úkolu / kombinace dovedností). Je třeba koordinovat instituce, které zajišťují odbornou přípravu zdravotnických pracovníků, aby vhodně reagovaly na potřeby příslušného vnitrostátního systému zdravotní péče prostřednictvím včasných korekcí počtu zapsaných studentů a učebních osnov.

6.10 Rozvoj lidských zdrojů ve zdravotnictví a sociální péči by se měl řídit zásadou koordinace, meziodvětvové spolupráce a integrace péče se společným cílem dosáhnout kontinuity péče o občany podle modelu 24 hodin denně, 7 dní v týdnu, 365 dní v roce.

6.11 Zvláštní pozornost je třeba věnovat dostupnosti léčby v místních komunitách, zejména v řídké osídlených oblastech, odlehlých nebo izolovaných venkovských oblastech a na ostrovech, kde je třeba aktivněji využívat moderní řešení v oblasti dopravy a telemedicíny.

7. Plánování pracovních sil ve zdravotnictví

7.1 EHSV se domnívá, že cílem plánování pracovních sil ve zdravotnictví musí být vytvoření podmínek pro odbornou praxi, která by zlepšovala kvalitu péče a zvyšovala bezpečnost pacientů. Současně musí být na všech úrovních zajištěna kapacita pro kvalitní odbornou přípravu.

7.2 Řízení pracovníků ve zdravotnictví musí být považováno za strategicky důležitou činnost na úrovni celé státní správy a prostřednictvím klíčové úlohy vlády členského státu a musí být prováděno víceodvětvovým způsobem s ohledem na různé perspektivy a priority.

7.3 Řízení pracovníků ve zdravotnictví se musí zabývat všemi fázemi „životního cyklu pracovníků“ – od nábory budoucích studentů až po zaměstnávání důchodců. Proces výběru kandidátů pro odbornou přípravu, zaměstnání a povýšení by měl být transparentní a spravedlivý, bez jakékoli formy diskriminace.

7.4 Při plánování pracovních sil ve zdravotnictví je důležité zohlednit a jasně vyjádřit potřeby občanů a zdravotnických pracovníků. Procesy plánování a řízení musí stanovit metody, které umožní určit všechny potřeby pracovníků, počínaje pracovními podmínkami, hmotnými právy, příležitostmi k profesnímu postupu a přiměřeným časem a zdroji určenými na vzdělávání a výzkum a konče vytvořením udržitelné rovnováhy mezi soukromým a pracovním životem.

7.5 Plánování pracovních sil ve zdravotnictví musí odrážet plánování struktury, ale také činnosti a procesy k dosažení stanovených cílů – vymezit, čeho je třeba dosáhnout a jakým konkrétním způsobem.

7.6 EHSV navrhuje aktualizaci akčního plánu pro pracovníky ve zdravotnictví a v oblasti péče v Evropské unii⁽²¹⁾. Nezbytným předpokladem zlepšení přístupu k těmto službám a jejich kvality je rozvoj integrovaného plánování a prognóz v oblasti pracovníků ve zdravotnictví a přizpůsobení dovedností pracovníků ve zdravotnictví a v odvětví dlouhodobé péče.

7.7 V procesu plánování pracovních sil ve zdravotnictví musí hrát aktivní úlohu sociální partneři a všechny zainteresované organizace občanské společnosti. Je nutné vymezit vztahy mezi jednotlivými profesními skupinami, specifické potřeby obyvatelstva a systém pro určité kompetence.

7.8 Pro ochranu práv a zajištění odpovídajících pobídek pro zdravotnické pracovníky je nezbytné určit neatraktivní zeměpisné oblasti nebo oblasti činnosti, kde je nedostatek lidských zdrojů. EHSV navrhuje, aby Evropská komise vydala doporučení týkající se minimálního poměru zdrojů na jednotku obyvatelstva pro základní všeobecnou zdravotní péči a mimořádné situace, a to s přihlédnutím k zeměpisnému rozložení a věkovému profilu⁽²²⁾.

⁽²¹⁾ Evropská komise zveřejnila v roce 2012 svůj akční plán pro zaměstnanost v oblasti zdravotnictví v EU.

⁽²²⁾ CPME Policy on Health Workforce (Politika Stálého výboru evropských lékařů týkající se zdravotnických pracovníků) (<https://www.cpme.eu/policies-and-projects/professional-practice-and-patients-rights/health-systems-and-health-workforce>).

7.9 Jako základ pro tato doporučení je důležité zlepšit mezinárodní shromažďování údajů, aby se pokud možno harmonizovaly kategorie údajů s cílem zjistit rozdíly a zabránit nesprávné interpretaci údajů. Aby bylo možné dát údaje do souvislostí, je důležité zohlednit odchylky jednotlivých států od harmonizovaných kategorií v celé Evropě⁽²³⁾.

7.10 Otázka finančních zdrojů bude řešena odlišně v závislosti na ekonomické situaci v jednotlivých členských státech. Fakta naznačují, že členské státy musí zajistit, aby systémové plánování obecně, a především plánování pracovních sil ve zdravotnictví, zohledňovalo jak širší prostředí, tak relativní schopnost vlády toto prostředí ovlivňovat⁽²⁴⁾.

7.11 Plánování pracovních sil by mělo zohledňovat rozvoj digitálních technologií, neboť inovace v těchto oblastech otevírají možnosti pro vytváření nových pracovních prostředí, v nichž je péče poskytována, a vyžadují nové dovednosti.

8. Pracovní podmínky

8.1 Význam pracovních podmínek jako faktoru při rozhodování pracovníků o tom, zda započnou kariéru ve zdravotnictví, setrvávají v něm, nebo z něj odejdou, podtrhuje důležitost soudržných politik v oblastech, jako je vzdělávání, zaměstnání, rodinný život, finance a migrace. Při plánování pracovních sil ve zdravotnictví se za klíčový faktor pro nábor a udržení pracovníků často považuje odměňování. Avšak tím, co utváří zdravé pracovní prostředí, v němž je zdravotnictví atraktivní a udržitelnou profesní volbou, je taktéž přístup ke vzdělávání a odborné přípravě, včetně profesního rozvoje a možnosti udržet si kvalifikaci, a praktické podmínky, jako je dostupnost péče, oficiální pracovní doba, dostatek personálu s odpovídající kvalifikací („safe staffing“), smysluplné možnosti profesního rozvoje a rovnováha mezi pracovním a soukromým životem⁽²⁵⁾.

8.2 Evropské a mezinárodní zdravotnické organizace konstatují, že lékaři pracující v nemocnicích, jako praktičtí lékaři a v soukromých ordinacích se při své každodenní praxi a mimo jakýkoli konflikt stále častěji setkávají se situacemi zahrnujícími násilí – někdy extrémní⁽²⁶⁾. EHSV vyzývá Evropskou komisi a všechny zúčastněné strany, aby prokázaly politické odhodlání a uvědomily si naléhavou potřebu chránit zdravotnické pracovníky při výkonu jejich práce.

8.3 Zdravotničtí pracovníci jsou v důsledku expozice při práci vystaveni riziku nákazy infekčními onemocněními. Přenos onemocnění vede k absencím, nemocnosti a v některých případech i k úmrtí zdravotnických pracovníků. Tyto faktory v konečném důsledku vedou ke snížení počtu pracovníků a následně ovlivňují kvalitu péče o pacienty a bezpečnost.

8.4 Zdravotničtí pracovníci mohou také trpět psychickým stresem a případně duševními poruchami, které ovlivňují jejich pracovní i soukromý život. V posledních letech přibývá zpráv o tom, že zdravotničtí pracovníci omezují svou odbornou praxi nebo předčasně odcházejí do důchodu z důvodu vyhoření, deprese nebo jiných duševních potíží⁽²⁷⁾. EHSV požaduje investice do veřejných služeb v oblasti duševního zdraví, aby bylo zajištěno, že všichni zdravotničtí pracovníci budou mít k těmto službám plný a bezplatný přístup.

⁽²³⁾ Viz poznámku pod čarou č. 2.

⁽²⁴⁾ Russo G, Pavignani E, Guerreiro CS, Neves C. *Can we halt health workforce deterioration in failed states? Insights from Guinea Bissau on the nature, persistence and evolution of its HRH crisis* (Můžeme zastavit zhoršování stavu pracovní síly ve zdravotnictví ve zhroutených státech? Poznatzky z Guineje-Bissau o povaze, přetrvávání a vývoji krize v oblasti lidských zdrojů ve zdravotnictví). *Human Resources for Health* 2017; 15(1):12.

⁽²⁵⁾ Viz poznámku pod čarou č. 2.

⁽²⁶⁾ https://www.cpme.eu/api/documents/adopted/2020/3/EMOs.Joint_Statement.on_Violence.FINAL_12.03.2020.pdf.

⁽²⁷⁾ Dyrbye, L. N., T. D. Shanafelt, C. A. Sinsky, P. F. Cipriano, J. Bhatt, A. Ommaya, C. P. West a D. Meyers. 2017. *Burnout among health care professionals: A call to explore and address this underrecognised threat to safe, high-quality care* (Vyhoření u zdravotnických pracovníků: Výzva k prozkoumání a řešení této podceňované hrozby pro bezpečnou a kvalitní péči). *NAM Perspectives*. Diskusní dokument, National Academy of Medicine, Washington, DC.

9. Mobilita

9.1 EHSV zdůrazňuje, že právo na mobilitu musí být respektováno jak v rámci EU, tak mimo ni. Přeshraniční mobilita by měla být usnadněna pro jednotlivé pracovníky i pro celou profesi, neboť poskytuje příležitost k předávání znalostí a vzájemnému učení, což je přínosem pro péči o pacienty a v konečném důsledku pro celý systém zdravotní péče. V případě migrace z důvodu ekonomické nutnosti nebo nepříznivých pracovních podmínek je zásadní určit a řešit základní příčiny této dynamiky a usilovat o zlepšení situace zdravotnických pracovníků ⁽²⁸⁾.

9.2 Přeshraniční mobilita dává plánování pracovních sil další rozměr. Užitečným dlouhodobým prvkem infrastruktury by bylo zřízení evropské služby pro dohled nad zdravotnickými pracovníky, která by členskými státy pomáhala při vytváření a udržování plánovacích struktur a při koordinaci přeshraničních aspektů plánování. Měla by být propojena s procesy EU, zejména s evropským semestrem a pandemickým plánováním předpokládaným v budoucím nařízení EU o vážných přeshraničních zdravotních hrozbách ⁽²⁹⁾.

9.3 Členské státy musí zavést etickou politiku nábory v souladu s Globálním kodexem WHO pro mezinárodní nábor zdravotnického personálu ⁽³⁰⁾. Nábor odborných pracovníků ze zahraničí by neměl být považován za jednoduchý prostředek ke zmírnění nedostatku domácího zdravotnického personálu. V případě asymetrických toků mobility je třeba usilovat o vytvoření vyrovnávacích mechanismů, které by vedly k oboustranně výhodným výměnám.

10. Další připomínky

10.1 Pro řízení zdravotnických pracovníků na všech úrovních je zásadní účinné vedení. Jde o komplexní a vysoce ceněnou součást zdravotnického vzdělávání, která je stále více uznávána jako nezbytná pro dosažení vysokých standardů v oblasti vzdělávání, výzkumu a klinické praxe.

10.2 Součástí učebních osnov všech zdravotnických povolání by proto mělo být kvalitní a dostatečné vzdělávání a rozvoj v oblasti vedení ⁽³¹⁾.

V Bruselu dne 22. září 2022.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

⁽²⁸⁾ Evropská komise, GŘ pro zaměstnanost, sociální věci a sociální začleňování, (2014). Adequate social protection for long-term care needs in an ageing society: report jointly prepared by the Social Protection Committee and the European Commission (Přiměřená sociální ochrana odpovídající potřebám dlouhodobé péče ve stárnoucí společnosti: zpráva vypracovaná společně Výborem pro sociální ochranu a Evropskou komisí), Úřad pro publikace, <https://data.europa.eu/doi/10.2767/32352>, s. 14.

⁽²⁹⁾ Evropská komise, GŘ pro zaměstnanost, sociální věci a sociální začleňování, (2014). Adequate social protection for long-term care needs in an ageing society: report jointly prepared by the Social Protection Committee and the European Commission (Přiměřená sociální ochrana odpovídající potřebám dlouhodobé péče ve stárnoucí společnosti: zpráva vypracovaná společně Výborem pro sociální ochranu a Evropskou komisí), Úřad pro publikace, <https://data.europa.eu/doi/10.2767/32352>, s. 14.

⁽³⁰⁾ <https://www.who.int/publications/m/item/migration-code>.

⁽³¹⁾ Van Diggele, C., Burgess, A., Roberts, C., & Mellis, C. (2020). Leadership in healthcare education (Vedení ve zdravotnickém vzdělávání). BMC Medical Education, 20 (příl. 2), 456. <https://doi.org/10.1186/s12909-020-02288-x>.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Ověřování dopadu předpisů EU na mladé lidi**(stanovisko z vlastní iniciativy)**

(2022/C 486/07)

Zpravodajka: **Katřina LEITĀNE**

Rozhodnutí plenárního shromáždění	24. 2. 2022
Právní základ	čl. 32 odst. 2 jednacího řádu stanovisko z vlastní iniciativy
Odpovědná sekce	Zaměstnanost, sociální věci, občanství
Přijato v sekci	6. 9. 2022
Datum přijetí na plenárním zasedání	21. 9. 2022
Plenární zasedání č.	572
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	158/0/5

1. Závěry a doporučení

1.1 Politická účast je základem každé fungující demokracie. Hlavní hodnotou EU pro mladé Evropany je respekt k demokracii, lidským právům a právnímu státu ⁽¹⁾. Je klíčové zajistit, aby se mladí lidé mohli vyjádřit k rozhodnutím, která mají vliv na jejich budoucnost, neboť i nepřímý účinek může mít výrazný dopad na mladé lidi a budoucí generace. I politiky, které se přímo nezaměřují na mladé lidi nebo nejsou považovány za součást tradiční oblasti politiky mládeže, mohou mít výrazný dopad na život mladých lidí. Je důležité poskytnout účinné mechanismy, jež doplní stávající participativní mechanismy, jsou v souladu s demokratickými zásadami a jsou přizpůsobené potřebám mladých lidí. Může to přispět k lepší a účinnější tvorbě politik.

1.2 EHSV se domnívá, že jedním z nejúčinnějších způsobů, jak oslovit mladé lidi a informovat je o všech možných formách účasti a o hodnotách evropského projektu, je vzdělání. Stávající programy podporující formální a neformální vzdělávání, jako je Erasmus+ a Evropský sbor solidarity, úspěšně zlepšily názory mladých lidí, pokud jde o demokratickou účast a hodnoty a zásady Evropské unie.

1.3 EHSV poukazuje na to, že je výslovně nutné zapojit mladé lidi do tvorby politik prostřednictvím jejich smysluplné účasti způsobem, který je pro mladé lidi nejvhodnější, a následně monitorovat, hodnotit a posuzovat dopady, aby se zajistilo, že budou názory mladých lidí zohledněny při přijímání politických rozhodnutí. Zapojení do celého procesu tvorby politiky vzbuzuje v mladé generaci – a nejen v ní – důvěru a umožňuje, aby byla vnímána jako relevantní a důležitá součást tohoto procesu. Součástí těchto procesů by mělo být i viditelné a transparentní informování o výsledcích tohoto zapojení. Tento prvek má zásadní význam pro budování důvěry mladých lidí, pokud jde o tvorbu politik ⁽²⁾. Kromě toho je velmi důležité sociální začlenění a oslovení skupin s různými potřebami.

⁽¹⁾ Sekundární výzkum *European Youth in 2021 (Mladí Evropané v roce 2021)*.

⁽²⁾ *Influencing and understanding political participation patterns of young people (Možnosti a fungování vzorců politické účasti mladých lidí)*, Evropský parlament, 2021.

1.4 EHSV souhlasí s tím, že organizace občanské společnosti mohou hrát zásadní úlohu při zapojování mladých lidí do společenských výzev, a tedy i v jejich účasti na tvorbě politik a demokratickém procesu. Tyto organizace mohou sloužit jako mosty a podpůrné sítě, které pomáhají mladým lidem se zapojením do činnosti formálních veřejných orgánů a umožňují mladým lidem stát se aktivními občany. EHSV podporuje tyto organizace a mladé občany v jejich činnosti a vyzývá k přijetí opatření, která by jim to umožnila.

1.5 EHSV vybízí orgány EU a členské státy k provádění opatření a mechanismů, které zajistí, že názory mladých lidí budou zohledňovány v každé oblasti politik a zároveň vytvoří pro mladé lidi prostor, aby mohli poskytovat konzistentní a odborné podněty k výzvám, jimž čelí. Tyto struktury by rovněž měly zahrnovat transparentní a viditelná návazná opatření a mechanismy monitorování a doplňovat stávající nástroje účasti mládeže, aniž by vedly ke snížení financování. Pro smysluplnou účast mladých lidí na tvorbě politik by měly být k dispozici vhodné zdroje.

1.6 Účast mladých lidí na politických a rozhodovacích procesech může podpořit zlepšování právní úpravy a politik díky mapování a pochopení současných i budoucích trendů, které mají dopad na životy mladých lidí a budoucích generací. Může to rovněž usnadnit úkol autora návrhu, neboť mu to umožní získat kvalitativní vstupy pro doplnění sekundárních údajů.

1.7 EHSV by rád zdůraznil, že ověřování dopadu předpisů EU na mladé lidi je postaveno na klíčových cílech strategie EU pro mládež⁽³⁾ a Evropského roku mládeže, přičemž obě tyto iniciativy zdůrazňují význam začlenění problematiky mládeže do tvorby politik, což vyžaduje meziodvětvový přístup. Je také jedním z opatření uvedených ve zprávě o konečném výsledku Konference o budoucnosti Evropy⁽⁴⁾, kterou schválily všechny hlasující složky na plenárním zasedání konference i občané. V zájmu dosažení dlouhodobého dopadu a odkazu po skončení Evropského roku mládeže je třeba mladé lidi podporovat, aby stáli v čele změn a vytvářeli lepší budoucnost.

1.8 EHSV bere na vědomí odkaz na ověřování dopadu předpisů EU na mladé lidi uvedený ve sdělení Evropské komise o výsledku Konference o budoucnosti Evropy⁽⁵⁾. Zdůrazňuje však, že návrh Komise není v souladu s cíli a prostředky původního návrhu, opomíjí smysluplnou spolupráci s mládežnickými organizacemi a odborníky a začlenění problematiky mládeže do všech politik a nezohledňuje dlouhodobý dopad politik na budoucí generace. EHSV se domnívá, že ověřování dopadu předpisů EU na mladé lidi by mělo být součástí souboru nástrojů pro zlepšování právní úpravy jako samostatný nástroj, neboť budoucí generace a mladí lidé zasluhují zvláštní pozornost.

1.9 EHSV vyzývá k větší spolupráci mezi orgány a institucemi při sladování stávajících úspěšných iniciativ, jako je dialog EU s mládeží, „Vaše Evropa, váš názor“ a Evropské setkání mládeže, a k jejich propojování s budoucími iniciativami, jako je ověřování dopadu předpisů EU na mladé lidi, v souladu se strategií EU pro mládež. EHSV dále předkládá seznam návrhů, jež se týkají zapojení mládeže do činnosti EHSV, a usiluje o zavedení koncepce ověřování dopadu předpisů EU na mladé lidi do své práce.

2. Obecné připomínky

2.1 Úloha mladých lidí při budování evropského projektu

2.1.1 Mladí lidé jsou motorem evropského projektu a jejich kreativita, energie a nadšení jsou hnací silou jeho udržitelnosti. Aktuální rok 2022 byl nazván Evropským rokem mládeže. Jak uvedla předsedkyně Evropské komise Ursula von der Leyen, „Evropa potřebuje všechny své mladé lidi“ a „naše Unie musí mít ducha a vizi, jež v nich bude rezonovat.“⁽⁶⁾

⁽³⁾ Usnesení Rady o strategii Evropské unie pro mládež na období let 2019–2027.

⁽⁴⁾ Konference o budoucnosti Evropy, *Zpráva o konečném výsledku*, květen 2022.

⁽⁵⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A52022DC0404&qid=1660827033223>.

⁽⁶⁾ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/speech_21_4701.

2.1.2 Projekt EU nelze v současném demokratickém prostředí účinně a řádně realizovat bez uznání diskuze o politické účasti mladých lidí ⁽⁷⁾ v rámci demokratických tradic a geopolitických souvislostí. Místopředseda pro podporu evropského způsobu života Margaritis Schinas prohlásil, že „Evropský rok mládeže by měl přinést změnu paradigmatu, pokud jde o způsob, jak zapojujeme mladé lidi do tvorby politik a rozhodování.“ Hlavní motivací je poskytnout mladým lidem přístup ke smysluplnému zapojení a posílit v této souvislosti jejich postavení ⁽⁸⁾.

2.1.3 Podle průzkumů *Eurobarometru* ⁽⁹⁾ důvěřuje EU méně než polovina (47 %) Evropanů a pouze 44 % o ní smýšlí kladně. Budoucnost evropského projektu silně závisí na tom, jak silná bude sounáležitost mladých lidí s evropskými hodnotami a jejich ochota přijmout evropskou identitu. Aktivní zapojení mladých lidí do politických a rozhodovacích procesů je klíčové, protože dnešní rozhodnutí budou utvářet jejich budoucnost. Proto by měly být zavedeny nástroje účasti, které zajistí, že na názory mladých lidí bude brán zřetel. Účast na občanském a demokratickém životě musí být posílena na všech úrovních, aby byla zajištěna budoucí prosperita Evropy, přičemž je třeba uznat, že demokratická vyspělost ovlivňuje ⁽¹⁰⁾ vzorce politické účasti mladých lidí v EU.

2.1.4 Iniciativa EU svolat Konferenci o budoucnosti Evropy byla impulzem k prosazování participativního dialogu s občany v celé Unii. Za cestu vpřed je považováno zlepšení účinnosti stávajících mechanismů účasti mládeže a rozvoj mechanismů nových. Jak bylo navrženo ve zprávě o konečném výsledku Konference o budoucnosti Evropy, mohlo by to zahrnovat „ověřování dopadu předpisů EU na mladé lidi“ ⁽¹¹⁾ s posouzením dopadů a konzultačním mechanismem, do něhož by byli zapojeni zástupci mladých lidí ⁽¹²⁾.

2.1.5 Ověřování dopadu předpisů EU na mladé lidi funguje jako metoda strategického výhledu pro tvorbu politik. Strategický výhled je cenná koncepce, kterou chce Evropská komise používat v rámci procesu tvorby politiky. Vychází z principů, jako je mapování situace, analýza megatrendů, plánování scénářů a vytváření vizí, a zohledňovat v tomto rámci perspektivu mladých lidí a budoucích generací je proto nevyhnutelné. I když proces výhledu uznává, že budoucnost není předem určena, shromažďuje informace o možných scénářích a jeho cílem je připravit se na nově se objevující výzvy. Mezigenerační dialog může obsahovat cenné nástroje, které zajistí, aby navrhované politiky tyto trendy a budoucí scénáře zohlednily. Provádění analýz, které zohledňují perspektivu mladých lidí a budoucích generací, může a mělo by přispívat k lepšímu a lépe přizpůsobeným politikám, které jsou schopny řešit výzvy budoucích generací.

2.1.6 V zájmu tvorby lepších politik, jež budou připraveny na budoucí výzvy, je třeba, aby tyto politiky uznaly a chránily práva mladých lidí a budoucích generací a zajistily, že nebude nedocházet k negativním dopadům na konkrétní generační a sociální skupiny. Tyto skupiny jsou v současné době často ignorovány nebo považovány za součást jiných skupin, což neodpovídá skutečnosti. V důsledku toho politiky náležitě neřeší výzvy a přispívají k poklesu důvěry a odklonu od spolupráce s formálními institucemi.

2.2 Potřeba smysluplné účasti mladých lidí

2.2.1 Smysluplné zapojení znamená sdílení moci, schopnost přijímat rozhodnutí při zapojení dalších zúčastněných stran, a to za transparentních podmínek známých všem dotčeným subjektům. Dobře navržené procesy odpovědnosti nastolují důvěru všech zúčastněných stran v procesy účasti na politickém životě a všechny zúčastněné strany by měly být informovány o výslovné odpovědnosti jednotlivých aktérů.

⁽⁷⁾ Deželan T., Moxon D., *Influencing and understanding political participation patterns of young people: The European perspective (Možnosti a fungování vzorců politické účasti mladých lidí: Evropská perspektiva)*, studie, 2021.

⁽⁸⁾ Barta O., Boldt G., Lavizzari A., *Meaningful youth political participation in Europe: concepts, patterns and policy implications (Smysluplná politická účast mladých lidí v Evropě: koncepce, vzorce a politické dopady)*, výzkumná studie, 2021.

⁽⁹⁾ Eurobarometer 96 – zima 2021–2022.

⁽¹⁰⁾ Kitanova, M., *Youth political participation in the EU: evidence from a cross-national analysis (Politická účast mladých lidí v EU: důkazy z mezinárodní analýzy)*, Journal of Youth Studies, Vol. 23, No. 7, 2020 (dokument přijatý v roce 2018).

⁽¹¹⁾ https://www.youthforum.org/files/YFJ_EU_Youth_Test.pdf.

⁽¹²⁾ Zpráva o konečném výsledku Konference o budoucnosti Evropy.

2.2.2 Od celosvětové finanční krize na počátku nového tisíciletí se zhoršila důvěra mladých lidí ve veřejné instituce⁽¹³⁾ a jejich vnímání politického vlivu a zastoupení při rozhodování se nemění. Účast mladých lidí na demokratickém životě může mít řadu podob. Za nejefektivnější způsob, jak dát na vědomí svůj názor rozhodujícím činitelům, je však považováno hlasování v místních, vnitrostátních nebo evropských volbách (39 %) (14), přičemž podíl mladých lidí, kteří tomuto typu demokratické účasti důvěřují, je stále velmi nízký. Současně u těch, kdo se budou pravděpodobně držet stranou od politiky, je to způsobeno nedostatkem smysluplného zapojení a důvěry a pocitem, že nemá smysl se účastnit, není-li jejich příspěvek zohledňován. Jednou z hlavních překážek účasti mladých lidí je přesvědčení, že tvůrci rozhodnutí „nenaslouchají lidem, jako jsem já“ (15). Podpora důvěry a posílení dialogu mezi mladými lidmi a veřejnými institucemi je tedy zásadní pro zajištění připravenosti a odolnosti společností vůči budoucím otřesům (16).

2.2.3 Většina (70 %) (17) mladých lidí se domnívá, že nemají velký nebo žádný vliv na důležitá rozhodnutí, zákony a politiky, které ovlivňují EU jako celek. 24,8 % (18) mladých lidí se domnívá, že nemůže vůbec ovlivnit, jaká témata se objevují ve veřejných nebo politických diskuzích, a dalších 40,8 % uvádí, že to nemůže příliš ovlivnit. Kromě toho 2/3 respondentů mají za to, že větší povědomí politiků o záležitostech mladých lidí by mladým lidem pomohlo více ovlivňovat politiku, a přes 50 % z nich se domnívá, že by tomuto účelu posloužila také silnější úloha organizací mladých lidí v politice.

2.2.4 Mladí lidé změnili své způsoby účasti a v současné době preferují neinstitucionalizované, a zejména nevolební formy politického zapojení (19). Výzkum v rostoucí míře ukazuje, že to souvisí se snižující se mírou důvěry ve veřejné orgány a nespokojeností s fungováním zastupitelské demokracie. Nekonvenční politická účast mladých lidí je stále proměnlivější, individualizovanější a personalizovanější. Upřednostňováno je zapojení do jednotlivých otázek a témat, jakož i forma přímého aktivismu a protestu ve smyslu „individuální volby životního stylu“ (20). Obecně se mladí lidé vyznačují vysokou politickou motivací. Odborníci na účast na politickém životě se při posuzování otázky účasti mládeže nezaměřují ani tak na to, zda se mladí lidé chtějí zapojit, ale spíše na to, jaká místa a způsoby volí pro vyjadřování svých politických názorů (21). Vzhledem k široké škále způsobů, jimiž se dnes mladí lidé snaží ovlivňovat politiku a politická opatření, je zřejmé, že je třeba v rámci demokratických institucí zohlednit nekonvenční povahu politické účasti, participativního rozhodování, posílených mechanismů komunikace a transparentnosti. Tvorba politiky v rámci veřejných orgánů by měla být odpovídajícím způsobem upravena a navržena tak, aby byla při přijímání politických rozhodnutí zajištěna osvěta a zapojení všech skupin mladých lidí. Mechanismy účasti by měly být skutečně inkluzivní a měly by být komunikovány tak, aby oslovily různorodé publikum a ty, kteří jsou obtížně dosažitelní.

2.2.5 Organizace vedené mladými lidmi získaly odborné znalosti a vědomosti o široké škále témat souvisejících s problémy, s nimiž se jejich vrstevníci potýkají. Jejich zapojení do procesu tvorby politik povede k vytvoření ucelenějších a uzpůsobenějších pravidel a předpisů. To podporuje i neustále rostoucí počet mladých lidí, kteří se k těmto organizacím připojují (22).

(13) *Governance for Youth, Trust and Intergenerational Justice Fit for all generations? Highlights (Správa věcí veřejných pro mládež, důvěra a mezigenerační spravedlnost vhodná pro všechny generace? Hlavní body)*.

(14) Bleskový průzkum eurobarometr o mladých lidech a demokracii provedený ve dnech 22. února až 4. března 2022.

(15) Zpráva z průzkumu Evropského parlamentu o mladých lidech (Evropský parlament, září 2021).

(16) *Governance for Youth, Trust and Intergenerational Justice Fit for all generations? Highlights (Správa věcí veřejných pro mládež, důvěra a mezigenerační spravedlnost vhodná pro všechny generace? Hlavní body)*.

(17) Zpráva z průzkumu Evropského parlamentu o mladých lidech (Evropský parlament, září 2021).

(18) Zpráva z průzkumu mezi mladými lidmi (v rámci trojice předsednictví Německo – Portugalsko – Slovinsko, leden 2022).

(19) Zpráva z průzkumu mezi mladými lidmi (v rámci trojice předsednictví Německo – Portugalsko – Slovinsko, leden 2022).

(20) Zpráva z průzkumu mezi mladými lidmi (v rámci trojice předsednictví Německo – Portugalsko – Slovinsko, leden 2022).

(21) Deželan T., Moxon D., *Influencing and understanding political participation patterns of young people: The European perspective (Možnosti a fungování vzorců politické účasti mladých lidí: Evropská perspektiva)*, studie, 2021.

(22) Průzkum Eurobarometru k Evropském roku mládeže: Zapojení mladých Evropanů roste, Evropská komise, 2022.

2.2.6 Smysluplné zapojení mladých lidí má zásadní význam. Je třeba zlepšit jejich účast a řešit zejména: nedostatečné demokratické zastoupení mladých lidí a chybějící perspektivu mládeže mimo tradiční oblast politiky mládeže. Mladí lidé si přejí být zapojováni do utváření politik, které ovlivňují jejich životy. Mezigenerační spravedlnost⁽²³⁾ je způsob, jímž lze ve stárnoucích společnostech napravit nerovnost mezi generacemi.

2.2.7 Stávající nástroje analýzy dopadů na mládež, jako je například nástroj č. 31 v souboru nástrojů pro zlepšování právní úpravy, neupravují začlenění problematiky mládeže a zapojení mládežnických organizací a mladých lidí s odpovídajícími odbornými znalostmi, kteří by byli schopni poskytnout systematický přehled problematiky z perspektivy mladých lidí. Navíc na základě dostupných publikací se takové nástroje uplatňují méně často, než by si důležitost a význam návrhů žádaly.

3. Konkrétní připomínky

3.1 *Ověřování dopadu předpisů EU na mladé lidi*

3.1.1 Návrh se opírá o tři pilíře: konzultace, posouzení dopadů a zmírňující opatření⁽²⁴⁾. Poskytuje rámec pro zlepšení účinnosti a účelnosti politiky založený na posílení účasti mládeže a začlenění problematiky mládeže do tvorby politik. Zohledňuje rovněž zranitelné skupiny mladých lidí, jako jsou mladí lidé se zdravotním postižením, tzv. NEET⁽²⁵⁾ (osoby, které nejsou zaměstnané ani se neúčastní vzdělávání nebo odborné přípravy), mladí lidé žijící v odlehlých oblastech atd. Díky různým složkám poskytuje ověřování dopadu předpisů EU na mladé lidi ucelenou strukturu pro tvorbu vysoce kvalitních a lepších politik, které řeší problémy, s nimiž se mohou budoucí generace potýkat.

3.1.2 Prvním krokem ověřování dopadu předpisů EU na mladé lidi je zjištění významu připravovaných návrhů politik pro mladé lidi a budoucí generace a dopadu na ně. To pomůže určit, zda by mělo být provedeno úplné ověření dopadu připravované politiky na mladé lidi. Hodnotitelé za pomoci kontrolního seznamu určí, zda má předkládaný návrh pro mladé lidi skutečně význam a zda má na ně a na budoucí generace přímý a nepřímý dopad. Pokud tomu tak je, přikročí se k fázi úplných konzultací, posouzení dopadů a hledání zmírňujících opatření. Ukazatele v kontrolním seznamu by měly vycházet z potřeb a nápadů mladých lidí, aby bylo zajištěno, že budou zohledněny návrhy, jež jsou z jejich pohledu relevantní.

3.1.3 V rámci dalšího kroku se očekává, že příslušní hodnotitelé budou smysluplně konzultovat zúčastněné strany činné v oblasti problematiky mladých lidí, aby bylo zajištěno systematické poskytování odborných znalostí pro důkladnou analýzu. Na základě tohoto zapojení budou hodnotitelé usilovat o zjištění obav mladých lidí ohledně možných dopadů zkoumaného návrhu politiky. Tato participační složka musí být transparentní a musí poskytovat prostor širokému spektru zástupců mládeže, organizací vedených mládeží a mladých lidí s odpovídajícími odbornými znalostmi, aby mohli poskytnout své příspěvky. Tímto způsobem lze zajistit systematický přístup k otázkám, jimiž se návrhy politik zabývají. Zapojení mládežnických organizací, zástupců mládeže a mladých lidí s příslušnými odbornými znalostmi může poskytnout velmi rozmanité a jedinečné souvislosti pro posouzení dopadů. Díky takovému smysluplnému zapojení mohou hodnotitelé získat komplexní přehled založený na zastřešujících znalostech a odborných poznacích, jimiž tito mladí lidé disponují. Na základě těchto vstupních informací může být analýza dopadů dostatečně podrobná, aby odhalila problémy a aspekty, v nichž by navrhované politiky mohly způsobit narušení.

3.1.4 Na základě dostupných údajů shromážděných v průběhu celého procesu a výsledků konzultací mohou hodnotitelé vypracovat analýzu dopadů navazující na témata uvedená v kontrolním seznamu a poskytnout výhledovou analýzu pro budoucí generace.

3.1.5 Při zjištění negativního dopadu by měl hodnotitel navrhnout zmírňující opatření, která by se měla primárně zaměřit na skupiny žijící ve zranitelných situacích a na znevýhodněné mladé lidi. Doporučuje se, aby hodnotitelé do konzultací začlenili otázky týkající se možných zmírňujících opatření, která by mohla být zahrnuta do analýzy. V nadcházejících letech se doporučuje provést hodnocení, aby bylo možné sledovat dopad politik a to, jak zmírňující opatření řešila negativní dopady.

3.1.6 Ověřování dopadu předpisů EU na mladé lidi by nemělo nahrazovat smysluplnou interakci s nimi obecně a mělo by doplňovat stávající mechanismy účasti.

⁽²³⁾ *Governance for Youth, Trust and Intergenerational Justice Fit for all generations? Highlights (Správa věcí veřejných pro mládež, důvěra a mezigenerační spravedlnost vhodná pro všechny generace? Hlavní body).*

⁽²⁴⁾ https://www.youthforum.org/files/Concept-Note_final.pdf a https://www.youthforum.org/files/YFJ_EU_Youth_Test.pdf.

⁽²⁵⁾ Úř. věst. C 152, 6.4.2022, s. 27.

3.1.7 Návrh je výsledkem řady diskusí s největšími evropskými sítěmi mládeže a od doby vytvoření dialogu EU s mládeží (a strukturovaného dialogu coby jeho předchůdce) byl rovněž výslovně zmíněn v několika jeho doporučeních. Mladí lidé vyjádřili silné přání mít transparentní postup tvorby politik, který by jim umožnil podílet se na přípravě návrhů a monitorovat výsledky.

3.1.8 Návrh rovněž vychází ze struktury testu dopadů na malé a střední podniky, který je příkladem vhodného nástroje pro posouzení dopadů na úrovni EU založeného na třech pilířích – konzultaci, analýze dopadů a zmírňujících opatřeních⁽²⁶⁾. Kromě toho má být ověřování dopadu předpisů EU na mladé lidi stejně jako test dopadů na malé a střední podniky součástí souboru nástrojů pro zlepšování právní úpravy coby samostatný nástroj, jehož cílem je – v souladu se sdělením předsedkyně Evropské komise – vyzdvihnout úlohu mladých lidí v budoucnosti Evropy.

3.1.9 Návrh vychází z příkladů nástrojů posouzení dopadů na mládež, které již existují v několika členských státech, například v Rakousku, Německu, Francii, ve Vlámsku v Belgii a také mimo EU, například na Novém Zélandu a v Kanadě.

3.1.10 Navrhované posouzení dopadů poskytuje řešení, jak zajistit, aby dopady politik zohledňovaly potřeby a očekávání mladých lidí, a poskytuje prostor mimo tradiční oblast politiky mládeže. Pouze malá část návrhů Evropské komise je analyzována optikou mladých lidí. Významná část těchto návrhů však přímo i nepřímo ovlivňuje kvalitu jejich života.

3.1.11 Navrhuje se začlenit ověřování dopadu předpisů EU na mladé lidi do veřejně dostupných posouzení dopadů zlepšování právní úpravy a zveřejnit ho na Evropském portálu pro mládež. Nejúčinnější způsob by však měl být dále zkoumán. EHSV nicméně vyzývá Generální ředitelství pro komunikaci, aby jej aktivně propagovalo s cílem zajistit jeho viditelnost, přičemž generální sekretariát by měl podporovat jeho přijetí v jednotlivých generálních ředitelstvích. Ověřování dopadu předpisů EU na mladé lidi by mohly zveřejnit i instituce, které se rozhodnou jej provádět, a to mimo jiné prostřednictvím internetových stránek EHSV. Zveřejněním posouzení a konečné verze návrhu budou mít zúčastněné strany z řad mladých lidí, které se účastnily konzultací, možnost zjistit, jak byl jejich příspěvek zohledněn.

3.1.12 Ověřování dopadu předpisů EU na mladé lidi se navrhuje jako struktura, kterou lze provádět na místní, regionální a vnitrostátní úrovni společně s orgány Evropské unie.

3.1.13 Ověřování dopadu předpisů EU na mladé lidi může potenciálně zlepšit politiky, ale musí být rovněž založen na smysluplných participativních mechanismech, protože využívání znalostí komunit je způsob, jak zajistit účinnost a dosáhnout zlepšení.

3.2 Zapojení mládeže v rámci EHSV

3.2.1 EHSV si uvědomuje význam zapojení mládeže do utváření budoucnosti Evropy⁽²⁷⁾, a proto provádí několik úspěšných iniciativ, jako je „Vaše Evropa, váš názor“, kulaté stoly mládeže o klimatu a udržitelnosti a summit EU mládeže o klimatu, který pořádá společně s Evropským parlamentem. V návaznosti na své stanovisko NAT/788⁽²⁸⁾ EHSV poprvé začlenil do své oficiální delegace na zasedání konference smluvních stran UNFCCC v roce 2021 u příležitosti 26. zasedání konference smluvních stran zástupce mladých lidí. Kromě toho bude cena EHSV pro občanskou společnost za rok 2022 v souvislosti s Evropským rokem mládeže udělena za účinné, inovativní a kreativní iniciativy, jejichž cílem je vytvořit lepší budoucnost pro mladé Evropany a ve spolupráci s nimi.

3.2.2 EHSV se bude snažit posílit hlasy mladých lidí a mládežnických organizací prostřednictvím strukturovanějších, smysluplnějších a cílenějších mechanismů účasti mládeže s cílem zvýšit vnitřní zapojení mladých lidí a mládežnických organizací do práce EHSV. V souladu s tím by EHSV měl podniknout následující kroky:

- měly by být zavedeny transparentní a průřezové koordinační mechanismy s cílem začlenit hledisko mladých lidí do práce EHSV a do jeho právních předpisů,
- ke klíčovým stanoviskům by mohli být zváni mladí odborníci s příslušnými znalostmi,

⁽²⁶⁾ Better Regulation Toolbox – SME Test (Soubor nástrojů pro zlepšování právní úpravy – test dopadů na malé a střední podniky).

⁽²⁷⁾ Stanovisko EHSV *Evropský rok mládeže 2022*, SOC/706, Úř. věst. C 152, 6.4.2022, s. 122, a stanovisko EHSV *Příští strategie EU pro mládež*, SOC/589, Úř. věst. C 62, 15.2.2019, s. 142.

⁽²⁸⁾ Úř. věst. C 429, 11.12.2020, s. 44.

- v souvislosti s Evropským rokem mládeže by se mohla tematika mladých lidí stát společným tématem podzimního kola stanovisek z vlastní iniciativy,
- mohl by pořádat tematické debaty s evropskými mládežnickými organizacemi a občanskými organizacemi, aby se účinněji propojily vnitrostátní a evropské perspektivy,
- témata týkající se mládeže by mohla být každoročně vybírána pro studie EHSV ⁽²⁹⁾,
- všechna stanoviska vypracovaná EHSV by měla vždy zohledňovat také mezigenerační hledisko (stejně jako je tomu v případě hlediska genderového),
- budovat aktivní vztahy s ostatními orgány EU s cílem zmapovat mechanismy účasti mládeže a posílit informační činnost s mládeží a mládežnickými organizacemi na vnitrostátní, regionální a místní úrovni,
- přijmout usnesení o zapojení mládeže do EHSV, které připravuje koordinační skupina pro Evropský rok mládeže,
- vytvořit na internetových stránkách EHSV záložku „zapojení mladých lidí“, která by upozorňovala na minulé, aktuální a budoucí aktivity týkající se mládeže, včetně stanovisek, veřejných slyšení, akcí atd.,
- v rámci EHSV by mohla být zřízena stálá struktura, která by zajistila, že práce na zapojení mládeže v rámci EHSV a ostatních orgánů bude pokračovat i po roce 2022.

3.2.3 EHSV bude dále zkoumat a zvažovat možné způsoby uplatňování koncepce ověřování dopadu předpisů EU na mladé lidi ve své práci s cílem vytvořit jednotný přístup k zapojení mládeže do činnosti EHSV.

3.2.4 EHSV vyzývá Evropskou komisi, aby na toto stanovisko z vlastní iniciativy a na návrh ověřování dopadu předpisů EU na mladé lidi reagovala a aby společně diskutovaly o jeho provádění.

V Bruselu dne 21. září 2022.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

⁽²⁹⁾ V současnosti probíhá studie EHSV o strukturovaném zapojení mladých lidí: mapování osvědčených postupů na místní, vnitrostátní, evropské a mezinárodní úrovni s cílem vyvinout nezbytné a vhodné mechanismy, které zajistí, že názory mladých lidí budou vyslyšeny.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Úloha technologií pohlcování uhlíku při dekarbonizaci evropského průmyslu**(stanovisko z vlastní iniciativy)**

(2022/C 486/08)

Zpravodaj: **Andrés BARCELÓ DELGADO**Spoluzpravodajka: **Monika SITÁROVÁ**

Rozhodnutí plenárního shromáždění	18. 1. 2022
Právní základ	čl. 52 odst. 2 jednacího řádu stanovisko z vlastní iniciativy
Odpovědný orgán	Poradní komise pro průmyslové změny (CCMI)
Přijato v CCMI	24. 6. 2022
Přijato na plenárním zasedání	21. 9. 2022
Plenární zasedání č.	572
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	229/0/7

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV připomíná, že důrazně podporuje závazky vyplývající ze Zelené dohody a posílení strategické autonomie v oblasti zajišťování energie a vedoucího postavení v průmyslu.

1.2 Nelze přehlížet dopady probíhající války na Ukrajině na dostupnost energie a surovin, a evropský semestr musí tuto situaci sledovat.

1.3 Ekologická transformace ve zpracovatelském průmyslu vyžaduje základ v podobě dostatečného množství energie z vhodné skladby obnovitelných zdrojů, jež je předpokladem úspěšné elektrifikace a výroby zeleného vodíku. Dosažení klimatické neutrality pak pomohou technologie pohlcování uhlíku, zachycování a ukládání uhlíku (CCS) a zachycování a využívání uhlíku (CCU). Zavádění energie z obnovitelných zdrojů v celé Evropě je nezbytné pro dosažení cílů Zelené dohody.

1.4 Dekarbonizace bude vyžadovat hlubokou transformaci průmyslových činností (v příštích 30 letech). Ačkoli mnoho nízkouhlíkových technologií již existuje, úroveň jejich technologické připravenosti⁽¹⁾ je nízká. K masovému rozšíření těchto průlomových technologií budou zapotřebí ambiciózní technologické plány a EU musí podporovat potřebné inovace prostřednictvím fondů zaměřených právě na oblast klimatu a inovací.

1.5 Pro ekologickou transformaci ve zpracovatelském průmyslu má proto zásadní význam rozvoj technologií a vzdělávání a změna kvalifikace pracovníků. Sociální dialog na evropské úrovni, na úrovni členských států i na regionální úrovni by měl napomáhat přijetí a podpoře ekologické a spravedlivé transformaci v průmyslu a informovanosti o ní. Budování schopností a projekty, které vymezí klíčové dovednosti, budou mít zásadní význam pro zajištění účinné průmyslové transformace, při které nebude nikdo opomenut.

1.6 Větší využívání alternativních vstupních surovin, zejména udržitelné biomasy, může přispět k udržitelnému odstraňování uhlíku z atmosféry díky podpoře udržitelného hospodaření s produktivní (zemědělskou a lesní) půdou a využívání biomasy v produktech s dlouhou životností, které přínos plynoucí z odstraňování dále prodlužují. Rovněž by to pomohlo snížit závislost EU na dovážených vstupních surovinách a zdrojích.

⁽¹⁾ TRL (Technology Readiness Level): úrovně technologické připravenosti jsou různé body na stupnici používané k měření úrovně pokroku nebo vyspělosti technologie.

1.7 EHSV požaduje, aby byla zachována konkurenceschopnost evropského průmyslu: EU je průkopníkem v oblasti snižování emisí CO₂, je však nezbytné, aby její ambice v oblasti klimatu následovali i ostatní aktéři. Vzhledem k tomu, že klimatická krize je celosvětová, musí diplomacie Evropské unie vyvinout větší úsilí a přesvědčit třetí země, aby i ony zvýšily své úsilí v boji proti této krizi. Bez ohledu na své ambiciózní politické cíle se EU bude stále více stávat průkopníkem dekarbonizace průmyslu díky své politické podpoře a praktickým znalostem podniků a jejich pracovníků v oblasti průmyslových kapacit, nezbytných technologií a toho, jak předvídat změny, což umožňuje přijímat vhodná praktická opatření.

1.8 Udržení zdravé průmyslové základny v EU zajistí evropské společnosti prosperitu, kvalitní pracovní místa a odhodlání bojovat proti změně klimatu. Má-li si evropský průmysl udržet svou konkurenceschopnost, musí investovat do výzkumu, vývoje a inovací v Evropě, jakož i do budov a zařízení, a tyto investice se musí opírat o řádný regulační rámec.

2. Obecné připomínky

2.1 Evropský právní rámec pro klima stanovil ambiciózní cíl snížení emisí do roku 2030 a zároveň potvrdil cíl klimatické neutrality do roku 2050. Pro dosažení cíle Evropské unie je třeba analyzovat všechny činnosti, při nichž vznikají emise skleníkových plynů, a určit způsoby dosažení klimatické neutrality přibližně do roku 2050.

2.2 Zpracovatelský průmysl je zodpovědný za 20 % (?) evropských emisí. K výrobním odvětvím v Evropě, která patří k největším zdrojům emisí CO₂, patří ocelářský, cementářský, chemický a petrochemický průmysl, odvětví celulózy a papíru, odvětví hnojiv, sklárství, keramický průmysl, ropné rafinerie a odvětví neželezných kovů (především hliníku). Emise skleníkových plynů v průmyslu zahrnují oxid uhličitý (CO₂) z využívání energie, z neenergetického využívání fosilních paliv a z nefosilních zdrojů, jakož i jiné plyny než CO₂.

2.3 Ekologická transformace zpracovatelského průmyslu je nezbytná pro splnění požadavků evropského právního rámce pro klima. Transformace se bude týkat technologií a v návaznosti na to i změn pracovních metod, dovedností a kvalifikací v průmyslových odvětvích. Budou však rovněž zapotřebí opatření na straně poptávky na podporu zavádění nízkouhlíkových výrobků a nových obchodních modelů (průmyslové symbiózy, oběhovosti, odezvy na straně poptávky).

3. Zpracovatelský průmysl na cestě ke klimatické neutralitě

3.1 Toto stanovisko z vlastní iniciativy se zaměřuje na průmyslová odvětví, na která se vztahuje systém ETS. Nezahrnuje tedy energetické služby, dopravu ani budovy.

3.2 Je nezbytné, aby každé průmyslové odvětví kromě zvládnutí výzvy dekarbonizace rovněž zlepšilo svou energetickou účinnost. I když k dekarbonizaci evropského průmyslu to stačit nebude, energetická účinnost může výrazně snížit emise ze spotřeby energie. Dojde k přechodu od fosilních paliv k technologiím, které nezpůsobují emise skleníkových plynů, většinou k obnovitelným zdrojům energie. Za přechod od fosilních paliv k technologiím, které nezpůsobují emise skleníkových plynů, jsou odpovědné podniky veřejných služeb a veřejné orgány.

3.3 V souvislosti s výzvou dekarbonizace lze průmyslová odvětví rozdělit takto:

- odvětví, která musí radikálně změnit svůj výrobní proces: ocelářství (integrováná výroba), hnojiva a chemický průmysl,
- odvětví, která musí změnit energetický nosič ve výrobním procesu: ocelářství (elektrické obloukové pece), sklárství, keramika, papír atd.,
- „těžko dekarbonizovatelná odvětví“, jako je například cementářský průmysl, kde je k dosažení klimatické neutrality zapotřebí CO₂ vypouštěný během výrobního procesu zachycovat a ukládat (nebo využívat),
- odvětví, která mohou využít technologie zachycování a využívání uhlíku k vývoji produktů s vysokou přidanou hodnotou, jako jsou ropné rafinerie a chemický a petrochemický průmysl.

(?) Evropská agentura pro životní prostředí.

3.4 K vyšší energetické účinnosti jistě přispěje také vysoce účinná průmyslová kogenerace (KVET⁽³⁾), sama o sobě však průmysl dekarbonizovat nedokáže. Další možností by bylo využití tepla s nízkou entalpií z průmyslu pro dálkové vytápění, což by byl další způsob, jak zvýšit celkovou energetickou účinnost, a možná by mu mohl být přiznán určitý význam po dobu přechodu k úplné dekarbonizaci.

3.5 Technologie pohlcování uhlíku odstraňují už vypuštěný CO₂ z atmosféry, čímž vytvářejí „záporné“ emise. Důležitou součástí portfolia technologií se zápornými emisemi jsou technologie zaměřené na CCS, jako je bioenergie se zachycováním a ukládáním uhlíku (BECCS) a přímé zachycování uhlíku z ovzduší a ukládání (DACCS). Navzdory svému potenciálu v oblasti zmírňování změny klimatu jsou však tyto technologie v současné době pouze ve fázi demonstrací. Další technologie pohlcování uhlíku zahrnují činnosti zvyšující přirozené propady CO₂, jako je zalesňování a opětovné zalesňování, a nespádají do oblasti působnosti tohoto stanoviska.

Výzvou pro budoucnost pohlcování oxidu uhličitého ve zpracovatelském průmyslu je nalezení rovnováhy tam, kde je zachycování a ukládání uhlíku jednou z možností zmírňování emisí vedle dalších technologií snižování a pohlcování emisí uhlíku. Snižování a pohlcování skleníkových plynů musí být v souladu s Pařížskou dohodou a evropským právním rámcem pro klima. CCS může EU umožnit postupovat v pohlcování skleníkových plynů potřebným tempem, dlouhodobým cílem však musí být zamezit ukládání uhlíku.

3.6 Vodík vyráběný pomocí obnovitelné energie (zelený vodík) se zdá být meziodvětvovou odpovědí na dekarbonizační procesy. Například ve Švédsku probíhá projekt, jehož cílem je využít obnovitelný vodík k odstranění emisí skleníkových plynů z výroby oceli. Jeden finský projekt má v plánu demonstrovat způsoby výroby modrého a později zeleného vodíku a zachycování CO₂ a jeho trvalé ukládání v Baltském moři.

4. Zpracovatelský průmysl na cestě k dekarbonizaci

4.1 Ze všech evropských průmyslových odvětví se zaměřujeme na odvětví s velkým potenciálem zlepšení a dopadem na snižování emisí CO₂ v Evropě. Ve zpracovatelském průmyslu je kladen důraz na odvětví, jejichž dekarbonizace se pojí s překonáním větších výzev. Toto stanovisko se zaměřuje na ocelářský, cementářský, chemický a petrochemický průmysl, ropné rafinerie, odvětví celulózy a papíru, odvětví hnojiv a sklářský a keramický průmysl.

4.2 Než se začneme zabývat popisem technologií, které by mohly mít vliv na snižování a pohlcování emisí oxidu uhličitého, musíme zvážit přechod od zdrojů energie z fosilních paliv k jiným, bezemisním a dalším obnovitelným zdrojům energie. Těmito zdroji by mohly být větrná energie, fotovoltaická a termosolární energie, vodní energie, geotermální energie, biomasa a biopaliva.

4.3 Některá průmyslová odvětví budou muset do svých procesů za účelem dosažení nulových emisí skleníkových plynů a přechodu ke klimaticky neutrální společnosti zavést stávající nebo nové technologie. V závislosti na jednotlivých průmyslových odvětvích a jejich stávajících emisích skleníkových plynů může být nutné provést jeden či více kroků.

4.4 Prvním krokem by mohla být „pouhá“ změna ve výrobní/zásobovací části procesu. V řadě jiných situací může být zapotřebí dalšího výzkumu a vývoje, například přizpůsobení stávajících hořáků na zemní plyn na vodík nebo využití tepelných čerpadel. Kromě toho bychom se měli zabývat také otázkami vzájemného působení vodíku a materiálů nebo výrobků.

4.5 Ocelářský průmysl:

Výzva pro tradiční ocelářský průmysl (integrováná výroba, která vyžaduje redukci železné rudy) už vedla k zavedení několika nových technologických přístupů, které se nyní zaměřují na nahrazení vysokých pecí elektrickými obloukovými pecemi plněnými přímo redukováným železem vyráběným za využití zeleného vodíku. Další již prozkoumané alternativy se opírají o technologie zachycování a ukládání uhlíku, ale nemohou splnit cíl snížení emisí skleníkových plynů. Elektrolýza železné rudy by mohla emitovat až o 87 % menší objem CO₂ než současná integrováná výroba (za předpokladu plně dekarbonizovaných dodávek elektřiny). Dosažení nulových emisí CO₂ měla původně sloužit redukce vodíkovým plazmatem. Při výrobě oceli pomocí vodíku by se skutečně mohlo vypouštět až o 95 % méně CO₂ než při současné integrované výrobě (pokud by byla používána plně dekarbonizovaná elektřina), ale vzhledem ke ztrátám energie při výrobě vodíku by to zvýšilo spotřebu energie v odvětví.

⁽³⁾ KVET: kombinovaná výroba elektřiny a tepla.

Při výrobě oceli v elektrických obloukových pecích je vypouštěno jen 14 % emisí skleníkových plynů oproti integrované výrobě a její hlavní výzvou je nahrazení zemního plynu ve válcovacích pecích zeleným vodíkem nebo indukční elektřinou.

Zachycování a využívání uhlíku (využívající odpadní plyny z vysokých pecí) může při plném nasazení snížit emise až o 65 % (snížení emisí CO₂ závisí také na celém životním cyklu výsledných chemických výrobků). Několik projektů je v pokročilejší fázi vývoje – demonstrační zařízení Steelanol (v současné době ve fázi konstrukce – TRL 9) využívá odpadní plyn k výrobě bioetanolu a projekt Carbon2Chem (TRL 7–8) má za cíl využívání odpadního plynu jako suroviny pro výrobu chemických látek.

4.6 Cementářský průmysl:

Pouze 37 % emisí v cementářském průmyslu pochází z paliv, přičemž zbývajících 63 % emisí je výsledkem chemické reakce suroviny (emise z procesů). Použití paliv pocházejících z obnovitelných zdrojů (biomasy nebo vodíku) proto sníží emise nejvýše o 35 %. V současné době probíhají zkoušky technologií, které mohou v budoucnu umožnit zachycování a řízení nebo ukládání CO₂ (aminová metoda a vápencový cyklus). Dalším způsobem, jak snížit emise, je vývoj cementů s nízkým obsahem slínku, jejichž TRL v současné době dosahuje hodnot 5–7. Emisivita těchto cementů je až o 30 % nižší než u čistých portlandských cementů.

4.7 Chemický průmysl:

V chemickém průmyslu je cílem elektrifikace výrobních procesů, např. parních krakovacích jednotek, snížení emisí CO₂ na krakovací jednotku o 90 %. Chemické odvětví významně přispívá k obnově udržitelného koloběhu uhlíku. Chemické výrobky jsou obrovským rezervoárem uhlíku, který může uhlík vázat po dobu 10–40 let. Objem uhlíku obsaženého v chemických výrobcích je dnes srovnatelný s celkovými emisemi odvětví vyprodukovanými při jejich výrobě. I když většina tohoto uhlíku končí v atmosféře, když jsou výrobky po skončení používání spáleny, vypracování ambiciózní strategie oběhového hospodářství je předpokladem dosažení udržitelného a vůči změně klimatu odolného koloběhu uhlíku tím, že se uhlík udrží „uzavřený v cyklu“. Chemické odvětví může přispět ke snižování emisí v jiných odvětvích „pohlčováním“ uhlíku a jeho ukládáním do výrobků.

4.8 Odvětví celulózy a papíru:

V odvětví celulózy a papíru se očekává, že kombinace zlepšení procesů, včetně přechodu na Průmysl 4.0, spolu s investicemi do nejmodernějších výrobních technologií povede ke snížení emisí CO₂ o 7 milionů tun do roku 2050. Díky využití vlastních zařízení kombinované výroby tepla a elektřiny má odvětví možnost zapojit se do trhu s energií prostřednictvím využívání přebytků nestálé energie z obnovitelných zdrojů. Příslušné přínosy v oblasti dekarbonizace by mohly dosáhnout až 2 milionů tun. Předpokládá se, že další přechod průmyslových zařízení na zdroje energie s nízkými či nulovými emisemi přinese snížení emisí o 8 milionů tun CO₂. Vedle některých převratných koncepcí uvedených v projektu Two Team Project⁽⁴⁾, jako je například v současnosti vyvíjená technologie hluboce eutektických rozpouštědel, by i další inovativní a přelomová řešení mohla doplnit úsilí o snížení emisí o přibližně 5 milionů tun CO₂.

4.9 Ropné rafinerie:

Ropné rafinerie mají potenciál přispět k energetické a klimatické transformaci hospodářství EU dvěma způsoby: i) podstatným snížením uhlíkové stopy svého výrobního procesu a ii) postupným nahrazením paliv a dalších produktů fosilního původu palivy a dalšími produkty na bázi biogenního nebo recyklovaného CO₂. Postupné nahrazování fosilní energie bioenergií ve spojení s technologiemi zachycování a využívání uhlíku a zachycování a ukládání uhlíku povede dokonce k záporným emisím skleníkových plynů. Čisté emise skleníkových plynů vznikající při používání paliv a dalších rafinérských produktů lze radikálně snížit postupným přechodem od ropy k udržitelné biomase a recyklovanému CO₂. Výsledná paliva budou po spálení do atmosféry přidávat nulové nebo velmi nízké čisté emise CO₂, čímž přispějí k dekarbonizaci dopravy, zejména u těch druhů dopravy, u nichž je elektrifikace obtížná. V těchto oblastech probíhají investice i nové projekty. Například tři z přibližně 80 velkých rafinérií v EU byly přeměněny na biorafinerie, které ropu zcela nahradily udržitelnou biomasou.⁽⁵⁾ Tato strategie transformace spojené s klimatem vyžaduje menší finanční prostředky než jiná řešení, protože lze do značné míry přizpůsobit a využít samotné rafinerie a logistický systém pro distribuci výrobků.

⁽⁴⁾ <https://www.cepi.org/two-team-project-report/>.

⁽⁵⁾ Biorafinerie Gela a Benátky (eni.com) a La Mède (TotalEnergies.com).

4.10 Hnojiva:

Odvětví hnojiv nyní zkoumá možnost, jak nahradit zemní plyn jako surovinu zeleným vodíkem. V EU se připravuje několik pilotních projektů⁽⁶⁾, a jakmile bude zelený vodík dostupný a jeho cena se ustálí, odvětví přejde k úplné dekarbonizaci.

4.11 Závěrem lze říci, že zpracovatelský průmysl má potenciál dosáhnout dekarbonizace prostřednictvím energetické účinnosti, optimalizace procesů a přechodu na energii z obnovitelných zdrojů. Dosažení cíle uhlíkové neutrality do roku 2050 předpokládá investice do výzkumu, vývoje a inovací. Technologie zachycování a ukládání uhlíku a zachycování, využití a ukládání uhlíku mají význam rovněž pro zpracovatelská odvětví, jako je cementářský průmysl, a tam, kde je zdrojem energie biomasa.

5. Dovednosti a kompetence v budoucím zpracovatelském průmyslu

5.1 Nové průmyslové procesy budou nepochybně vyžadovat nové pracovní metody. Průmyslová odvětví a pracovníci budou muset přizpůsobit své pracovní postupy v rámci odvětví a zaměřit se na snižování emisí CO₂ již od prvních kroků výrobních procesů.

5.2 Ekologická transformace zpracovatelského průmyslu změní výrobu v mnoha ohledech, a to díky plnému zavedení nových výrobních technologií a využití výhod digitalizace. Dosažení spravedlivé transformace, při které nebude nikdo opominut, bude podmíněno získáváním nových dovedností, prohlubováním dovedností a změnami kvalifikace. Zvláštní pozornost je třeba věnovat tomu, aby byli občané a pracovníci EU, malé a střední podniky, sociální podniky a regionální odborníci aktivně zapojeni do této nevyhnutelné změny v místech, kde žijí a pracují.

5.3 EU musí zajistit, aby se znalosti o nových technologiích a jejich zavádění do současných průmyslových odvětví dostaly k pracovníkům v odvětví. Veřejné orgány a podniky musí v rámci sociálního dialogu při plnění cílů v oblasti dekarbonizace usilovat též o využití již existujících dovedností.

5.4 Plné zavedení zeleného vodíku v průmyslu bude klíčové pro mnoho průmyslových odvětví. Kromě toho však bude mít na dovednosti a kvalifikace ve zpracovatelském průmyslu, a do značné míry také v dodavatelském řetězci, vliv také zavádění technologií pohlcování uhlíku.

6. Opatření a rámcové podmínky EU

6.1 Dekarbonizaci průmyslu musí napomáhat též právní rámec EU a předpisy členských států. Měly by zohledňovat skutečnost, že budou existovat různé možnosti transformace a/nebo různé zdroje, které do ní budou muset být investovány, jež se budou v jednotlivých členských státech a regionech Evropy značně lišit.

6.2 Fond pro spravedlivou transformaci určený na podporu regionů, které jsou vysoce závislé na uhlíkově náročných průmyslových odvětvích, je prvním krokem správným směrem. Jeho rozsah, který je omezen na regiony vysoce závislé na uhlí, hnědém uhlí, rašelině, roponosné břidlici a průmyslových odvětvích s vysokou uhlíkovou náročností, je však příliš úzký. EHSV v souladu s Evropským parlamentem navrhuje dramaticky navýšit rozpočet Fondu pro spravedlivou transformaci, aby mohl poskytovat podporu i dalším odvětvím, která budou dotčena dekarbonizací průmyslu. Dodatečné prostředky by měly být vyčleněny na zajištění přechodu mezi zaměstnáními, vytváření alternativních kvalitních pracovních míst ve stejných regionech a na řádnou odbornou přípravu, změnu kvalifikace a prohlubování dovedností pracovníků.

6.3 Ekologická transformace v průmyslu bude vyžadovat přístup k dostatečnému množství uhlíkově neutrální energie a surovin za dostupnou, stabilní a konkurenceschopnou cenu. V Evropě bude nutné uskutečnit významné investice, včetně investic do energetické infrastruktury, aby bylo možné uspokojit poptávku průmyslu po velkém množství energie z obnovitelných zdrojů.

6.4 Regulační rámec EU musí vést hospodářství EU k dosažení cíle čisté klimatické neutrality v roce 2050 tím, že vytvoří podmínky pro uvolnění obrovských finančních, technologických a intelektuálních zdrojů pro urychlené uskutečnění investic do nízkouhlíkových technologií, včetně technologií pohlcování uhlíku.

⁽⁶⁾ Společnost Fertiberia otevřela ve španělském městě Puertollano závod na výrobu hnojiv s nulovými emisemi.

6.5 Podpora zavádění zachycování uhlíku ve zpracovatelském průmyslu si vyžádá pravidelné pobídky, a to jak na evropské úrovni – prostřednictvím Inovačního fondu –, tak v každém členském státě, aniž by však došlo k rozbití jednotného trhu, který je jedním ze základních kamenů EU. K přilákání a mobilizaci soukromých investic budou zapotřebí další iniciativy EU.

6.6 Na evropské úrovni je třeba vytvářet strategická spojení, která by urychlila rozvoj tohoto odvětví a umožnila EU jít v této oblasti příkladem. Jako podpůrné opatření je zde tak ke zvážení možnost úpravy současných pravidel státní podpory.

6.7 Zvláštní pozornost je třeba věnovat činnostem v oblasti výzkumu a vývoje a vést o nich dialog na evropské úrovni. Přednostním nástrojem pro směřování těchto činností musí být Inovační fond.

6.8 Politiky zadávání veřejných zakázek by měly být využívány k podpoře trhů se zelenými výrobky, jejichž výrobci snižují emise skleníkových plynů oproti výrobkům neekologickým.

6.9 Ze zjištěného zpoždění při řešení klimatických výzev a časového tlaku vyplývá, že zprávy a doporučení evropského semestru pro každý členský stát musí obsahovat určité klíčové ukazatele výkonnosti, které pomohou dosáhnout potřebné dekarbonizace průmyslu.

6.10 Zpráva o strategickém výhledu by měla pravidelně přezkoumávat pokrok, nejslibnější scénáře či možnosti a slabá místa pokusů o dosažení cílů v oblasti klimatu. Tento přezkum je o to důležitější, že může poskytnout vodítka pro naléhavé a vysoce rizikové investice, ale také pro rozumné sdílení zdrojů, a to jak vertikálně, tak horizontálně.

6.11 Řada varovných signálů naznačuje, že podmínky nejsou rovné a že hrozí „únik uhlíku“ do třetích zemí, jenž bude bránit přechodu na bezuhlíkové hospodářství. Tím se znovu ukazuje význam zavedení kontroly konkurenceschopnosti jako nástroje pro filtrování rizik a orientaci.

6.12 Existují jasně měřitelné rozdíly v celkových emisích členských států, jejich emisích na obyvatele a v různých odvětvích a regionech. Vzhledem k časové tísní je třeba upřednostnit nejrychlejší a nejvýraznější výsledky, které přinesou kroky k dekarbonizaci. Proto by se měl klást velký důraz na metalurgii, na minerální materiály a chemické látky a na odvětví obnovitelných paliv.

Inovace v rané fázi a touha je používat a prodávat se liší podle velikosti podniků, přičemž v prvním případě jsou ve výhodě velmi velké skupiny a ve druhém malé a střední podniky. Proto je třeba podporovat a usnadňovat meziodvětvový i vertikální přenos znalostí vytvářením příznivého podnikatelského prostředí.

V Bruselu dne 21. září 2022.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Transformace energetiky a digitální transformace ve venkovských oblastech**(stanovisko z vlastní iniciativy)**

(2022/C 486/09)

Zpravodaj: **John COMER**Spoluzpravodaj: **Luís MIRA**

Rozhodnutí plenárního shromáždění	20. 1. 2022
Právní základ	čl. 52 odst. 2 jednacího řádu stanovisko z vlastní iniciativy
Odpovědná sekce	sekce Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí
Přijato v sekci	30. 6. 2022
Přijato na plenárním zasedání	21. 9. 2022
Plenární zasedání č.	572
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	173/1/2

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV se domnívá, že kombinované strategii energetické a digitální transformace se ve venkovských oblastech nedostalo takové míry pozornosti a podpory, jakou by bylo možné očekávat. EHSV vyzývá k urychlenému provedení Dlouhodobé vize pro venkovské oblasti EU předložené Komisí a k mobilizaci zúčastněných stran prostřednictvím Paktu EU pro venkov. Nejzranitelnější venkovské oblasti vyžadují zvláštní pozornost, aby nikdo nezůstal opomenut. Je nezbytné zaměřit se na energetickou chudobu a na venkovské oblasti, postižené chudobou.

1.2 EHSV je přesvědčen, že budoucí úspěch Evropy do značné míry závisí na tom, zda budeme k venkovským oblastem přistupovat způsobem, který bude v rovnováze s přístupem k městským oblastem. Venkovské komunity by neměly být znevýhodněny, pokud jde o digitalizaci a možnosti využívání energie, např. nezbytné využívání osobních automobilů kvůli chybějící veřejné dopravě.

1.3 Úloha místních komunit musí být využita k dosažení spravedlivé transformace energetiky v kombinaci s rozvojem komunit, a to prostřednictvím zřizování a rozšiřování společenství pro obnovitelné zdroje a občanských energetických společenství, která budou zahrnovat dobrovolné sdružování občanů, místních orgánů a malých a středních podniků s cílem podpořit sociální a hospodářské přínosy.

1.4 EHSV vyzývá k posílení následujících politik a nástrojů:

- Politika v oblasti energie z obnovitelných zdrojů: současná politika v oblasti energie z obnovitelných zdrojů je motivována především potřebou zvýšit kapacitu, nikoliv posílit synergie s dobrými životními podmínkami venkovských komunit. Podstatnými aspekty jsou nutnost maximalizovat kapacitu energie z obnovitelných zdrojů a potřeba kvantifikovat a vyřešit všechny otázky související s rozvojem venkova.
- Politika zadávacích řízení: současná politika zadávacích řízení pro zařízení na výrobu energie z obnovitelných zdrojů není pro venkovské komunity užitečná, protože se primárně zaměřuje na snižování nákladů, nikoliv na sociálně ekonomické potřeby občanů žijících na venkově. U všech zařízení na výrobu energie z obnovitelných zdrojů by se mělo usilovat o to, aby byla zřízena co nejhospodárněji a aby smysluplně přispívala k sociálně-ekonomickým potřebám venkovských komunit a jejich občanů.
- Ukládání elektrické energie: odvětví ukládání elektrické energie musí růst. Jednou z klíčových výzev bude zajistit bezpečnost dodávek elektřiny během celého roku. V tomto ohledu pomůže ukládání energie v bateriích a chytrá elektrifikace v kombinaci s odezvy na straně poptávky. Jako záloha bude rovněž zapotřebí ukládání zeleného vodíku.

— Zvláštní financování prostřednictvím vyčlenění v národních plánech pro oživení a odolnost, čímž se zajistí, že budou finanční prostředky skutečně vynaloženy ve venkovských oblastech.

1.5 EHSV vyzývá Komisi, aby společně s aktem o digitálních trzích a aktem o digitálních službách předložila také akt o digitálním venkově (Digital Rural Act) jako třetí složku Digitální strategie EU. Digitalizace nabídne nové příležitosti, zejména mladým lidem, což by mohlo změnit demografické trendy, neboť lidem umožňuje pracovat z domova nebo z pracovních center umístěných na venkově.

1.6 EHSV zdůrazňuje, že k tomu, aby mohly unijní a národní plány pro oživení a odolnost plně využít příspěvek venkovských oblastí, je naprosto nezbytné, aby bylo na celém území zaručeno připojení k vysokorychlostnímu internetu, včetně řídké osídlených oblastí. EHSV naléhavě vyzývá vlády, aby buď vytvořily takové hospodářské podmínky pro soukromé provozovatele, aby mohli tuto službu poskytovat, nebo aby k poskytování této služby využily státní podnik.

1.7 EHSV se domnívá, že veřejné orgány a poskytovatelé služeb musí vyvinout uživatelsky vstřícné aplikace, které budou přizpůsobeny reálným podmínkám životního stylu a činností na venkově. Používání těchto technologií například sníží uhlíkovou stopu zemědělství (přesné zemědělství) a pomůže zlepšit dostupnost odlehlých oblastí (drony). Nedokáže-li tato řešení poskytnout soukromý sektor, musí zasáhnout sektor veřejný.

1.8 EHSV zdůrazňuje, že venkovským uživatelům různého věku je třeba nabídnout příležitosti k vhodné odborné přípravě a prohlubování dovedností za účelem osvojení si těchto nových digitálních technologií. Inkluzivnost v méně zvýhodněných oblastech musí rovněž umožňovat přístup k požadovaným zařízením, ať už prostřednictvím sdíleného používání, nebo prostřednictvím státní dotace na jejich nákup.

1.9 EHSV závěrem konstatuje, že zavádění digitálních technologií ve venkovských oblastech je nezbytné pro podporu transformace energetiky. Venkovský energetický systém musí být decentralizovaný, což s sebou nese intenzivní potřebu většího a lepšího propojení, které samo o sobě vyžaduje zavádění digitálních technologií, aby bylo možné sladit nabídku a poptávku a zajistit účinné toky energie. Digitální aplikace na úrovni venkova bude muset být vzhledem k nižší míře využití a nižší hustotě osídlení vysoce energeticky účinné. Konektivita informačních technologií s nízkou spotřebou energie je pro venkovské oblasti nutností.

1.10 EHSV zdůrazňuje, že vzhledem k tomu, že ve venkovských oblastech žije 30 % obyvatel EU, je spravedlivá transformace energetiky na venkově klíčovým prvkem spravedlivé transformace na klimaticky neutrální, udržitelnou a prosperující Evropskou unii v souladu s Územní agendou 2030.

1.11 Komise navrhla, aby 20 % prostředků z nástroje NextGenerationEU bylo investováno do digitalizace. EHSV doporučuje, aby všechny členské státy věnovaly nejméně 10 % těchto prostředků na digitalizaci venkova, aniž by to přinášelo nepřiměřenou byrokracii.

2. Transformace energetiky ve venkovských oblastech

Úvod

2.1 Panuje obecná vědecká shoda na tom, že nejpravděpodobnějším způsobem, jímž lidstvo ovlivňuje globální změnu klimatu, je uvolňování oxidu uhličitého při spalování fosilních paliv.

2.2 Klimatolog Michael Mann ve své knize *The New Climate War* (Nová klimatická válka) uvádí, že oteplování naší planety se přibližuje k nebezpečnému pásmu a že dosud nepodnikáme dostatečná opatření, abychom odvrátili největší světovou krizi, jaké jsme kdy čelili.

2.3 Nebezpečná změna klimatu se na některých místech již projevuje v podobě vzestupu hladiny moří. Benátky a Miami v této souvislosti čelí značným výzvám. V Amazonii došlo k obrovskému kácení lesů a k suchu zapříčiněnému změnou klimatu. Významné znepokojení vyvolává také rychlejší než očekávané tání ledovců v arktické oblasti.

2.4 Všechny zúčastněné strany musejí přijmout opatření v celosvětovém měřítku s cílem podniknout okamžité kroky proti změně klimatu, a to v podobě opatření ke zmírnění změny klimatu a přizpůsobení se této změně za účelem snížení emisí skleníkových plynů. Bezprostřední prioritou musí být rychlé snížení spotřeby fosilních paliv.

Venkovské oblasti

2.5 Ve venkovských oblastech žije 130 milionů lidí, tj. 30 % obyvatel EU. Venkovské oblasti jsou rozmanité a velmi je ovlivňuje to, kde se nacházejí. V řadě oblastí, zejména v jižní Evropě, se kvůli změně klimatu bude postupně zhoršovat nedostatek vody a ničivost záplav a poroste intenzita a četnost přírodních požárů. V severní Evropě mohou – a budou – zvýšené srážky a bouře působit značné a nákladné škody na infrastruktuře. Vyšší teploty zintenzivní koloběh vody a zvýší četnost silných bouří. Tyto okolnosti ukazují, že je třeba energetickou a digitální transformaci ve venkovských oblastech provést co nejrychleji.

2.6 Koncepti transformace energetiky na venkově se nedostalo takové pozornosti, jak by se dalo očekávat. To je překvapivé, jelikož zdroje potřebné k výrobě energie z obnovitelných zdrojů jsou do značné míry spojeny právě s venkovskými oblastmi. Většina infrastruktury pro energie z obnovitelných zdrojů, jako jsou větrné turbíny, solární elektrárny a elektrárny na biomasu, se nachází ve venkovských oblastech. Ve venkovské krajině se nacházejí také rozvodné sítě. Řada obyvatel venkova má pocit, že jim tyto stavby byly vnuceny a že jsou prospěšnější pro městské oblasti.

2.7 Venkovské oblasti mají rozmanité a svébytné potřeby podle toho, kde se nacházejí. Za venkovské lze označit tyto oblasti:

- venkovské oblasti ve spádové oblasti měst (okruh 60 km) a oblastí, jejichž rozvoj je propojen s městem,
- venkovské oblasti, které nejsou součástí městského trhu práce, ale mají tok zboží a environmentálních služeb a jiných ekonomických činností do regionu a z regionu,
- odlehle venkovské regiony, kde místní ekonomika závisí z velké části na vývozu primárních činností, jako jsou zemědělské produkty, z daného regionu. Zejména v těchto oblastech bývá obyvatelstvo roztroušeno v prostoru a úroveň veřejných služeb zde bývá nízká.

2.8 Tyto různé venkovské oblasti čelí při provádění transformace energetiky četným a rozmanitým výzvám, což svědčí o významu spravedlivé transformace pro dosažení požadovaného cíle.

2.9 Řada venkovských oblastí je prostorově izolovaná a vyznačuje se malou hospodářskou rozmanitostí a nízkou hustotou osídlení. V mnoha případech zvyšují zranitelnost venkovských komunit nízké příjmy a stárnutí obyvatelstva. Lidé žijící sami v izolovaných venkovských oblastech s nedostatkem sociální interakce představují pro provádění transformace energetiky obrovský problém. Energetická chudoba představuje v těchto oblastech významný problém.

2.10 Nezbytnou součástí transformace energetiky na venkově je zavádění inteligentních elektroměrů. Zatím se zdá, že je zavádění inteligentních elektroměrů ve venkovských oblastech poměrně pomalé. Musíme také zajistit, aby v rámci spravedlivé transformace energetiky, při které nikdo nebude opomenut, mohly inteligentní elektroměry co nejvíce využívat nízkopříjmové domácnosti a osoby s omezenými znalostmi práce s počítačem. Nástroj pro oživení a odolnost vyčlenil 25 miliard EUR na podporu digitálních dovedností a vzdělávání. Členské státy musí vyhradit odpovídající část tohoto fondu na odbornou přípravu venkovského obyvatelstva v oblasti digitálních dovedností a gramotnosti. Skutečnost, že některé části Evropy nemají internet, je neúnosná a musí být co nejdříve napravena.

2.11 EHSV ve svém stanovisku *Na cestě k ucelené strategii pro udržitelný rozvoj venkova a měst* ⁽¹⁾ zdůraznil, že zemědělské politiky, politiky v oblasti potravin a politiky týkající se venkova musí být provázány s politikami v oblasti klimatu a biologické rozmanitosti. Pro vytvoření pracovních příležitostí jsou důležité multifunkční aspekty zemědělství i podpora nezemědělských činností, např. zakládání podniků v odvětví služeb souvisejících s čistou energií. Je třeba prozkoumat potenciál elektronického obchodování.

⁽¹⁾ Stanovisko EHSV *Na cestě k ucelené strategii pro udržitelný rozvoj venkova a měst* (Úř. věst. C 105, 4.3.2022, s. 49).

2.12 Sdělení *Dlouhodobá vize pro venkovské oblasti EU* ⁽²⁾ obsahuje Pakt pro venkov, jehož cílem je mimo jiné podporovat územní soudržnost a vytvářet nové příležitosti pro přilákání inovativních podniků. Uskutečňování této vize by spravedlivou transformací energetiky ve venkovských oblastech významně usnadnilo. EHSV tento přístup uvítal ve svém stanovisku *Dlouhodobá vize pro venkovské oblasti EU* ⁽³⁾.

Doprava

2.13 Zajišťování dopravy na venkově je klíčovým problémem z důvodu nedostatečné veřejné dopravy, řídkého osídlení a odlehlosti obchodů a služeb. Kromě toho lidé žijící na venkově, kteří pracují v městských centrech, často při dojíždění na své pracoviště ujedou velkou vzdálenost.

2.14 Místní a celostátní plánování by mělo zajistit multimodální systém dopravy, jenž umožní přejít na energii z obnovitelných zdrojů. Tento systém musí nabízet možnosti a alternativy pro přepravu osob i zboží.

2.15 Zvláštní pozornost, pokud jde o transformaci energetiky, vyžaduje přeprava zboží ve venkovských oblastech. Například dodávky potřeb pro zemědělské podniky a odvoz jejich výrobků musí být významnou součástí plánování transformace energetiky. Cílem, jehož je třeba dosáhnout, musí být těžká nákladní vozidla na elektřinu nebo na vodík. V krátkodobém horizontu by mohla pomoci snížit emise skleníkových plynů udržitelná vozidla spalující biopaliva a hybridní vozidla.

2.16 Velký rozmach on-line nakupování, zejména ve venkovských oblastech, svědčí o významu snížení emisí skleníkových plynů u dodávkových vozidel. Používání dodávkových vozidel na elektřinu by tomuto účelu vyhovovalo, jakmile bude k dispozici dostatečná dobýjecí infrastruktura. Kurýrní společnosti také potřebují financovat nákup dodávkových vozidel na elektřinu. Bezprostřední prioritou je začít snižovat emise jakýmkoliv možným způsobem.

2.17 Prioritou se musí stát poskytování lepší veřejné dopravy ve venkovských oblastech, které bude doprovázeno snižováním emisí skleníkových plynů a sociálním začleňováním a nabídné příležitosti pro rozvoj venkova. Veřejnou dopravu na venkově je třeba v souvislosti s transformací energetiky považovat za veřejný statek, a tudíž je zapotřebí veřejného financování na podporu a usnadnění udržitelné veřejné dopravy.

2.18 Soukromá osobní vozidla jsou považována za nepostradatelný prostředek dopravy na venkově, protože bez nich by život na venkově nebyl uskutečnitelný. Prioritou musí být pomáhat obyvatelům venkova a vybízet je, aby používali soukromých osobních vozidel pokud možno omezovali a co nejrychleji přecházeli na nízkoemisní vozidla. Finanční pomoc na podporu nákupu elektrických vozidel musí být jedním z klíčových cílů transformace energetiky ve venkovských oblastech.

2.19 Jedním z účinných prostředků, jak zploštit křivku čisté poptávky po elektřině z obnovitelných zdrojů, je ukládání energie v bateriích. Větší rozšíření elektrických vozidel by v tomto ohledu mohlo pomoci. Když budou elektrická vozidla schopna posílat elektřinu zpět do sítě, může elektrický vozový park sloužit jako bateriové úložiště doplňující jiné formy ukládání v bateriích. Pro spotřebitele musí být vrácení elektřiny do sítě z elektrických vozidel finančně přitažlivé, jak je uvedeno ve stanovisku EHSV Nařízení o zavádění infrastruktury pro alternativní paliva ⁽⁴⁾.

Cestovní ruch

2.20 Venkovské oblasti jsou často závislé na cestovním ruchu jakožto významném zdroji příjmů. Proto musí mít vhodnou infrastrukturu pro alternativní paliva, aby se povzbudilo odvětví cestovního ruchu a současně snížily emise skleníkových plynů. Společnosti pronajímající vozidla je třeba vybízet, aby přešly na nízkoemisní vozidla a pokud možno na elektrická vozidla. Transformace energetiky ve venkovských oblastech vyžaduje opatření, která usnadní získávání větších příjmů z cestovního ruchu.

⁽²⁾ COM(2021) 345 final.

⁽³⁾ Stanovisko EHSV *Dlouhodobá vize pro venkovské oblasti EU* (Úř. věst. C 290, 29.7.2022, s. 137).

⁽⁴⁾ Stanovisko EHSV Nařízení o zavádění infrastruktury pro alternativní paliva (Úř. věst. C 152, 6.4.2022, s. 138).

Elektřina z obnovitelných zdrojů

2.21 Elektřina z obnovitelných zdrojů, jako je vítr, slunce a bioplyn, je významnou součástí venkovské krajiny. Harmonizace právních předpisů mezi členskými státy musí podporovat a chránit zájmy samospotřebitelů a motivovat k investicím do infrastruktur pro energii z obnovitelných zdrojů. Schopnost prodávat vyrobenou energii do vnitrostátní sítě musí být umožněna ve všech členských státech. Aby bylo možné zajistit energetickou nezávislost venkovských oblastí, musí existovat odpovídající systémy kompenzací mezi obnovitelnou energií vyráběnou samospotřebiteli a spotřebovanou energií.

2.22 Nedávno zavedené aukce na centralizované nákupy elektřiny z obnovitelných zdrojů jsou stále rozšířenější a v řadě případů se díky nim podařilo snížit náklady na výstavbu větrných a solárních zařízení. Obecně platí, že rozvoj elektřiny na venkově je provázán především s dekarbonizací energetiky a neexistují synergie s cíli v oblasti rozvoje venkova. Venkovské obyvatelstvo se proti tomuto rozvoji často staví, protože předpokládá, že bude pro místní komunitu jen malé přínosy.

2.23 Družstva a jiné místní organizace musí být zapojeny do hledání dohody o umístění zařízení na výrobu elektřiny z obnovitelných zdrojů, a to jak na pevnině, tak v pobřežních regionech. Místní komunity musí mít akciový podíl a musí mít z těchto zařízení místní prospěch.

2.24 U těchto velkých projektů je rozvoj energie z obnovitelných zdrojů na venkově primárně spojen s dekarbonizací energetiky, a rozvoji venkova se nevěnuje příliš pozornosti. Malé větrné farmy, malé solární elektrárny a anaerobní digestoře provozované družstvy a místními obyvateli mohou být cíleněji zaměřeny na rozvoj venkova, jakož i na sociální a hospodářské začlenění venkovských komunit. Je třeba najít rovnováhu mezi těmito dvěma systémy. Společenství pro obnovitelné zdroje a občanská energetická společenství poskytují způsob, jak dosáhnout spravedlivé transformace energetiky v kombinaci s rozvojem komunit.

2.25 Případová studie na švédském venkově (Ejdemo a Söderholm, 2015) zjistila, že pokud chybí systémy prospívající komunitě, jsou příležitosti v oblasti zaměstnanosti v kontextu rozvoje venkova velmi skromné.

2.26 Občanské energetické společenství je právnická osoba, která sdružuje občany, MSP a místní orgány jako konečné uživatele, kteří spolupracují v oblasti výroby energie z obnovitelných zdrojů. Jedním z takových příkladů je obec Feldheim (vesnička jihozápadně od Berlína), která se stala energeticky soběstačnou. Postavili zde větrné turbíny v těsné blízkosti obce a nainstalovali samostatnou rozvodnou síť. Obyvatelé platí za elektřinu minimální cenu. Vybudování elektrárny na biomasu umožnilo vesnici zřídit síť dálkového vytápění. Jedná se vynikající příklad toho, jak v praxi funguje společenství pro obnovitelné zdroje. Příklad rovněž dokládá, že přístup zdola nahoru je pro budoucnost venkovských oblastí zásadní⁽⁵⁾.

2.27 Reakce na straně poptávky přesouvá spotřebu elektřiny na dobu, kdy si systém s poptávkou dokáže poradit. S tím, jak se bude vyrábět více zelené elektřiny, musíme zploštit křivku čisté poptávky po elektřině během špiček v odběru, aby se předešlo výpadkům. Při zplošťování křivky čisté poptávky zajistí flexibilitu používání ukládání do baterií, přečerpávacích vodních elektráren a inteligentní elektrifikace.

2.28 Komisařka pro energetiku Kadri Simson v debatě s irskými poslanci v Dublinu konstatovala, že válka na Ukrajině přiměla Brusel, aby učinil větší a rychlejší posun k ukončení dovozu ruských paliv. Jak uvedla, podle návrhů, které ještě nebyly schváleny, bude EU usilovat o to, aby do roku 2030 pocházelo 45 % její spotřeby energie z obnovitelných zdrojů. To bude znamenat nárůst oproti současnému cíli 32 % a více než dvojnásobek 22 % podílu v roce 2020. EHSV tento nový cíl podporuje, ale varuje, že jej lze dosáhnout pouze rychlým prosazováním nových a větších investic do transformace energetiky na venkově.

2.29 Vítr nevane vždy, proto je třeba mít záložní energii. Zelený vodík může poskytnout zálohu, která uspokojí proměnlivou poptávku po elektřině, a může být skladován do doby, kdy bude potřeba.

⁽⁵⁾ ERP WORKSHOP REPORT Workshop 21 (ZPRÁVA Z WORKSHOPU ERP: Workshop 21).

Zemědělství

2.30 Zemědělská činnost klíčová pro rozvoj a blahobyt většiny venkovských oblastí. Toto odvětví venkovského hospodářství čelí při uskutečňování transformace energetiky nezměrným výzvám.

2.31 Dosud nebyla provedena zásadní práce na snížení uhlíkové stopy zemědělských strojů.

2.32 Zdá se, že v bezprostřední budoucnosti bude nejlepší možností snížení emisí využívání udržitelných biopaliv, protože by mohly být použity stávající stroje, pokud budou vhodně upraveny.

2.33 Výroba udržitelných biopaliv není levná a cena může být více než dvakrát vyšší než cena motorové nafty. Ceny se mohou v budoucnosti mírně snižovat.

2.34 V budoucnosti, až budou dostupnější zemědělské stroje poháněné elektřinou, bude možné emise významně snížit.

2.35 Zemědělství je většinou podnikání s nízkým ziskem, takže financovat kapitálové náklady na přechod na stroje poháněné elektřinou bude mimořádně obtížné. Překonání problému financování přechodu na stroje poháněné elektřinou nebo vodíkem bude ve venkovských oblastech velkým problémem pro transformaci energetiky.

2.36 Používání solárních panelů na zemědělských budovách by zemědělcům umožnilo využívat zelenou elektřinu, a protože zemědělství je velkým odběratelem elektřiny, jednalo by se o významný přínos pro transformaci energetiky. Jakýkoliv přebytek by mohl být prodáván zpět do sítě.

2.37 Přesné zemědělství je přístup k řízení zemědělského podniku založený na datech, který může zlepšit výrobu a výnosy a snížit uhlíkovou stopu zemědělství. To je možné díky pokrokům v digitální technologii prostřednictvím dálkového průzkumu Země, GPS a družicových řídicích systémů pro traktory. To vše bude důležité pro transformaci energetiky v zemědělství společně s požadavkem na investice, odbornou přípravu a prohlubování dovedností.

2.38 Zemědělci mohou mít možnosti prodávat přebytečnou elektřinu do sítě, protože zemědělci zabývající se produkcí mléka a chovem hovězího dobytka mají na svých podnicích velké střechy. Někteří zemědělci by se mohli stát partnery při stavbě zařízení na spalování biomasy a prodávat plyn do plynovodné sítě. Používání zbytků z lesního hospodářství v zařízeních na spalování biomasy je důležité pro usnadnění lesního hospodaření v oblastech, kde je tento materiál k dispozici.

2.39 Mezi důsledky války na Ukrajině patří, že se musíme opět zabývat potravinovým zabezpečením v EU. Půda musí být přednostně využívána k produkci potravin. Neměla by jí konkurovat instalace solárních panelů v průmyslovém měřítku ani výroba biomasy pro účely získávání energie z obnovitelných zdrojů, jež by měly mít spíše doplňkový charakter.

Biomethan

2.40 Biomethan je bioplyn, z něhož byly odstraněny oxid uhličitý, sulfan a voda; následně může být přiveden přímo do plynárenské sítě nebo použit ve vozidle poháněném plynem.

2.41 Anaerobní digestoře je nutné stavět blízko místa, kde je k dispozici dostatečná zásoba kejdy. Rovněž může být použita nadbytečná silážovaná tráva a kukuřice, pokud to není v rozporu s výrobou potravin a krmiv.

2.42 Je třeba dalšího výzkumu za účelem zvýšení efektivity anaerobních digestoří a snížení nákladů spojených s tímto procesem.

2.43 Používání anaerobních digestoří je třeba v rámci transformace energetiky ve venkovských oblastech podporovat a financovat.

2.44 Energii z biomasy lze využít k výrobě tepla nebo elektřiny. Biomasa bude hrát zásadní úlohu při výrobě elektřiny z obnovitelných zdrojů.

Venkovské domy

2.45 Mnoho venkovských domácností má prostor pro instalování mikrogeneračních technologií, jako jsou solární panely a malé větrné turbíny, s možností prodeje jakékoliv přebytečné energie zpět do sítě.

2.46 Nízkopříjmové domácnosti potřebují finanční pomoc, aby mohly mikrogenerační zařízení nainstalovat. To by významně přispělo k transformaci energetiky ve venkovských domácnostech.

2.47 Venkovské domy mají obecně horší izolaci a nižší energetickou účinnost než domy ve městech. Řada venkovských domů jsou samostatně stojící domy postavené na místech, kde jsou vystaveny povětrnostním vlivům.

2.48 V rámci transformace energetiky je nezbytný velký investiční program na renovaci venkovského bydlení s cílem zlepšit izolaci a energetickou účinnost. Tato investice bude významným krokem vpřed při snižování spotřeby energie a dekarbonizaci vytápění venkovských domů. Bude zapotřebí systém pomoci formou grantů, protože kapitálové náklady na rozsáhlý systém renovací jsou velmi vysoké. Nízkopříjmové domácnosti a domácnosti potýkající se s palivovou chudobou budou potřebovat k uskutečnění takové transformace zvláštní pomoc.

3. Digitální transformace ve venkovských oblastech

3.1 V roce 2021 Evropská komise představila svou vizi digitální transformace Evropy do roku 2030. Především zdůraznila nutnost legislativních návrhů (aktu o digitálních trzích a aktu o digitálních službách) pro zajištění bezpečnějšího digitálního prostoru, v němž budou chráněna základní práva uživatelů a pro vytvoření rovných podmínek pro evropské podniky v digitálním světě.

3.2 Má-li se rostoucí světová populace uživit s minimálním dopadem na životní prostředí a způsobem, který podporuje uhlíkovou neutralitu, je ve venkovských oblastech zapotřebí digitální a technologická infrastruktura k usnadnění účinného a přesného využívání zdrojů v zemědělství. Avšak navzdory skutečnosti, že 30 % obyvatelstva Evropy žije ve venkovských oblastech a že tyto oblasti tvoří 80 % území 27 členských států, čelí digitalizace ve venkovských oblastech větším překážkám, které – pokud nebudou odstraněny – budou podkopávat digitální ambice Evropy. Evropský legislativní rámec pro akt o digitálním venkově je navržen tak, aby tyto potíže odstranil tím, že bude podporovat:

- zaručené rovnoprávné pokrytí širokopásmovou sítí pro všechny evropské regiony: současné pokrytí je dobré ve velkých městských centrech a špatné ve venkovských oblastech; mají-li být splněny cíle v oblasti digitalizace, je třeba tento problém urychleně vyřešit, aby se ještě více nerozevřely nůžky mezi regiony;
- infrastruktura: zajištění soukromých investic při rozvoji infrastruktury na posledním úseku při zohlednění nefinančních přínosů, jako jsou sociálně ekonomické externality;
- budování kapacit: zlepšení digitální gramotnosti osob žijících ve venkovských oblastech;
- vhodnost: podpora vývoje aplikací, které odpovídají potřebám zemědělské a venkovské komunity, která jen málo využívá digitální služby navržené pro městské prostředí.

3.3 Akt o digitálním venkově jako legislativní mechanismus Evropské komise, stejně jako akt o digitálních trzích a akt o digitálních službách, bude souborem pravidel, povinností a úkolů, které mají za cíl zajistit, aby měly evropské venkovské oblasti přístup k souboru iniciativ, nástrojů a forem přístupů, které jsou z důvodu nízké hustoty osídlení ekonomicky nevýhodné pro soukromé investice. Tím akt o digitálním venkově zajistí, že ve venkovských oblastech dojde k digitalizaci, kde je nutnost digitalizace nepřímo úměrná dosažené finanční návratnosti.

3.4 V neposlední řadě bude akt o digitálním venkově největším průkopníkem Zelené dohody pro Evropu, strategie „Od zemědělce ke spotřebiteli“ a uhlíkové neutrality Evropy do roku 2050, protože přechod na spravedlivý a zdravý potravinářský systém vstřícný k životnímu prostředí bude možný pouze tehdy, budou-li k dispozici technologie a digitalizace a budou-li dostupné a přístupné zemědělcům a obyvatelům venkova.

3.5 Jak bylo zdůrazněno ve stanovisku EHSV *Modernizace inkluzivní, bezpečné a důvěryhodné digitalizace pro všechny* ⁽⁶⁾, nelze podceňovat význam digitalizace, neboť může „podpořit vyšší mobilitu na trhu práce, vyšší produktivitu a pružnost na pracovišti a umožnit sladění pracovního a soukromého života prací z domova“. Je k tomu zapotřebí komplexní soubor digitálních dovedností bez ohledu na to, zda pracovníci žijí v městských nebo venkovských oblastech. Odlehle lokality však stojí před dalšími mnohostrannými překážkami. EHSV proto požaduje, aby byla za tímto účelem vypracována agenda digitálních dovedností s cílem podpořit evropské občany žijící ve venkovských oblastech. Tento přístup, který by měl být středobodem aktu o digitálním venkově, by měl zároveň pomoci překlenout digitální propast a využít výhod digitální transformace společnosti.

V Bruselu dne 21. září 2022.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

⁽⁶⁾ Stanovisko EHSV *Modernizace inkluzivní, bezpečné a důvěryhodné digitalizace pro všechny* (Úř. věst. C 374, 16.9.2021, s. 11).

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Veřejné investice do energetické infrastruktury jako součást řešení klimatických otázek**(stanovisko z vlastní iniciativy)**

(2022/C 486/10)

Zpravodaj: **Thomas KATTNIG**Spoluzpravodaj: **Lutz RIBBE**

Rozhodnutí plenárního shromáždění	20. 1. 2022
Právní základ	čl. 52 odst. 2 jednacího řádu stanovisko z vlastní iniciativy
Odpovědná sekce	Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost
Přijato v sekci	7. 9. 2022
Přijato na plenárním zasedání	22. 9. 2022
Plenární zasedání č.	572
Výsledek hlasování	
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	162/7/8

1. Závěry a doporučení

1.1 Důsledky klimatické krize mají rozsáhlé dopady na Evropu a svět. Ačkoli dostupných možností k účinnému přizpůsobení se změně klimatu v posledních letech přibývalo, odborníci poukazují na nedostatečnou mobilizaci finančních prostředků, nízkou míru zapojení občanů a soukromého sektoru a nedostatečné politické vedení.

1.2 Má-li být uspokojena rostoucí poptávka po elektřině a splněny cíle v oblasti klimatu, je nutné zdvojnásobit investice do elektrické sítě na 55 miliard EUR ročně a zvýšit rozpočet na výstavbu čistých výrobních kapacit na 75 miliard EUR ročně⁽¹⁾. V této souvislosti hrají veřejné investice do inteligentních a obnovitelných energetických systémů a do infrastruktury pro skladování energie důležitou úlohu při zajišťování bezpečnosti dodávek, řešení problému energetické chudoby, zabezpečení cenové dostupnosti a vytváření pracovních míst.

1.3 EHSV podporuje návrhy Komise na urychlení a zefektivnění povolovacích postupů týkajících se energie z obnovitelných zdrojů a na vymezení tzv. „preferenčních oblastí“ pro tyto projekty. Zde je značný potenciál pro rychlejší transformaci energetiky. O to důležitější je co nejkonkrétněji definovat, jaká zjednodušení v těchto „preferenčních oblastech“ platí.

1.4 Evropské právní předpisy v oblasti energetiky neuznávají ochranu klimatu jako cíl regulace sítí. V důsledku toho je pro vnitrostátní regulační orgány rovněž obtížné vytvářet pobídky pro transformaci, rozšiřování a modernizaci elektrických distribučních sítí, které by splňovaly požadavky klimatické neutrality.

1.5 Pokud jde o budoucí koncepci energetických systémů a infrastruktur, EHSV opakovaně zdůraznil, že je třeba aktivně zapojit všechny spotřebitele – domácnosti, podniky a energetická společenství – do rozvoje inteligentních energetických systémů a vytvářet pobídky pro občanskou společnost, aby se mohla podílet na transformaci energetiky, ale také zajistit, aby přispívali k financování.

⁽¹⁾ To je závěr sdružení elektroenergetického průmyslu Eurelectric.

1.6 Podíl veřejných investic do technologií čisté energie potřebných pro dekarbonizaci je v EU ve srovnání s ostatními velkými ekonomikami nejnižší, což ohrožuje konkurenceschopnost EU. Od začátku procesu liberalizace investice elektroenergetických společností klesají. Tento pokles investic vedl k omezením dodávek a zbrzdil další rozvoj obnovitelných zdrojů energie. EHSV proto podporuje návrh Komise na využití plánů na podporu oživení a nástroje na podporu oživení a zvládnání krizí, jakož i dodatečných finančních prostředků z Fondu soudržnosti pro regionální rozvoj a části prostředků společné zemědělské politiky na provádění plánu REPowerEU.

1.7 Uspořádání a regulace trhu se musí přizpůsobit nové realitě, kdy budou v budoucnu převládat obnovitelné energie (včetně decentralizovanější výroby a toho, že se energie bude více využívat v místě, kde je vyrobena), vytvořit nezbytné podmínky pro jednotlivé aktéry a zajistit odpovídající ochranu spotřebitele. EHSV vítá záměr Komise přezkoumat možnosti optimalizace uspořádání trhu s elektřinou a rozhodně podporuje provést posouzení trhu analyzující chování všech potenciálních aktérů působících na trhu s energií a uspořádání trhu s energií. EHSV v každém případě zdůrazňuje, že předložení jakýchkoli návrhů musí předcházet komplexní posouzení dopadů.

1.8 EHSV opakuje své doporučení, aby se na veřejné investice uplatňovalo „zlaté pravidlo“ s cílem zajistit produktivitu a chránit sociální a environmentální základ pro dobré životní podmínky budoucích generací.

1.9 Kombinování zdrojů financování za účasti soukromých investorů je možné pouze tehdy, je-li zajištěno, že zadání je transparentní a že orgánům veřejné moci nevznikají ve srovnání s veřejným financováním žádné neopodstatněné dodatečné náklady. U opodstatněných dodatečných nákladů pak musí být zajištěna plná transparentnost. O to důležitější je, aby tyto modely kombinování zdrojů jasně definovaly práva a povinnosti, vyjasnily otázky odpovědnosti a zajistily účinný a rychlý systém řešení konfliktů, aby se zabránilo dodatečným dlouhodobým nákladům a problémům v souvislosti s odpovědností.

1.10 EHSV zdůrazňuje, že je-li řeč o „spravedlivé transformaci“, pak se to netýká jen způsobu, jakým je financována. Jedním z jejích cílů je i zajištění důstojné práce, kvalitních pracovních míst a sociálního zabezpečení a zachování konkurenceschopnosti evropských podniků, což vyžaduje konkrétní opatření na všech úrovních, zejména na úrovni regionů.

1.11 EHSV je přesvědčen, že zvláštní pozornost je třeba věnovat definici rozvoje sítě jako převažujícího veřejného zájmu, uznání ochrany klimatu jako regulačního cíle a obecněji lepší synchronizaci plánování obnovitelných zdrojů energie a elektrické sítě. V této oblasti je bezpodmínečně nutné přijmout některá konkrétní ustanovení v rámci unijního práva.

1.12 Vývoj v uplynulém desetiletí, výzvy související s budováním sítí, masivní nárůst cen energie, riziko kybernetických útoků a v neposlední řadě válka na Ukrajině jasně ukazují, co je v sázce: jde o to, kdo bude mít v budoucnu kontrolu nad infrastrukturami tak zásadního významu, jako je energetická síť. Jde tedy primárně o veřejný zájem. To by logicky znamenalo veřejné vlastnictví, které slouží veřejnému blahu a odstraňuje stávající nerovnosti.

1.13 Otázka výhod a nevýhod veřejného a soukromého vlastnictví a/nebo soukromého financování energetické infrastruktury pro dobře fungující trh s energií je nepochybně důležitá a Komise by se jí měla v plánovaném posouzení možností optimalizace uspořádání trhu s energií zabývat. Výsledky této analýzy mohou sloužit jako cenný nástroj rozhodování pro členské státy, které nesou odpovědnost za volbu mezi veřejným a soukromým vlastnictvím energetických infrastruktur. Dle názoru EHSV je elektrická energie nejen klíčovou strategickou komoditou pro celou ekonomiku EU, ale současně má charakter veřejného statku. EHSV proto vyzývá Evropskou komisi, aby podrobně analyzovala dopady a důsledky celého procesu privatizace a liberalizace evropské energetiky na její stabilitu, spolehlivost dodávek a funkčnost trhu s elektrickou energií a výsledky promítla do nového uspořádání celého energetického sektoru včetně možností posílení působnosti státního a veřejného sektoru.

2. Souvislosti

2.1 Jak ukazují nejnovější zprávy Mezivládního panelu pro změnu klimatu (IPCC), důsledky klimatické krize již postihují miliardy lidí na celém světě, ale také ekosystémy. Je tomu tak navzdory skutečnosti, že nárůst teploty dosud nedosáhl mezní hodnoty 1,5 °C, která byla stanovena v Paříži. Obzvláště velký problém představuje skutečnost, že systémy a skupiny, které budou nejvíce zasaženy horkem, suchem, záplavami, nemocemi a nedostatkem vody a potravin, mají často nejméně prostředků k řešení těchto problémů.

2.2 Možnosti účinného přizpůsobení se změně klimatu se v posledních letech rozšířily. Provedená a plánovaná opatření však nejsou v mnoha částech Evropy uspokojivá. Odborníci poukazují na nedostatečnou mobilizaci finančních prostředků, nedostatečné zapojení občanů a soukromého sektoru i chybějící politické vedení.

2.3 Skutečnost, že Evropa nyní v důsledku války na Ukrajině urychleně poskytuje velké množství finančních prostředků na vojenské účely, vyvolává obavy, že tím budou vázány finanční zdroje, což by mohlo vést ke zpožděním opatření k ochraně klimatu. EHSV proto vítá opatření a nástroje, která oznámila Komise ve svém plánu REPowerEU⁽²⁾ a jejichž cílem je snížit závislost EU na fosilních palivech, zejména z Ruska, a to přijetím opatření k úsporám energie, urychlením přechodu na energii z obnovitelných zdrojů, podporou diverzifikace dodavatelů a spojením sil, s cílem dosáhnout odolnějšího energetického systému a skutečné energetické unie.

2.4 Má-li být dosaženo cílů v oblasti klimatu, musí se kapacita energie z obnovitelných zdrojů více než zdvojnásobit. Cena zelené elektřiny, kterou nelze používat nebo přepravovat a která musí být regulována, činí již dnes ve velkých zemích, jako je Německo, několik set milionů eur ročně. Tyto hospodářské ztráty se mnohokrát zvýší, pokud se nepodaří rychle vybudovat další přenosové elektrické sítě a skladovací kapacity a pokud se zároveň s tím nezlepší možnosti využívání elektřiny na místní úrovni. Při plánování a regulaci sítí je důležité sladit rozvoj energetických sítí s cílem klimatické neutrality. Klíčovou úlohu hrají v tomto ohledu distribuční sítě, neboť je k nim připojena většina zařízení na výrobu energie z obnovitelných zdrojů.

2.5 Mají-li být tyto požadavky splněny, je nezbytné zdvojnásobit investice do elektrické sítě na 55 miliard EUR ročně a zvýšit rozpočet na výstavbu čistých výrobních kapacit na 75 miliard EUR ročně⁽³⁾. EHSV v této souvislosti zdůrazňuje přidanou hodnotu návrhů Komise týkajících se rychlých povolovacích postupů pro projekty v oblasti energie z obnovitelných zdrojů a vymezení tzv. „preferenčních oblastí“ pro tyto projekty. EHSV podporuje urychlení a zefektivnění povolovacích postupů týkajících se energie z obnovitelných zdrojů. Zvláštní pozornost je třeba věnovat distribučním sítím, neboť právě do nich se energie z obnovitelných zdrojů zpravidla dodává.

2.6 Důležitou úlohu při zajišťování bezpečnosti dodávek, řešení problému energetické chudoby, zabezpečení dostupných cen a vytváření pracovních míst plní v této souvislosti veřejné investice do inteligentních a obnovitelných energetických systémů. Není pochyb o tom, že ekologická transformace, jak je koncipován v Zelené dohodě pro Evropu, bude mít obrovský dopad na zaměstnanost v odvětvích energetiky s vysokými emisemi CO₂. Současně se však díky smysluplnému navýšování veřejných investic do klimaticky neutrálních energetických systémů vytváří mnoho nových pracovních příležitostí. Za tím účelem je třeba stanovit odpovídající rozpočtová rozpětí na základě přepracování fiskálního rámce, jak to EHSV navrhoval ve svém stanovisku z vlastní iniciativy *Přepracování fiskálního rámce EU v zájmu udržitelného oživení a spravedlivé transformace* z října 2021.

2.7 Evropské právní předpisy v oblasti energetiky neuznávají ochranu klimatu jako cíl regulace sítí. V důsledku toho je pro vnitrostátní regulační orgány rovněž obtížné vytvářet pobídky pro transformaci, rozšiřování a modernizaci elektrických distribučních sítí, které by splňovaly požadavky klimatické neutrality.

⁽²⁾ Plán REPowerEU, COM(2022) 230 final.

⁽³⁾ To je závěr sdružení elektroenergetického průmyslu Eurelectric.

2.8 Pokud jde o budoucí uspořádání energetických systémů a infrastruktury, EHSV opakovaně zdůraznil důležitost aktivního zapojení všech spotřebitelů – domácností, podniků a energetických společností – do rozvoje inteligentních energetických systémů. V tomto ohledu se však bohužel pouze slibovalo, ale žádné konkrétnější iniciativy se neobjevily. EHSV žádá, aby byly konečně vytvořeny pobídky, které budou mobilizovat prozumenty, společnosti pro obnovitelné zdroje energie nebo občanská energetická sdružení, aby se občanská společnost mohla podílet na transformaci energetiky a spotřebitelé měli možnost být aktivními účastníky trhu. Bylo by tak rovněž možné zmírnit problém stále se zvyšujících nákladů na omezování spotřeby energie z obnovitelných zdrojů v důsledku přetížení sítě.

2.9 EHSV podporuje lepší přizpůsobení pravidel EU týkajících se transevropských energetických sítí (TEN-E) cílům Zelené dohody, mezi něž patří zejména dekarbonizace energetického systému, přechod na klimatickou neutralitu, rozvoj obnovitelných zdrojů energie, energetická účinnost a snížení rizika energetické chudoby. Vzhledem k tomu, že energetické sítě mají klíčový význam pro rovnováhu, odolnost a rozvoj energetického systému, EHSV požaduje, aby se nařízení stalo jasněji součástí procesu integrace energetického systému, a tak podpořilo veškeré dekarbonizované druhy energie a zcela zabránilo jakékoli dezintegraci. V této souvislosti vítáme iniciativu Rady a EP, která má definovat distribuční sítě vedle energie z obnovitelných zdrojů jako další „převažující veřejný zájem“.

2.10 Současné zvyšování cen zatěžuje evropské občany i podniky. EHSV s lítostí konstatuje, že političtí představitelé neproměnili v minulosti v konkrétní kroky jeho výzvu⁽⁴⁾ ke snížení strategické závislosti na nespolehlivých třetích stranách, a že se tato závislost naopak ještě zvýšila. Rusko je největším vývozcem ropy, zemního plynu a uhlí do EU a mnoho jaderných elektráren závisí na ruských palivových tyčích a technologiích. Současná krize cen energie by byla zásáhla evropské občany a podniky mnohem méně, kdyby Evropa v souladu se svými sliby již dříve snížila dovoz fosilních paliv. EHSV proto vítá úsilí o rychlé snížení této závislosti, zejména na Rusku, jak je stanoveno v plánu REPowerEU. EHSV podporuje úsilí orgánů EU a členských států o účinné řešení problému cen v souladu se sdělením z října 2021, se sdělením o trhu s elektřinou COM(2022) 236 final a s nástroji nabízenými v souvislosti s dočasným rámcem státní podpory.

2.11 V této souvislosti EHSV znovu opakuje, že hlavním cílem nemá být diverzifikace závislosti, nýbrž co možná největší „strategická energetická nezávislost a autonomie“. Energie z obnovitelných zdrojů a vodík budou hnací silou procesu dekarbonizace a jejich výroba by se měla v maximální možné míře nacházet v EU.

2.12 Jako krátkodobá až střednědobá náhrada ruského zemního plynu by v současnosti v některých regionech – vedle významných opatření k úsporám energie – přicházel v úvahu LNG. Z dlouhodobého hlediska je možností slučitelnou s cíli v oblasti klimatu zelený vodík, pokud bude k dispozici v dostatečném množství a za přiměřenou cenu. Pokud Evropa nebude schopna produkovat veškerý objem plynu, který potřebuje – což je bezesporu případ LNG, zatímco v případě vodíku lze stále ještě pracovat na budování nezávislosti na jeho dovozu –, musí se z ruské katastrofy náležitě poučit. EHSV upozorňuje, že Evropa musí věnovat zvláštní pozornost zdrojům, které nahradí ruský plyn, pokud jde o jejich dopad na životní prostředí a nové závislosti na třetích zemích, které nesdílejí evropské hodnoty, jako je pevná demokracie, dodržování lidských práv a právní stát.

2.13 Podíl veřejných investic do technologií čisté energie potřebných pro dekarbonizaci je v EU ve srovnání s ostatními velkými ekonomikami nejnižší, což ohrožuje globální konkurenceschopnost EU. Evropský účetní dvůr navíc varuje, že strategie REPowerEU nemusí mobilizovat dostatek finančních prostředků. EHSV proto podporuje návrh Komise na využití plánů na podporu oživení a nástroje na podporu oživení a zvládnutí krizí, jakož i dodatečných finančních prostředků z Fondu soudržnosti pro regionální rozvoj a části prostředků společné zemědělské politiky na provádění plánu REPowerEU.

⁽⁴⁾ Stanovisko EHSV Řešení nárůstu cen energie (Úř. věst. C 275, 18.7.2022, s. 80).

2.14 Důsledky války na Ukrajině jsou v jednotlivých členských státech EU i na úrovni EU s definitivní platností považovány za důvod k zajištění větší energetické nezávislosti a klimatické neutrality. EHSV tento postoj vítá. Obraz současné situace je nicméně smíšený: ve hře je větší využívání zkapalněného plynu a návrat k uhlí, což by mohlo zvrátit proces transformace energetiky. EHSV se k tomu staví kriticky, je si nicméně vědom toho, že v krátkodobém horizontu přispívá pestrá paleta možností výroby energie coby nouzové opatření k energetické bezpečnosti. Kromě větrné a solární energie je proto důležité využívat širokou škálu nízkouhlíkových zdrojů energie, které z ekonomického a ekologického hlediska zapadají do energetického systému. EHSV zároveň vyzývá k většímu úsilí o ekologickou transformaci energetického systému.

2.15 Evropská federace odborových svazů veřejných služeb (EPSU) zveřejnila zprávu⁽⁵⁾, která potvrzuje, že liberalizace energetického systému přinesla jen málo odpovědí na probíhající klimatickou krizi. Široké využívání schůdných alternativ ke zdrojům energie, které produkují uhlík, bylo do značné míry umožněno rozsáhlými veřejnými dotacemi, a nikoli volnou hospodářskou soutěží na trhu. Ze zprávy vyplývá, že pokud se stávající model energetického systému v Evropě nezmění, nebude možné dostát závazkům Pařížské dohody.

3. Obecné připomínky

3.1 Vzhledem k rychle probíhající změně klimatu a k současné energetické krizi jsou v krátké době zapotřebí investice do infrastruktury, aby bylo možné dosáhnout cíle klimatické neutrality do roku 2050 a zajistit dodávky energie. Prudký nárůst cen energií navíc ukázal slabiny, které na trhu s energií existují. Musíme si položit zásadní otázky týkající se budoucnosti energetiky, zajištění čistých, cenově dostupných a spolehlivých dodávek energie a práva na energii. EHSV výslovně upozorňuje, že pro dosažení cíle, jímž je energetická nezávislost na dovozu ruského plynu, jsou naléhavě zapotřebí veřejné investice, a podporuje opatření, která v tomto ohledu navrhla Komise v plánu REPowerEU.

3.2 Přitom je třeba vzít v úvahu uspořádání trhu a jeho regulaci, vytvoření nezbytných předpokladů pro činnost jednotlivých hospodářských subjektů a posílení odpovídající ochrany spotřebitele. EHSV vítá záměr Komise přezkoumat možnosti optimalizace uspořádání trhu s elektřinou a bere na vědomí její analýzu trhů s elektřinou a plynem a navrhovaná opatření k řešení problému vysokých cen energií, návrhy na zlepšení energetických sítí a skladovacích kapacit, jakož i obnovené přísliby, že bude zlepšen přístup na trh pro malé subjekty (prozumenty) a zajištěna bezpečnost dodávek.

3.3 Uspořádání a regulace trhu se musí přizpůsobit nové realitě, kdy budou v budoucnu převládat obnovitelné energie. Klíčová je v této souvislosti decentralizovanější výroba a to, aby se energie více využívala přímo v místě, kde je vyrobena. K tomu je však ještě třeba vytvořit nezbytné podmínky pro jednotlivé aktéry a zajistit odpovídající ochranu spotřebitele. Je nezbytné provést posouzení trhu analyzující chování všech potenciálních aktérů působících na trhu s energií a uspořádání trhu s energií. EHSV v každém případě zdůrazňuje, že předložení jakýchkoli návrhů musí předcházet komplexní posouzení dopadů. EHSV poukazuje na to, že je naléhavě nutné bojovat proti vysokým cenám elektřiny, včetně vzájemné závislosti cen elektřiny a plynu, které mají negativní dopady na hospodářství členských států.

3.4 Otázka, do jaké míry a s jakým uspořádáním trhu lze dosáhnout bezpečnosti dodávek tržními prostředky, byla dlouho odsouvána. Energetický systém založený na obnovitelných zdrojích energie (z podstatné části domácího původu) v zásadě slibuje vysokou úroveň bezpečnosti dodávek. Taková situace ovšem nenastane sama od sebe – předpokladem

(5) A Decarbonised, Affordable and Democratic Energy System for Europe (Dekarbonizovaný, cenově dostupný a demokratický energetický systém pro Evropu), https://www.epsu.org/sites/default/files/article/files/Going%20Public_EPSU-PSIRU%20Report%202019%20-%20EN.pdf.

jejího vytvoření je správný regulační rámec. Obzvláště důležité jsou inteligentní sítě, které vysílají jasný signál mnoha milionům výrobců a spotřebitelů, aby se chovali systémově vstřícným způsobem a přispívali tak k bezpečnosti dodávek.

3.5 V oblasti financování infrastruktury byla v minulosti hlavní překážkou, na kterou veřejné orgány opakovaně narážely, přísná fiskální pravidla. Musí být proto zajištěno, aby byly projekty spojené se Zelenou dohodou pro Evropu, energetickou nezávislostí a digitálním odvětvím vyňaty z oblasti působnosti veškeré regulace, která takovým veřejným investicím brání. EHSV proto v souladu se svým stanoviskem *Přepřpracování fiskálního rámce EU* doporučuje⁽⁶⁾, aby se v případě veřejných investic uplatňovalo „zlaté pravidlo“ s cílem zajistit produktivitu a zachovat sociální a ekologickou základnu pro dobré životní podmínky budoucích generací.

3.6 Kombinování zdrojů financování za účasti soukromých investorů je možné pouze tehdy, je-li zajištěno, že zadání je transparentní a že orgánům veřejné moci nevznikají ve srovnání s veřejným financováním žádné neopodstatněné dodatečné náklady. U opodstatněných dodatečných nákladů pak musí být zajištěna plná transparentnost. Ve zprávě Evropské investiční banky se uvádí, že například smlouvy o partnerství veřejného a soukromého sektoru v silniční dopravě byly v Evropě v průměru o 24 % dražší než podobné projekty s tradičním financováním⁽⁷⁾. O to důležitější je, aby tyto modely kombinování zdrojů jasně definovaly práva a povinnosti, vyjasnily otázky odpovědnosti a zajistily účinný a rychlý systém řešení konfliktů, aby se zabránilo dodatečným dlouhodobým nákladům a problémům v souvislosti s odpovědností.

3.7 Komise správně poukazuje na to, že veřejné investice mohou a musí být impulsem pro soukromé finanční prostředky. Plán REPowerEU se však nezabývá refinancováním příslušných veřejných prostředků. Zrušení dotací na fosilní zdroje by bylo jedním z přístupů, jak to provést. Dalším by bylo zdanění neočekávaných zisků, které mají původ ve velké ropné a plynárenské krizi a projevují se v obrovských dodatečných ziscích zejména velkých ropných společností. EHSV se obává, že extrémní zisky energetických společností na straně jedné a zvyšující se energetická chudoba v důsledku prudkého nárůstu cen energií na straně druhé jsou pro společnost nebezpečnou kombinací. EHSV navrhuje, aby se tyto zisky snížily pomocí zdanění a převedly jako finanční kompenzace spotřebitelům energie, např. finančně slabším domácnostem nebo energeticky náročným podnikům, a použily se na rozšíření výroby energie z obnovitelných zdrojů a na nezbytnou síťovou infrastrukturu, zejména tak, jak se o tom již v některých členských státech diskutuje nebo jak se to již provádí. EHSV má za to, že aby energetické společnosti nebyly odrazeny od investování do nízkouhlíkových řešení, musí být toto zdanění definováno velmi citlivě. EHSV vyzývá Komisi, aby neprodleně navrhla příslušná opatření.

3.8 Účelem infrastruktury je především to, aby fungovala, a nikoli, aby samoúčelně převáděla elektřinu z místa A do místa B, a generovala tak stále výnosy. Vývoj v uplynulém desetiletí, výzvy související s budováním sítí, masivní nárůst cen energie, riziko kybernetických útoků a v neposlední řadě válka na Ukrajině jasně ukazují, co je v sázce: jde o to, kdo bude mít v budoucnu kontrolu nad infrastrukturami tak zásadního významu, jako je energetická síť. Jde tedy primárně o veřejný zájem. To by logicky znamenalo veřejné vlastnictví, které slouží veřejnému blahu a odstraňuje stávající nerovnosti.

3.9 EHSV zdůrazňuje, že je-li řeč o „spravedlivé transformaci“, pak se to netýká jen způsobu, jakým je financována. Jedním z jejích cílů je i zajištění důstojné práce, kvalitních pracovních míst a sociálního zabezpečení a zachování konkurenceschopnosti evropských podniků, což vyžaduje konkrétní opatření na všech úrovních, zejména na úrovni regionů. Mezi další klíčové faktory „spravedlivé transformace“ patří aktivní a organizační úloha veřejného sektoru a zajištění demokratické účasti sociálních partnerů na všech úrovních.

⁽⁶⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru *Přepřpracování fiskálního rámce EU v zájmu udržitelného oživení a spravedlivé transformace* (Úř. věst. C 105, 4.3.2022, s. 11).

⁽⁷⁾ EIB 2006. Ex ante construction costs in the European road sector: a comparison of public-private partnerships and traditional public procurement (Náklady na výstavbu ex ante v odvětví evropské silniční dopravy: srovnání partnerství veřejného a soukromého sektoru a tradičních veřejných zakázek). Hospodářská a finanční zpráva 2006/01, Blanc-Brude F., Goldsmith H. a Váčilá T., https://www.eib.org/attachments/efs/efr_2006_v01_en.pdf.

3.10 Energetická síť je součástí kritické infrastruktury. Selhání nebo narušení této infrastruktury může způsobit zničující omezení dodávek a ohrozit veřejnou bezpečnost. Vzhledem k vlně liberalizace a privatizace v posledních desetiletích jsou evropské kritické infrastruktury, jako například doprava a přeprava, zdravotnické služby, finanční a bezpečnostní odvětví, abychom uvedli jen několik příkladů, stále více v rukou soukromých subjektů. Tato situace je problematická, protože tato odvětví jsou vzájemně propojena a zranitelnost jednoho odvětví omezuje nebo znemožňuje fungování jiných kritických infrastruktur (kaskádový efekt). Na jedné straně je obtížné tyto vzájemné závislosti odhadnout, ale na druhé straně je třeba ve veřejném zájmu zajistit, aby tato odvětví fungovala. Zejména v případě narušení trhu nebo v případě katastrofy je zásadní, aby mohly zasáhnout veřejné koordinační orgány s dispoziční pravomocí, aby bylo možné zajistit prostorově koordinovanou odolnost. Uvedená rizika jsou mimořádně vysoká v případě elektrické energie, bez které je fungování vyspělé civilizace 21. století prakticky nemyslitelné a rozsáhlé výpadky elektrické sítě (blackout) by vedly k rozvratu celé společnosti.

3.11 Vzhledem k tomu, že přibližně 40 % evropské spotřeby energie připadá na budovy, má pro transformaci energetiky a zvýšení energetické účinnosti v odvětví bydlení zvláště velký význam inteligentní kombinace nových technologií, účinně prováděných renovací a podpory nových modelů zapojení občanů. Směrnice o vnitřním trhu s elektřinou podporuje tuto účast spotřebitelů na výrobě elektřiny z obnovitelných zdrojů a vytváří základní rámec pro přijetí decentralizované výroby energie. V této souvislosti je pro celý evropský prostor důležitá harmonizace, aby se na transformaci energetiky mohlo podílet co nejvíce evropských domácností. Modely, jako je sdílení energie a komunitní energie, obecně nabízejí smysluplné vyhlídky na využívání energetických sítí pro dodávky na kratší vzdálenosti, které jsou založeny na poptávce a snižují zatížení sítě.

3.12 EHSV opětovně připomíná svůj postoj, že cílem je co nejvíce snížit emise při co nejnižších sociálně-ekonomických nákladech. V případě potřeby doporučuje kombinovat nástroje slučitelné s řádně regulovaným trhem a regulační opatření, včetně finančních nástrojů podporovaných z víceletého finančního rámce a nástroje Next Generation EU, s cílem přispět k účinnějšímu energetickému prostředí. Musí být ovšem jasně řečeno, že pokud se lze na základě pečlivě provedené analýzy důvodně domnívat, že nastalo nebo hrozí selhání trhu, musí se veřejné orgány zasadit o zjednání nápravy, například v podobě investic nebo zásahů na trhu.

4. Konkrétní připomínky

4.1 Investice do energetické infrastruktury mají rychlým, účinným a nákladově efektivním způsobem posílit bezpečnost dodávek a rozvoj energie z obnovitelných zdrojů ve prospěch spotřebitelů a hospodářství. V této souvislosti vyvstává zásadní otázka, kdo bude mít do budoucna kontrolu nad infrastrukturami tak zásadního významu, jako je energetická síť a infrastruktura pro skladování energie. Od začátku procesu liberalizace investice elektroenergetických společností klesají. Tento pokles investic – do přenosové sítě a do výroby – vedl k omezením dodávek a brzdí další rozvoj obnovitelných zdrojů energie.

4.2 Z ekonomického hlediska vyvstává otázka, proč by energetická síť, která je atraktivní pro investory, protože představuje spolehlivou investici, neměla být přitažlivá i pro stát. Roční dividendy vyplácené soukromými společnostmi s vlastnickým podílem státu by mohly být reinvestovány ve veřejném zájmu a odlehčit tak veřejným rozpočtům. V neposlední řadě se už v minulosti ukázalo v případě některých částečných privatizací, že veřejné vlastnictví by už jen z finančních důvodů bylo moudrou volbou. Řada členských států se ke strukturám veřejného nebo částečně veřejného vlastnictví opět vrací. Zároveň existuje zřetelná tendence k opětovnému přebírání dodavatelských služeb pod obecní správu. Otázka výhod a nevýhod veřejného a soukromého vlastnictví a/nebo soukromého financování energetické infrastruktury pro dobře fungující trh s energií je nepochybně důležitá, a Komise by se jí měla v plánovaném posouzení možností optimalizace uspořádání trhu s energií zabývat. Výsledky této analýzy mohou sloužit jako cenný nástroj rozhodování pro členské státy, které nesou odpovědnost za volbu mezi veřejným a soukromým vlastnictvím energetických infrastruktur.

4.3 V této souvislosti nabývají na významu místní a regionální dodávky energie a opětovné přebírání dodavatelských společností pod obecní správu, a to zejména v souvislosti s decentralizačními strategiemi. Klíčovou úlohu při tom hrají veřejné investice do decentralizované výroby energie na úrovni obcí. Je třeba hledat i další možnosti podpory, jako je přímé financování prostřednictvím fondů. Obzvláště vhodným místem pro výrobu levné solární energie, kterou lze dodávat celým čtvrtím, jsou střechy veřejných budov.

4.4 V některých členských státech existují finanční pobídky podporující intenzivnější zavádění fotovoltaiky. Rakousko, Belgie, Litva, Lucembursko a Španělsko v dopise zasláném Komisi požádaly, aby správní budovy, supermarkety, ploché střechy a průmyslová zařízení byly za určitých podmínek vybaveny fotovoltaickými systémy povinně. Fotovoltaické systémy by se rovněž měly stát normou pro nové a renovované domy. Tyto státy vyzývají Komisi, aby na rozvoj takových systémů uvolnila více finančních prostředků z rozpočtu EU. EHSV tuto myšlenku vítá a žádá Komisi, aby provedla analýzu s cílem zjistit, jaké investice, jaká regulace a jaká doprovodná opatření, např. v oblasti výzkumu a vývoje, jsou potřebná na podporu rozvoje fotovoltaiky a výroby fotovoltaické energie v EU.

4.5 Energie jako sociální statek: EHSV v souvislosti s tím upozorňuje na uplatňování společných hodnot Unie v oblasti služeb obecného hospodářského zájmu podle článku 14 Smlouvy o fungování Evropské unie (SFEU), jak jsou stanoveny v protokolu č. 26 o službách obecného zájmu připojeného ke Smlouvě o EU a SFEU. Zvýšila by se tak účinnost a cenová dostupnost a zabránilo by se selhávání trhu.

4.6 Současná energetická krize jasně ukazuje zvláštní význam energie jako společensky významného statku. Vedle zachování kvalitních pracovních míst a zaměstnanosti začíná být zjevná i vazba mezi sociálními a environmentálními aspekty. Veřejné vlastnictví může zajistit demokratickou kontrolu, veřejné investice, bezpečnost dodávek a spravedlivé rozdělení nákladů spojených s transformací energetiky na obnovitelné zdroje energie.

4.7 V zájmu zamezení nesprávným a chybným investicím je třeba vyřešit stávající nejasnosti a rozpory týkající se základních struktur nového energetického systému, architektury trhu, tržních rolí a tržních pravidel, a neprodleně odstranit především sociální dopady na zaměstnance a spotřebitele. Klíčovou roli hraje v tomto ohledu spravedlivé rozdělení investiční zátěže i případných zisků. Zajištění investičních potřeb a ziskovosti je jednou z klíčových otázek, které je třeba řešit, aby bylo zajištěno optimální fungování trhu s energií v dlouhodobém horizontu. EHSV bere v této souvislosti na vědomí závěry studie Agentury Evropské unie pro spolupráci energetických regulačních orgánů (ACER) a sdělení o trzích s elektřinou a plynem a vítá záměr Komise trh s elektřinou posoudit.

4.8 Důležitým aspektem transformace energetiky bude koordinace a organizace mezi dovozci, regionálními provozovateli sítí, občanskými energetickými společnostmi, samospotřebiteli a energetickými společenstvími, která využívají svou elektřinu v místě, kde ji vyrábějí, a skladovacími společnostmi a dodavateli.

V Bruselu dne 22. září 2022.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

PŘÍLOHA

Následující pozměnovací návrh byl v průběhu rozpravy zamítnut, obdržel však alespoň čtvrtinu odevzdaných hlasů:

Odstavec 2.9**Změnit:**

Stanovisko sekce	Pozměňovací návrh
<p>EHSV podporuje lepší přizpůsobení pravidel EU týkajících se transevropských energetických sítí (TEN-E) cílům Zelené dohody, mezi něž patří zejména dekarbonizace energetického systému, přechod na klimatickou neutralitu, rozvoj obnovitelných zdrojů energie, energetická účinnost a snížení rizika energetické chudoby. Vzhledem k tomu, že energetické sítě mají klíčový význam pro rovnováhu, odolnost a rozvoj energetického systému, EHSV požaduje, aby se nařízení stalo jasněji součástí procesu integrace energetického systému, a tak podpořilo veškeré dekarbonizované druhy energie a zcela zabránilo jakékoli dezintegraci. V této souvislosti vítáme iniciativu Rady a EP, která má definovat distribuční sítě vedle energie z obnovitelných zdrojů jako další „převažující veřejný zájem“.</p>	<p>EHSV podporuje lepší přizpůsobení pravidel EU týkajících se transevropských energetických sítí (TEN-E) cílům Zelené dohody, mezi něž patří zejména dekarbonizace energetického systému, přechod na klimatickou neutralitu, rozvoj obnovitelných zdrojů energie, energetická účinnost a snížení rizika energetické chudoby. Vzhledem k tomu, že energetické sítě mají klíčový význam pro rovnováhu, odolnost a rozvoj energetického systému, EHSV požaduje, aby se nařízení stalo jasněji součástí procesu integrace energetického systému, a tak podpořilo veškeré dekarbonizované druhy energie včetně jaderné a zcela zabránilo jakékoli dezintegraci. V této souvislosti vítáme iniciativu Rady a EP, která má definovat distribuční sítě vedle energie z obnovitelných zdrojů jako další „převažující veřejný zájem“.</p>

Odůvodnění

V široké škále nízkoemisních technologií hraje a i v budoucnosti bude hrát významnou roli výroba elektřiny z jaderných zdrojů, jak mj. v nedávných vystoupeních zdůraznila předsedkyně EK von der Leyen.

Výsledek hlasování o pozměňovacím návrhu:

hlasů pro: 44

hlasů proti: 109

hlasování se zdrželo: 14

**Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Společné vytváření služeb
obecného zájmu jakožto příspěvek k posílení participativní demokracie v EU**

(stanovisko z vlastní iniciativy)

(2022/C 486/11)

Zpravodaj: **Krzysztof BALON**

Spoluzpravodaj: **Thomas KATTNIG**

Rozhodnutí plenárního shromáždění	20. 1. 2022
Právní základ	čl. 52 odst. 2 jednacího řádu stanovisko z vlastní iniciativy
Odpovědná sekce	Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost
Přijato v sekci	7. 9. 2022
Přijato na plenárním zasedání	21. 9. 2022
Plenární zasedání č.	572
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	226/0/2

1. Závěry a doporučení

1.1 Společné vytváření služeb obecného zájmu organizacemi občanské společnosti, ale také přímo občany patří k nejučinnějším nástrojům k oživení participativní demokracie, a tedy k posílení evropské integrace. Z tohoto důvodu navrhuje Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) v rámci předkládaného stanoviska konkrétní opatření na zlepšení rámcových podmínek v Evropské unii v této oblasti s cílem dále posílit ochranu občanských práv a přínosů pro občany.

1.2 Zejména krizové situace, jako je v poslední době ruská agrese proti Ukrajině a útěk milionů lidí, především žen a dětí, který způsobila, svědčí o zásadní úloze občanské společnosti – má totiž okamžitou schopnost spontánně, ale zároveň úspěšně kombinovat a realizovat modely a postupy společného vytváření služeb obecného zájmu, a to zejména v sociální oblasti a v oblasti vzdělávání, tedy v oblastech, kde již existují zkušenosti se skutečným společným vytvářením.

1.3 Pokud jde o minulost, subjekty občanské společnosti vždy nabízely sociální a jiné služby obecného zájmu tam, kde veřejný sektor dosud neodhalil jejich potřebu nebo kde komerční podniky nepovažovaly jejich plnění za rentabilní. Stát do hry většinou vstoupil později jako poskytovatel nebo zadavatel a regulátor, ale také jako garant kvality služeb. V této souvislosti musí být zásada subsidiarity mezi členskými státy a EU, jak je stanovena v čl. 5 odst. 3 Smlouvy o Evropské unii (SEU), uplatňována i v oblasti služeb obecného zájmu. Pokud jde o služby obecného zájmu, zásada subsidiarity by měla být určující zásadou rovněž ve vztahu mezi všemi úrovněmi veřejné správy členských států, jakož i mezi orgány veřejné moci a organizacemi občanské společnosti.

1.4 Ačkoliv právní a politickou odpovědnost za výkon služeb obecného zájmu stále nesou zvolení zmocněnci příslušných zastupitelských orgánů, kteří v tomto smyslu podléhají pravidelnému hodnocení formou voleb ze strany občanů, kontrolu nad odpovídajícím prováděním služeb obecného zájmu vykonávají orgány veřejné moci. EHSV se zasazuje o cílené uplatňování přístupu založeného na společném vytváření: služby obecného zájmu by měly být navrhovány ve spolupráci s uživateli, komunitami a organizacemi občanské společnosti, neboť tím lze zajistit, že budou na jedné straně naplňovat skutečné potřeby lidí a na druhé straně umožňovat demokratickou účast. To platí zejména v případech, kdy placení zaměstnanci spolupracují s dobrovolníky nebo se svépomocnými strukturami.

1.5 EHSV proto vyzývá členské státy, aby vypracovaly a/nebo zlepšily nástroje, které zaručí účast veřejnosti a organizací občanské společnosti na celém procesu poskytování základních služeb. Patří sem i zajištění vhodných rámcových podmínek pro neziskové činnosti v oblasti sociální ekonomiky, jež jsou definovány ve stanovisku EHSV Posilování neziskových sociálních podniků jako základního pilíře sociálně spravedlivé Evropy ⁽¹⁾ ze dne 18. září 2020, jakož i provádění článku 77 směrnice 2014/24/EU o zadávání veřejných zakázek ⁽²⁾ v tom smyslu, že budou neziskovým organizacím vyhrazeny veřejné zakázky na určité služby ve zdravotní, sociální a kulturní oblasti a v oblasti vzdělávání, jak je uvedeno v tomto článku.

1.6 EHSV poukazuje na to, že poskytování – ve veřejném a hospodářském zájmu – kvalitativně vysoce hodnotných služeb obecného zájmu závisí na dostatečných finančních i personálních zdrojích, které je třeba zajistit.

1.7 Ačkoliv za rámcové podmínky pro poskytování, a tedy i za společné vytváření služeb obecného zájmu jsou v první řadě odpovědné členské státy, regiony a obce, je rovněž naléhavě nutné motivovat členské státy k přípravě koncepcí společného vytváření, a to vypracováním souboru nástrojů, který usnadní využívání modelů společného vytváření. Takovéto iniciativy by měly všechny příslušné subjekty v členských státech vybízet k tomu, aby podporovaly společné vytváření a poskytování služeb obecného zájmu organizacemi občanské společnosti.

1.8 EHSV navrhuje, aby Komise k tomuto tématu zveřejnila pracovní dokument jako podklad k další činnosti s cílem vytvořit „soubor nástrojů“, který by měl motivovat a vést celostátní, regionální a místní orgány k lepšímu využívání modelů společného vytváření. Takovýto dokument by měl mimo jiné obsahovat úvahy týkající se společného vytváření s ohledem na článek 14 Smlouvy o fungování Evropské unie (SFEU) a protokol č. 26 připojený k SEU a SFEU při zohlednění evropského pilíře sociálních práv, zvláště úlohy neziskové sociální ekonomiky při společném vytváření a k tomu potřebných rámcových podmínek. Tento dokument by měl obsahovat rovněž návrhy evropské a vnitrostátní podpory inovativních projektů společného vytváření při zohlednění výzkumných složek, jakož i soubor osvědčených postupů. Na základě výše popsání souboru nástrojů a po širší konzultaci na úrovni EU by mohla být vypracována zelená a poté bílá kniha.

1.9 EHSV sám pak vytvoří fórum pro výměnu nápadů a osvědčených postupů v této oblasti, do kterého zapojí organizace občanské společnosti, sociální partnery, vysoké školy a výzkumné projekty, aby tak byl na evropské úrovni udržován a rozvíjen diskusní proces.

2. Souvislosti

2.1 Další rozvoj participativní demokracie v Evropské unii představuje jednu z významných výzev pro posílení evropské integrace tváří v tvář populismu a nacionalismu. Společné vytváření služeb obecného zájmu organizacemi občanské společnosti, ale také přímo občany pak patří k nejučinnějším nástrojům k oživení participativní demokracie.

2.2 EHSV se již řadu let zapojuje do spolupráce s různými subjekty občanské společnosti a subjekty z akademické a výzkumné obce za účelem modernizace a dalšího rozvoje služeb obecného zájmu. Zodpovědnou za tyto činnosti je v rámci Výboru v první řadě stálá skupina Služby obecného zájmu.

2.3 V roce 2019 byla zahájena spolupráce s konsorciem projektu Společné vytváření inovací v oblasti služeb v Evropě (CoSIE) ⁽³⁾, jež sestává z vysokých škol, obcí a organizací občanské společnosti z devíti členských států (Estonsko, Finsko, Itálie, Maďarsko, Nizozemsko, Polsko, Řecko, Španělsko, Švédsko) a ze Spojeného království. Stálá skupina Služby obecného zájmu se zabývala inovativními zkušenostmi a závěry projektu CoSIE v rámci dvou seminářů: „Společné vytváření služeb obecného zájmu: úloha občanů a jejich organizací“ konaného dne 15. dubna 2021 v Bruselu a „Občané slouží občanům: společné vytváření a poskytování služeb obecného zájmu organizacemi občanské společnosti“ konaného ve dnech 1. a 2. prosince 2021 v polském Lublinu ve spolupráci s městem Lublin a za účasti partnerů z Ukrajiny.

⁽¹⁾ Úř. věst. C 429, 11.12.2020, s. 131.

⁽²⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0024&from=CS>.

⁽³⁾ <https://cosie.turkuamk.fi>.

2.4 Společné vytváření je nedílně spjato s širšími diskusemi o reformě veřejných služeb. Paradigma „nové veřejné správy“ se zaměřilo na zvýšení efektivity, uplatňování modelů řízení převzatých ze soukromého sektoru a budování vztahů mezi poskytovateli a spotřebiteli ve veřejných službách, ve kterých jako východisko slouží potřeby, poptávka a rozhodování uživatelů těchto služeb. Jednalo se o dominantní model v 90. letech 20. století a na přelomu tisíciletí. Byl však kritizován, že není tak efektivní a účinný, jak se očekávalo, a že má omezený inovativní potenciál⁽⁴⁾. Trendy navazující na model nové veřejné správy (tzv. „malá paradigmata“⁽⁵⁾) v oblasti inovací veřejných služeb kladou důraz na aktivní občany podílející se na tvorbě, nikoliv na pasivní jednotlivce-spotřebitele motivované atomizovaným vlastním prospěchem, a zaměřují se na lepší začlenění a koordinaci sítí uživatelských skupin a zúčastněných stran, nikoliv na jejich rozbití. Společné vytváření se považuje za jeden z klíčových pojmů modelů navazujících na model nové veřejné správy⁽⁶⁾.

2.5 Výsledky dosavadní činnosti EHSV v této oblasti dokládají, že společné vytváření a poskytování služeb obecného zájmu občany nebo jejich organizacemi vede k posílení participativní demokracie a k dalšímu rozvoji sociální ekonomiky v Evropské unii, což jsou jen příklady zásadních úloh, které služby obecného zájmu hrají jako nepostradatelný faktor umožňující všechny ostatní činnosti ve společnosti.

3. Služby obecného zájmu

3.1 Během evropské integrace s jejím charakteristickým napětím mezi „jednotou“ a „rozmanitostí“ byla vypracována nová koncepce služeb regulovaných zvláštními právními předpisy a normami. Cílem je zajistit, aby všichni občané a všechny zainteresované subjekty měli přístup k těm základním službám, které nyní tvoří a i v budoucnu budou tvořit základ důstojného života a jsou nezbytné pro účast na společenském životě – tedy ke službám obecného zájmu. Služby obecného zájmu mohou být poskytovány v různých kontextech – buď na konkurenčních trzích jako hospodářské služby obecného zájmu, nebo jako služby obecného zájmu jiného než hospodářského typu vyloučené z těchto trhů. Komise přitom rozlišuje⁽⁷⁾ mezi službami obecného hospodářského zájmu, službami jiného než hospodářského typu a sociálními službami obecného zájmu (hospodářské nebo nehospodářské povahy). Na služby obecného hospodářského zájmu⁽⁸⁾ a hospodářské povahy se vztahuje článek 106 SFEU.

3.2 Toto pojetí bylo postupně posilováno a upřesňováno.

3.2.1 Služby obecného zájmu jsou nedílnou součástí společných evropských hodnot a hrají úlohu při podpoře sociální a územní soudržnosti v EU⁽⁹⁾. V této souvislosti EHSV poukazuje na společné hodnoty Unie, pokud jde o služby obecného hospodářského zájmu ve smyslu článku 14 SFEU, jak jsou stanoveny v Protokolu č. 26 o službách obecného zájmu připojeném k SEU a SFEU. Další rozpracování zde stanovených zásad by mohlo vést k větší efektivitě a k odstranění nedostatků.

3.2.2 Společné hodnoty zahrnují tři rozměry: diskreční pravomoci celostátních, regionálních a místních orgánů při uspokojování potřeb uživatelů; respektování rozmanitosti a rozdílů týkajících se potřeb, preferencí a demokratické volby na straně uživatelů, jakož i rozdílné zeměpisné, sociální a kulturní situace; vysokou úroveň kvality, bezpečnosti a dostupnosti, rovné zacházení a podporu všeobecného přístupu a práv uživatelů⁽¹⁰⁾.

3.2.3 Tyto služby jsou zásadní součástí hospodářských a sociálních systémů členských států EU a obecně klíčovým aspektem evropského sociálního modelu. Občané i podniky v Evropě právem očekávají, že bude k dispozici široká paleta spolehlivých, stabilních a účinných služeb obecného (hospodářského) zájmu ve vysoké kvalitě a za dostupnou cenu. Díky těmto službám je možné uspokojovat kolektivní potřeby a zájmy, což je úkolem sledovaným veřejným zájmem. EHSV výslovně poukazuje na to, že kvalitní poskytování těchto pro občany i pro hospodářství zásadních služeb závisí na dostatečných finančních i personálních zdrojích, které je třeba zajistit.

⁽⁴⁾ Drechsler, W. (2009) *Towards a Neo-Weberian European Union? Lisbon agenda and public administration* (Směrem k neoweberianské Evropské unii? Lisabonská agenda a veřejná správa), *Halduskultuur—Administrative Culture* 2009, 10(1), 6–21.

⁽⁵⁾ Çolak, Ç. D. (2019) *Why the new public management is obsolete: an analysis in the context of the post-new public management trends* (Proč je nová veřejná správa zastaralá: analýza v kontextu trendů navazujících na model nové veřejné správy), *Croatian and Comparative Public* 2019, 19(4), 517–536, <https://doi.org/10.31297/hkju.19.4.1>.

⁽⁶⁾ Torfing, J., Sørensen, E. a Røiseland, A. (2019) *Transforming the public sector into an arena for co-creation: Barriers, drivers, benefits and ways forward* (Transformace veřejného sektoru v dějiště společného vytváření: překážky, hybné síly, přínosy a další postupy). *Administration & Society* 2019, 51(5), 795–825, <https://doi.org/10.1177/0095399716680057>.

⁽⁷⁾ https://ec.europa.eu/info/topics/single-market/services-general-interest_cs.

⁽⁸⁾ Zakotven již v Římské smlouvě, nyní článek 106 SFEU.

⁽⁹⁾ SFEU – obecná ustanovení, článek 14.

⁽¹⁰⁾ Protokol č. 26 připojený k SEU a k SFEU.

3.2.4 Přístup ke službám obecného hospodářského zájmu⁽¹¹⁾ je součástí základních práv a evropského pilíře sociálních práv⁽¹²⁾. Zatímco zásada č. 20 evropského pilíře sociálních práv výslovně hovoří o „základních“ službách obecného zájmu, další zásady tohoto pilíře se vztahují k důležitým oblastem základních služeb, jako je vzdělávání, bydlení a pomoc pro osoby bez domova, dlouhodobá péče, začlenění osob se zdravotním postižením, zdravotní péče a řada dalších.

3.2.5 Služby obecného zájmu jiného než hospodářského typu jsou vyňaty z působnosti pravidel týkajících se vnitřního trhu a hospodářské soutěže a platí pro ně pouze obecné zásady EU (transparentnost, zákaz diskriminace, rovné zacházení, proporcionalita)⁽¹³⁾.

3.2.6 Unie a členské státy pečují „o to, aby zejména hospodářské a finanční zásady a podmínky pro fungování těchto služeb umožňovaly naplnění jejich úkolů“⁽¹⁴⁾.

3.2.7 Podniky pověřené poskytováním služeb obecného hospodářského zájmu podléhají pravidlům obsaženým ve Smlouvách, zejména pravidlům hospodářské soutěže, pokud uplatnění těchto pravidel nebrání právně nebo fakticky plnění zvláštních úkolů, které jim byly svěřeny⁽¹⁵⁾.

3.3 Cílem poskytování služeb obecného zájmu je uspokojit potřeby všech občanů a všech subjektů při zohlednění jejich vývoje v čase a prostoru. Tyto služby jsou svou povahou dynamické. Mohou se týkat například oblastí, jako je bezpečnost, zdraví, sociální služby, včetně začlenění osob se zdravotním postižením, dlouhodobé péče, výstavby sociálního bydlení⁽¹⁶⁾, vzdělávání, stejně jako oblastí základních služeb výslovně uvedených v zásadě č. 20 evropského pilíře sociálních práv⁽¹⁷⁾.

3.4 V souvislosti se službami obecného zájmu je třeba mezi členskými státy a Evropskou unií uplatňovat zásadu subsidiarity, jak je stanovena v čl. 5 odst. 3 SEU. EU stanoví všeobecný rámec zásad, který je orientován na potřeby všech občanů, jakož i všech hospodářských a společenských subjektů. Vymezení a provádění služeb obecného zájmu je pak odpovědností členských států a regionálních a místních orgánů. Pokud jde o služby obecného zájmu, zásada subsidiarity by měla být určující zásadou rovněž ve vztahu mezi všemi úrovněmi veřejné správy členských států, jakož i mezi orgány veřejné moci a organizacemi občanské společnosti.

3.5 Služby obecného zájmu jsou vystaveny mnoha tlakům: musejí zaručovat základní práva, plnit místní cíle hospodářské, sociální a územní soudržnosti, dosahovat cílů udržitelného rozvoje, ochrany životního prostředí a boje proti změně klimatu a provádět sociálně tržní hospodářství, vnitřní trh a pravidla hospodářské soutěže. Vývojové rovnováhy je třeba nacházet individuálně pro každý jednotlivý případ, pragmaticky a za účasti všech zúčastněných stran, aby se uspokojily potřeby každého jednotlivce a komunity.

4. Společné vytváření služeb obecného zájmu

4.1 Subjekty občanské společnosti vždy nabízely sociální a jiné služby obecného zájmu tam, kde veřejný sektor dosud neodhalil jejich potřebu nebo kde komerční podniky nepovažovaly jejich plnění za rentabilní. Stát do hry většinou vstoupil později jako poskytovatel, regulátor, ale také jako garant kvality služeb.

4.2 Územní celky poskytují základní služby samy, nebo na ně zadávají zakázky. Ačkoliv politickou odpovědnost nesou zvolení zmocněnci těchto místních orgánů, kteří v tomto smyslu podléhají pravidelnému hodnocení formou voleb ze strany občanů, kontrolu nad odpovídajícím prováděním služeb obecného zájmu vykonávají orgány veřejné moci. Lze uplatňovat dva odlišné přístupy, totiž shora dolů, tj. iniciativy vnitrostátních, regionálních nebo místních orgánů, nebo zdola nahoru, tj. společné vytváření za účasti občanů a/nebo organizací občanské společnosti. Toto stanovisko se týká druhého uvedeného přístupu. EHSV se zasazuje o široké uplatňování přístupu založeného na společném vytváření: služba obecného zájmu by měla být navrhována ve spolupráci s uživateli, komunitami a organizacemi občanské společnosti, neboť se tím zajistí naplňování skutečných potřeb lidí a zároveň umožní demokratická účast.

⁽¹¹⁾ Článek 36 Listiny základních práv.

⁽¹²⁾ Zásada č. 20 pilíře.

⁽¹³⁾ Protokol č. 26 připojený k SEU a k SFEU.

⁽¹⁴⁾ Článek 14 SFEU.

⁽¹⁵⁾ Článek 106 SFEU.

⁽¹⁶⁾ Vzhledem k tomu, že se v řadě členských států zostřuje krize v oblasti nemovitostí, nabírá finančně dostupné bydlení jako základní služba stále více na významu.

⁽¹⁷⁾ „Voda, hygienické zařízení, energie, doprava, finanční služby a digitální komunikace“.

4.3 Oblasti a míra provádění společného vytváření však závisí na kontextu. Ne všechny služby, komunity a poskytovatelé služeb – zejména v oblastech kritické infrastruktury, jako jsou dodávky energií a vody – vyhovují radikálně novému způsobu, jak přistupovat ke službám a sdílení odpovědnosti, ale každý krok k posílení spolurozhodování a podpoře účinných řešení na základě spolupráce se ukazuje jako přínosný. Aby se maximalizovalo zapojení uživatelů, lze doporučit „žebřík společného vytváření“⁽¹⁸⁾ s různými úrovněmi systematického zapojení relevantních veřejných a soukromých aktérů, počínaje nižšími úrovněmi účasti (když veřejné orgány chtějí posílit postavení občanů – aby tak získali větší kontrolu nad svými životy – a povzbudit je ke společnému vytváření služeb, které jim veřejný sektor poskytuje) až po nejvyšší úroveň (když se usnadňují inovace na základě spolupráce vycházející ze společného stanovování programu a vymezování problémů, společného koncipování a testování nových a nevyzkoušených řešení, jakož i z koordinovaného provádění služeb na základě veřejných a soukromých řešení).

4.4 Společné vytváření znamená přijetí způsobů práce využívajících silné stránky nebo aktiva, která jsou k dispozici. Přístup využívající disponibilní aktiva mobilizuje zdroje (hmotné a nehmotné), schopnosti a ambice uživatelů služeb namísto pouhého zaznamenávání a uspokojování jejich potřeb. Tento přístup je založen na předpokladu, že všichni občané mají hodnotná, často neuznávaná aktiva (kultura, čas, životem a učením získané zkušenosti, praktické znalosti, kontakty, dovednosti, nápady), kterými mohou přispět k rozvoji a poskytování služeb. Metodologický soubor nástrojů pro společné vytváření využívá řadu metod: od průzkumů spokojenosti, například v oblasti elektronického obchodování a veřejného mínění, přes různé způsoby vyjadřování názorů za použití digitálních nástrojů, pracovních skupin a panelů až po participativní metody (např. sociální hackathony, technologie otevřeného prostoru, živé laboratoře, metoda „world café“, technika „service blueprint“, designové myšlení, uživatelské scénáře a různé jiné on-line participativní nástroje).

4.5 Společné vytváření však není technickým řešením a nelze jej dosáhnout prostřednictvím jakékoliv jednorázové činnosti. Jedná se o přístup, který prostupuje designem služeb a procesy jejich poskytování v různých fázích. Ve svých radikálnějších formách se takový soubor nástrojů zahrnuje prvky společné správy, které podporují přesun moci a někdy i převod vlastnictví služeb na občany a komunity. Patří sem formální zapojení občanů, kteří mají praktické zkušenosti s dohodami o správě a řízení, dohodami o vzájemnosti, družstvy a komunitními organizacemi.

4.6 Podmínkou úspěšného procesu společného vytváření je přizvání všech potenciálních uživatelských skupin, aby mohly zastupovat své zájmy. Nevyvážená účast, při níž jsou upřednostňováni občané, kteří mají více zdrojů nebo jsou ochotnější se účastnit, může vést k nedemokratickým procesům.

4.7 Další nezbytnou podmínkou procesu společného vytváření je důvěra účastníků procesu, kterou je možné mezi poskytovateli služeb a zúčastněnými stranami vybudovat pouze tehdy, pokud panuje transparentnost ohledně toho, čeho má služba prostřednictvím procesů společného vytváření dosáhnout, a pokud se se spolutvůrci otevřeně hovoří o dosahu a rozsahu dané služby⁽¹⁹⁾.

4.8 Ke společnému vytváření by mělo vždy docházet v kontextu vnitrostátního, regionálního a místního plánování potřeb. Vždy je třeba zohlednit rozpory mezi různými potřebami. Pokud jsou tyto potřeby zaznamenány, mohou být v veřejných konzultacích projednány návrhy na stanovení jejich hierarchie a mohou být poskytnuty podklady pro rozhodování příslušným orgánům, které věc projednávají a přijímají rozhodnutí, aby se zajistila vysoká kvalita, spolehlivé poskytování a dostupnost, jakož i rovné zacházení a dodržování práv uživatelů. Konečným cílem služeb obecného zájmu musí vždy zůstat užitek pro společnost jako celek. Proces společného vytváření nesmí v žádném případě vést k neúmyslnému snížení kvality služeb, k neodůvodněnému navýšení ceny nebo k omezení přístupu ke službám.

4.9 Společné vytváření je dynamická interakce mezi poskytovateli služeb, uživateli služeb a dalšími zúčastněnými stranami, která zahrnuje různé možné fáze:

4.9.1 společné zahájení: společné vytyčení cílů a účelů jednotlivých služeb od samotného začátku procesu;

⁽¹⁸⁾ Torfing, J., Sørensen, E., & Røiseland, A. (2019) *Transforming the public sector into an arena for co-creation: Barriers, drivers, benefits and ways forward* (Transformace veřejného sektoru v dějiště společného vytváření: překážky, hybné síly, přínosy a další postupy). *Administration & Society* 2019, 51(5), 795-825, <https://doi.org/10.1177/0095399716680057>

⁽¹⁹⁾ <https://cosie.turkuamk.fi/arkisto/index.html>.

4.9.2 zapojení zúčastněných stran: zapojení nových subjektů (uživatelů, klientů, poskytovatelů služeb) a zajištění pokračování jejich účasti během procesu;

4.9.3 společný návrh: společný návrh služeb;

4.9.4 společné provádění: společné poskytování služeb;

4.9.5 společné řízení: společné organizování a řízení služeb;

4.9.6 společná správa: společná formulace politik;

4.9.7 společné hodnocení: společné posouzení efektivity a účinnosti služeb nebo učiněných rozhodnutí na základě souboru kritérií.

4.10 V této souvislosti je třeba zmínit, že v praxi již existují inovativní modely, v jejichž rámci není poskytování veřejných služeb vůbec možné bez aktivní součinnosti uživatelů⁽²⁰⁾.

4.11 Je zásadní, aby služby obecného zájmu byly vyvíjeny v rámci spolupráce s uživateli, komunitami a organizacemi občanské společnosti s cílem zajistit, aby se vytvářela a zvyšovala hodnota nabízených služeb obecného zájmu – tj. zajistit větší blahobyt nebo společné porozumění tomu, co představuje veřejné blaho, které může být základem pro vypracování politik, strategií a služeb. V procesu společného vytváření služeb lidé, kteří tyto služby používají, spolupracují s profesionály na navrhování, vytváření a poskytování služeb⁽²¹⁾. Proto se v tomto procesu úlohy inovátora, poskytovatele služeb a uživatele služeb prolínají.

4.12 Přidaná hodnota společného vytváření vždy spočívá v aktivní spolupráci mezi orgány veřejné moci, které nesou právní nebo politickou zodpovědnost za poskytování služeb obecného zájmu, poskytovateli služeb a uživateli, které je třeba zapojit do demokratického procesu jejich společného vytváření. Tím společné vytváření posiluje demokratickou legitimitu rozhodnutí, jež jsou na základě této politiky přijímána.

4.13 Tato přidaná hodnota přispívá k posílení demokratické účasti, zejména pokud poskytovatelé služeb pocházejí z řad organizací občanské společnosti nebo z neziskové sociální ekonomiky, v jejímž rámci zaměstnanci na plný úvazek spolupracují s dobrovolníky nebo se svépomocnými strukturami, nebo pokud organizace občanské společnosti, které zastupují zájmy uživatelů, mohou vykonávat skutečný vliv na poskytovatele služeb z veřejného nebo soukromého sektoru. Kromě toho disponuje společné vytváření i morálním rozměrem: posiluje komunity, soudržnost a důvěru mezi subjekty⁽²²⁾.

4.14 To se ukazuje i v krizových situacích. Aktuálním příkladem může být poskytování služeb (zejména v sociální oblasti a v oblasti bydlení) válečným uprchlíkům z Ukrajiny (za jejich účasti) organizacemi občanské společnosti. Okamžitá schopnost občanské společnosti spontánně, ale zároveň úspěšně realizovat modely a postupy společného vytváření, se na územích, která již prošla úspěšnými procesy společného vytváření, ukázala jako zásadní a možná.

5. Politické iniciativy na evropské úrovni

5.1 Ačkoliv za rámcové podmínky pro poskytování, a tedy i za společné vytváření služeb obecného zájmu jsou v první řadě odpovědné členské státy, regiony a obce, je třeba vybudnout celostátní, regionální a místní orgány, aby vhodným způsobem podpořily poskytování kvalitativně hodnotných služeb obecného zájmu. Za tímto účelem je naléhavě nutné motivovat členské státy k přípravě koncepcí společného vytváření, a to vypracováním souboru nástrojů, který usnadní využívání modelů společného vytváření. Takovéto iniciativy by měly všechny příslušné subjekty v členských státech vybízet k tomu, aby podporovaly společné vytváření a poskytování služeb obecného zájmu organizacemi občanské společnosti. A to i proto, že přístup založený na společném vytváření významně přispívá k přizpůsobování se měnícím se potřebám, jakož i k modernizaci a orientaci na budoucnost.

⁽²⁰⁾ Například ve Francii: „services publics partagés“ (sdílené poskytování veřejných služeb): <https://service-public-partage.fr/>.

⁽²¹⁾ Social Care Institute of Excellence (2015) *Co-production in social care: what it is and how to do it?* (Společné vytváření v oblasti sociální péče: co je to a jak na to?) SCIE Guide 51.

⁽²²⁾ C. Fox et al. (2021) *A New Agenda for Co-Creating Public Services* (Nová agenda pro společné vytváření veřejných služeb), Univerzita aplikovaných věd v Turku, <https://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522167842.pdf>.

5.2 ESHV proto vyzývá Evropskou komisi, aby se řídila průřezovým přístupem zohledňujícím různé oblasti pravomocí a všechny zúčastněné strany s cílem vypracovat soubor nástrojů, který bude zahrnovat různé formy společného vytváření, provedené pilotní projekty a související závěry.

5.3 EHSV konkrétně navrhuje, aby Komise k tomuto tématu zveřejnila pracovní dokument jako podklad k další činnosti s cílem vytvořit „soubor nástrojů“, který by měl motivovat a vést celostátní, regionální a místní orgány k lepšímu využívání modelů společného vytváření. Tento dokument by měl mimo jiné obsahovat úvahy týkající se společného vytváření s ohledem na článek 14 SFEU a protokol č. 26 připojený k SEU a SFEU při zohlednění evropského pilíře sociálních práv, zvláště úlohy neziskové sociální ekonomiky při společném vytváření a k tomu potřebných rámcových podmínek, jež jsou definovány ve stanovisku EHSV Posilování neziskových sociálních podniků jako základního pilíře sociálně spravedlivé Evropy ze dne 18. září 2020 ⁽²³⁾. Dokument by měl dále odkazovat na provádění článku 77 směrnice 2014/24/EU o zadávání veřejných zakázek ⁽²⁴⁾ v tom smyslu, že budou neziskovým organizacím vyhrazeny veřejné zakázky na určité služby ve zdravotní, sociální, a kulturní oblasti a v oblasti vzdělávání, jak je uvedeno v tomto článku. Měl by obsahovat rovněž návrhy evropské a vnitrostátní podpory inovativních projektů společného vytváření při zohlednění výzkumných složek, jakož i soubor osvědčených postupů. Na základě výše popsaného souboru nástrojů a po širší konzultaci na úrovni EU by mohla být vypracována zelená a poté bílá kniha.

5.4 EHSV sám by pak vytvořil fórum pro výměnu nápadů a osvědčených postupů v této oblasti, do kterého zapojí organizace občanské společnosti, vysoké školy a výzkumné projekty, aby tak byl na evropské úrovni udržován a rozvíjen diskusní proces.

V Bruselu dne 21. září 2022.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

⁽²³⁾ Úř. věst. C 429, 11.12.2020, s. 131.

⁽²⁴⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0024&from=CS>.

**Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tematickému partnerství v rámci
Lublaňské dohody****(průzkumné stanovisko)**

(2022/C 486/12)

Zpravodaj: **David SVENTEK**Spoluzpravodaj: **Florian MARIN**

Žádost o vypracování stanoviska	Rada – české předsednictví, 26. 1. 2022
Právní základ	článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost
Přijato v sekci	9. 9. 2022
Přijato na plenárním zasedání	21. 9. 2022
Plenární zasedání č.	572
Výsledek hlasování	
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	190/1/4

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV rozhodně podporuje prohlášení uvedená v Lublaňské dohodě týkající se městské agendy EU a vítá zejména silný důraz na partnerství a víceúrovňové a mnohostranné přístupy v udržitelném rozvoji měst.

1.2 Tematická partnerství by měla přinášet hmatatelná a udržitelná opatření a výsledky, které přetrvávají samotná partnerství. Neustále by se mělo zvažovat přenášení výsledků do jiných členských států, regionů, měst nebo odvětví. Je třeba sledovat územní rozložení těchto příležitostí a jejich vyváženost z geografického hlediska, aby byly přínosné pro zranitelné regiony a města.

1.3 Bylo by vhodné posílit vazbu mezi městskou agendou EU a politikou soudržnosti. Přestože se jedná o dvě odlišné politiky a iniciativy, které mají odlišné cíle zakotvené v odlišných rámcích, měla by mezi nimi panovat součinnost. Pro soudržnější podporu měst v rámci politiky soudržnosti je zapotřebí vzájemně propojených prostředků a nástrojů, jakož i meziodvětvové a interinstitucionální spolupráce a integrace na strategické a operativní úrovni. Tematickým partnerstvím by měla být v budoucnu přiznána větší legitimita.

1.4 Zásadní význam pro orgány malých a středních měst a pro jejich další účast v procesech městské agendy EU mají předvídatelné a finančně podporované prováděcí mechanismy, které začleňují evropské strategické cíle do konkrétních opatření, a řádné financování na místní úrovni.

1.5 EHSV se domnívá, že kritéria uplatňovaná při výběru partnerů, kteří se zapojí do tematických partnerství, musí být konkrétnější, otevřenější a inkluzivnější. Výběrové řízení by nemělo opomíjet možnost účasti sociálních partnerů a organizací občanské společnosti na tomto procesu spolu s městskými orgány. Je důležité zohlednit předběžné posouzení vypracované v případech ozeleňování měst a udržitelného cestovního ruchu.

1.6 Pracovní podmínky, předvídatelnost služebního postupu, přístup ke kvalitním pracovním místům, rovným příležitostem a přiměřeným mzdám je třeba řešit průřezově. Je třeba vzít v potaz veškeré formy dialogů a konzultací se zúčastněnými stranami, jako je sociální dialog, občanský dialog a konzultace s občany.

1.7 EHSV doporučuje zohledňovat přístup zdola nahoru, tematické klastry, tematické sítě a sítě pro rozvoj individualizovaných a místně orientovaných řešení, jakož i možnost využívat stávající tematické sítě a sítě měst, zejména v případech malých a středních měst.

1.8 Úloha EHSV ve správě městské agendy EU a Lublaňské dohody by mohla být posílena. EHSV by se měl rovněž stát součástí skupiny pro rozvoj měst i technické přípravné skupiny pro městskou agendu a účastnit se zasedání generálních ředitelů k projednání městských záležitostí.

1.9 Dalšími tématy, jimiž by se tematická partnerství mohla zabývat, jsou participativní demokracie, ekonomika blahobytu ve městech a propojení mezi městy a venkovskými oblastmi, přičemž zvláštní pozornost by měla být věnována mladým lidem.

1.10 EHSV připomíná svůj návrh zřídit zvláštní sekretariát za účelem zlepšení účinnosti a efektivnosti tematických partnerství, aby byla zajištěna jednak provázanost s městskými politikami na místní úrovni a jednak technická pomoc a aby bylo snadnější vytvářet tematická společenství a vyměňovat si k danému tématu osvědčené postupy. To by mělo být provedeno v úzké spolupráci s Evropským výborem regionů.

2. Souvislosti

2.1 Dne 26. listopadu 2021 přijali ministři EU odpovědní za městské záležitosti Lublaňskou dohodu a její víceletý pracovní program, který zahajuje novou fázi městské agendy EU. Tento dokument stanoví konkrétní kroky k obnově městské agendy EU se společným cílem zvýšit její dopad a účinnost. Víceletý pracovní program doplňuje politické prohlášení a stanoví operační parametry, pracovní metody a postupy v rámci provádění další fáze této iniciativy víceúrovňové a mnohostranné správy.

2.2 Stále platí 14 prioritních témat⁽¹⁾ městské agendy EU: začleňování migrantů a uprchlíků, kvalita ovzduší, chudoba ve městech, bytová otázka, oběhové hospodářství, pracovní místa a dovednosti v místní ekonomice, přizpůsobování se změně klimatu (včetně řešení zelené infrastruktury), transformace energetiky, udržitelné využívání půdy a přírodě blízká řešení, městská mobilita, digitální transformace, inovativní a odpovědné zadávání veřejných zakázek, kultura a kulturní dědictví a bezpečnost na veřejných prostranstvích.

2.3 Lublaňská dohoda doplňuje tento seznam prioritních témat o následující čtyři témata: města rovnosti, potraviny, ozeleňování měst a udržitelný cestovní ruch. Tato témata byla přidána na základě procesů společné tvorby a v návaznosti na novou Lipskou chartu, politiky EU, další nové trendy rozvoje měst a potřeby měst.

2.4 Nadcházející české předsednictví Rady Evropské unie požádalo EHSV, aby prozkoumal, jak by změny vyplývající z nové Lublaňské dohody mohly ovlivnit vytváření nových tematických partnerství. Během českého předsednictví EU budou dále rozvíjena dvě ze čtyř témat dohodnutých v Lublani: ozeleňování měst a udržitelný cestovní ruch.

3. Obecné připomínky

3.1 EHSV rozhodně podporuje prohlášení uvedená v Lublaňské dohodě týkající se městské agendy EU a vítá zejména silný důraz na partnerství a víceúrovňové a mnohostranné přístupy v rozvoji měst.

3.2 Zároveň podporuje pokračování a další rozvoj městské agendy EU při plném respektování zásady proporcionality. Také zásada adicionality by měla být důkladně řízena na místní úrovni.

3.3 EHSV vítá skutečnost, že Lublaňská dohoda uznává význam a úlohu EHSV při podpoře městské agendy EU. Jak je uvedeno ve víceletém pracovním programu městské agendy EU, EHSV je schopen a ochoten poskytovat podklady a podporu v oblasti teritoriality rozvoje, partnerství a hospodářských a sociálních hledisek rozvoje měst a v oblasti šíření městských politik EU.

⁽¹⁾ https://ec.europa.eu/regional_policy/policy/themes/urban-development/agenda

3.4 Výzvy související s rozmanitostí, složitostí a udržitelností politik rozvoje měst vyžadují víceúrovňové a mnohostranné přístupy, které upřednostňují partnerství. Lublaňská dohoda uznává význam partnerství pro zlepšování znalostí. Tematická partnerství by měla přinášet hmatatelná a udržitelná opatření a výsledky, které přetrvávají samotná partnerství. Neustále by se mělo zvažovat přenášení výsledků do jiných regionů, měst nebo odvětví. Mělo by být sledováno územní rozložení těchto příležitostí. Je třeba motivovat města k využívání evropských rozvojových příležitostí a k aktivnímu zapojení na úrovni EU a podporovat je v tom.

3.5 Je obtížné zorientovat se v rozmanitosti měst a jejich rozvojových politikách, což je problém, na který politiky rozvoje měst EU v současné době neznají žádné obecné řešení. Je zapotřebí individuální přístup, který bude oceňovat partnerství, občanskou společnost a sociální partnery. Řešení pro budoucí rozvojové strategie by měla zahrnovat různé perspektivy, odborné znalosti a disciplíny. EHSV ve svém stanovisku *Přezkum Územní agendy EU, Lipské charty a městské agendy EU* ⁽²⁾ doporučuje využít těch nevhodnějších nástrojů podpory pro každý typ území a respektovat při tom zásadu subsidiarity, což v konečném důsledku povede ke zmírnění projevů deprivace, zaostávání a izolace.

3.6 Při financování udržitelného rozvoje všech typů měst by měla být zajištěna spravedlivá hospodářská soutěž, což znamená rovný přístup k finančním prostředkům pro malá a střední města. Této situaci by měla být přizpůsobena i zásada hospodářské soutěže, která by měla být vždy brána v potaz.

3.7 Novým prvkem začleněným do Lublaňské dohody jsou předběžná posouzení témat. Jejich cílem je uplatňovat pragmatický a účinný přístup zaměřený na výsledky, aby se zvýšil dopad budoucích výstupů městské agendy EU. Tato posouzení rovněž umožní přizpůsobit kritéria výběru partnerům. EHSV doporučuje, aby zúčastněné strany působící v oblasti městské politiky a budoucí tematická partnerství měly neustále na paměti výměnu osvědčených postupů, včetně modelů partnerství a spolupráce.

3.8 Za účelem provádění akčních plánů tematických partnerství je zapotřebí přizpůsobovat nástroje financované z prostředků EU a z veřejných finančních prostředků. Měla by být zavedena přizpůsobená podpora (finanční nástroje, granty a fondy), aby se zajistil účinný průběh procesu provádění tematických partnerství, zejména pokud jde o pomoc malým a středním městům a organizacím. Přístup k této podpoře by měl být rovněž spravedlivý, aby se zajistilo, že malé organizace a města nezůstanou opomenuty.

3.9 Nástroje, jako jsou např. integrované územní investice či komunitně vedený místní rozvoj, jsou velmi úspěšné a měly by být nadále využívány a posilovány na základě stabilních a předvídatelných prováděcích mechanismů. EHSV se domnívá, že existuje rovněž prostor pro integrovaný přístup ⁽³⁾, pokud jde o možnost propojení veřejných a soukromých finančních zdrojů s cílem zvýšit kapacitu a sdílet rizika ve prospěch územního i městského rozvoje, za předpokladu demokratické kontroly, transparentní správy a odpovědnosti.

3.10 Při řešení problémů udržitelného rozvoje měst je vždy třeba brát v úvahu inovace. Doporučuje se, aby přístup k inovacím, stejně jako sdílení a rozšiřování inovačních nápadů byly průřezově začleněny do politiky soudržnosti na období 2021–2027 a do dohod o partnerství na úrovni členských států. Nemělo by se zanedbávat testování nových vhodných a inovativních řešení, zejména v oblastech, jako jsou technologie 4.0, průmysl 5.0 nebo technologie Web3, a rovněž v oblasti sociálních inovací. Významnou úlohu může při budování kapacit a podpoře inovativních akcí sehrát Evropská městská iniciativa.

3.11 Trvalým předmětem zájmu rozvojových politik by měly být marginalizované regiony a města a jejich zranitelné obyvatelstvo, a to za účelem zlepšení kvality života všech občanů. Jednou z hlavních priorit by mělo být také snižování chudoby. Přístup ke kvalitnímu inkluzivnímu vzdělávání, sociálním službám, zdravotní péči a dalším veřejným službám má zásadní význam pro zajištění spravedlivého oživení měst po pandemii. Při vytváření a provádění tematických partnerství je třeba věnovat zvláštní pozornost zranitelným skupinám obyvatel měst, kromě jiných zejména starším lidem, osobám se

⁽²⁾ Úř. věst. C 429, 11.12.2020, s. 145.

⁽³⁾ Viz stanovisko EHSV *Přezkum Územní agendy EU, Lipské charty a městské agendy EU* (Úř. věst. C 429, 11.12.2020, s. 145).

zdravotním postižením, menšinám, přistěhovalcům, uprchlíkům a sociálně, ekonomicky a kulturně znevýhodněným skupinám. Mělo by být zaručeno, že budou zapojeni, a to prostřednictvím budování kapacit v rámci tohoto procesu. EHSV důrazně doporučuje, aby se prioritou stalo snižování nových forem sociálních, hospodářských, environmentálních a územních nerovností, a za tímto účelem by mělo být zaručeno spravedlivé a rozmanité zapojení různých zúčastněných stran.

3.12 Lublaňská dohoda určuje potřeby organizační a odborné podpory, jakož i některé potřeby podpory ze strany menších měst. Vzhledem k tomu, že městská agenda EU je stále neformální a dobrovolnou iniciativou, měli by členové přispívat také k podpoře partnerství a provádění opatření. EHSV je přesvědčen, že technická podpora požadovaná v rámci partnerství by měla zohledňovat udržitelnost konečných výstupů partnerství. Soustavně zohledňován by měl být rovněž posílený, integrovaný a participativní přístup spolu se shromažďováním a využíváním údajů pro investice založené na důkazech.

3.13 Zásadní význam pro orgány malých a středních měst a pro jejich další účast v procesech městské agendy EU mají nicméně předvídatelné a finančně podporované prováděcí mechanismy, které proměňují evropské strategie v konkrétní opatření, a řádné financování na místní úrovni. Při provádění tematických partnerství je navíc třeba tuto zásadu pečlivě uplatňovat.

3.14 Politika soudržnosti nabízí celou škálu prostředků a nástrojů pro udržitelný rozvoj měst v programovém období 2021–2027. Nový politický cíl č. 5 „Evropa blíže občanům“ má rozvíjet zvláštní nástroje pro provádění strategií místního rozvoje ve městech všech velikostí. Minimální podíl prostředků EFRR vyčleněný na města v každém členském státě, který je určen na priority a projekty vybrané městy na základě těchto strategií, se zvýšil z 5 % na 8 %. Navíc byla vytvořena Evropská městská iniciativa, jež má městům poskytovat soudržnější podporu. EHSV doporučuje, aby na místní úrovni byly průběžně zaváděny příležitosti tematických partnerství a aby do nich byly zapojeny všechny příslušné zúčastněné strany, včetně EHSV. V budoucnu by se pro města mohlo vyčleňovat více prostředků.

3.15 Vzhledem ke zvýšené volatilitě a různému počtu rizik musí tematická partnerství přispívat k posílení odolnosti a schopnosti reagovat na asymetrické otřesy, jako je COVID-19 a další podobné situace. Odsouzeníhodná válka na Ukrajině ovlivňuje rozvoj měst v zemích, které s ní sousedí. Tematická partnerství by měla být přizpůsobena, aby se vyrovnala s krátkodobými krizemi, a měla by být spojena s dlouhodobými, strategickými přístupy.

4. Konkrétní připomínky

4.1 EHSV se domnívá, že kritéria uplatňovaná při výběru partnerů, kteří se zapojí do tematických partnerství, musí být konkrétnější. Výběrové řízení by nemělo opomíjet možnost účasti sociálních partnerů a organizací občanské společnosti na tomto procesu spolu s městskými orgány, včetně těch, které zastupují zranitelné skupiny, kromě jiných zejména starší lidi, osoby se zdravotním postižením, menšiny, přistěhovalce, uprchlíky a sociálně, ekonomicky a kulturně znevýhodněné skupiny. Tyto organizace by měly být podporovány a motivovány, aby se zapojily do partnerství v rámci městské agendy EU.

4.2 Pokud jde o Amsterodamský pakt, EHSV, jenž je jednou ze zúčastněných stran tohoto paktu, byl vyzván, aby v rámci svých pravomocí přispíval k dalšímu rozvoji městské agendy EU. Platnost Amsterodamského paktu byla znovu potvrzena v prováděcím dokumentu nové Lipské charty a v Lublaňské dohodě. Úloha EHSV v městské agendě EU a Lublaňské dohodě by měla být posílena. EHSV je jedním z hlavních evropských partnerů odpovědných za hospodářské a sociální faktory rozvojových politik a je schopný, odborně způsobilý a oprávněný přispívat ke třem pilířům Lublaňské dohody: lepší financování, zlepšování právní úpravy a lepší znalosti. EHSV by se mělo dostat formálního uznání a měl by hrát určitou úlohu v hlavních řídicích orgánech Lublaňské dohody a rovněž se stát členem skupiny pro rozvoj měst i technické přípravné skupiny pro městskou agendu a účastnit se zasedání generálních ředitelů k projednání městských záležitostí.

4.3 EHSV je přesvědčen, že budoucí tematická partnerství by měla zahrnovat témata, jako jsou participativní demokracie, ekonomika blahobytu ve městech a propojení mezi městy a venkovskými oblastmi^(*), neboť jsou v souladu s koncepcí územního rozvoje používanou v evropském strategickém rámci. EHSV doporučuje, aby byla zachována jasná vazba mezi procesem výběru partnerů, výběrem témat a cíli udržitelného rozvoje a přínosem partnerství k provádění cílů udržitelného rozvoje.

(*) Viz stanovisko EHSV *Na cestě k ucelené strategii pro udržitelný rozvoj venkova a měst* (Úř. věst. C 105, 4.3.2022, s. 49).

4.4 V budoucnu by tematická partnerství mohla být uspořádána v tematických klastrech, stávajících tematických sítích a sítích pro vývoj lokálních řešení na míru přizpůsobených potřebám měst. Je třeba pamatovat na to, že by se měl zlepšovat přístup zejména malých a středních měst k sítím. Města by v rámci tematických partnerství měla být ústředním prvkem přístupu zdola nahoru, aby se zajistila součinnost mezi podmínkami na místní úrovni a tematickými partnerstvími, která již byla zavedena.

4.5 Proces konzultací uplatňovaný v tematických partnerstvích by měl zahrnovat veškeré formy dialogu a konzultací, jako je sociální dialog, dialog s občany a občanský dialog, jakož i všechny typy zúčastněných stran z řad občanské společnosti, například sociální partnery, nevládní organizace a občany.

4.6 EHSV navrhuje zřídit spolu s Komisí a dalšími příslušnými zúčastněnými stranami sekretariát pro tematická partnerství pro účely jejich podpory, zajistit jednak provázanost s městskými politikami na místní úrovni a jednak technickou pomoc a usnadnit vytváření tematických společenství a výměnu osvědčených postupů pro dané téma. Je třeba vyčlenit dostatečné zdroje na zajištění efektivní správy a účinných tematických partnerství, a to především za účelem realizace akčních plánů.

4.7 EHSV doporučuje posílit vazbu mezi městskou agendou EU a politikou soudržnosti. Přestože se jedná o dvě odlišné politiky a iniciativy, které mají odlišné cíle zakotvené v odlišných rámcích, měla by mezi nimi panovat součinnost, a to především pokud jde o oblast působnosti platformy pro sdílení znalostí⁽⁵⁾ a kapitalizačních činností, které je třeba rozvíjet v rámci Evropské městské iniciativy. Stávající opatření pro provádění tematických partnerství by mohla být uváděna v operačních programech, v různých výzvách k podávání návrhů či v kritériích pro hodnocení projektů. Výsledky činnosti tematického partnerství by se měly promítnout v rámci plánování nových operačních programů v oblasti soudržnosti.

4.8 Je třeba zajistit větší soudržnost a silnější propojení mezi místně prováděnými městskými politikami a politikami EU, zejména politikou soudržnosti. Pro soudržnější podporu měst v rámci politiky soudržnosti je zapotřebí vzájemně propojených prostředků a nástrojů, jakož i meziodvětvové a interinstitucionální spolupráce a integrace na strategické a operativní úrovni. Regionální konkurenceschopnost musí být rovněž doplněna o doplňkovost mezi městskými a venkovskými oblastmi a o silnou sociální soudržnost v rámci politiky soudržnosti na období 2021–2027.

4.9 Důležitými parametry, jimiž je určována spravedlnost a rovnost v procesech rozvoje měst, jsou pracovní podmínky, předvídatelnost služebního postupu, přístup ke kvalitním pracovním místům, příležitostem a přiměřeným mzdám, a proto by měly být v souvislosti s otázkami ozeleňování měst, udržitelnosti potravinového řetězce, oběhového hospodářství nebo udržitelného cestovního ruchu řešeny průřezově. Investice do lidí by měly zůstat jednou z hlavních priorit rozvojových strategií. Spravedlivý přístup a rovné příležitosti a schopnost uplatňovat základní práva jsou pro úspěch tematických partnerství klíčové.

4.10 Vzhledem ke koncentraci zdrojů a potřeb v městských oblastech by měl evropský semestr zaujmout individuálnější přístup k účinnosti politik rozvoje měst, aby nikdo nezůstal nikde opomenut. Neustále je třeba mít na paměti soudržnost s jinými evropskými nástroji, jako je evropský pilíř sociálních práv.

4.11 Po rozvojových strategiích a projektech, které jsou velmi komplexní, je zvýšená poptávka. EHSV doporučuje, aby místní a regionální orgány pro tyto typy investic posílily kapacity v oblasti účasti občanů, strategického výhledu a přípravy na různé scénáře, strategického plánování a provádění veřejných investic. To má zásadní význam pro úspěšný udržitelný rozvoj evropských měst a pro změnu orientace měst na lidi. Je třeba vzít v potaz sblížování dat z různých partnerství a přístup k datům s využitím platformy otevřených dat, jakož i digitální spravedlnost a digitální partnerství.

V Bruselu dne 21. září 2022.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

(5) https://ec.europa.eu/info/research-and-innovation/strategy/strategy-2020-2024/our-digital-future/era/knowledge-exchange-platform-kep_cs.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Boj proti energetické chudobě a odolnost EU – výzvy v hospodářském a sociálním ohledu**(průzkumné stanovisko na žádost českého předsednictví)**

(2022/C 486/13)

Zpravodaj: **Ioannis VARDAKASTANIS**

Žádost českého předsednictví Rady	dopis ze dne 26.1.2022
Právní základ	článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie průzkumné stanovisko
Odpovědná sekce	Zaměstnanost, sociální věci, občanství
Přijato v sekci	22.6.2022
Přijato na plenárním zasedání	21.9.2022
Plenární zasedání č.	572
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	137/2/5

1. Závěry a doporučení

1.1 Evropská unie (EU) i její členské státy se musí zcela prioritně zaměřit na to, aby svým občanům zajistily rovný přístup k energii a bezpečné dodávky energie za dostupné ceny. S prudkým růstem cen energie totiž v celé EU soustavně přibývá občanů a spotřebitelů, kteří upadají do energetické chudoby. Osoby, které se s ní potýkaly již dříve, jsou na tom čím dál hůře, a chudoba hrozí i těm spotřebitelům, kteří v minulosti neměli s placením účtů za energii žádné problémy. K této situaci přispělo současné geopolitické napětí, včetně války na Ukrajině a závislosti členských států na dovozu energie. Je nutné neprodleně přijmout opatření, jež by umožnila předcházet energetické chudobě občanů a spotřebitelů v EU, resp. je z této chudoby vymanit.

1.2 EHSV oceňuje, že EU ve svých iniciativách – mj. v právních předpisech a politikách, zejména v rámci balíčku „Fit for 55“, provádění Zelené dohody pro Evropu a tzv. renovační vlny – věnuje energetické chudobě velkou pozornost. Tato opatření mají zásadní význam pro to, aby bylo možné nalézt dlouhodobé řešení tohoto problému a zajistit udržitelnost. Odolnost EU se však bude odvíjet pouze od toho, jakým způsobem budou EU a její členské státy reagovat na nejzávažnější sociální, environmentální a ekonomické výzvy, s nimiž se potýkají jejich občané a podniky.

1.3 EHSV se domnívá, že chceme-li překonat současnou krizi energetické chudoby, musíme vytvořit rozsáhlou a ambiciózní politickou koalici, která bude energetickou chudobu zkoumat a řešit komplexním způsobem a bude usilovat o co největší omezení jejího výskytu do roku 2030 a v dlouhodobém horizontu o její úplné vymýcení. K této koalici by se měly připojit Evropská komise a její poradenské centrum pro energetickou chudobu, Evropský parlament, Rada, členské státy, Evropský výbor regionů, Evropský hospodářský a sociální výbor, Pakt starostů a primátorů a organizace občanské společnosti, včetně představitelů podniků, spotřebitelských organizací a organizací zastupujících ty skupiny obyvatel, kterým energetická chudoba hrozí nejvíce. Opatření této koalice by pak měla být dále rozvedena ve strategii EU pro boj proti energetické chudobě a Komise by měla členské státy vybídnout, aby vypracovaly vnitrostátní plány či politiky zaměřené na odstranění energetické chudoby, přičemž je třeba propojit a vzájemně sladit všechny politické a finanční nástroje na úrovni EU a na úrovni jednotlivých zemí.

1.4 EHSV vzhledem k závažnosti této otázky vyzývá EU, aby podpořila společný přístup k energetické chudobě, díky němuž bude možné pojímat tuto otázku konkrétním a jednotným způsobem a shromažďovat statistické údaje, přičemž je třeba zohlednit rozdíly mezi jednotlivými členskými státy a jejich specifika. Takovýto přístup je nezbytný i za účelem sledování situace a dopadu opatření přijímaných v celé Unii.

1.5 EHSV upozorňuje na to, že Komise již navrhla některá okamžitá a dlouhodobá opatření, která mají ochránit spotřebitele a snížit míru energetické chudoby. Jde například o její doporučení týkající se energetické chudoby, soubor opatření zaměřených na ceny energií, sdělení REPowerEU a návrh doporučení Rady ohledně zajištění spravedlivé transformace na klimatickou neutralitu. Jednotlivé členské státy sice zřejmě budou přijímat opatření uzpůsobená konkrétním vnitrostátním a místním podmínkám, pro odolnost EU je však mimořádně důležité, aby členské státy v této naléhavé situaci zavedly řadu různých opatření (například přímou finanční pomoc, opatření sociální politiky a pobídky a podporu sloužící ke snížení spotřeby energie) s cílem omezit negativní dopad rostoucích cen na nejzranitelnější spotřebitele a podniky.

1.6 EHSV zdůrazňuje, že je důležité investovat do vytvoření spravedlivého a účinného energetického systému, aby bylo možné zmírnit energetickou chudobu v dlouhodobém horizontu. Za tímto účelem je nutné zajistit, aby byly dostupné prostředky investovány do energie z obnovitelných zdrojů a energetické účinnosti i do rozsáhlé renovace budov. Při tom je třeba dbát na to, aby se dostalo pomoci skupinám s nejnižšími příjmy – zranitelným osobám musí být poskytnuty prostředky, aby mohly investovat do energetické účinnosti –, a přednostně se zaměřit na energeticky nejnáročnější budovy. Komise by měla s členskými státy navázat úzkou spolupráci s cílem posoudit, zda dostupné prostředky odpovídají jejich potřebám a požadavkům a jakými dalšími způsoby lze členským státům pomoci.

1.7 Energetická chudoba má úzkou spojitost s obecnou chudobou. Proto je rovněž zapotřebí, aby se Komise a členské státy i v budoucnu zaměřily na snížení celkové chudoby. Tato krize nám připomíná, že musíme soustavně usilovat o zajištění snazšího přístupu k zaměstnání, lepšího sociálního začlenění a důstojné životní úrovně – především u obyvatel venkovských a odlehklých oblastí – a podporovat hospodářský růst členských států.

1.8 EU i její členské státy musí v Evropě vytvořit příznivé prostředí pro investice do energie z bezuhlíkových a nízkouhlíkových zdrojů. Mimoto bude v souvislosti s ekologickou transformací, renovační vlnou a energetickou účinností hrát důležitou roli změna kvalifikace a prohlubování dovedností. Dalším přínosným opatřením by mohlo být poskytování vzdělávání, doporučení a rad v otázkách týkajících se energie, které musí být na místní úrovni k dispozici v širokém rozsahu a za přijatelnou cenu (například prostřednictvím jednotných kontaktních míst).

2. Obecné připomínky

2.1 Občané a podniky v EU se ve stále větší míře potýkají s energetickou chudobou. V roce 2020 nemohlo 8 % obyvatel EU dostatečně vytápat své domovy ⁽¹⁾. V současné době je tento podíl pravděpodobně ještě vyšší, neboť ceny energie začaly v polovině roku 2021 raketově růst. V březnu 2022 dosáhla meziroční inflace cen energie v EU 40,2 %, přičemž nejvyšší meziroční změna činila 99,6 % a nejnižší 0 % ⁽²⁾. Do cen energie se promítá i současné geopolitické napětí, včetně války na Ukrajině a závislosti členských států EU na dovozu energie ⁽³⁾. Spolu s cenami energie vzrostly také ceny dopravy a potravin, v důsledku čehož se všichni spotřebitelé – především však domácnosti s nízkými příjmy, které jsou ve větší míře zasaženy energetickou chudobou – ocitli pod větším tlakem. Energetická chudoba je tedy jedním z největších problémů a má závažný sociální dopad. EU a její členské státy proto musí neprodleně přijmout opatření s cílem vymanit z této chudoby zranitelné občany.

2.2 Energetická chudoba vzniká vlivem řady různých faktorů, k nimž mj. patří nízké příjmy, nízká energetická účinnost budov a spotřebičů a také nedostatečná informovanost o pobídkách ke snížení spotřeby energie a nemožnost využít těchto pobídek. Vysoké ceny energie se dotýkají občanů a podniků i z toho důvodu, že se jim zvyšují výdaje za veřejné služby. Mikropodniky a malé a střední podniky se tak dostávají do velmi obtížné situace ⁽⁴⁾, jež může vést k úpadku daného podniku a tudíž i zániku pracovních míst, který do chudoby uvrhne další lidi. Na „zranitelné mikropodniky“ výrazně dopadá také skutečnost, že byly do oblasti působnosti směrnice 2003/87/ES začleněny budovy a tyto podniky nemají prostředky na renovaci budov, ve kterých sídlí. Prudký nárůst cen energie má kaskádový efekt – jeho následkem se totiž zvyšují náklady na celou řadu zboží a služeb. Evropě hrozí stagflace, tj. nižší hospodářský růst a vysoká inflace, což jsou další faktory prohlubující chudobu ⁽⁵⁾.

⁽¹⁾ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20211105-1>.

⁽²⁾ Zdrojový soubor údajů: prc_hicp_manr.

⁽³⁾ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Energy_production_and_imports.

⁽⁴⁾ REPowerEU: společná evropská akce pro cenově dostupnější, bezpečnější a udržitelnější energii, 8. března 2022.

⁽⁵⁾ Komise poukázala na negativní dopad vysokých cen energie na ekonomiku a také na konkurenceschopnost podniků. Uvedla, že podle odhadů Evropské centrální banky (z doby před ruskou invazí) klesne v roce 2022 v důsledku energetických cenových šoků růst HDP přibližně o 0,5 procentního bodu. Viz REPowerEU: společná evropská akce pro cenově dostupnější, bezpečnější a udržitelnější energii; 8. března 2022.

2.3 Energetická chudoba nejvíce zasahuje Evropany s nízkými příjmy (mj. nejchudší pracovníky, důchodce pobírající nízký důchod, studenty, mladé lidi v dospělém věku, rodiny s velkým počtem dětí a rodiče samoživitele) a znevýhodněné skupiny obyvatel, ve kterých již panuje vysoká míra chudoby – patří k nim například osoby se zdravotním postižením, starší lidé, migranti a romské menšiny. Riziku energetické chudoby a jejím důsledkům jsou výrazněji vystaveny ženy, protože jsou v průměru hůře placeny a také tráví více času doma při péči o rodinu, a je pro ně tedy důležitější, aby mohly vytápět a chladit svou domácnost. Kromě toho jsou energetickou chudobou vesměs ve větší míře stíženi obyvatelé členských států na východě a jihu Evropy ⁽⁶⁾.

2.4 EU a její členské státy mají důležitou povinnost zaručit všem svým občanům rovný přístup k čisté a cenově dostupné energii. V evropském pilíři sociálních práv byla energie zařazena mezi základní služby, na které má každý nárok (zásada č. 20). Je rovněž předmětem jednoho z cílů Agendy pro udržitelný rozvoj 2030: „Zajistit přístup k cenově dostupným, spolehlivým, udržitelným a moderním zdrojům energie pro všechny“ (cíl č. 7). Dostatečné vytápění, chlazení a osvětlení a dostatek energie k napájení spotřebičů – to vše jsou základní služby nezbytné k zajištění důstojné životní úrovně a zdraví. Přístup k energetickým službám má rovněž zásadní význam pro sociální začlenění. Potírání energetické chudoby má četné přínosy, které mohou obecně vzato přímo podpořit hospodářský růst a prosperitu v EU.

2.5 Během uplynulých deseti let se EU energetickou chudobou zabývala v různých právních a politických dokumentech, například ve třetím energetickém balíčku (na období 2009–2014), ve strategii energetické unie z roku 2015 a v legislativním balíčku nazvaném Čistá energie pro všechny Evropany z roku 2019, který má podpořit spravedlivou transformaci energetiky. Otázka energetické chudoby zaujímá důležité místo také v novějších iniciativách, například v Zelené dohodě pro Evropu, včetně tzv. renovační vlny a balíčku „Fit for 55“. O energetické chudobě pojednává několik návrhů tohoto balíčku, mj. návrh na vytvoření nového Sociálního fondu pro klimatická opatření, který by měl zmírnit negativní sociální dopad plánovaného zavedení ceny uhlíku v odvětví dopravy a budov, a návrh na přepracování směrnice o energetické účinnosti obsahující definici energetické chudoby ⁽⁷⁾. Součástí balíčku je také návrh doporučení Rady ohledně zajištění spravedlivé transformace na klimatickou neutralitu. Členské státy v něm naleznou konkrétní pokyny, jak řešit aspekty zaměstnanosti a sociální aspekty ekologické transformace, což nyní obzvláště nabylo na významu vzhledem k urychlování této transformace v důsledku rostoucích cen energie a geopolitické situace.

2.6 V roce 2020 přijala Evropská komise doporučení týkající se energetické chudoby, v němž formulovala pokyny ohledně vhodných ukazatelů pro měření energetické chudoby a definici „značného počtu domácností trpících energetickou chudobou“. Podpořila v něm také výměnu osvědčených postupů mezi jednotlivými členskými státy a uvedla, že na úrovni EU je k dispozici podpora v podobě různých zdrojů financování, díky nimž mohou celostátní, regionální a místní orgány plně využít svou finanční kapacitu, včetně grantů a dotovaných renovačních opatření za účelem omezení počátečních investic. K dalším významným iniciativám patří zřízení poradenského centra pro energetickou chudobu, jež nyní prvním rokem poskytuje technickou podporu místním projektům, dále soubor nástrojů v oblasti cen energie, díky němuž mohou členské státy využívat vhodné nástroje na pomoc občanům a podnikům, kteří se potýkají s vysokými cenami energie, rozsáhlejší podpora zranitelných domácností a podniků v rámci plánu REPowerEU ⁽⁸⁾ a nedávno vytvořená koordinační skupina pro energetickou chudobu a zranitelné spotřebitele ⁽⁹⁾.

2.7 EHSV však upozorňuje na to, že iniciativy, které Komise zatím navrhla, nebudou stačit k překonání současné krize, která zasahuje stále více spotřebitelů, jestliže jednotlivé členské státy urychleně nepřistoupí k realizaci, nevyvinou intenzivní úsilí a neučiní konkrétní opatření a jestliže mj. nezaujmou k pojmání a odstraňování energetické chudoby na úrovni EU společný přístup, v jehož rámci bude moci být vypracována společná definice tohoto jevu, ale zároveň bude mít každý členský stát možnost zavést řešení odpovídající jeho potřebám.

⁽⁶⁾ Statistika EU v oblasti příjmů a životních podmínek (EU-SILC) za rok 2020, v níž byly využity proměnné vycházející z informací respondentů o tom, zda mohou dostatečně vytápět své domovy, zda bydlí ve špatných podmínkách a zda platí opožděné účty za energii. Z této statistiky je patrné, že energetická chudoba se sice vyskytuje v celé EU, nicméně ve východo- a jihoevropských státech dosahuje zvláště vysoké míry.

⁽⁷⁾ V čl. 2 odst. 49 návrhu na přepracování směrnice o energetické účinnosti je energetická chudoba definována jako „nedostatečný přístup domácnosti k základním energetickým službám, které podporují důstojnou životní úroveň a zdraví, včetně přiměřeného tepla, chlazení, osvětlení a energie k napájení spotřebičů, a to v příslušném vnitrostátním kontextu a kontextu stávající sociální politiky a dalších příslušných politik“.

⁽⁸⁾ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/ip_22_1511.

⁽⁹⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32022D0589>.

3. Komplexní řešení problému energetické chudoby – výzva k vytvoření politické koalice a vypracování strategie pro boj proti energetické chudobě

3.1 Na vzniku energetické chudoby se podílejí sociální, environmentální, hospodářské a geopolitické faktory, a proto je nezbytné zaujmout k ní komplexní přístup. V jeho rámci je mj. zapotřebí analyzovat tento problém globálním způsobem a zapojit nejrůznější zainteresované strany, od spotřebitelů, organizací občanské společnosti a podniků až po evropské, celostátní, regionální a místní orgány. EHSV žádá, aby byla za tímto účelem vytvořena rozsáhlá a ambiciózní politická koalice. K této koalici by se měly připojit Evropská komise a její poradenské centrum pro energetickou chudobu, Evropský parlament, Rada, členské státy, Evropský výbor regionů, Evropský hospodářský a sociální výbor, Pakt starostů a primátorů a organizace občanské společnosti, včetně představitelů podniků, spotřebitelských organizací a organizací zastupujících ty skupiny obyvatel, kterým energetická chudoba hrozí nejvíce.

3.2 Členské státy by při řešení tohoto problému měly soustavně udržovat kontakt se spotřebiteli a s místními a obecními orgány. Města a regiony mají mnohdy nejlepší předpoklady pro to, aby již v rané fázi identifikovaly domácnosti, kterým hrozí energetická chudoba, a mohou proti ní tudíž tím nejúčinnějším způsobem zakročit. Vedle celostátních a místních orgánů (včetně obecních úřadů a komunálních služeb)⁽¹⁰⁾ mohou při realizaci opatření ke snížení míry energetické chudoby sehrát významnou roli i místní a celostátní podniky, mj. tím, že se budou podílet na renovační vlně. Zranitelní spotřebitelé jsou zpravidla v menší míře schopni rychle změnit své spotřební návyky, je tedy třeba vést s nimi na všech úrovních konzultace a zapojit je. Je nesmírně důležité, aby byly jejich zkušenosti a vzorce chování zohledněny při navrhování a realizaci opatření.

3.3 Zásadní roli hrají organizace občanské společnosti, neboť zprostředkovávají dialog mezi občany, podniky, pracovníky, spotřebiteli a politickými činiteli. Tyto organizace mají k dispozici odborné poznatky a místní sítě, a proto musí být zapojeny do přípravy opatření namířených proti energetické chudobě, včetně navrhování, provádění a monitorování strategií, jejichž cílem je zcela se s touto chudobou vypořádat.

3.4 EHSV je toho názoru, že by uvedená koalice měla z podnětu Komise vypracovat strategii EU pro boj proti energetické chudobě. Základním prvkem této strategie by mělo být uznání práva na energii a měly by v ní být vtyčeny ambiciózní, ale uskutečnitelné cíle s ohledem na cíle formulované v Akčním plánu pro evropský pilíř sociálních práv. Strategie by měla zajistit, aby byla energetická chudoba v dlouhodobém horizontu vymýčena. Měla by obsahovat opatření týkající se energetiky i jiných oblastí, jež budou zaměřena na hlavní příčiny energetické chudoby a na zlepšení situace spotřebitelů, kteří trpí energetickou chudobou a jsou zranitelní. Tato strategie je nezbytná i k zajištění toho, že bude transformace spjatá s klimatem i energetická transformace koncipována a prováděna řádným, spravedlivým a inkluzivním způsobem a nikdo při ní nebude opomenut. V rámci této strategie by bylo možné pořádat každoroční setkání (s cílem sledovat pokrok a informovat o společných krocích), stanovit požadavky ohledně pravidelného strukturovaného dialogu s členskými státy a všemi relevantními zainteresovanými stranami a ohledně zvyšování jejich povědomí a vytvořit dodatečné pobídky k investicím do transformace energetiky. Na tomto provádění a monitorování by se mohlo výrazněji podílet poradenské centrum pro energetickou chudobu.

3.5 Zároveň musí Evropská komise, Rada, Evropský parlament a na vnitrostátní úrovni členské státy nadále usilovat o to, aby se otázkou energetické chudoby náležitě zabývaly stávající i nově zaváděné legislativní a politické iniciativy. Měly by tak učinit například v rámci provádění Zelené dohody pro Evropu a renovační vlny – v této souvislosti by měly posoudit pokrok v realizaci vnitrostátních plánů v oblasti energetiky a klimatu a dlouhodobých strategií renovace budov a informovat o něm a měly by se na energetickou chudobu více zaměřit v evropském semestru. Významnou příležitost k podrobnějšímu řešení otázky energetické chudoby skýtají také legislativní iniciativy a přezkumy právních předpisů, jako je například nadcházející přezkum směrnice o energetické náročnosti budov, směrnice o obnovitelných zdrojích energie a směrnice o energetické účinnosti či návrh na zřízení Sociálního fondu pro klimatická opatření. Kromě toho musí Evropská unie dbát na to, aby byla ve všech nových iniciativách, jejichž účelem je zajistit dodávky cenově dostupné, bezpečné a udržitelné energie, nadále věnována pozornost dopadům na nejzranitelnější spotřebitele, a to s cílem zmírnit důsledky vysokých cen energie. Patří sem iniciativy, které mají podpořit přechod na nízkouhlíkové hospodářství a ukončení závislosti Evropy na dovozu ruských fosilních paliv (například sdělení REPowerEU).

⁽¹⁰⁾ COM(2020) 662 final.

3.6 Komise by měla členské státy vybídnout, aby vypracovaly vnitrostátní plány či politiky zaměřené na odstranění energetické chudoby, přičemž je třeba propojit a vzájemně sladit všechny politické a finanční nástroje na úrovni EU a na úrovni jednotlivých zemí. EHSV vyzývá ty členské státy, které na boj proti energetické chudobě nekladou dostatečný důraz ve svých vnitrostátních plánech v oblasti energetiky a klimatu, aby vyvinuly větší úsilí a zavedly jasný rámec pro monitorování a hodnocení. Je naprosto nezbytné získat lepší a přesné informace, jelikož je k dispozici jen málo kvalitních údajů o tom, jak energetickou chudobu kvantifikovat a monitorovat.

4. Potírání energetické chudoby prostřednictvím okamžitých a dlouhodobých opatření určených k měření tohoto jevu a k ochraně spotřebitelů

4.1 EHSV naléhavě vyzývá EU, aby podpořila společný přístup k pojímání a odstraňování energetické chudoby na úrovni EU, v jehož rámci bude moci být vypracována společná definice tohoto jevu. Členské státy si totiž směřují určit vlastní kritéria pro definování energetické chudoby a neuplatňují společný přístup. Pro Komisi tak může být obtížné náležitě posoudit situaci a členské státy nemohou tento problém pojímat jednotně a koordinovaně jej řešit. Dobrým výchozím krokem je definice uvedená v návrhu na přepracování směrnice o energetické účinnosti a soubor ukazatelů, které v minulosti stanovilo Středisko pro sledování energetické chudoby⁽¹¹⁾. Vzhledem k naléhavosti tohoto problému se EHSV domnívá, že Komise a členské státy musí podpořit společný přístup, díky němuž bude možné pojímat energetickou chudobu konkrétním a jednotným způsobem a shromažďovat statistické údaje⁽¹²⁾.

4.2 Komise v rámci svého souboru nástrojů v oblasti cen energie navrhla řadu okamžitých opatření, po nichž mohou členské státy sáhnout ve snaze snížit náklady na energii pro spotřebitele – patří k nim mj. zavedení cenových stropů, daňových úlev a dotací pro spotřebitele a podniky. Navrhla jim rovněž sociální opatření, například zvláštní sociální platby a dočasný odklad plateb účtů za energii, přičemž je třeba přihlédnout k situaci a potřebám zranitelných lidí, jako jsou osoby se zdravotním postižením, rodiče samoživitelé a rodiny s velkým počtem dětí. K únoru 2022 přijaly členské státy mnohá z opatření, která Komise v souboru nástrojů doporučila. 18 členských států například zranitelným skupinám poskytlo finanční příspěvek a 11 členských států snížilo daň z energie⁽¹³⁾. V každém členském státě (a regionu) panuje jiná situace a byly podniknuty jiné kroky, a proto se počet občanů ohrožených energetickou chudobou v rámci EU liší.

4.3 EHSV vyzývá členské státy, aby i nadále v případě potřeby přijímaly okamžitá opatření na ochranu spotřebitelů, kteří upadli nebo mohou upadnout do energetické chudoby, a zohledňovaly při tom specifické potřeby a podmínky na celostátní, regionální a místní úrovni. Ačkoliv neexistuje univerzální řešení a ceny energie se v rámci EU značně liší, což je mj. dáno tím, že členské státy v současnosti na trhu zasahují velmi odlišným způsobem (například prostřednictvím daní a poplatků, osvobození nebo zatížení, jež se často týkají pouze některých spotřebitelů)⁽¹⁴⁾, musí se členské státy postarat o to, aby nejzranitelnější osoby nezůstaly bez pomoci. Je třeba zavést přímou finanční pomoc a opatření sociální politiky s cílem omezit negativní dopad rostoucích cen na nejzranitelnější skupiny.

4.4 Přímá pomoc osobám v nouzi by měla být cílená, nikoliv plošná. Musí zohledňovat sociální aspekty a nesmí bránit ekologické transformaci. Mohly by být zváženy časově omezené granty (např. na prvních 300 kWh spotřebované elektřiny v přepočtu na jednu osobu v rámci jedné domácnosti) až do výše příjmového limitu, který by bylo třeba stanovit. Za předpokladu, že v dané situaci není k dispozici žádné cenově dostupné alternativní řešení, by měla být poskytována také přímá pomoc – do úrovně příjmového stropu, který by bylo třeba stanovit⁽¹⁵⁾.

4.5 Kromě toho by měly členské státy spotřebitelům poskytovat rozsáhlejší pobídky, aby omezili svou spotřebu energie a aby na celostátní, regionální a místní úrovni inteligentním a udržitelným způsobem prováděli renovace, což umožní zvýšit energetickou účinnost a snížit jejich účty za energii. Komise by pak tato opatření měla podporovat. Tato opatření by měla být považována za doplňující, poněvadž nemohou nahradit finanční a sociální podporu sloužící jako bezprostřední záchranná síť, kterou je nutné rozprostřít, jakmile se spotřebitelů dočasně a závažně dotkne kolísání cen.

⁽¹¹⁾ https://energy-poverty.ec.europa.eu/energy-poverty-observatory/indicators_cs.

⁽¹²⁾ Evropský parlament navrhl například v průběhu svých jednání o návrhu na zřízení Sociálního fondu pro klimatická opatření následující definici energetické chudoby: „chudoba domácností v nejnižších příjmových decilech, jejichž náklady na energii přesahují dvojnásobek mediánu poměru mezi náklady na energii a disponibilním příjmem po odečtení nákladů na bydlení“.

⁽¹³⁾ Sgaravatti, G., Tagliapietra, S. a Zachmann, G., *National fiscal policy responses to the energy crisis* (Vnitrostátní opatření na ochranu spotřebitelů před rostoucími cenami energie), Bruegel, 8. února 2022.

⁽¹⁴⁾ Stanovisko EHSV Cen energií, Úř. věst. C 275, 18.7.2022, s. 80.

⁽¹⁵⁾ Stanovisko EHSV Cen energií, Úř. věst. C 275, 18.7.2022, s. 80.

4.6 Dalším přínosným krokem by mohlo být poskytování vzdělávání, doporučení a rad v otázkách týkajících se energie, které musí být na místní úrovni k dispozici v širokém rozsahu a za přijatelnou cenu (například prostřednictvím jednotlivých kontaktních míst) a musí být dotováno. Spotřebitelům i vlastníkům budov a nájemníkům mohou v tomto procesu pomoci i taková opatření, jako jsou pasy pro renovaci budov⁽¹⁶⁾, tzv. energetické pasy a inteligentní měřiče. Energetické poradenství je nutné uzpůsobit potřebám spotřebitelů, jelikož situace každého z nich vyžaduje zcela individuální řešení. Do navrhování opatření a informování spotřebitelů je třeba zapojit zejména spotřebitelské organizace a místní a regionální orgány.

4.7 Energetická chudoba má mimo jiné úzkou spojitost s obecnou chudobou. Proto je zapotřebí, aby se Komise a členské státy i v budoucnu zaměřily na snížení celkové chudoby a věnovaly při tom pozornost osobám, které se již nacházejí v situaci energetické chudoby nebo kterým chudoba hrozí, protože nejsou schopny hradit vyšší účty za energii. Tato krize nám připomíná, že musíme soustavně usilovat o zajištění snazšího přístupu k zaměstnání, lepšího sociálního začlenění a důstojné životní úrovni – především u obyvatel venkovských a odlehlých oblastí – a komplexněji podporovat hospodářský růst členských států. Je nutné zaujmout nový postoj, chceme-li zlepšit infrastrukturu obecného zájmu, základní služby a dopravu. Je třeba podporovat zaměstnanost a malé a střední podniky, zejména ve znevýhodněných a venkovských oblastech.

4.8 Bylo by možné uskutečnit srovnávací hodnocení a vzájemnou výměnu postupů, které uplatňují jednotlivé členské státy. Dalo by to vzniknout úspěšným projektům v sociální oblasti i v odvětví energetiky, které by pak mohly být replikovány v celé Unii. Mohlo by jít například o projekty týkající se energetické účinnosti, energetické gramotnosti a čisté energie (s cílem zajistit občanům dodávky energie z obnovitelných zdrojů), ale také o sociální opatření, která mohou pomoci snížit částky placené za energii a celkovou chudobu.

5. Potírání energetické chudoby prostřednictvím investic do vytvoření spravedlivého a účinného energetického systému

5.1 EHSV zdůrazňuje, že je důležité investovat do vytvoření spravedlivého a účinného energetického systému, aby bylo možné zmírnit energetickou chudobu v dlouhodobém horizontu. Vzhledem k dlouhodobému strukturálnímu nedostatku investic v této oblasti a souvisejícím klimatickým, environmentálním, hospodářským a sociálním důsledkům je nezbytné, aby se v Unii investovalo do rozvoje čistých obnovitelných zdrojů energie a do rozsáhlé renovace budov. Bude to mít i další pozitivní vliv na hospodářství, poněvadž to povede ke vzniku pracovních míst a k zavádění inovací, a v krátkodobém, střednědobém a dlouhodobém horizontu to tedy bude přínosné pro občany EU.

5.2 EHSV vítá návrh na zřízení Sociálního fondu pro klimatická opatření, který má sloužit k překonávání sociálních a distribučních výzev plynoucích z ekologické transformace (která má zásadní význam v boji proti změně klimatu) a k vytvoření pobídek pro opatření, jež by zmírnila sociální důsledky plynoucí ze zahrnutí odvětví budov a silniční dopravy do systému obchodování s emisemi. EHSV nicméně upozorňuje na to, že tento fond sám o sobě nemusí být s to pokrýt veškeré potřeby v oblasti energetické účinnosti a transformace energetiky a že by mohl být posílen odpovídajícími kroky v rámci vnitrostátních dohod o partnerství a národních plánů pro oživení a odolnost.

5.3 Míru energetické chudoby lze snížit usnadněním investic a nasměrováním finančních prostředků do energie z obnovitelných zdrojů. Komise by měla s členskými státy navázat úzkou spolupráci s cílem posoudit, zda dostupné prostředky odpovídají jejich potřebám a požadavkům a jakými dalšími způsoby lze členským státům pomoci (k tomuto účelu by mohl posloužit mj. navrhovaný nový fond pro přizpůsobování se změně klimatu, pro jehož zřízení se vyslovila řada poslanců Evropského parlamentu⁽¹⁷⁾) a také EHSV a díky němuž by mohla EU lépe pomáhat členským státům, aby byly schopny rychle reagovat na klimatické, environmentální a energetické krize). Měla by při tom vzít v potaz proces hospodářského oživení a nutnost zajistit udržitelný vývoj veřejných financí v členských státech a v EU.

5.4 V období po skončení krize COVID-19 by měl být k potírání energetické chudoby i nadále využíván také nový víceletý finanční rámec a nástroj na podporu oživení Next Generation EU. EHSV poukazuje na to, že s invazí Ruska na Ukrajinu ještě více vynikla nutnost urychleného přechodu EU na čistou energii, který by jí umožnil zbavit se závislosti na dovozu fosilních paliv, posílit odolnost energetického systému, zajistit všem občanům přístup ke spravedlivé a účinné energii a zároveň splnit vytyčené klimatické cíle. EHSV zdůrazňuje, že by EU kvůli válce na Ukrajině a současné geopolitické situaci neměla opomíjet uskutečňování zamýšlených sociálních a environmentálních cílů, které jsou základním předpokladem pro dosažení hospodářské síly v dlouhodobém horizontu.

⁽¹⁶⁾ <https://www.bpie.eu/publication/renovation-passports/>.

⁽¹⁷⁾ *Regional development MEPs suggest to set-up a Climate Change Adaptation Fund* (Regionální rozvoj – poslanci Evropského parlamentu doporučují zřídit fond pro přizpůsobování se změně klimatu), rubrika Zpravodajství, internetové stránky Evropského parlamentu.

5.5 EU a její členské státy musí zajistit, aby byly dostupné prostředky využívány k podpoře rozsáhlých investic do energie z obnovitelných zdrojů, energetické účinnosti, renovace budov, dotací na zateplování domů, cenově dostupného a energeticky účinného sociálního bydlení a projektů komunitního bydlení. Je zjevné, že bude zapotřebí velkého množství soukromých investic. Z tohoto důvodu je nezbytné vytvořit příznivé regulační a investiční prostředí. Členské státy by se ve spolupráci s místními a regionálními orgány měly přednostně zaměřit na rozsáhlé renovace, díky nimž by bylo možné uspořit více než 60 % energie⁽¹⁸⁾, a měly by podporovat rozvoj kvalifikované pracovní síly.

5.6 Z Fondu soudržnosti a mechanismu pro spravedlivou transformaci by mohly být vyčleněny zdroje na pomoc regionům a komunitám, kterých se přechod na čistou energii dotýká nejvíce. Je rovněž zapotřebí, aby Evropská komise projekty zaměřené na energetickou chudobu i nadále financovala v rámci programu Horizont Evropa a dílčího programu programu LIFE s názvem Přechod na čistou energii. Prostředky, které jsou k dispozici na výzkum v programu Horizont Evropa, by například mohly posloužit k vyvinutí cenově dostupných zařízení a technologií umožňujících snížit spotřebu energie v domácnostech. Komise a členské státy by měly s využitím finančních prostředků EU pobízet podniky (včetně podniků soukromých), aby vyvíjely inovace a vhodné technologie pro zvýšení energetické účinnosti.

5.7 EHSV mimoto vyzývá Komisi a členské státy, aby zajistily, že se bude při provádění renovační vlny dbát na pomoc skupinám s nejnižšími příjmy – zranitelným osobám musí být poskytnuty prostředky, aby mohly investovat do energetické účinnosti. Je třeba se při tom přednostně zaměřit na energeticky nejnáročnější budovy a zároveň s tím řešit problém vyloučení z přístupu k bydlení. Je nutné výrazně navýšit finanční prostředky, které EU poskytuje na renovaci budov a decentralizovanou výrobu energie z obnovitelných zdrojů, zejména místním subjektům. Tyto prostředky by měly být přidělovány především zranitelným domácnostem, které již žijí v chudobě nebo kterým hrozí energetická chudoba. Za tímto účelem musí být v Sociálním fondu pro klimatická opatření k dispozici dostatečný objem prostředků na kompenzaci rozšíření systému obchodování s emisemi. Členské státy by kromě toho měly navýšit investice do energie z obnovitelných zdrojů a energetické účinnosti. Díky rozsáhlejšímu využívání energie z obnovitelných zdrojů, která má téměř nulové variabilní náklady (například větrné a solární energie), by se například mohly snížit velkoobchodní tržní ceny⁽¹⁹⁾.

5.8 V souvislosti s ekologickou transformací, renovační vlnou a energetickou účinností bude hrát důležitou roli změna kvalifikace a prohlubování dovedností. S ohledem na vypracování konkrétních strategií pro sledování a předvídaní potřeb, pokud jde o získávání a prohlubování dovedností pracovníků v dotčených odvětvích a změnu jejich kvalifikace, upozorňuje EHSV na závěry projektů sociálních partnerů v této oblasti⁽²⁰⁾.

5.9 Důležitou roli hraje také soukromý sektor, který může podpořit nezbytnou podnikatelskou činnost a investice, mj. s cílem přispět k rozvoji zelených dovedností, a urychlit tak ekologickou transformaci a snížit míru energetické chudoby. Je třeba výrazně posílit partnerství veřejného a soukromého sektoru a financování výzkumu a vývoje a poskytovat malým a středním podnikům rozsáhlejší technickou pomoc, aby mohly splnit environmentální normy, například v rámci energetických auditů. Členské státy by si rovněž měly vyměňovat osvědčené postupy, protože to přispěje k jejich širšímu uplatňování.

V Bruselu dne 21. září 2022.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

⁽¹⁸⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019H0786&from=CS>.

⁽¹⁹⁾ Odhaduje se, že nárůst elektřiny z obnovitelných zdrojů za stejných podmínek vedl v Německu v období 2008–2015 k 24 % snížení spotových cen elektřiny a ve Švédsku v období 2010–2015 k 35 % snížení (Hirth, 2018).

⁽²⁰⁾ Stanovisko EHSV Ceny energií, Úř. věst. C 275, 18.7.2022, s. 80.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Sociální dialog v souvislosti s ekologickou transformací**(průzkumné stanovisko na žádost českého předsednictví)**

(2022/C 486/14)

Zpravodajka: **Lucie STUDNIČNÁ**

Žádost o vypracování stanoviska	české předsednictví Rady, 26.1.2022
Právní základ	článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí
Přijato v sekci	5.9.2022
Přijato na plenárním zasedání	21.9.2022
Plenární zasedání č.	572
Výsledek hlasování	
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	162/1/7

1. Závěry a doporučení

1.1 Řešení klimatické krize se stalo politickou prioritou číslo jedna. Ekonomický model zavedený v době průmyslové revoluce čeká zásadní změna. Rozsáhlá transformace na digitalizované, klimaticky neutrální oběhové hospodářství s sebou nese značné úsilí o přizpůsobení. Ruská agrese vůči Ukrajině nutnost tohoto přechodu pouze posílila a zároveň přinesla obrovské náklady a zátěž pro společnost.

1.2 Sociální dialog, který je nedílnou součástí evropského sociálního modelu a zdrojem evropské konkurenceschopnosti, musí být smysluplný na všech úrovních – evropské, vnitrostátní, odvětvové, regionální i na úrovni pracovišť. Členské státy by měly uznat hodnotu sociálního dialogu, skutečnost, že představuje přidanou hodnotu a důležitou součást rozhodovacího procesu. EHSV zdůrazňuje, že sociální dialog je třeba posilovat a aktivně podporovat. To také znamená, že je třeba, aby sociální partneři měli odpovídající kompetence a přístup k odborné podpoře.

1.3 Nedílnou součástí celého rámce politiky v oblasti klimatu proto musí být silné zapojení odborů a sdružení zaměstnavatelů prostřednictvím intenzivního sociálního dialogu a účasti občanské společnosti. Členské státy musí vyvinout větší úsilí, pokud jde o zapojení pracovníků a záruku jejich podpory při přechodu na udržitelnou společnost. Netýká se to pouze členských států, ale i orgánů EU.

1.4 Klíčovou úlohu při přípravě a zastupování pracovníků v procesu sociálně-ekologické transformace hrají odbory. Proto musí být zaručen aktivní a soudržný sociální dialog, aby se zabezpečilo, že opatření v oblasti klimatu budou přínosem pro pracovníky, že zajistí spravedlivou transformaci a že při nich skutečně nebude nikdo opomenut.

1.5 Sociální dialog musí být doprovázen trvalým a intenzivním občanským dialogem – zejména s organizovanou občanskou společností – a zapojením zúčastněných stran. Spravedlivá transformace na klimaticky neutrální hospodářství vyžaduje budování spravedlivější společnosti, vymýcení chudoby a řešení problémů v oblasti přizpůsobení, které v souvislosti s ekologickou transformací vyvstávají. Organizace občanské společnosti zastupují miliony lidí ve zranitelném postavení a občany, kteří jsou systematicky vylučováni, a představují proto důležitý hlas, který musí být začleněn do rozhodování týkajícího se transformace. Bylo by vhodné spolupracovat v tomto směru s Výborem regionů, poněvadž by to umožnilo začlenit územní rozměr.

1.6 Prvořadý význam musí mít upřednostnění sociální spravedlnosti a provádění evropského pilíře sociálních práv. EU musí rovněž prosazovat a aktivně podporovat kolektivní vyjednávání, aby mohli pracovníci vytvářet udržitelná pracoviště, jakož i zelená, konkurenceschopná a důstojná pracovní místa. EU se tak stává nejen spravedlivější a rovnější, ale také konkurenceschopnější a odolnější.

1.7 Je zásadně důležité, aby všechna pracovní místa vytvořená prostřednictvím transformace dodržovala Deklaraci MOP o základních principech a právech v práci, která obsahuje právo na důstojné zaměstnání, svobodu sdružování a kolektivního vyjednávání, zákaz diskriminace, zákaz nucené a dětské práce a zákaz násilí a obtěžování na pracovišti.

1.8 EHSV navrhuje, aby bylo systematicky mapováno fungování sociálního dialogu na úrovni členských států. Jsou nezbytné další srovnávací studie k prozkoumání úlohy sociálního dialogu ve vnitrostátních plánech v oblasti energetiky a klimatu, např. v národních plánech pro oživení a odolnost.

1.9 V rámci celkového úsilí o posílení sociálního rozměru Zelené dohody pro Evropu je třeba prostřednictvím pobídek a financování aktivně podporovat a posilovat struktury sociálního dialogu a věnovat zvláštní pozornost členským státům a odvětvím, v nichž jsou tyto instituce slabé.

1.10 V souladu s nezávazným doporučením Rady ohledně zajištění spravedlivé transformace na klimatickou neutralitu EHSV zdůrazňuje, že by členským státům měly být poskytnuty pokyny ohledně toho, jak řešit sociální dopady transformace a její dopady na zaměstnanost. Měly by být zváženy návrhy, jako je například návrh povzbuzovat členské státy k vytváření „komisí pro spravedlivou transformaci“, který EHSV předložil ve svém stanovisku „Fit for 55“: *plnění klimatického cíle EU pro rok 2030 na cestě ke klimatické neutralitě* ⁽¹⁾.

1.11 EHSV zdůrazňuje význam včasného informování a konzultací během procesu restrukturalizace. V souladu se směrnicí o právech pracovníků na konzultaci a účast je třeba posílit práva pracovníků na informování, konzultaci a účast ⁽²⁾, a to na všech úrovních správy, tj. evropské, vnitrostátní i místní. Nemělo by docházet k přijímání rozhodnutí bez konzultace a poskytování informací předem by mělo být povinné.

2. Obecné připomínky

Úvod

2.1 Toto průzkumné stanovisko si vyžádalo české předsednictví EU v rámci hodnocení sociálního rozměru Zelené dohody pro Evropu, a to zejména úlohy sociálního dialogu.

2.2 Řešení klimatické krize se stalo politickou prioritou číslo jedna. Celý systém výroby a spotřeby čeká zásadní změna. Ačkoliv má tato transformace na digitalizované, klimaticky neutrální oběhové hospodářství nesporné výhody, nese s sebou značné úsilí o přizpůsobení a obrovské náklady pro společnost.

2.3 Tento proces zásadní restrukturalizace, jímž musí naše ekonomiky během několika desetiletí projít, aby dosáhly čistých nulových emisí, je politicky řízený proces, který bude mít rozdílné dopady na lidi s různými socioekonomickými charakteristikami, jakož i na podniky, zejména na malé a střední podniky. Zásadní odpovědnost za řešení těchto dopadů nesou tvůrci politik.

2.4 Změna klimatu jistě vytváří nové nerovnosti. Opatření ke zmírňování změny klimatu a přizpůsobení se této změně, pokud by byla prováděna bez politik spravedlivé transformace, by mohla přinést vítěze a poražené. Zelená dohoda pro Evropu v roce 2019 to uznala, a proto při jejím oznámení zazněl závazek „nikoho neopomíjet“.

2.5 Tento probíhající proces transformace dále zhoršily dvě mimořádné události, a to krize COVID-19 a zásadní změna geopolitické situace v Evropě v důsledku útoku Ruska na Ukrajinu. Obě tyto události krátkodobě zvýšily zátěž společnosti, zároveň by však mohly také přispět k urychlení transformace.

Sociální dialog

2.6 V posledních několika desetiletích se v souvislosti s velkými změnami výrobních faktorů nezdávka vyskytly problémy v oblasti přizpůsobení a transformace, zejména v případech, kdy tyto změny přinesly méně bezpečná a málo placená pracovní místa a připravily mnoho lidí, jako jsou ženy a zranitelné komunity, o přístup k důstojné práci. Abychom mohli

⁽¹⁾ Úř. věst. C 275, 18.7.2022, s. 101.

⁽²⁾ Úř. věst. L 80, 23.3.2002, s. 29.

vytvořit spravedlivou ekonomiku, v níž je vymýčena chudoba, musíme se proto zabývat řadou problémů spojených s transformací, otázkami, jako je uzavírání smluv, nejisté formy práce, privatizace a restrukturalizace. Tomuto problému je věnována pozornost i v doporučení Rady ohledně zajištění spravedlivé transformace na klimatickou neutralitu, které přijala Rada pro sociální věci dne 16. června 2022.

2.7 Podpora sociálního dialogu je zakotvena ve Smlouvě o fungování EU. Iniciativa „Nový začátek pro sociální dialog“ (2016) uznala význam sociálního dialogu pro oživení a konkurenceschopnost. Význam sociálního dialogu v souvisejících transformacích zdůraznilo v nedávné době několik stanovisek ⁽³⁾ a usnesení ⁽⁴⁾ EHSV.

2.8 Sociální dialog rovněž prokázal svůj pozitivní přínos k úspěšnému procesu restrukturalizace; podniky s dobře fungujícím sociálním dialogem dosahují lepších výsledků, jsou konkurenceschopnější a odolnější a vyplácejí vyšší mzdy.

2.9 EHSV zdůrazňuje, že sociální dialog na všech úrovních – evropské, vnitrostátní, odvětvové, regionální i na úrovni pracovišť – má zásadní, avšak odlišné funkce při řízení a usnadňování ekologické transformace. Struktury a instituce na těchto úrovních však mají velmi odlišnou sílu.

2.10 Sociální dialog musí být doprovázen trvalým a intenzivním občanským dialogem – zejména s organizovanou občanskou společností – a zapojením zúčastněných stran. Spravedlivá transformace na klimaticky neutrální hospodářství vyžaduje budování spravedlivější společnosti, vymýcení chudoby a řešení problémů v oblasti přizpůsobení, které v souvislosti s ekologickou transformací vyvstávají. Organizace občanské společnosti zastupují miliony lidí ve zranitelném postavení a občany, kteří jsou systematicky vylučováni, a představují proto důležitý hlas, který musí být začleněn do rozhodování týkajícího se transformace. Bylo by vhodné spolupracovat v tomto směru s Výborem regionů, poněvadž by to umožnilo začlenit územní rozměr.

2.11 Instituce a subjekty sociálního dialogu mají v jednotlivých členských státech rozdílnou úroveň kapacit a vlivu, což je zčásti dáno odlišností vnitrostátních modelů sociálních a pracovněprávních vztahů, v některých případech však politiky decentralizace a doporučení v důsledku finanční krize a krize eurozóny aktivně přispěly k jejich oslabení. EHSV zdůrazňuje, že dobře fungující sociální dialog je důležitým rysem evropského sociálně tržního hospodářství, a vítá skutečnost, že to uznala i Evropská komise, naposledy ve svých doporučeních Radě.

2.12 V rámci celkového úsilí o posílení sociálního rozměru Zelené dohody pro Evropu je třeba aktivně podporovat a posilovat struktury sociálního dialogu a věnovat zvláštní pozornost členským státům a odvětvím, v nichž jsou tyto instituce slabé.

Spravedlivá transformace

2.13 Spravedlivá transformace znamená, že řešení dopadů přechodu na klimaticky neutrální hospodářství na zaměstnanost a distribučních účinků tohoto přechodu by mělo být považováno za nedílnou součást rámce politiky v oblasti klimatu (např. balíček „Fit for 55“), a nikoli pouze za doplňková nápravná opatření. Tyto otázky zahrnují mnoho dimenzí, jako jsou distribuční účinky politik dekarbonizace, ztráty pracovních míst a změny zaměstnání, ochrana základních sociálních práv a zapojení občanů a organizované občanské společnosti do rozhodování.

2.14 Fond pro spravedlivou transformaci a navrhovaný Sociální fond pro klimatická opatření jako součást balíčku „Fit for 55“ patří mezi hlavní dosud oznámená opatření EU, jejichž cílem je zmírnit dopady přechodu na nejpostihnější regiony, zranitelné jednotlivce a podniky. EHSV vítá, že Komise rovněž navrhla doporučení Rady ohledně zajištění spravedlivé transformace na klimatickou neutralitu, které má členským státům poskytnout pokyny, jak řešit sociální dopady transformace a její dopady na zaměstnanost.

⁽³⁾ Stanovisko EHSV *Průmyslová transformace pro přechod na ekologické a digitální evropské hospodářství – regulační požadavky a úloha sociálních partnerů a občanské společnosti* (Úř. věst. C 56, 16.2.2021, s. 10); stanovisko EHSV *Zelenou dohodu nelze realizovat bez sociálního dialogu* (Úř. věst. C 341, 24.8.2021, s. 23); stanovisko EHSV *Sociální dialog jako důležitý pilíř hospodářské udržitelnosti a odolnosti ekonomik s přihlédnutím k vlivu živé veřejné diskuse v členských státech* (Úř. věst. C 10, 11.1.2021, s. 14).

⁽⁴⁾ *Usnesení k návrhům EHSV na rekonstrukci a oživení po krizi způsobené pandemií COVID-19: „EU se musí řídit tím, že je považována za společenství se společným osudem.“, podklady připravil Podvýbor pro oživení a rekonstrukci po skončení pandemie COVID-19* (Úř. věst. C 311, 18.9.2020, s. 1).

2.15 Měřítkem úspěšnosti „spravedlivého přechodu“ musí být účinnost řešení problémů, s nimiž se v souvislosti s přizpůsobením potýkají podniky, zaměstnanci a občané – například prostřednictvím podpory restrukturalizace činnosti podniků, prohlubování dovedností a změny kvalifikace zaměstnanců a vymýcení energetické chudoby a chudoby v oblasti mobility, aby nebyl nikdo opomenut –, a zejména pak míra, v níž budou jednotlivcům, jejichž pracovní místa zaniknou nebo kteří budou přerazeni na nižší pracovní místa nebo jinak ohroženi, zajištěna užitečná, uspokojivá a bezpečná budoucnost v kvalitním zaměstnání a dostane se jim podpory při osobním rozvoji, aby mohli tyto úkoly plnit.

2.16 Rozsah této výzvy nelze podcenit. Bude zahrnovat vypracování dobře promyšlených integrovaných střednědobých a dlouhodobých hospodářských a sociálních cílů, aby bylo možné zajistit produktivitu a začlenění při náležitém zohlednění specifík jednotlivých členských států a se zapojením sociálních partnerů na celostátní, regionální a místní úrovni do všech fází tvorby politik, popřípadě i prostřednictvím sociálního dialogu a kolektivního vyjednávání. Její součástí je cílené a vědomé přesměrování zdrojů na vnitrostátní a centrální úrovni do postižených oblastí a regionů. Kromě pobídek k novým investicím prostřednictvím grantů, půjček a poskytování odborných znalostí, jakož i podpory pro fungování mikropodniků a malých a středních podniků, lze začínajícím podnikům pomáhat také prostřednictvím kapitálové účasti, přičemž by rovněž mohly být vytvářeny nové podniky ve veřejném vlastnictví. Vedle závazku k poskytování veřejných prostředků bude nutné optimalizovat flexibilitu pravidel státní podpory, a v některých případech je dokonce pozastavit.

2.17 Je velmi důležité, aby tato rozsáhlá restrukturalizace, která zahrnuje transformaci desítek milionů pracovních míst v Evropě, probíhala vyváženým a řízeným způsobem a byla zaměřena na budoucnost, přičemž klíčovou úlohu zde má dobře fungující sociální dialog. Fond pro spravedlivou transformaci na podporu pracovníků při přechodu na nová pracovní místa by měl být rozšířen jak z hlediska svých zdrojů, tak z hlediska své působnosti o opatření zaměřená na konkrétní odvětví.

2.18 Tři rozměry udržitelného rozvoje – hospodářský, sociální a environmentální – spolu úzce souvisejí a je třeba se jimi zabývat za pomoci komplexního a soudržného politického rámce. Pokyny MOP pro spravedlivou transformaci z roku 2015 poskytují sadu praktických nástrojů pro vlády a sociální partnery pro řízení tohoto procesu přeměny.

2.19 V těchto pokynech se uvádí, že „zásadní význam má silný sociální konsensus ohledně cíle a cest k udržitelnosti.“ Sociální dialog musí být nedílnou součástí institucionálního rámce pro tvorbu a provádění politik na všech úrovních. Měly by probíhat přiměřené, informované a průběžné konzultace se všemi příslušnými zúčastněnými stranami.

Sociální dialog v souvislosti s ekologickou transformací

2.20 Sociální dialog by neměl být redukován na formalitu a musí být smysluplný na všech úrovních – evropské, vnitrostátní, odvětvové, regionální i na úrovni pracovišť. To také znamená, že je třeba, aby sociální partneři měli odpovídající kompetence a přístup k odborné podpoře.

2.21 EHSV uznává, že instituce sociálního dialogu mají v EU velmi nerovnoměrný charakter, což je důsledkem rozdílných vnitrostátních a pracovněprávních vztahů a modelů v jednotlivých členských státech.

2.22 EHSV navrhuje, aby bylo systematicky mapováno a monitorováno fungování sociálního dialogu na úrovni členských států⁽⁵⁾. Jsou nezbytné další srovnávací studie k monitorování úlohy sociálního dialogu ve vnitrostátních plánech v oblasti energetiky a klimatu, např. v národních plánech pro oživení a odolnost.

2.23 EHSV se domnívá, že stávající iniciativy zaměřené na řešení sociálních problémů spojených s ekologickou transformací jsou stále roztržité. Mechanismus pro spravedlivou transformaci je omezený a řeší jen malou část procesu transformace. Navrhovaný Sociální fond pro klimatická opatření bude mít omezený rozsah a účel a především bude vyvažovat regresivní distribuční účinky plánovaného ETS2 pro dopravu a budovy (viz zejména stanovisko EHSV *Sociální fond pro klimatická opatření*⁽⁶⁾). EHSV vítá doporučení Rady ohledně zajištění spravedlivé transformace na klimatickou neutralitu, zároveň však konstatuje, že toto nezávazné doporučení nenabízí komplexní politickou platformu, kterou EU potřebuje k řešení dopadů transformace na dotčené pracovníky, regiony a zranitelné osoby.

⁽⁵⁾ Usnesení EHSV, Úř. věst. C 155, 30.4.2021, s. 1; stanovisko EHSV, Úř. věst. C 220, 9.6.2021, s. 38.

⁽⁶⁾ Úř. věst. C 152, 6.4.2022, s. 158.

2.24 EHSV zdůrazňuje, že EU potřebuje ke zvládnutí transformace pevný rámec pro zabezpečení rovných podmínek. Takový spolehlivý rámec EU pro spravedlivou transformaci by se měl mimo jiné zabývat otázkou předvídání a řízení změn v ekologické transformaci pomocí smysluplné účasti pracovníků a podniků a zapojením občanů.

2.25 EHSV zdůrazňuje význam včasného informování a konzultací během procesu restrukturalizace. Nemělo by docházet k přijímání rozhodnutí bez konzultace a poskytování informací předem by mělo být povinné.

2.26 EHSV vyzývá k podpoře sociálního dialogu a zapojení zúčastněných stran na všech úrovních a k zajištění toho, aby nová zelená pracovní místa byla kvalitními pracovními místy v souladu s agendou důstojné práce MOP a evropským pilířem sociálních práv. V souladu s duchem doporučení Rady ohledně zajištění spravedlivé transformace na klimatickou neutralitu a s odkazem na stanovisko EHSV týkající se Sociálního fondu pro klimatická opatření by se měl tento fond zabývat větší šíří distribučních dopadů politik v oblasti klimatu, měl by přinášet cílená opatření proti energetické a dopravní chudobě a podporovat a usnadňovat cenovou dostupnost a přístupnost nízkouhlíkových technologií pro domácnosti s nižšími příjmy.

3. Konkrétní připomínky

3.1 EHSV se domnívá, že je nezbytné uznat komplementaritu mezi politikami v oblasti klimatu, životního prostředí a sociálními politikami. Sociální rozměr by měl být nedílnou součástí komplexního rámce politiky v oblasti klimatu od jeho návrhu až po provádění. To se týká celé Zelené dohody pro Evropu a všech konkrétních prováděcích politik v rámci balíčku „Fit for 55“.

3.2 EHSV rovněž uznává, že tento proces restrukturalizace bude mít masivní dopad na zaměstnanost, pracovní vztahy a rozdělení příjmů. Dotkne se všech úrovní společnosti a hospodářství, od nadnárodní úrovně až po úroveň pracovišť, a při řízení tohoto procesu způsobem zaměřeným na budoucnost by měl hrát klíčovou roli sociální dialog.

3.3 EHSV vítá silný a ambiciózní rámec politiky v oblasti klimatu, který Evropská komise vytvořila v rámci Zelené dohody pro Evropu a který podpořila související legislativní opatření, ale zároveň zdůrazňuje, že navzdory všem pozitivním prohlášením je jeho sociální rozměr stále nedostatečně rozvinutý.

3.4 Sociální rozměr Zelené dohody pro Evropu zůstává primárně v rukou členských států EU a vnitrostátních sociálních partnerů, neboť mají nejlepší předpoklady pro pochopení situace a navrhování opatření na místní, regionální a vnitrostátní úrovni. Sociální výzvy a výzvy v oblasti zaměstnanosti spojené s ekologickou transformací však zahrnují mnoho dimenzí, jako je ztráta pracovních míst a změna zaměstnání, změna kvalifikace a prohlubování dovedností pracovní síly, distribuční účinky politik dekarbonizace, jakož i ochrana sociálních práv a účast občanů. Je proto nezbytné, aby vnitrostátní iniciativa byla doprovázena a podporována koordinovanou činností a opatřeními na úrovni EU. Nebudou-li opatření ke zmírňování změny klimatu přijímána na vhodné úrovni, povedou pravděpodobně k prohloubení a vyostření sociálních nerovností.

Uskutečnění spravedlivé transformace – požadavky na řízení / regulatorní požadavky pro posílení sociálního dialogu

3.5 Přechody na trhu práce, sociální plány a cesty k udržitelným a důstojným novým pracovním místům s dlouhodobým závazkem k regionálnímu a komunitnímu rozvoji, to vše jsou základní prvky plánu spravedlivé transformace.

3.6 Je třeba pobídnout k vytvoření vzdělávacích programů přizpůsobených individuálním potřebám a potřebám trhu práce, které budou poskytovat speciální střediska zaměřená na změnu zaměstnání v souvislosti s transformací. K tomu je třeba, aby se všechny zúčastněné strany zapojily na komunitní a regionální úrovni do proaktivního sociálního dialogu. Odbory a zaměstnavateli by měly společně podporovat programy věnované přechodu na trhu práce.

3.7 Na rozdíl od dalekosáhlého a koordinovaného souboru tvrdých environmentálních právních opatření programu „Fit for 55“ jsou jeho sociální prvky roztržštěné a navrhované doporučení Rady nemá závazný právní účinek.

3.8 Tyto prvky je třeba posílit a sociální dialog by se měl stát povinnou součástí klíčových vnitrostátních politik stanovených za účelem dosažení cílů politiky v oblasti klimatu do roku 2050, včetně vnitrostátních plánů v oblasti energetiky a klimatu, národních plánů pro oživení a odolnost a plánů spravedlivé transformace.

3.9 Aby sociální dialog přinášel výsledky, je důležitá vzájemná důvěra a společná ambice dosáhnout výsledků, které zajistí přidanou hodnotu všem zúčastněným stranám.

3.10 V některých členských státech EU tento druh sociálního dialogu již existuje, v jiných nikoli. Tam, kde neexistuje, by měl být sociální dialog aktivně podporován – například zavedením včasné výměny určitých informací a poskytnutím sociálního dialogu jako prostředku k řešení různých administrativních a pracovněprávních problémů, usnadněním přístupu k financování, usnadněním rozhodnutí týkajících se plánování, stavebních povolení atd. Aby se zabránilo zneužívání, měly by být tyto výhody spojeny s povinností dosáhnout výsledků.

3.11 EHSV si je vědom toho, že v některých členských státech to bude znamenat změnu kulturních zvyklostí, která může určitou dobu trvat. EHSV je však přesvědčen, že takto investovaný čas a úsilí se jednoznačně vyplatí.

3.12 Sociální rozměr Zelené dohody pro Evropu musí být propojen s evropským pilířem sociálních práv a zohledněn v procesu evropského semestru.

3.13 Komise v únoru 2021 zveřejnila zprávu⁽⁷⁾ o posílení sociálního dialogu, která se promítla do akčního plánu pro provádění evropského pilíře sociálních práv předloženého v březnu 2021. Akční plán obsahuje závazek Komise předložit v roce 2022 iniciativu na podporu sociálního dialogu na úrovni EU i na vnitrostátní úrovni. EHSV pevně věří, že tato nadcházející doporučení Komise výrazně přispějí k dosažení tohoto cíle.

V Bruselu dne 21. září 2022.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

⁽⁷⁾ Report on strengthening EU social dialogue (Zpráva o posílení sociálního dialogu EU), autorka: Andrea Nahles.

PŘÍLOHA

Následující pozměňovací návrh byl v průběhu rozpravy zamítnut, obdržel však alespoň čtvrtinu odevzdaných hlasů:

Odstavec 2.25**Změnit:**

Stanovisko sekce	Pozměňovací návrh
EHSV zdůrazňuje význam včasného informování a konzultací během procesu restrukturalizace. Nemělo by docházet k přijímání rozhodnutí bez konzultace a poskytování informací předem by mělo být povinné .	EHSV zdůrazňuje význam včasného informování a konzultací během procesu restrukturalizace. Nemělo by docházet k přijímání rozhodnutí bez konzultace a poskytování informací předem by se v souladu s výše uvedeným doporučením Rady mělo stát běžnou praxí .

Výsledek hlasování

(pro/proti/zdrželi se hlasování) 55/95/0

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k významu jaderné energie pro stabilitu cen energie v EU**(průzkumné stanovisko na žádost českého předsednictví Rady EU)**

(2022/C 486/15)

Zpravodajka: **Alena MASTANTUONO**

Žádost o vypracování stanoviska	české předsednictví Rady EU, dopis ze dne 26. ledna 2022
Právní základ	článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie průzkumné stanovisko
Rozhodnutí plenárního shromáždění	21. 9. 2022
Odpovědná sekce	Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost
Přijato v sekci	7. 9. 2022
Přijato na plenárním zasedání	21. 9. 2022
Plenární zasedání č.	572
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	143/73/42 (jmenovité hlasování – viz příloha II)

1. Závěry a doporučení

1.1 Stabilita cen a cenová dostupnost energií mají zásadní význam pro zachování jednak kupní síly domácností a jednak konkurenceschopnosti a odolnosti evropské průmyslové struktury. V uplynulém desetiletí byly dovozní ceny energie relativně stabilní a meziroční růst cen energie pocházející od domácích výrobců mezi lety 2010 a 2019 relativně nízký (0,9 %). Od druhé poloviny roku 2021 však v Evropě pozorujeme prudký nárůst cen energií. Volatilita cen energií a nejistota ohledně dodávek energie se prohloubily v důsledku války na Ukrajině.

1.2 Evropa dnes čelí dvojí výzvě – je nutné bojovat proti změně klimatu a zároveň zajistit stabilní dodávky energie za dostupnou cenu. Jak píše Komise ve svém plánu REPowerEU, cílem je rychlé snížení naší závislosti na ruských fosilních palivech urychlením přechodu na čistou energii a spojením sil s cílem dosáhnout odolnějšího energetického systému a skutečné energetické unie. Na řešení je třeba pohlížet ve třech časových dimenzích. Z krátkodobého hlediska je základním úkolem především vyřešit situaci týkající se dodávek energií, neboť případný nedostatek energie může způsobit další zdražování. Současná situace na trhu je ovlivněna aktuálními i očekávanými faktory na straně nabídky. Proto je třeba využít všechny dostupné zdroje energie v EU, jak je uvedeno v plánu REPowerEU. Jedná se o krizový scénář, jehož cílem je především zabezpečit dodávky energie. Ve střednědobém výhledu je možné více respektovat udržitelnost a rovnováhu mezi zdroji energie, dlouhodobá perspektiva si – za předpokladu, že se sníží geopolitická bezpečnostní rizika – vyžádá zaměření pozornosti na ekologické cíle.

1.3 Hrozí, že ke zvýšení cen energie výrazně přispějí dodatečné náklady na bezpečnost a zabezpečení způsobené válkou. V krátkodobém horizontu přispějí stávající jaderné elektrárny v členských státech EU, které se rozhodly zahrnout jadernou energii do své skladby zdrojů energie a v nichž je to technicky proveditelné, ke stabilitě dodávek energie, která do značné míry ovlivňuje cenovou stabilitu. Kdybychom neměli k dispozici stávající jadernou kapacitu, byl by otřes energetického systému způsobený ruskou invazí na Ukrajinu rozhodně ještě závažnější.

1.4 Jaderná energie jako zdroj elektřiny s nízkými emisemi je k dispozici v závislosti na poptávce, coby doplněk energie z obnovitelných zdrojů – jako je energie větrná a solární –, jež plní hlavní úlohu při přechodu na elektrizační soustavy s nulovými čistými emisemi. EHSV poukazuje na to, že jádro jako stabilní zdroj pro základní zatížení může v současné době přispět ke stabilním dodávkám. Mezní náklady jsou v případě jaderné energie stabilní a mnohem nižší než u elektráren plynových a uhelných. Jaderné elektrárny při provozu nevypouštějí velké objemy CO₂, a proto jejich mezní náklady – stejně jako v případě obnovitelných zdrojů energie – nezahrnují žádné náklady související s CO₂, a tedy nejsou ovlivněny kolísáním cen uhlíku, jehož jsme byli svědky v roce 2021, kdy cena uhlíku vzrostla o více než 200 %. Volatilita existující v rámci systému EU ETS významně ovlivňuje cenu plynu a uhlí na unijním trhu.

1.5 Z regulačního hlediska jsou ceny elektřiny na velkoobchodním trhu EU určovány podle cenového pořadníku (tzv. merit order), v němž cenu stanoví poslední elektrárna. V rámci standardního tržního chování je cena na spotovém trhu většinou určována plynem nebo uhlím. To znamená, že jaderná energie neovlivňuje ceny energie na spotovém trhu, s výjimkou případů, kdy skladba zdrojů energie zahrnuje vysoký podíl zdrojů s nízkými emisemi. Spotový trh je však pouze jednou ze složek prodeje na trhu. Energetické společnosti často prodávají fyzické dodávky elektřiny na základě dvoustranných smluv. V takovém případě pomáhají různé modely financování a dvoustranné smlouvy používané v členských státech EU, které ve své skladbě zdrojů energie mají také jadernou energii, stabilizovat cenu energie pro zákazníka.

1.6 Současná energetická krize ovlivnila fungování trhu EU s elektřinou tím, že v důsledku značného počtu intervencí zaměřených na omezení vysokých cen energie nebo výrazné snížení poptávky došlo k pokřivení jeho základních pravidel. Tato situace poukazuje na významnou korelaci mezi sníženou nabídkou a zvýšenou poptávkou, která zvyšuje ceny energie. Díky spolehlivějším dodávkám ze stabilních nízkouhlíkových zdrojů energie budou ceny energie méně volatilní a v důsledku propojení trhů s energií jednotlivých členských států bude možné toho využívat napříč celou EU.

1.7 EHSV se domnívá, že prodloužení životnosti stávajících jaderných elektráren je v této konkrétní situaci smysluplné a zároveň přispěje k hladkému přechodu na uhlíkově neutrální hospodářství. Může pomoci splnit stávající očekávání ohledně dodávek energie a snížit spotřebu plynu v odvětví elektřiny, a tedy i omezit riziko, že bude plynů nedostatek. Může rovněž pomoci zmírnit bezprecedentní volatilitu cen způsobenou faktory jiného než ekonomického charakteru a splnit stávající očekávání ohledně dodávek energie. EHSV doporučuje, aby členské státy pracovaly na řešeních týkajících se skladovací kapacity a posílily propojení přenosových soustav s cílem účinně reagovat na výpadky dodávek energie z obnovitelných zdrojů v dlouhodobém horizontu a na výpadky dodávek zemního plynu v horizontu krátkodobém.

1.8 EHSV navrhuje, aby české předsednictví v rámci Evropského jaderného fóra (ENEF) projednalo otázku cenové stability v jaderném odvětví a také význam jaderné energie pro stabilitu dodávek v rámci snižování závislosti EU na ruském plynu. EHSV by chtěl být do těchto diskusí úzce zapojen.

1.9 EHSV navrhuje, aby byla posílena dvoustranná spolupráce s mezinárodními partnery v rámci jaderného odvětví s cílem sdílet výsledky v oblasti inovací a pokroku na poli nových technologií. EHSV doporučuje, aby české předsednictví Rady EU uspořádalo konferenci o malých modulárních reaktorech, která by mohla mít podobu fóra na vysoké úrovni mezi EU a USA a mohla by se věnovat tomuto nadějnému výzkumnému směru.

2. Souvislosti a zdůvodnění

2.1 Článek 194 Smlouvy o fungování Evropské unie stanoví právní základ pro politiku Unie v oblasti energetiky. Zvláštní ustanovení jsou obsažena v jiných člancích, jako je článek 122 SFEU (bezpečnost dodávek), články 170–172 SFEU (energetické sítě), článek 114 SFEU (vnitřní trh s energií) a články 216–218 SFEU (vnější energetická politika). Právním základem většiny opatření EU přijímaných v oblasti jaderné energetiky je Smlouva o založení Evropského společenství pro atomovou energii (Smlouva o Euratomu).

2.2 Smlouva o fungování Evropské unie rovněž zaručuje členským státům právo stanovit podmínky pro využívání svých energetických zdrojů a jejich volbu mezi různými energetickými zdroji a základní skladby jejich zásobování energií⁽¹⁾.

2.3 Záměr EU stát se v roce 2050 prvním klimaticky neutrálním kontinentem vyžaduje transformaci energetiky směrem ke zdrojům energie s nulovými a nízkými emisemi. Aby bylo možné postupně zvyšovat podíl obnovitelných zdrojů v rámci skladby zdrojů energie, musí existovat záložní systém sestávající ze stabilních zdrojů energie, jež jsou v současnosti k dispozici, jako jsou zdroje fosilní a jaderné. Dále musíme investovat do elektráren na nefosilní plyn k vykrytí výkyvů v dodávkách energie z obnovitelných zdrojů. Aby se zabránilo výpadkům a aby bylo možno pokrýt spotřebu energie, která se zvyšuje v důsledku elektrifikace, jsou také velmi zapotřebí skladovací kapacity. Ze stávajících stabilních zdrojů energie je jaderná energie jediným zdrojem s nízkými emisemi, který by mohl snížit závislost na ruském plynu.

⁽¹⁾ Čl. 194 odst. 2 SFEU.

2.4 Jaderné elektrárny s kapacitou 413 gigawattů (GW), které jsou v provozu ve 32 zemích, přispívají k dekarbonizaci a snižují závislost na dovážených fosilních palivech – díky nim se totiž na celém světě každoročně vypustí o 1,5 gigatuny (Gt) méně emisí a spotřebuje o 180 miliard metrů krychlových (bcm) méně plynu⁽²⁾. Jaderná energie jako zdroj elektřiny s nízkými emisemi je k dispozici v závislosti na poptávce, coby doplněk energie z nestálých obnovitelných zdrojů – jako je energie větrná a solární –, jež plní hlavní úlohu při přechodu na elektrizační soustavy s nulovými čistými emisemi. Podle Mezinárodní energetické agentury by pokles výroby elektrické energie z jádra zkomplikoval a zdražil dosahování cílů v oblasti uhlíkové neutrality. Očekává se, že se celosvětová kapacita pro výrobu energie z jádra do roku 2050 zdvojnásobí.

2.5 Nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) 2022/1214⁽³⁾ uznává, že jaderná energie má potenciál přispět k dekarbonizaci unijní ekonomiky, a považuje jadernou energii za nízkouhlíkovou činnost. Závěrečná zpráva skupiny technických expertů na udržitelné financování z března 2020⁽⁴⁾ uvádí, že ve fázi výroby má jaderná energie téměř nulové emise skleníkových plynů a že důkazy o možném podstatném přínosu jaderné energie k cílům zmírňování změny klimatu jsou rozsáhlé a jednoznačné. Taxonomie stanoví další a přísnější požadavky v oblasti likvidace odpadů, financování a plánování vyřazování z provozu.

2.6 Stabilita cen a cenová dostupnost energií mají zásadní význam pro zachování jednak kupní síly domácností a jednak konkurenceschopnosti a odolnosti evropské průmyslové struktury. V uplynulém desetiletí byly dovozní ceny energie relativně stabilní a meziroční růst cen energie pocházející od domácích výrobců mezi lety 2010 a 2019 relativně nízký (0,9 %; v roce 2020 poklesly ceny výrobců energie téměř o 10 %). Od druhé poloviny roku 2021 však v Evropě pozorujeme prudký nárůst cen energií⁽⁵⁾.

2.7 Poprvé ve své historii čelí Evropská unie současně několika vážným hrozbám, co se týče dodávek energie, energetické bezpečnosti a prudce stoupajících cen energie. Jednou z příčin této situace je, že některé členské státy nebyly opatrné nebo podlehly vnějším vlivům a veškeré záložní zdroje omezily příliš rychle, v čemž nepochybně sehrálo jistou roli zahraniční vměšování.

2.8 Období překotného a dynamického vývoje cen energie, které započalo ještě před válkou, na podzim 2021, a jež bylo následkem několika narušení dodávek a celosvětového nárůstu poptávky po plynu. Příčinou toho, že se od loňského podzimu ceny energií drží nezvykle vysoko, je prudký celosvětový nárůst poptávky po plynu, jenž je dán souborem klíčových faktorů: vzestupným trendem hospodářského oživení, omezením dodávek do EU, nedostatečnými investicemi a špatnými povětrnostními podmínkami, kvůli nimž se vyrobilo méně energie z obnovitelných zdrojů. V některých případech vedly spekulace k vyprázdnění plynových zásobníků⁽⁶⁾. Současná volatilita cen energií je dána především ruskou agresí vůči Ukrajině, nejistotou ohledně možné eskalace v jiných zemích a úsilím o co nejrychlejší snížení energetické závislosti EU na Rusku.

2.9 Hrozí, že ke zvýšení cen energie výrazně přispějí dodatečné náklady na bezpečnost a zabezpečení způsobené válkou. Další prudký nárůst cen by mohla přinést další fáze diverzifikace energetických vstupů EU, která bude spojena s rozsáhlými investicemi do nové infrastruktury (např. do LNG terminálů a do vodíkového potrubí) a úpravami stávající sítě dodávek energie. Situaci ještě zhoršuje výrazný pokles výroby jaderné energie, přičemž podle odhadů by se v roce 2022 měla snížit o 12 % (o více než 100 TWh). Podle zprávy IEA o trhu s elektřinou z července 2022 je tento pokles dán dočasnou nižší dostupností elektráren ve Francii, vyřazením 4 GW jaderné energie v Německu a dopadem ruské invaze na ukrajinské jaderné elektrárny.

2.10 Za současných okolností má nejvyšší prioritu využívání stávajících zdrojů energie dostupných na celém území EU, které lze bez problémů využít okamžitě a v rámci již existující infrastruktury – a to alespoň do doby, než dojde k pokroku v zásadní transformaci energetiky v EU. Zároveň probíhá omezení dodávek energetických komodit z Ruska, včetně rizika

⁽²⁾ <https://iea.blob.core.windows.net/assets/0498c8b8-e17f-4346-9bde-dad2ad4458c4/NuclearPowerandSecureEnergyTransitions.pdf>.

⁽³⁾ Nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) 2022/1214 ze dne 9. března 2022, kterým se mění nařízení v přenesené pravomoci (EU) 2021/2139, pokud jde o hospodářské činnosti v některých odvětvích energetiky, a nařízení v přenesené pravomoci (EU) 2021/2178, pokud jde o specifické zveřejňování informací v souvislosti s těmito hospodářskými činnostmi (Úř. věst. L 188, 15.7.2022, s. 1).

⁽⁴⁾ Zpráva skupiny technických expertů je k dispozici zde (v angličtině): TEG final report on the EU taxonomy | European Commission (europa.eu).

⁽⁵⁾ Údaje Eurostatu z února 2022 <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/edn-20220210-2>.

⁽⁶⁾ Pro podrobnější informace viz stanovisko TEN/761 (Úř. věst. C 275, 18.7.2022, s. 80).

omezení dodávek palivových tyčí pro jaderné elektrárny, a zajištění stabilních dodávek energie pro všechny Evropany se stává problematické z hlediska naplňování cílů v oblasti klimatu.

2.11 Výroba elektřiny z jádra umožňuje do jisté míry regulovat objem výroby v závislosti na tom, kolik energie se vyrobí z obnovitelných zdrojů. Jaderné elektrárny jsou méně flexibilní než ty plynové, ale přinášejí do systému prvek stability, neboť se významně podílejí na pokrytí základního energetického zatížení, a stávající regulace v některých členských státech EU umožňuje flexibilní režimy pro provoz jaderných elektráren.

2.12 Již existující jaderné zdroje jsou schopny okamžitě uspokojit vyšší poptávku po elektřině a vyznačují se nízkými provozními náklady. Je pravda, že celkové měrné náklady na výrobu energie jsou v případě jaderných zdrojů dosti vysoké, a to zejména v důsledku obrovských investičních nákladů, v nichž se odrážejí přísná bezpečnostní opatření. Nicméně v případě plynu jsou měrné náklady ještě vyšší⁽⁷⁾. Zároveň vzhledem k probíhající válce na Ukrajině nemáme jistotu, že budeme i nadále zásobováni plynem a palivovými tyčemi z Ruska do té doby, než budou nahrazeny alternativními dodávkami.

2.13 Jádro je nízkouhlíková technologie regulovatelná v závislosti na poptávce s nejnižšími očekávanými náklady v roce 2025. Podobný příspěvek za srovnatelné náklady mohou poskytnout pouze velké vodní nádrže, které jsou však vysoce závislé na přírodním profilu jednotlivých zemí. Ve srovnání s výrobou energie na základě fosilních paliv se předpokládá, že jaderné elektrárny budou cenově dostupnější než uhelné elektrárny. Plynové turbíny s kombinovaným cyklem (CCGT) jsou sice v některých regionech konkurenceschopné, jejich celkové měrné náklady na výrobu energie však do značné míry závisí na cenách zemního plynu a emisí uhlíku v jednotlivých regionech. Elektřina z jádra vyráběná v rámci dlouhodobého provozu (LTO) po prodloužení životnosti je vysoce konkurenceschopná a je nejlevnějším řešením nejenom z hlediska nízkouhlíkové výroby – ve srovnání s výstavbou nových elektráren –, ale i pokud jde o výrobu elektrické energie obecně⁽⁸⁾.

2.14 Podobně jako u obnovitelných zdrojů jsou provozní náklady u jaderné energie nízké. Variabilní náklady jsou prakticky nezávislé na celosvětovém trhu s energetickými komoditami. Proto nabízejí jaderné elektrárny vyrobený proud na trhu s elektřinou za stabilní cenu. Největší vliv na náklady na výrobu elektřiny obecně mají ceny paliv a ceny uhlíku. Tyto variabilní nebo mezní náklady se u jednotlivých technologií značně liší. Mezní náklady jaderných elektráren závisí na ceně jaderného paliva, která je mnohem nižší než cena plynu nebo uhlí. Energie z jádra se vyrábí ve velkém množství, a cena paliva tak může být rozložena do velkého objemu výroby (mnoha MWh). Vzhledem k tomu, že jaderné elektrárny nevypouštějí CO₂, jejich mezní náklady nezahrnují žádné náklady související s cenami povolenek CO₂.

2.15 Z regulačního hlediska jsou ceny elektřiny na velkoobchodním trhu EU určovány podle cenového pořadníku (tzv. merit order), v němž cenu stanoví poslední elektrárna. V rámci standardního chování je cena na spotovém trhu většinou určována plynem nebo uhlím. To znamená, že jaderná energie neovlivňuje ceny energie na spotovém trhu, s výjimkou případů, kdy skladba zdrojů energie zahrnuje vysoký podíl zdrojů s nízkými emisemi, což by se do budoucna mělo stát evropským modelem. V současné době standardní tržní model zkolaboval v důsledku šoku na straně nabídky, zejména pokud jde o plyn, a je tedy – vedle regulačních opatření, jako je snížení poptávky v celé Unii⁽⁹⁾ – třeba využívat další zdroje, které jsou k dispozici, a přispět tak k rovnováze na trhu a cenové stabilitě.

2.16 Spotový trh je pouze jednou ze složek prodeje na trhu. Energetické společnosti často prodávají fyzické dodávky elektřiny na základě dvoustranných smluv. V tomto případě pomáhají různé modely financování a dvoustranné smlouvy používané v členských státech EU, které ve své skladbě zdrojů energie mají také jadernou energii, stabilizovat cenu energie pro zákazníka, což ovšem nemusí nutně znamenat její snížení. Musíme rovněž rozlišovat mezi různými segmenty trhu

(7) IEA/NEA, 2020.

(8) <https://iea.blob.core.windows.net/assets/ae17da3d-e8a5-4163-a3ec-2e6fb0b5677d/Projected-Costs-of-Generating-Electricity-2020.pdf>.

(9) Nařízení Rady (EU) 2022/1369 ze dne 5. srpna 2022 o koordinovaných opatřeních ke snížení poptávky po plynu (Úř. věst. L 206, 8.8.2022, s. 1).

s elektřinou (velkoobchodní a maloobchodní). Maloobchodní trhy v EU jsou ovlivňovány mnoha faktory, jako je úroveň hospodářské soutěže, ale také faktory, které určují konečnou cenu. Ceny elektřiny, které platí spotřebitelé v domácnostech v EU, zahrnují daně a poplatky. Podle údajů Eurostatu tvoří poplatky a daně, které v EU platí spotřebitelé v domácnostech, průměrně 36 % ceny.

3. Obecné připomínky

3.1 EHSV si je dobře vědom závažnosti situace a bere ji náležitě v potaz. Za současných okolností je východiskem ze situace – v rámci krizového řízení a zvládnání mimořádných událostí – zajištění spolehlivých dodávek energie za přijatelné ceny. Proto by měl být využíván každý zdroj, který je k dispozici a jež lze považovat za spolehlivý, a to nejen k uspokojení poptávky, ale také ke stabilizaci cen v tomto velmi nejistém období.

3.2 EHSV plně podporuje Zelenou dohodu pro Evropu a přechod evropského hospodářství na klimatickou neutralitu do roku 2050. Současně však nesmí být klimatická transformace v rozporu s pěti pilíři energetické unie, a zejména s pilíři týkajícími se bezpečnosti dodávek a cenové dostupnosti energií. Cílem budoucích politik by mělo být snížení vysoké závislosti na dovozu, jak již EHSV zdůraznil v několika stanoviscích.

3.3 S ohledem na hlavní cíle sdělení Evropské komise nazvaného RePowerEU lze identifikovat dvě fáze úsilí o zajištění stability cen energií v EU – ta první potvrzuje do doby, než budou podniknuty první kroky s viditelnými výsledky směrem ke snížení závislosti EU na Rusku, druhá pak do dosažení nulové energetické závislosti na něm. EHSV připouští, že v první fázi, v níž bude hrát zásadní úlohu stabilita a bezpečnost, sehraje svou roli rovněž jaderná energie ze stávajících zdrojů EU – což je zdůrazněno v plánu REPowerEU⁽¹⁰⁾ –, přičemž je třeba mít na paměti, že připravit energetický systém EU na příští zimu nebude snadné (vytvořit dostatečné zásoby a rezervy plynu, zahájit diverzifikaci dodávek, začít využívat větší množství vodíku a metanu, realizovat rozsáhlé dodatečné investice do projektů v oblasti obnovitelných zdrojů energie a energetické účinnosti), jak uvádí Mezinárodní energetická agentura ve svých doporučeních z března 2022⁽¹¹⁾. Ve druhé fázi, až pomínou hrozby spojené s bezpečností dodávek energie, by mohlo dojít k opětovnému zaměření na hlavní cíle Zelené dohody.

3.4 EHSV poukazuje na to, že v důsledku války na Ukrajině mohou být ohroženy dodávky palivových tyčí do jaderných elektráren v EU vybavených reaktory typu VVER provozovanými na území některých členských států (Bulharsko, Česká republika, Maďarsko, Finsko a Slovensko). Zároveň s potěšením konstatuje, že existují alternativní možnosti⁽¹²⁾, a vybízí příslušné členské státy, aby co nejdříve našly alternativní dodavatele. Jaderné elektrárny nevyžadují rozsáhlé skladovací kapacity a své palivo mohou snadno skladovat po dobu 3 až 5 let, takže je možné přejít k jinému dodavateli nebo nakupovat palivo za příznivou cenu.

3.5 EHSV zdůrazňuje, že stabilita ujednání trhu s energií je v dnešní době absolutní prioritou, neboť může odstranit volatilitu cen energií. Jaderná energie, jakožto velmi stabilní zdroj energie základního zatížení (záložní zdroj doplňující nestálé obnovitelné zdroje energie), může v obdobích mimořádných rizik významně přispět ke stabilitě dodávek.

3.6 EHSV poukazuje na to, že na jadernou energii se nevztahuje riziko volatility cen v rámci systému EU ETS, které počátkem února 2022 dosáhly historicky nejvyšší úrovně 100 EUR za tunu CO₂. Vzhledem k tomu, že jaderné elektrárny nevypouštějí CO₂, jejich náklady nezahrnují žádné náklady související s CO₂. Volatilita existující v rámci systému EU ETS významně ovlivňuje cenu plynu na trhu EU.

3.7 V celkovém pohledu má jaderná energie vysoké investiční náklady, ale relativně nízké náklady provozní. Nezačínáme však od nuly a ke stabilizaci trhu lze využít stávající (modernizovaná) jaderná zařízení. Politiky by měly členským státům umožnit prodloužení provozu stávajících zařízení, neboť dlouhodobý provoz jaderných elektráren je tím zdaleka finančně nejdostupnějším řešením v horizontu do roku 2030 i dále, které umožní hladký přechod na klimatickou neutralitu. Je nezbytné vyhnout se opatřením, která by mohla mít negativní dopad na stávající nízkouhlíkovou kapacitu nebo která by investory odrazovala od investování do potřebných technologií.

⁽¹⁰⁾ Plán REPowerEU – COM(2022) 230 final.

⁽¹¹⁾ IEA – 10-Point Plan to European Union for reducing reliance on Russian supplies by over a third while supporting European Green Deal, with emergency options to go further (Desetibodový plán, jak snížit závislost na ruských dodávkách o více než třetinu a zároveň podpořit Zelenou dohodu pro Evropu, se zahrnutím nouzových opatření pro případ potřeby dalších opatření), březen 2022.

⁽¹²⁾ Jaderná elektrárna Temelín v České republice alternativní dodavatele již našla.

3.8 EHSV navrhuje, aby byla úloha jaderné energie zohledněna při budoucím koncipování pravidel pro trh s elektřinou. Jaderné elektrárny mohou nabízet elektřinu konečným spotřebitelům za pevně stanovenou cenu, neboť několik evropských zemí používá různé modely smluv, které spotřebitelům zajišťují stabilitu. Fixní kupní cena zajišťuje návratnost investic a nižší kapitálové náklady a částečně stabilizuje cenu elektřiny pro konečné spotřebitele.

3.9 V roce 2020 představovala energie z jádra přibližně 25 % elektřiny vyrobené v EU. Větší solidarita na trhu s energií a lepší propojení přenosových soustav pomohou účinně reagovat na nestálost dodávek energie z obnovitelných zdrojů v dlouhodobém horizontu a rovněž na výpadky dodávek zemního plynu v horizontu krátkodobém. EHSV rovněž vyzývá členské státy, aby pracovaly na skladovacích kapacitách a aby nahradily plynové elektrárny výrobou energie z nízkouhlíkových zdrojů. Veškerá opatření v rámci revize uspořádání trhu s elektřinou by měla stimulovat investice do nízkouhlíkových technologií, jež jsou zapotřebí k bezpečné a cenově přijatelné dekarbonizaci odvětví výroby elektrické energie.

3.10 EHSV zdůrazňuje, že dalším faktorem cenové stability jaderné energie je stabilita dodávek. Ve srovnání s plynem nevyžadují jaderné elektrárny velké skladovací kapacity a své palivo mohou snadno skladovat po dobu 3 let⁽¹³⁾. Delší intervaly výměny paliva a možnost dlouhodobého skladování paliva umožňují nákup paliva za výhodnějších podmínek a rovněž přechod k jiným dodavatelům. EHSV proto vybízí pět členských států využívajících technologie VVER, aby hledaly alternativní dodavatele.

3.11 Jakmile EU sníží svou energetickou závislost na Rusku, pak nastane vhodný okamžik nejen k reflexi, ale také k využití a realizaci inovačního potenciálu v oblasti jaderné energie, a konkrétně k využití jaderných zdrojů k výrobě vodíku a k recyklaci odpadu v rámci řetězce oběhového hospodářství. Nové příležitosti nabízí podle Mezinárodní energetické agentury využívání elektřiny z jádra k výrobě vodíku a tepla. V roce 2050 by přebytečná elektřina z jádra mohla být využita k výrobě přibližně 20 milionů tun vodíku a teplo z kombinované výroby tepla a elektřiny v jaderných elektrárnách by mohlo nahradit centrální zásobování teplem a mít další využití tam, kde jsou zapotřebí vysoké teploty⁽¹⁴⁾. Musely by nicméně klesnout náklady na výstavbu, aby se toto využití stalo konkurenceschopným.

3.12 EHSV navrhuje, aby české předsednictví v rámci Evropského jaderného fóra (ENEF) projednalo otázku cenové stability v jaderném odvětví a také význam jaderné energie pro stabilitu dodávek v rámci snižování závislosti EU na ruském plynu. EHSV by chtěl být do těchto diskusí úzce zapojen.

3.13 EHSV navrhuje, aby byla posílena dvoustranná spolupráce s mezinárodními partnery – především s USA – v rámci jaderného odvětví s cílem sdílet výsledky v oblasti inovací a pokroku na poli nových technologií. EHSV doporučuje, aby české předsednictví Rady EU uspořádalo konferenci o malých modulárních reaktorech, která by mohla mít podobu fóra na vysoké úrovni mezi EU a USA a mohla by se věnovat tomuto nadějnému výzkumnému směru.

4. Konkrétní připomínky

4.1 EHSV si je dobře vědom jistých rizik spojených s využíváním jaderné energie a souhlasí s tím, že je zapotřebí dalšího výzkumu za účelem zvýšení její bezpečnosti. Bylo by pošetilé se domnívat, že s ní nejsou spojena žádná rizika. Jaderná energie se využívá k výrobě energie od 50. let 20. století a od té doby byla úroveň ochrany a bezpečnosti v této oblasti posílena tak, aby zařízení odolala extrémním vnějším jevům – ať už přírodním, či člověkem způsobeným, jako v případě zřícení letadel nebo výbuchů. EHSV vyzývá členské státy, aby neukončovaly výzkum a inovace v této oblasti a aby dodržovaly přísné požadavky v oblasti bezpečnosti a nakládání s odpady.

4.2 Současná situace na trhu s energií rovněž ovlivňuje ceny uranu. Ty lze stabilizovat prostřednictvím lepší diverzifikace dodavatelů, nebo v dlouhodobějším výhledu výstavbou elektráren vyžadujících méně častou výměnu paliva. V elektrárnách využívajících malé modulární reaktory se palivo zpravidla vyměňuje méně často, s frekvencí každých 3 až 7 let, zatímco v případě klasických elektráren to bývá každý rok či obrok. Některé malé modulární reaktory jsou dokonce navrženy tak, aby fungovaly po dobu až 30 let bez nutnosti výměny paliva. Kromě toho výstavba elektráren III. generace odpovídá potřebám zemí s velkými energetickými požadavky a rozvinutými sítěmi (jak ukazují programy probíhající nebo plánované v různých zemích).

⁽¹³⁾ Podle výroční zprávy Zásobovací agentury Euratomu z roku 2020 vydrží v EU zásobníky uranu jako palivo pro jaderné reaktory v jaderných zařízeních v průměru po dobu 2,75 roku.

⁽¹⁴⁾ <https://iea.blob.core.windows.net/assets/0498c8b8-e17f-4346-9bde-dad2ad4458c4/NuclearPowerandSecureEnergyTransitions.pdf>.

4.3 Technické řešení malých modulárních reaktorů bývá obecně jednodušší a koncepce bezpečnosti se často opírá spíše o pasivní systémy a inherentní bezpečnostní vlastnosti reaktoru, jako je nízký výkon a provozní tlak. Tyto reaktory nabízejí úspory z hlediska nákladů a doby výstavby a mohou být uváděny do provozu postupně, s cílem uspokojit rostoucí poptávku po energii.

4.4 Ve srovnání s elektrárnami využívajícími fosilní paliva spotřebovávají jaderné elektrárny poměrně malý objem paliva. Z jedné peletky oxidu uraničitého o hmotnosti 5 gramů lze vyrobit stejné množství energie jako z tuny uhlí nebo asi 480 metrů krychlových zemního plynu. Jaderné elektrárny nevyžadují rozsáhlé skladovací kapacity a své palivo mohou snadno skladovat po dobu 3 až 5 let. Možnost skladování paliva lze považovat za faktor stability daného zařízení, neboť snižuje závislost na konkrétním dodavateli a umožňuje nakupovat palivo v době, kdy jsou ceny příznivé.

4.5 Investice realizované v tomto odvětví za účelem modernizace lze využít i ve prospěch ekologické transformace. Jaderné technologie a metody jsou využívány tak, aby přispěly k přechodu na energetický systém, jenž bude ve stále větší míře založen na vodíkových technologiích, a to především ve dvou následujících oblastech: 1) výroba vodíku prostřednictvím tepelné/chemické disociace vody za pomoci jaderné energie a 2) využití jaderných metod a technik k lepšímu pochopení určitých materiálů a jejich následné úpravě takovým způsobem, aby lépe splňovaly požadavky na skladování a konverzi vodíku ⁽¹⁵⁾.

V Bruselu dne 21. září 2022.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

⁽¹⁵⁾ IAEA-TECDOC-1676

PŘÍLOHA I

Následující protistanovisko bylo v diskusi zamítnuto, obdrželo však alespoň jednu čtvrtinu odevzdaných hlasů (čl. 71 odst. 7 jednacího řádu):

POZMĚŇOVACÍ NÁVRH 7

TEN/776

Význam jaderné energie pro stabilitu cen energie v EU**Nahradit celé stanovisko sekce TEN následujícím textem**
(vysvětlení/odůvodnění je uvedeno na konci dokumentu):**Předkládají:**

DIRX, Jan

HERNÁNDEZ BATALLER, Bernardo

IZVERNICEANU, Ileana

KATTNIG, Thomas

KUPŠYS, Kęstutis

LOHAN, Cillian

MOSTACCIO, Alessandro

NABAIS, João

NIKOLOPOULOU, Maria

RIBBE, Lutz

SCHMIDT, Peter

SCHWARTZ, Arnaud

Změna

1. Závěry a doporučení

1.1 Stručně zformulovaná odpověď na otázku českého předsednictví zní: za současného uspořádání trhu s elektřinou jaderná energie k cenové stabilitě přispět nemůže. Důvodem je skutečnost, že v rámci stávajícího uspořádání trhu s elektřinou je uplatňován tzv. merit order (viz odstavec 2.8). Energie z jádra bude moci zajistit stabilizaci cen pouze tehdy, pokud bude uspořádání trhu upraveno a vedle soukromého financování bude poskytována rozsáhlá finanční státní podpora.

1.2 EHSV doporučuje českému předsednictví, aby zahájilo strukturovaný dialog na úrovni EU s cílem dohodnout se na novém uspořádání trhu s elektřinou, které zaručí cenovou stabilitu.

2. Úvodní poznámky

2.1 Ještě před začátkem svého mandátu požádalo české předsednictví Rady EU (probíhající v druhé polovině roku 2022) Evropský hospodářský a sociální výbor o vypracování průzkumného stanoviska na téma významu jaderné energie pro stabilitu cen energie v EU.

2.2 EHSV této žádosti předložené českým předsednictvím rád vyhoví, neboť se tím nabízí příležitost věcně a jasně popsat tuto úlohu jaderné energie.

2.3 Dosažení cenové stability je jedním z předpokladů toho, aby bylo možné poskytnout zákazníkům nakupujícím elektřinu – a to jak podnikům, tak spotřebitelům – v krátkodobém a střednědobém horizontu jistotu, pokud jde o související náklady. Stabilní ceny energií tedy mají stěžejní význam pro výkonnost evropských podniků a vytváření a udržení pracovních míst.

2.4 Všechny podniky, ovšem zejména ty malé a střední, potřebují cenovou stabilitu také k tomu, aby mohly včas poskytovat realistické cenové nabídky a vypracovávat realistické prognózy.

Změna

2.5 V zájmu co nejdůležitější a nejjednoznačnější odpovědi na konzultaci českého předsednictví se v tomto průzkumném stanovisku nebudeme zabývat dalšími aspekty, které jsou sice zajímavé, ovšem ve světle toho, jak je formulována otázka, na kterou má toto průzkumné stanovisko odpovědět, nejsou relevantní. To znamená, že – zprvu – nebudeme zasahovat do práva každého členského státu rozhodnout o tom, jakým způsobem se bude na jeho území vyrábět elektrická energie a – zadruhé – že se **NEBUDEME** vyjadřovat k reálným či možným výhodám a nevýhodám jaderné energie.

2.6 Tematicky do tohoto průzkumného stanoviska nespadá ani otázka **bezpečnosti dodávek**. Tato problematika si zaslouží samostatné stanovisko. Za současné situace, kdy v Evropě probíhá válka, v níž jsou zemní plyn a ropa používány jako geopolitické zbraně, je třeba udržet v co největší míře v provozu stávající elektrárny a přistupovat flexibilně k otázce dočasného využívání fosilních a nízkoemisních paliv. O tom není sporu. A jak již bylo uvedeno výše, Výbor uznává právo každého členského státu rozhodnout o tom, jakým způsobem se bude na jeho území vyrábět elektrická energie. Výbor opakuje, že důrazně podporuje to, co píše Komise ve svém plánu REPowerEU: cílem je rychlé snížení naší závislosti na ruských fosilních palivech uspišením přechodu na čistou energii a spojením sil s cílem dosáhnout odolnějšího energetického systému a skutečné energetické unie.

2.7 Bylo by sice lákavé věnovat se rovněž problematice **výše cen energií**, ale nečiníme tak, protože stabilita cen nezávisí na jejich výši. Stabilita může a nemusí existovat, ať je výše cen jakákoli.

2.8 Níže uvádíme vysvětlení několika technických pojmů:

Uspořádání trhu: způsob, jakým se na trhu stanoví ceny elektřiny;

Mezní náklady: částka, o kterou se zvýší celkové náklady tím, že podnik vyrobí o jednu jednotku více;

Spotový trh: trh s komoditami, jako je elektřina, na němž se provádějí transakce vyžadující okamžitou platbu a neprodlené dodání;

Merit order: pořadí elektráren podle výše jejich mezních nákladů, počínaje nejnižšími a konče nejvyššími mezními náklady. Postupně se tak přidávají elektrárny s čím dál tím vyššími mezními náklady, do doby, než je uspokojena poptávka. Toto pořadí je následující: energie z obnovitelných zdrojů, z jádra, z uhlí, z ropy a z plynu. Za současného uspořádání trhu s elektřinou určuje cenu na základě svých mezních nákladů poslední elektrárna v pořadí (většinou jde o elektrárnu plynovou).

3. Odpověď na otázku

3.1 Na trhu s elektřinou plní svou funkci samozřejmě každá z elektráren. Je například zřejmé, že do vývoje cen se promítá skutečnost, že byla v poslední době omezena výroba energie v řadě francouzských jaderných elektráren, a bylo tudíž zapotřebí dovážet více elektřiny. V tomto průzkumném stanovisku se však nezabýváme těmito víceméně přechodnými situacemi, nýbrž strukturálními aspekty fungování trhu s elektřinou.

3.2 Zaměřujeme se na spotový trh, protože ten především určuje cenu, kterou musí zaplatit spotřebitelé. A jak již bylo uvedeno výše, ten je uspořádán podle tzv. merit order.

3.3 Význam jaderné energie pro stabilitu cen energie v EU závisí na dvou proměnných, a sice na tom, zda se jedná o staré, nebo nové jaderné elektrárny, a zda hovoříme o stávajícím uspořádání trhu, či o nějakém novém. Pokud tedy tyto proměnné zkombinujeme, mohou vzniknout čtyři různé situace.

3.4 Abychom mohli poskytnout co nejpřesnější odpověď, musíme rozlišovat čtyři různé scénáře pro tyto čtyři různé situace, a sice:

A : stávající jaderné elektrárny v rámci stávajícího uspořádání trhu,

B : stávající jaderné elektrárny a nové uspořádání trhu,

C : nové jaderné elektrárny v rámci stávajícího uspořádání trhu,

D : nové jaderné elektrárny a nové uspořádání trhu.

Změna

3.5 A: stávající jaderné elektrárny v rámci stávajícího uspořádání trhu

3.5.1 Téměř v žádném z členských států nemá elektřina vyráběná ve stávajících jaderných elektrárnách vliv na stabilitu cen elektřiny, a ani jej mít nemůže. Důvodem je stávající uspořádání trhu, tedy systém merit order, kdy cenu určuje elektrárna s nejvyššími mezními náklady (téměř vždy plynová, a to i ve Francii). V EU existuje jedna výjimka, Švédsko, a to díky skladbě zdrojů, z nichž elektřinu vyrábí (téměř 60 % jsou zastoupeny obnovitelné zdroje, zejména voda, a ze 30 % jde o energii z jádra) ⁽¹⁾.

3.6 B: stávající jaderné elektrárny a nové uspořádání trhu

3.6.1 V zásadě si lze představit, že jaderné elektrárny pak budou mít stabilizující účinek na ceny – například při takovém uspořádání trhu, kdy by se ceny stanovily na základě průměrných nákladů nebo by jaderná energie byla vyřazena ze systému merit order. Je však nejasné, jak by takový trh měl vypadat a jak by měl fungovat. Avšak například ve Spojeném království nyní zavádějí nový model, v jehož rámci rozdělí trh na dva segmenty – segment regulovatelné energie a segment neregulovatelné energie. Regulovatelný segment (zejména plyn, zbytkové uhlí a malé množství biomasy) se bude řídit systémem mezních cen, zatímco segment neregulovatelných zdrojů bude placen na základě úplných nákladů (jde o jistý druh regulované návratnosti kapitálu ve formě rozdílové smlouvy – to již Spojené království zavedlo v případě nové jaderné elektrárny Hinkley Point C) ⁽²⁾. To znamená, že stát bude muset dané jaderné elektrárny dotovat, pokud cena elektřiny na trhu klesne pod dohodnutou částku nastavenou na základě regulované návratnosti kapitálu.

Toto nové uspořádání trhu má tedy dvě části: tržní segment, na kterém je uplatňováno předchozí uspořádání trhu (systém merit order založený na mezních nákladech), a druhý segment, v jehož rámci existují prakticky pouze rozdílové smlouvy. V důsledku toho má elektřina vyrobená v rámci rozdílových smluv stabilní cenu, což se odráží ve stabilnější ceně pro spotřebitele. Cena pro spotřebitele však bude i nadále kolísat, neboť u části vyrobené elektřiny je cena i nadále určována systémem merit order.

3.7 C: nové jaderné elektrárny v rámci stávajícího uspořádání trhu

3.7.1 Jaderné elektrárny budou mít stabilizační účinek na ceny, pokud bude vybudován dostatek jaderných elektráren, tak aby jaderné elektrárny byly pravidelně posledními elektrárnami v rámci systému merit order. To by znamenalo nahradit elektrárny na fosilní paliva jadernými elektrárnami, a tedy vybudovat v Evropě minimálně stovky jaderných elektráren! V takovém případě by jaderné elektrárny opravdu udávaly cenu, přičemž cenová hladina by byla přibližně dvakrát vyšší než u elektřiny z obnovitelných zdrojů (viz Hinkley C). Vzhledem k systému založenému na mezních cenách by však nevyhnutelným důsledkem bylo to, že by nové jaderné elektrárny nebyly schopny se na trhu samofinancovat a musely by být dotovány.

3.8 D: nové jaderné elektrárny a nové uspořádání trhu

3.8.1 Jaderné elektrárny by měly být mimo systém merit order a fungovat v systému nákladů (a přírážky). Přírážka vyplývá ze skutečnosti, že vedle vládních finančních investic je třeba, aby se zapojil také soukromý sektor a měl spravedlivou návratnost investic. Odtud tedy tarif náklady s přírážkou. (Viz též odstavec 3.5.1.)

4. Shrnutí

4.1 Stručně zformulovaná odpověď na otázku českého předsednictví tedy zní: za současného uspořádání trhu s elektřinou jaderná energie k cenové stabilitě přispět nemůže. Energie z jádra bude moci zajistit stabilizaci cen pouze tehdy, pokud bude uspořádání trhu upraveno a vedle soukromého financování bude poskytována rozsáhlá státní podpora.

4.2 EHSV proto doporučuje českému předsednictví, aby zahájilo strukturovaný dialog na úrovni EU s cílem dohodnout se na novém uspořádání trhu s elektřinou, které zaručí cenovou stabilitu.

⁽¹⁾ <https://sweden.se/climate/sustainability/energy-use-in-sweden>.

⁽²⁾ <https://www.gov.uk/government/collections/hinkley-point-c>.

Odůvodnění

Ve svém prohlášení ze dne 8. září vyzvaly předsedkyně EHSV Christa Schweng a předsedkyně sekce TEN Baiba Miltoviča jménem EHSV k tomu, aby byla přijata společná opatření na evropské úrovni, která zajistí stabilní ceny elektřiny, a aby byla urychleně provedena reforma trhu s energií. A právě to je podstatou tohoto pozměňovacího návrhu, který jsme vypracovali s cílem dát jasnou a upřímnou odpověď na otázku českého předsednictví.

Návrh stanoviska TEN/776 se ve svém stávajícím znění nezaměřuje na otázku českého předsednictví, tedy na otázku významu jaderné energie pro stabilitu cen energie, nýbrž se prioritně věnuje tématu bezpečnosti dodávek energie a zároveň je jakýmsi reklamním textem propagujícím jadernou energetiku. Bezpečnost dodávek je samozřejmě také velmi důležitá, ale není předmětem konzultace.

Navíc zpravodajka bohužel ve svém stanovisku uvádí řadu nepřesností a sporných tvrzení. Výběr 20 takových tvrzení jsme zahrnuli do memoranda předloženého před schůzí sekce TEN začátkem tohoto měsíce.

Chceme zdůraznit, že dosažení cenové stability je jedním z předpokladů toho, aby bylo možné poskytnout zákazníkům nakupujícím elektřinu – a to jak podnikům, tak spotřebitelům – v krátkodobém a střednědobém horizontu jistotu, pokud jde o související náklady. Stabilní ceny energií tedy mají stěžejní význam pro výkonnost evropských podniků a vytváření a udržení pracovních míst.

Proto jsme vypracovali tento pozměňovací návrh a žádáme předsednictvo EHSV, aby jej přijalo jako protistanovisko.

V tomto pozměňovacím návrhu poskytujeme jasnou a jednoznačnou odpověď na otázku, která by měla být předmětem tohoto stanoviska, tedy jaký je význam jaderné energie pro stabilitu cen energie v EU. NEBUDEME se tudíž zabývat plusy a mínusy jaderné energie ani vyšší cen, protože stabilita může a nemusí existovat, ať je výše cen jakákoli.

Je důležité si uvědomit, že chceme-li změnit ceny elektřiny, musíme změnit stávající systém určování cen energií na trhu. K tomuto závěru se nyní v Evropě přiklání čtyři strany, mj. i Ursula von der Leyen a Rada ve složení pro energetiku na svém zasedání dne 9. září. Jde o závěr, který jsme opakovaně prezentovali v průběhu přípravy tohoto stanoviska.

Proto jsme v tomto pozměňovacím návrhu načrtli čtyři scénáře, v jejichž rámci jsme se zabývali tím, za jakého tržního uspořádání jaderná energie může mít stabilizační účinek na ceny energie, a za jakého nikoliv. Dospěli jsme k závěru, že ve dvou z těchto scénářů jaderná energie stabilizační účinek mít nemůže, ale v druhých dvou scénářích jej za určitých podmínek mít může.

Náš názor podpořili tři experti, které předseda studijní skupiny a zpravodajka přizvali na schůzi studijní skupiny:

Prof. Kepler: „Jaderná energie nemá žádný skutečný dopad na ceny elektřiny a nebude jej mít ani v případě navýšení o 10 nebo 20 %!“

Marco Cometto (Mezinárodní agentura pro atomovou energii): „V krátkodobém výhledu bude mít jaderná energie jen omezený vliv na snížení cen elektřiny.“

Andrei Goicea (FORATOM): „Jaderná energie teoreticky může zajistit stabilitu konečných cen energie, ale v každém případě to závisí na uspořádání trhu.“

Výsledek hlasování:

pro: 98

proti: 135

zdrželo se hlasování: 27

PŘÍLOHA II

	ČLEN/KA	SKUPINA	HLASOVAL/A	Hlasovací právo delegováno
1	ANDERSEN, Dorthe	II	A	SORGENFREY, Bente
2	ANDERSSON, Jan Torsten	III	N	
3	ANDERSSON, Krister	I	Y	
4	ANGELOVA, Milena	I	Y	
5	ANTONIOU, Michalis	I	Y	
6	ARDHE, Christian	I	Y	
7	ATS, Kerli	III	Y	
8	BABRAUSKIENE, Tatjana	II	A	
9	BACK, Thord Stefan	I	Y	
10	BALDZENS, Egils	II	Y	
11	BARBUCCI, Giulia	II	A	
12	BARCELÓ DELGADO, Andrés	I	Y	
13	BARRERA CHAMORRO, Maria Del Carmen	II	N	
14	BARTELS, Holger	II	N	
15	BÄUMLER, Christian	II	N	
16	BERNIS CASTELLS, Jaume	III	Y	
17	BERTOLINI, Silvestre	II	Y	
18	BIEGON, Dominika	II	N	
19	BLANC, Patricia	III	Y	
20	BLIJLEVENS, René	I	A	
21	BOGUSZ, Malgorzata Anna	III	N	
22	BOLAND, Séamus	III	N	
23	BOLLON, Pierre	I	Y	
24	BORSANI, Matteo Carlo	I	Y	
25	BRISHOUAL, Rachel	III	A	

	ČLEN/KA	SKUPINA	HLASOVAL/A	Hlasovací právo delegováno
26	BRONIARZ, Wincenty Slawomir	II	A	
27	BRZOBOHATÁ, Zuzana	III	N	
28	BYRNE, Peter	I	Y	
29	CABRA DE LUNA, Miguel Ángel	III	Y	
30	CALDERONE, Marina Elvira	III	N	
31	CALISTRU, Elena-Alexandra	III	A	
32	CAÑO AGUILAR, Isabel	II	N	
33	CATSAMBIS, Constantine	I	Y	
34	CHAMPAS, Panagiotis	III	Y	
35	CHARRY, Philippe	II	Y	DESIANO, Carole
36	CHOIX, Bruno	I	Y	
37	CLEVER, Peter	I	Y	HEMMERLING, Udo
38	COMER, John	III	Y	
39	CORAZZA, Chiara	III	Y	
40	COULON, Pierre Jean	II	Y	
41	COUMONT, Raymond	II	Y	
42	CSER, Ágnes	III	Y	
43	DE FELIPE LEHTONEN, Helena	I	Y	
44	DE LEEUW, Rudy	II	N	ULENS, Miranda
45	DE LOTTO, Pietro Francesco	I	Y	
46	DE MELLO, Vasco	I	Y	
47	DE MÛELENAERE, Robert	I	Y	
48	DEGUARA, Jason	II	N	
49	DEL RIO, Cinzia	II	N	
50	DESTOM, Joël	III	Y	
51	DIAMANTOUROS, Konstantinos	I	Y	

	ČLEN/KA	SKUPINA	HLASOVAL/A	Hlasovací právo delegováno
52	DIMITRIADOU, Stavroula	II	N	
53	DIRX, Jan	III	N	NEISINGH, Ody
54	DOZ ORRIT, Javier	II	Y	
55	DROBINSKI-WEIß, Elvira	III	N	
56	DUFEK, Bohumír	II	Y	
57	DULEVSKI, Lalko	III	N	
58	DUTTO, Diego	III	N	
59	EDELÉNYI, András	I	Y	
60	FELSZEGHI, Sára	II	Y	
61	FORNEA, Dumitru	II	Y	
62	GARAT PÉREZ, Francisco Javier	III	Y	
63	GARCÍA DEL RIEGO, Antonio	I	Y	SABATINI, Giovanni
64	GARCÍA SALGADO, Manuel	II	Y	
65	GARDIAS, Dorota	II	Y	
66	GAVRILOVS, Vitalijs	I	Y	
67	GEISEN, Norbert	III	Y	
68	GKOFAS, Panagiotis	III	Y	
69	GOBINSĀ, Andris	III	N	
70	GONDARD-ARGENTI, Marie-Françoise	I	Y	
71	GRABO, Louise	III	Y	KILIM, Irma
72	HÄGGLUND, Sam	II	A	
73	HÄGGMAN, Maria	II	A	
74	HAJNOŠ, Miroslav	II	Y	
75	HAUKANÖMM, Monika	III	N	
76	HEALY, Joe	III	Y	
77	HERNÁNDEZ BATALLER, Bernardo	III	N	

	ČLEN/KA	SKUPINA	HLASOVAL/A	Hlasovací právo delegováno
78	HOFFMANN, Reiner Gerd	II	N	
79	HOLST, Sif	III	A	
80	IOANNIDIS, Athanasios	III	Y	
81	IZVERNICEANU DE LA IGLESIA, Ileana	III	N	
82	JAHIER, Luca	III	N	
83	JOHANSSON, Benny	II	A	
84	JONUŠKA, Alfredas	I	Y	
85	JOÓ, Kinga	III	Y	
86	JUODKAITE, Dovile	III	N	
87	KÁLLAY, Piroska	II	A	
88	KATTNIG, Thomas	II	N	BUZEK, Tanja
89	KIUKAS, Vertti	III	Y	
90	KLIMEK, Jan	I	Y	
91	KOKALOV, Ivan	II	Y	
92	KOLBE, Rudolf	III	N	
93	KOLYVAS, Ioannis	III	N	
94	KOMORÓCZKI, István	I	Y	
95	KONTKANEN, Mira-Maria	I	Y	
96	KOUTSIOUMPELIS, Stavros	II	Y	
97	KROPIL, Rudolf	III	Y	
98	KROPP, Thomas	I	Y	GERSTEIN, Antje
99	KRUPAVICIENE, Kristina	II	Y	
100	KÜKEDI, Zsolt	III	Y	
101	KUNYSZ, Maciej Dawid	III	A	
102	LADEFOGED, Anders	I	Y	
103	LE BRETON, Marie-Pierre	I	Y	

	ČLEN/KA	SKUPINA	HLASOVAL/A	Hlasovací právo delegováno
104	LEFÈVRE, Christophe	II	Y	
105	LEITANE, Katrina	III	A	
106	LOBO XAVIER, Gonçalo	I	A	
107	LOHAN, Cillian	III	N	
108	LUSTENHOUWER, Colin	I	N	
109	MACHYNA, Emil	II	Y	
110	MADSEN, Niels	I	Y	
111	MALLIA, Stefano	I	Y	
112	MANOLOV, Dimitar	II	Y	
113	MARCHIORI, Alberto	I	Y	
114	MARIN, Florian	II	N	
115	MARTINOVIC DŹAMONJA, Dra- gica	I	Y	
116	MASCIA, Sandro	I	Y	
117	MASTANTUONO, Alena	I	Y	LEMCKE, Freya
118	MATSAS, Andreas	II	Y	
119	MAVROMMATIS, Manthos	I	Y	
120	MEDINA, Felipe	I	Y	
121	MENSI, Maurizio	III	A	
122	MERLO, Nicoletta	II	Y	
123	MESKER, August Pierre	I	N	
124	MEYNENT, Denis	II	N	
125	MILTOVICA, Baiba	III	Y	
126	MINCHEVA, Mariya	I	Y	PANGL, Andreas
127	MIRA, Luís	I	Y	
128	MISSLBECK-WINBERG, Christiane	I	Y	

	ČLEN/KA	SKUPINA	HLASOVAL/A	Hlasovací právo delegováno
129	MITOV, Veselin	II	Y	
130	MONE, Andrea	II	A	
131	MOOS, Christian	III	A	
132	MORENO DÍAZ, José Antonio	II	A	
133	MORKIS, Gintaras	I	Y	
134	MOSTACCIO, Alessandro	III	N	
135	MURESAN, Marinel Danut	I	Y	
136	MURGUÍA ESTEVE, Aitor	II	N	
137	NIKOLOPOULOU, Maria	II	N	
138	NIKOLOV, Bogomil	III	N	
139	NOWACKI, Marcin	I	Y	
140	NYGREN, Ellen	II	A	
141	OCHEDZAN, Justyna Kalina	III	A	
142	O'CONNOR, Jack	II	A	
143	ÖNGÖRUR, Berivan	II	A	
144	OSTROWSKI, Krzysztof	I	A	
145	PADURE, Decebal-Ștefăniță	I	Y	HAUNERT, Nora
146	PAIDAS, Ioannis	II	Y	
147	PALMIERI, Stefano	II	A	
148	PARTHIE, Sandra	I	A	
149	PATER, Krzysztof	III	Y	
150	PAVIĆ-ROGOŠIĆ, Lidija	III	A	
151	PENTTINEN, Markus	II	Y	
152	PETRAITIENE, Irena	II	Y	
153	PIETKIEWICZ, Janusz	I	Y	

	ČLEN/KA	SKUPINA	HLASOVAL/A	Hlasovací právo delegováno
154	PILAWSKI, Lech	I	Y	
155	PLOSCEANU, Aurel Laurentiu	I	N	
156	POCIVAVŠEK, Jakob Krištof	II	A	
157	POPELKOVÁ, Hana	II	Y	VAN KELLE, Lottie
158	POTTIER, Jean-Michel	I	Y	
159	POTYRALA, Dariusz Mirosław	II	Y	
160	PREDA, Bogdan	I	Y	VUORI, Timo
161	PROUZET, Emilie	I	Y	
162	PUECH d'ALISSAC, Arnold	I	Y	
163	PUXEU ROCAMORA, Josep	I	Y	
164	QUAREZ, Christophe	II	Y	
165	RAMMO, Alari	III	Y	
166	RAVNIK, Branko	III	Y	
167	REALE, Maurizio	I	Y	
168	REDING, Jean-Claude	II	N	
169	REISECKER, Sophia	II	A	RUSU, Sabin
170	RELIC, Danko	III	A	
171	REPANŠEK, Neža	III	N	
172	RIBBE, Lutz	III	N	
173	RISTELÄ, Pekka	II	A	
174	ROBYNS, Wautier	I	Y	
175	ROCHE RAMO, José Manuel	III	N	
176	RÖPKE, Oliver	II	N	KLUGE, Norbert
177	SAKAROVÁ, Dana	II	Y	
178	SALIS-MADINIER, Franca	II	N	

	ČLEN/KA	SKUPINA	HLASOVAL/A	Hlasovací právo delegováno
179	SAMMUT BONNICI, Dolores	I	A	
180	SCHAFFENRATH, Martin Josef	III	N	
181	SCHLÜTER, Bernd	III	A	
182	SCHMIDT, Peter	II	N	
183	SCHWARTZ, Arnaud	III	N	
184	SCHWENG, Christa	I	A	
185	SERRA ARIAS, Ricardo	III	Y	
186	SIBIAN, Ionut	III	N	
187	SILVA, Carlos	II	N	
188	SILVA, Francisco	III	N	
189	SILVA, João	II	N	
190	SINKEVICIUTE, Elena	III	Y	
191	SIPKO, Juraj	III	A	
192	ŠIRHALOVÁ, Martina	I	Y	
193	SMOLE, Jože	I	N	
194	SÖBER, Kristi	I	Y	
195	SOETE, Paul	I	Y	
196	STOEV, Georgi	I	Y	
197	STUDNICNÁ, Lucie	II	A	MILIĆEVIĆ-PEZELJ, Anica
198	SÜLE, Katalin Elza	I	Y	
199	SVENTEK, David	I	Y	
200	SZALAY, Anton	II	Y	
201	SZYMANSKI, Mateusz	II	Y	
202	TCHOUKANOV, Stoyan	III	N	
203	TEDER, Reet	I	Y	MAJETIĆ, Davor

	ČLEN/KA	SKUPINA	HLASOVAL/A	Hlasovací právo delegováno
204	THURNER, Andreas	III	N	
205	TIAINEN, Simo	III	Y	
206	TOPOLÁNSZKY, Ákos	III	A	
207	TRINDADE, Carlos Manuel	II	N	MAURICIO DE CARVALHO, Fernando
208	TUPLUŞI, Tudorel	III	Y	
209	TZOTZE-LANARA, Zoe	II	N	
210	ULGIATI, Luigi	nezař.	Y	
211	UNGERMAN, Jaroslav	nezař.	Y	
212	VADÁSZ, Borbála	I	Y	
213	VARDAKASTANIS, Ioannis	III	N	
214	VASK, Kaia	II	Y	
215	VERNICOS, George	I	Y	
216	VIIES, Mare	II	Y	
217	VILARES DIOGO, Edgar	III	N	
218	VON BROCKDORFF, Philip	II	N	
219	VORBACH, Judith	II	N	
220	VYYRYLÄINEN, Tiina	III	Y	
221	WAGENER, Marco	II	N	WOLFF, Romain
222	WAGNSONNER, Thomas	II	N	
223	WILLEMS, Heiko	I	Y	
224	WILLEMS, Marie Josiane	III	A	
225	WRÓBLEWSKI, Tomasz Andrzej	I	Y	
226	WYCKMANS, Ferdinand	II	N	

	ČLEN/KA	SKUPINA	HLASOVAL/A	Hlasovací právo delegováno
227	YIAPANIS, Anastasis	III	Y	
228	YILDIRIM, Ozlem	II	Y	
229	YLIKARJULA, Janica	I	Y	
230	ZARINA, Katrina	I	Y	
231	ZIELENIECKI, Marcin Antoni	II	Y	
232	ZORKO, Andrej	II	N	
233	ZVOLSKÁ, Marie	I	Y	HARTMAN RADOVÁ, Jana
234	ZYCH, Tymoteusz Adam	III	N	

III

(Přípravné akty)

EVROPSKÝ HOSPODÁŘSKÝ A SOCIÁLNÍ VÝBOR

572. PLENÁRNÍ ZASEDÁNÍ EVROPSKÉHO HOSPODÁŘSKÉHO A SOCIÁLNÍHO VÝBORU, 21. 9. 2022–22. 9. 2022

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu a Radě – Evropský prostor pro zdravotní data: využití síly zdravotních dat ve prospěch lidí, pacientů a inovací

[COM(2022) 196 final]

a k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o evropském prostoru pro zdravotní data

[COM(2022) 197 final – 2022/0140 (COD)]

(2022/C 486/16)

Zpravodaj: **Gonçalo LOBO XAVIER**

Žádost o vypracování stanoviska	Evropský parlament, 6. 6. 2022 Rada, 13. 6. 2022
Právní základ	článek 114 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Jednotný trh, výroba a spotřeba
Přijato v sekci	8. 9. 2022
Datum přijetí na plenárním zasedání	22. 9. 2022
Plenární zasedání č.	572
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	198/0/1

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV vítá sdělení Komise o evropském prostoru pro zdravotní data. Po krizi COVID-19 a díky několika dobrým příkladům spolupráce, jako je digitální certifikát EU COVID, mohou EU a její občané využívat bezpečná, harmonizovaná a sdílená data, která by mohla ve všech směrech posílit systémy zdravotní péče členských států. EHSV souhlasí s tím, že digitální transformace je klíčová pro poskytování lepší zdravotní péče občanům, pro vybudování silnějších a odolnějších systémů zdravotní péče, pro podporu dlouhodobé konkurenceschopnosti a inovací ve zdravotnickém ekosystému EU a jako pomoc při tom, aby se EU zotavila z pandemie.

1.2 Z pohledu EHSV je rozhodující využít příležitostí, jež skýtají inovace a digitalizace, k zajištění lepších životních podmínek pro občany a ke zlepšení kvality zdravotních služeb. Organizovaná občanská společnost a sociální partneři současně poukazují na skutečnost, že úroveň digitální gramotnosti se v jednotlivých členských státech liší, čímž je třeba se při provádění strategie zabývat. V tomto ohledu je zásada „nikdo nesmí být opomenut“ důležitější než kdy jindy.

1.3 Návrh týkající se evropského prostoru pro zdravotní data nabízí podle EHSV skvělou příležitost, jak posílit postavení jednotlivců, aby získali přístup k osobním údajům o zdravotním stavu a kontrolu nad nimi. Výbor se rovněž domnívá, že by tato strategie poskytla ucelený rámec pro využívání zdravotních dat osob v rámci politik v oblasti výzkumu a vývoje. V zájmu dosažení obou těchto cílů je velmi důležité zaručit důvěrnost a bezpečnost příslušného procesu. EHSV proto souhlasí s tím, že je nutné spustit rozsáhlou komunikační kampaň, jež by pomohla nastolit důvěru veřejnosti. Občané si musí být vědomi výhod, jež tohoto sdílení dat nabízí. Podle EHSV by bylo vhodné zdůraznit přímé výhody pro občany a spotřebitele podobně, jako tomu bylo v případě ostatních zúčastněných stran. Musí však být jasné, že existují povinné požadavky na kvalitu, a to zejména pro účely udělování povolení a zajištění anonymity.

1.4 Evropský prostor pro zdravotní data tak bude mít podle EHSV výrazný pozitivní dopad na základní práva, pokud jde o ochranu osobních údajů a jejich volný pohyb. Pokud se náležitě propojí s datovým prostorem evropského cloudu pro otevřenou vědu (EOSC) a příslušnou evropskou datovou infrastrukturou⁽¹⁾ v oblasti věd o živé přírodě, umožní výzkumným pracovníkům, inovátorům a tvůrcům politik využívat data účinněji a bezpečněji a zároveň zaručit ochranu soukromí. V této souvislosti EHSV souhlasí s tím, že tento návrh je dalším dobrým opatřením zaměřeným na posílení vnitřního trhu a jeho potenciálu, pokud jde o zlepšení života evropských občanů.

1.5 EHSV tento záměr sice podporuje, upozorňuje však, že EU nemůže od veřejnosti požadovat, aby podporovala evropský prostor pro výměnu zdravotních dat, pokud je financování zdravotní péče nedostatečné. Krize COVID-19 uštědřila veřejným systémům zdravotní péče velkou ránu a EU si musí uvědomit, že dříve, než k tomuto nepochybně pozitivnímu projektu přistoupí, musí napravit škody a posílit veřejné systémy zdravotní péče odpovídajícími finančními prostředky. EHSV se domnívá, že jsou-li k dispozici rozpočtové prostředky na rozvíjení dalších záměrů, musí EU nejprve vyčlenit prostředky na posílení systémů zdravotní péče a teprve poté přistoupit k realizaci tohoto zajímavého projektu.

1.6 EHSV zdůrazňuje, že občanům je třeba objasnit primární a sekundární využití dat. Lidé musí systému důvěřovat a věřit v něj, aby byli ochotni spolupracovat a aby rozuměli přínosům, které má jak pro jednotlivce, tak pro celou společnost. EHSV se domnívá, že největší obavy jsou spojeny se sekundárním využitím dat. Musí být zcela jasné, o jaké využití se jedná, jak je omezeno, který subjekt bude data kontrolovat a ověřovat jejich platnost a jaké sankce lze uložit v případě nedodržení předpisů. EHSV je pevně přesvědčen, že organizace občanské společnosti a sociální partneři mohou tyto zásady pomoci vysvětlit a propagovat, budou-li náležitě zapojeni. Organizace občanské společnosti by svou terénní prací zaměřenou na poskytování podpory společnosti mohly být členským státům skutečně užitečné a pomoci zajistit, že tato pokroková opatření nikoho neminou. Podobně jsou všeobecní a ošetřující lékaři, které si pacienti sami vyberou, hlavními články řetězce důvěry mezi pacienty a uživateli zdravotních údajů. EHSV doporučuje, aby byli tito odborníci zapojeni zejména v rámci komunikační strategie.

1.7 EHSV tento návrh sice obecně podporuje, vyzývá však Komisi, aby před tím, než podnikne další kroky, důkladně zvážila související klady a záporny s cílem omezit případná rizika. Musíme si uvědomit, že v souvislosti se zdravotními systémy členských států existuje celá řada výzev. Tyto systémy fungují v různém tempu, vyznačují se rozdílnými přístupy k veřejnému a soukromému charakteru služeb. Občanům je třeba vysvětlit, že tento návrh bude obnášet investice a rozhodnutí v rámci veřejných politik. Musí také vědět, že je součástí určité strategie a že přinese pokrok a přidanou hodnotu a že systém neoslabí. Je třeba řádně komunikovat a předejít tak nedorozuměním na straně široké veřejnosti.

1.8 Ve snaze podpořit lepší přístup k pojištění pro všechny – k čemuž je zapotřebí, aby pojistitelé lépe rozuměli příslušným objektivním údajům – vyzývá EHSV k zamyšlení nad tím, zda by nebylo vhodné přezkoumat absolutní zákaz sekundárního využití dat pojistiteli. Nicméně s ohledem na to, že by tak mohlo docházet k individualizaci pojistného a selekci rizik, považuje za vhodnější držet se postoje Evropské komise, podle níž by sekundární využití elektronických zdravotních dat mělo být povoleno výhradně v zájmu naprosto legitimních cílů, jimiž je zlepšení a provádění politik v oblasti veřejného zdraví a výzkumu. Výbor rovněž žádá, aby byla zvážena možnost zpřístupnit tato data pojistitelům pro

⁽¹⁾ Evropské strategické fórum pro výzkumné infrastruktury prostřednictvím svých strategických plánů usnadnilo zřízení evropské výzkumné infrastruktury zaměřené na údaje z výzkumu v oblasti zdraví, sbírky biobank, údaje týkající se medicínského zobrazování a další. Podrobnosti jsou k dispozici na adrese: <https://roadmap2021.esfri.eu/>.

výzkumné účely, a to za předpokladu, že vše proběhne plně v souladu s obecným nařízením o ochraně osobních údajů a výše uvedenými cíli veřejného zájmu a pod dohledem příslušných orgánů ve spolupráci s občanskou společností.

1.9 EHSV je pevně přesvědčen, že evropský prostor pro zdravotní data bude přínosný pro fyzické osoby, zdravotnické pracovníky, poskytovatele zdravotní péče, výzkumné pracovníky, regulační orgány a tvůrce politik, ovšem pouze v případě, že budou v rámci této strategie do průběžného investování do systémů zdravotní péče zapojeni občané a zúčastněné strany. Občané nebudou mít zájem se zapojit, nebudou-li mít pocit, že v celém procesu jde právě o ně. V zájmu úspěšného provádění této strategie EHSV doporučuje Komisi a členským státům, aby zapojily organizace občanské společnosti, a mohly tak využít jejich zkušeností, což může pomoci šířit povědomí o transparentnosti a spolehlivosti této iniciativy. Je naprosto nezbytné investovat do těchto oblastí.

1.10 EHSV souhlasí s myšlenkou, že v zájmu provádění této strategie mohou členské státy a subjekty zapojené do evropského prostoru pro zdravotní data kombinovat investice z programu Digitální Evropa, Nástroje pro propojení Evropy a Horizontu Evropa. Program Digitální Evropa bude navíc podporovat zavádění infrastruktury potřebné k bezpečnému zpřístupnění zdravotních dat přes hranice EU a k vytvoření společných datových prostorů. EHSV nicméně také upozorňuje na skutečnost, že tyto investice si vyžádají určitý čas a přímo nesouvisí s harmonogramem strategie. Je proto nutné zajistit, aby měli občané v průběhu realizace těchto investic odpovídající očekávání, a nehrozilo tak, že budou zklamáni a odmítnou strategii i sdílení dat obecně.

1.11 EHSV také vyzývá Komisi, aby systematicky investovala do systémů kybernetické bezpečnosti, což může ve všech členských státech zabránit obrovským problémům. Lidé musí mít jistotu, že jejich důvěra nebude zklamána. Všechny problémy z poslední doby a příklady z různých koutů EU však – pokud jde o ochranu údajů a bezpečnost systémů – vyvolaly pocit nejistoty a strachu. EU musí tyto věci řešit koordinovaným způsobem. Její příspěvek může být při řešení takto citlivých investic důležitý.

2. Obecný rámec

2.1 Evropská komise představila evropský prostor pro zdravotní data, jenž je jedním z hlavních prvků silné evropské zdravotní unie. Jedná se o rámec pro sdílení dat týkajících se zdraví, jenž stanoví jasná pravidla a postupy, infrastrukturu a správní rámec pro využívání elektronických zdravotních dat pacienty, jakož i pro účely výzkumu, inovací, tvorby politik a regulační činnosti, přičemž zajistí plný soulad s přísnými normami EU pro ochranu údajů.

2.2 Pomůže EU dosáhnout výrazného pokroku, pokud jde o způsob poskytování zdravotní péče lidem v celé Evropě. Posílí postavení lidí, kteří tak budou moci kontrolovat a využívat svá zdravotní data ve své domovské zemi nebo v jiných členských státech. Podporuje skutečný jednotný trh s digitálními zdravotními službami a produkty.

2.3 Členské státy zajistí, aby patientské souhrny, elektronické lékařské předpisy, laboratorní výsledky a propouštěcí zprávy byly vydávány a přijímány ve společném evropském formátu. Povinně bude požadována interoperabilita a bezpečnost. V zájmu ochrany práv občanů musí všechny členské státy určit orgány pro digitální zdravotnictví, které budou zapojeny do přeshraniční digitální infrastruktury MyHealth@EU (MéZdraví@EU), jež bude pacientům pomáhat při přeshraničním sdílení jejich dat.

2.4 Evropský prostor pro zdravotní data navíc vychází z obecného nařízení o ochraně osobních údajů, navrhovaného aktu o správě dat, předlohy aktu o datech a ze směrnice o bezpečnosti sítí a informací. Doplňuje tyto iniciativy a poskytuje pro zdravotnictví individuálnější pravidla.

2.5 Primární využití elektronických zdravotních dat podporuje využívání dat pro lepší zdravotní péči na vnitrostátní i přeshraniční úrovni. Lékařské údaje se obvykle uchovávají v elektronických zdravotních záznamech obsahujících části anamnézy pacienta (centrálně nebo se zapojením různých poskytovatelů zdravotní péče). Evropský prostor pro zdravotní data lidem umožní přístup k jejich zdravotním datům a zpřístupnění jejich dat zdravotnickému pracovníkovi dle jejich výběru, a to i v zahraničí a v jazyce zdravotnického pracovníka. Pacienti tak mohou získat lepší diagnózu a léčbu s menším počtem lékařských chyb a mohou se vyhnout zbytečným diagnostickým úkonům.

2.6 K sekundárnímu využití elektronických zdravotních dat dochází tehdy, když se zdravotní data zpracovávají k tomu, aby sloužila jako podklady pro politiky v oblasti veřejného zdraví a k posouzení těchto politik, nebo za účelem provádění výzkumu. To může zvýšit bezpečnost pacientů a podpořit vývoj nových léčiv a zdravotnických prostředků, jakož i personalizované medicíny a produktů založených na umělé inteligenci. V souvislosti s evropským prostorem pro zdravotní data jsou výsledky takového výzkumu zveřejňovány v souhrnné podobě při náležitém zachování ochrany dat.

2.7 Evropský prostor pro zdravotní data je ekosystém konkrétně určený pro oblast zdraví, který sestává z pravidel, společných norem a postupů, infrastruktury a správního rámce a jehož cílem je:

- a) posílení postavení jednotlivců prostřednictvím lepšího digitálního přístupu k jejich osobním elektronickým zdravotním datům, větší kontroly nad těmito daty a podpory jejich volného pohybu;
- b) podpora skutečného jednotného trhu pro systémy elektronických zdravotních záznamů, příslušné zdravotnické prostředky a vysoce rizikové systémy umělé inteligence;
- c) zajištění jednotného, důvěryhodného a účinného uspořádání pro využívání zdravotních dat pro účely výzkumu, inovací, tvorby politik a regulační činnosti.

3. Potenciál zdravotních dat: důvěra jako ústřední prvek strategie

3.1 EHSV vítá iniciativu Komise týkající se evropského prostoru pro zdravotní data, jež může zlepšit kvalitu života občanů, stimulovat inovace a vytvořit bezpečné prostředí pro ochranu údajů a jejich sdílení.

3.2 Všechny členské státy se po skončení krize COVID-19 potýkají s tlakem na své vnitrostátní systémy zdravotní péče, a proto iniciativa Komise přichází v pravý čas.

3.3 EHSV je přesvědčen, že obecně panuje nedůvěra ohledně spolehlivosti systému, přestože v řadě různých zemí bylo dosaženo určitých pozitivních výsledků. Všeobecní a ošetřující lékaři, které si pacienti sami vyberou, jsou hlavními články řetězce důvěry mezi pacienty a uživateli zdravotních údajů. EHSV doporučuje, aby byli aktivně zapojováni do informování občanů o přínosu výměny zdravotních údajů pro ně jako jednotlivce i pro všechny jako celek.

3.4 Za účelem využití potenciálu zdravotních dat předložila Komise legislativní návrh na vytvoření evropského prostoru pro zdravotní data, díky němuž budou jednotlivci moci převzít kontrolu nad vlastními zdravotními daty a který umožní tato data používat za účelem poskytování lepší zdravotní péče a pomůže EU plně těžit z potenciálu, jenž nabízí bezpečná a zabezpečená výměna, používání a opakované použití zdravotních dat bez stávajících překážek. EHSV s touto obecnou myšlenkou souhlasí.

3.5 Občané EU budou mít ke svým datům přístup a budou je moci sdílet v reálném čase a zároveň si nad nimi zachovají větší kontrolu. Evropský prostor pro zdravotní data umožní účinnější, dostupnější a odolnější zdravotní péči a lepší kvalitu života a zároveň poskytne jednotlivcům kontrolu nad jejich zdravotními daty a uvolní potenciál ekonomiky založené na datech. EHSV a organizovaná občanská společnost se opět domnívají, že EU musí využít skutečnosti, že pokud budou lidé tomuto projektu a jeho výhodám rozumět, budou této iniciativě nakloněni.

4. Výzvy související s využíváním zdravotních dat: rizika a příležitosti

4.1 EHSV se domnívá, že je zcela zásadní, aby si členské státy uvědomily, že na podporu tohoto projektu jsou zapotřebí investice a že v současnosti existuje několik dalších strategických priorit, jež mu konkurují.

4.2 Skutečnost, že evropský prostor pro zdravotní data vychází z obecného nařízení o ochraně osobních údajů (GDPR) ⁽²⁾, aktu o správě dat ⁽³⁾, předlohy aktu o datech ⁽⁴⁾ a ze směrnice o bezpečnosti sítí a informací ⁽⁵⁾, je pro občany zárukou důvěryhodnosti a transparentnosti. Tyto předpisy představují horizontální rámce a stanoví pravidla (včetně bezpečnostních opatření), která se vztahují na zdravotnictví. Je však skutečností, že zdravotní data jsou obzvláště citlivá a je zapotřebí tak s nimi i nakládat.

4.3 Více než polovina členských států nemá zvláštní právní předpisy o opakovaném použití elektronických zdravotních dat například pro účely výzkumu, tvorby politik nebo regulace a spoléhá se na obecná ustanovení nařízení GDPR, přičemž pro zpracování zdravotních dat často využívá souhlas ⁽⁶⁾. Tato situace vede k omezenému opakovanému použití zdravotních dat. Jen některé členské státy mají příslušný subjekt pro přístup ke zdravotním datům, ale pokud už takový subjekt existuje, počet žádostí o použití zdravotních dat pro výzkumné projekty nebo projekty tvorby politik rychle roste ⁽⁷⁾, což dokládá zájem o takový systém a míru potlačené poptávky. EHSV to chápe a domnívá se, že i to je důvodem, proč je tato strategie zapotřebí.

4.4 Evropský prostor pro zdravotní data umožní inovativní přístupy k registraci onkologických onemocnění s možnými alternativami pro shromažďování včasných geolokalizovaných informací o různých typech rakoviny. To by mohlo poskytnout přehled o aktuálním stavu v oblasti rakoviny v reálném čase v celé EU. Zároveň by bylo možné zjistit trendy, rozdíly a nerovnosti mezi členskými státy a regiony.

4.5 Důležité je, že by tak mohlo být snazší všimnout si problémů a konkrétních oblastí činnosti, které vyžadují investice a další opatření na úrovni EU a na vnitrostátní a regionální úrovni. Zvýší se tím mimo jiné také zacílení, účinnost a přístupnost screeningu rakoviny a péče o pacienty s rakovinou.

4.6 Kybernetická bezpečnost je pro životy lidí klíčová. Přínosy technologií jsou obrovské, a pokud se týkají osobních údajů, je tento potenciál ještě vyšší, což ovšem platí i pro riziko spojené se ztrátou důležitých a cenných informací. EHSV si je souvisejících rizik vědom a události, k nimž v poslední době došlo v různých členských státech, vyžadují přijetí patřičných kroků. Velmi důležitá je koordinovaná strategie boje proti „kybernetickému pirátství“ a zvýšení úrovně kybernetické bezpečnosti. Bez tohoto druhu investic návrh nic nezmuže.

5. Správa, financování a interakce s dalšími politikami v oblasti zdraví

5.1 EHSV je pevně přesvědčen, že tento projekt skýtá příležitost, jak posílit postavení EU a mít užitek ze silnějších práv a záruk týkajících se zdravotních dat v EU. Přístup ke zdravotním datům a jejich sdílení s dalšími zdravotnickými pracovníky má být snadnější a nebude nutné zbytečně opakovat stejná vyšetření. Snazší přístup k interoperabilním datům vysoké kvality zároveň usnadní inovace a vývoj nových léčebných postupů, nových vakcín a personalizované medicíny. K dosažení těchto cílů je proto zapotřebí řádná koordinace mezi všemi zúčastněnými stranami – veřejnými systémy zdravotní péče, vládami, občany, tvůrci politik a komunikátory.

5.2 EHSV souhlasí s tím, že investice do digitalizace jsou investicemi do lepší zdravotní péče a odolnosti systémů zdravotní péče členských států. Má však také za to, že členské státy mají příležitost lépe využívat finanční prostředky poskytované z evropských režimů financování, zejména z Nástroje pro oživení a odolnost, který je hlavním pilířem evropského plánu na podporu oživení NextGenerationEU a jehož cílem je poskytovat členským státům finanční pomoc při potírání hospodářských a sociálních dopadů pandemie COVID-19 a zvýšit odolnost evropské ekonomiky vůči budoucím otřesům.

⁽²⁾ Úř. věst. L 119, 4.5.2016, s. 1.

⁽³⁾ Úř. věst. L 152, 3.6.2022, s. 1.

⁽⁴⁾ Návrh nařízení o harmonizovaných pravidlech pro spravedlivý přístup k datům a jejich využívání (akt o datech), COM(2022) 68 final.

⁽⁵⁾ Úř. věst. L 194, 19.7.2016, s. 1.

⁽⁶⁾ Hansen J. et al., *Assessment of the EU Member States' rules on health data in the light of GDPR* (Posouzení pravidel členských států EU týkajících se zdravotních dat s ohledem na GDPR), k dispozici na adrese https://ec.europa.eu/health/system/files/2021-02/ms_rules_health-data_en_0.pdf.

⁽⁷⁾ Podle posouzení dopadů připojeného k návrhu (s. 15), připravuje se.

5.3 EHSV poukazuje na výhody, které nabízí kombinování investic do infrastruktury, jež umožňuje digitalizaci a dosažení pokroku ve všech regionech. Je zbytečné zahajovat projekt takového rozsahu, neexistuje-li vhodná síť či infrastruktura nebo neinvestuje-li se do lepší odborné přípravy či zvyšování digitální gramotnosti občanů.

5.4 EHSV podporuje myšlenku, že členské státy a subjekty zapojené do evropského prostoru pro zdravotní data mohou spolu s dalšími odvětvími využít více než 480 milionů EUR z programu Digitální Evropa, Nástroje pro propojení Evropy a Horizontu Evropa. Program Digitální Evropa bude navíc podporovat zavádění infrastruktury potřebné k bezpečnému zpřístupnění zdravotních dat přes hranice EU a k vytvoření společných datových prostorů. EHSV konstatuje, že tyto investice si vyžádají určitý čas a že je nutné zajistit, aby v průběhu realizace těchto investic měli občané odpovídající očekávání.

V Bruselu dne 22. září 2022.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o ochraně zeměpisných označení řemeslných a průmyslových výrobků a o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/1001 a (EU) 2019/1753 a rozhodnutí Rady (EU) 2019/1754

[COM(2022) 174 final – 2022/0115 (COD)]

(2022/C 486/17)

Zpravodaj: **Paulo BARROS VALE**

Žádost o vypracování stanoviska	Rada Evropské unie, 11. 5. 2022
Právní základ	čl. 118 odst. 1 a čl. 207 odst. 2 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Jednotný trh, výroba a spotřeba
Přijato v sekci	8. 9. 2022
Přijato na plenárním zasedání	21. 9. 2022
Plenární zasedání č.	572
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	227/2/2

1. Závěry a doporučení

1.1 Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) vítá iniciativu Komise týkající se ochrany zeměpisných označení průmyslových a řemeslných výrobků na úrovni EU, která vyplňuje právní vakuum u těchto druhů výrobků. Je třeba chránit regionální identitu a tradiční know-how a právní předpisy v této oblasti jsou důležitým nástrojem rozvoje regionů, neboť zeměpisná označení chrání výrobce i spotřebitele.

1.2 EHSV se domnívá, že ochrana formou zeměpisných označení podporuje rozvoj regionů, zejména v méně rozvinutých regionech, tím, že podporuje producenty – kterým zaručuje uznání jejich produktů a ochranu před napodobením –, přitahuje a upevňuje obyvatelstvo – tím, že poskytuje lepší a lépe placené pracovní příležitosti –, a podporuje udržitelný cestovní ruch, zejména specializovaný cestovní ruch založený na pověsti regionu.

1.3 Komise předkládá návrh nařízení o ochraně zeměpisných označení řemeslných a průmyslových výrobků. EHSV si není jist, zda je tato volba vhodnější než možnost rozšířit na tyto výrobky stávající rámec platný pro zemědělské produkty a potraviny, vína a lihoviny. Touto druhou možností by se dalo zabránit vzniku dalších právních předpisů, postupů a orgánů tím, že by se vytvořil jednotný systém ochrany zeměpisných označení, který by se vztahoval na všechny typy výrobků.

1.4 EHSV se domnívá, že symbol zeměpisného označení musí být atraktivní a uzpůsobený všem novým formám komunikace, od tradičních značek až po pokročilejší digitální komunikaci. Spotřebiteli má předat zprávu o tom, že výrobek je kvalitní a důvěryhodný, výrobcům má pak pomáhat s komunikací. EHSV se domnívá, že by se mohlo zvážit, zda neprovést aktualizaci stávajícího symbolu chráněného zeměpisného označení – jak je definován v příloze nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) č. 664/2014 ze dne 18. prosince 2013⁽¹⁾ – a nevytvořit manuál vizuální identity.

⁽¹⁾ Úř. věst. L 179, 19.6.2014, s. 17.

1.5 EHSV považuje za zásadní, aby byl přechod od ochrany zeměpisných označení řízené na vnitrostátní úrovni na systém řízený na úrovni EU rychlý a jednoduchý. Je důležité, aby souběžné používání obou systémů netrvalo příliš dlouho, neboť to by spotřebitele a výrobce mátló. Členské státy, které již používají ochranu formou zeměpisného označení podle Lisabonské dohody, by na druhou stranu měly mít možnost rychle doplnit symbol EU, a posílit tak obraz kvality svých výrobků.

1.6 EHSV doporučuje, aby Komise pozorně monitorovala konflikty, které by mohly vzniknout v rámci procesů certifikace, zejména se třetími zeměmi, a uplatňovala svou vyjednávací sílu. Rozhodnutí o udělení certifikace by měl jednoznačně vydávat Úřad Evropské unie pro duševní vlastnictví (EUIPO), tedy subjekt, jenž byl uznán příslušným orgánem pro otázky průmyslového vlastnictví, měl by však být vytvořen komunikační kanál mezi ním a Komisí, díky němuž by bylo možné analyzovat případy, kolem nichž budou panovat pochybnosti a které by mohly vést ke sporům. Specifickou výzvu z hlediska dosažení konsensu nezbytného pro ochranu výrobců a spotřebitelů mohou představovat přeshraniční regiony (v rámci EU i mimo ni).

2. Obecné připomínky

2.1 Cílem návrhu Komise je zajistit ochranu zeměpisných označení⁽²⁾ řemeslných a průmyslových výrobků na úrovni Unie. Řemeslné a průmyslové výrobky jsou vyloučeny ze stávajícího mechanismu ochrany zeměpisných označení. Ten se vztahuje pouze na zemědělské produkty a potraviny, vína a lihoviny. V EU existuje řada řemeslných a průmyslových výrobků s jedinečnými vlastnostmi spojenými s jejich oblastí původu, které jsou opakovaně napodobovány a padělány a které je naléhavě třeba ochránit.

2.2 Ochranu řemeslných a průmyslových výrobků s jedinečnými vlastnostmi spojenými s jejich oblastí původu znesnadňuje skutečnost, že neexistuje celounijní ochranný mechanismus, a rovněž právní nejistota vyplývající z toho, že v jednotlivých členských státech podléhá tato otázka rozdílné právní úpravě, nebo příslušné právní předpisy dokonce vůbec nejsou k dispozici. Tyto mezery mohou vést k zániku těchto výrobků a dovedností, které jsou s nimi spojeny. Výrobky s regionální identitou, které mají jedinečné vlastnosti a jsou součástí tradice a rázovitosti těchto regionů, musí být zachovány a využívány tak, aby přispěly k rozvoji těchto regionů, aby bylo možné předat související know-how a aby pomohly přilákat nové obyvatelstvo a udržet obyvatelstvo v dané lokalitě.

2.3 EU v listopadu 2019 přistoupila k Ženevskému aktu Lisabonské dohody o označeních původu a zeměpisných označeních⁽³⁾. Nyní je třeba vytvořit legislativní rámec, aby mohla Unie předložit seznam zeměpisných označení, jež budou tímto systémem chráněna, a evropské výrobci mohli této ochrany požívat.

2.4 Jak již EHSV uvedl v minulosti⁽⁴⁾, považuje ochranu formou zeměpisných označení za důležitý nástroj evropských výrobců a podporuje vytvoření harmonizovaného systému ochrany zeměpisných označení nezemědělských výrobků. EHSV se domnívá, že tento systém pomáhá výrobcům účinněji prezentovat své kvalitní výrobky na globalizovaném, liberalizovaném a konkurenčním trhu, přičemž v případě méně rozvinutých regionů jsou pozitivní dopady ještě výraznější.

2.5 Tento postoj vyjádřil EHSV již v roce 2015 ve svém stanovisku Zeměpisná označení EU / nezemědělské produkty⁽⁵⁾. Kromě toho, že EHSV vítá rozšíření ochrany zeměpisných označení na nezemědělské výrobky prostřednictvím regulace na úrovni EU, doporučuje, aby nový systém v co nejširší míře kopíroval stávající rámec pro zemědělské produkty a potraviny, vína a lihoviny.

⁽²⁾ Zeměpisné označení je jakékoli označení výrobku pocházejícího z určité zeměpisné oblasti, jehož specifická jakost, pověst nebo jiná vlastnost souvisí především s jeho zeměpisným původem.

⁽³⁾ Ženevský akt Lisabonské dohody spravovaný Světovou organizací duševního vlastnictví (WIPO) umožňuje smluvním stranám rychle a účinně ochránit zeměpisná označení, a to na dobu neurčitou. Je aktualizací Lisabonské dohody, přičemž rozšiřuje oblast její působnosti na všechna zeměpisná označení.

⁽⁴⁾ Úř. věst. C 286, 16.7.2021, s. 59.

⁽⁵⁾ Úř. věst. C 251, 31.7.2015, s. 39.

2.6 EHSV má za to, že ochrana řemeslných a průmyslových výrobků formou zeměpisných označení může mít několik příznivých dopadů, a to: z hlediska kvality výrobků, jež je kritériem pro udělení této ochrany – to zvýší důvěru spotřebitelů; z hlediska přilákání nových obyvatel a udržení obyvatelstva v dané lokalitě díky vzniku lépe placených pracovních míst vyžadujících vyšší kvalifikaci a díky tomu, že jsou obyvatelé hrdí na to, že žijí v regionu, jež je proslulý svou jedinečností; v podobě rozvoje udržitelného cestovního ruchu a ochrany proti škodám způsobeným imitací a výrobou padělků.

3. Konkrétní připomínky

3.1 Východiskem návrhu Komise jsou ustanovení Smlouvy o fungování Evropské unie (SFEU) týkající se duševního vlastnictví a společné obchodní politiky⁽⁶⁾. Cílem návrhu je vytvořit společný systém ochrany řemeslných a průmyslových výrobků (jednotné evropské právo duševního vlastnictví) a zavést centralizovaný režim povolování, koordinace a dohledu – přizpůsobený lisabonskému systému –, a provést tak dohodu uzavřenou podpisem Ženevského aktu. Zvoleným nástrojem je samostatné nařízení, jež má návaznost na stávající nařízení vztahující se na zemědělské produkty a potraviny, vína a lihoviny. Byly konzultovány zúčastněné strany, které obecně podporují vytvoření zvláštního režimu zeměpisných označení.

3.2 V rámci posouzení dopadů byla provedena analýza tří možností politiky, které se nabízejí vedle zachování stávajícího regulačního rámce (jež je fragmentovaný a na mezinárodní úrovni zaručuje jen slabý stupeň ochrany) – možnost č. 1: rozšíření systému ochrany zeměpisných označení pro zemědělské produkty na řemeslné a průmyslové výrobky; možnost č. 2: samostatné nařízení EU, kterým se vytvoří zvláštní ochrana zeměpisných označení; možnost č. 3: reforma ochranných známek.

3.3 Byla zvolena možnost č. 2 a bylo předloženo nařízení o ochraně zeměpisných označení řemeslných a průmyslových výrobků. EHSV si není jist, zda je tato volba vhodnější, neboť navrhuje-li se přijmout systém, který je identický se systémem platným pro zemědělské produkty a potraviny, vína a lihoviny, bylo by možná snazší rozšířit stávající rámec na průmyslové a řemeslné výrobky (možnost 1). V rámci revize probíhající v zemědělsko-potravinářském odvětví by se zahrnul tento nový typ výrobků a harmonizovaly se postupy pro uznávání zeměpisných označení, aniž by přibýly další právní předpisy, postupy a orgány.

3.4 Pokud jde o územní vazbu, EHSV souhlasí s volbou chráněného zeměpisného označení (CHZO) namísto chráněného označení původu (CHOP). Není totiž podle něj nezbytné, aby byla ochrana tohoto druhu výrobků omezena na ty, kde všechny fáze produkce, zpracování nebo přípravy probíhají v dané oblasti. Řemeslný nebo průmyslový výrobek si svou identitu může zachovat i v případě, že jedna z těchto fází proběhne v jiném regionu, neboť tato identita je založena na historii nebo způsobu výroby.

3.5 EHSV se domnívá, že nejvhodnější volbou je dvoufázový systém, kdy je výrobek chráněn prvotně na vnitrostátní úrovni a v další fázi na úrovni EU. Členské státy nejlépe znají své území a výrobky, které by mohly být chráněny zeměpisným označením, a není zde jazyková bariéra. Chtěl by jen poukázat na to, že vnitrostátní systém by měl být pružný, nenákladný a měl by zajistit rovné podmínky pro všechny výrobce bez ohledu na jejich původ.

3.6 EHSV souhlasí s tím, že fáze zápisu na úrovni EU bude v kompetenci EUIPO⁽⁷⁾. Úřad EUIPO má rozsáhlé zkušenosti v oblasti duševního vlastnictví a prokazatelné schopnosti a způsobilost pro plnění svých povinností a disponuje nezbytnými nástroji pro provádění těchto zápisů. Důležitá je také skutečnost, že díky tomu, že byl zvolen EUIPO, bude možné vyloučit neslučitelnost zápisů zeměpisných označení se zápisem ochranných známek a patentů.

⁽⁶⁾ Články 118 a 207 SFEU.

⁽⁷⁾ EUIPO – Úřad Evropské unie pro duševní vlastnictví.

3.7 EHSV podporuje možnost, aby žádosti o zápis, zrušení nebo změnu specifikace výrobku pro zeměpisná označení mohlo přímo u úřadu EUIPO podávat seskupení výrobců, v případě že pocházejí z členského státu, který požádal o osvobození od povinnosti určit orgán příslušný pro řízení vnitrostátní fáze zápisu a dalších postupů týkajících se této kategorie výrobků. Žádný výrobce, na kterého by se mohla vztahovat ochrana formou zeměpisných označení, totiž nesmí být z tohoto systému vyloučen, a to i přesto, že země, ze které pochází, význam investice do tohoto nástroje neuznává.

3.8 EHSV vítá možnost povolit v rámci certifikace zeměpisného označení vlastní prohlášení pro ověření souladu se specifikací výrobku. Pro tyto případy se stanoví, že členské státy budou provádět namátkové kontroly. EHSV upozorňuje na to, že provádění takových kontrol bude obtížné a že mohou dokonce nastat konflikty jurisdikcí, a to v případech, kdy bude zeměpisné označení zahrnovat více než jeden členský stát, a zejména pokud se bude vztahovat na nějakou třetí zemi.

3.9 EHSV vítá skutečnost, že ochrana řemeslných a průmyslových výrobků bude podléhat evropské právní úpravě, která nahradí stávající vnitrostátní systémy. Tato možnost vylučuje souběžnost dvou systémů (na evropské a na vnitrostátní úrovni) a zaručuje jednotný přístup. To je velmi důležité, neboť díky sjednocení postupů se usnadní zavedení ochrany v přeshraničních regionech.

3.10 EHSV zdůrazňuje, že je důležité definovat, co se rozumí řemeslnými výrobky a průmyslovými výrobky, jako v článku 3 tohoto návrhu nařízení. Tato definice by měla podléhat široké shodě zúčastněných stran, aby nebylo jakýchkoli pochyb o tom, které výrobky mohou být chráněny zeměpisnými označeními.

3.11 EHSV se domnívá, že v rámci specifikací výrobku by měl být zohledněn faktor inovací, neboť se může podílet na ochraně a rozvoji kulturního dědictví. Změna metody výroby díky inovaci, ať už technologické, či procesní, která neohroží kvalitu, pravost, pověst nebo vlastnosti výrobku související s jeho zeměpisným původem, nesmí vést k odnětí ochrany nebo k povinnosti znovu o ni požádat.

3.12 EHSV se obává, že mezi členskými státy, a zejména se třetími zeměmi, může docházet ke sporům při výběru a/nebo používání názvů regionů, jakož i při kontrolách, které budou prováděny po udělení certifikace. V případě některých přeshraničních zeměpisných označení nemusí dojít ke konsensu, pokud jde o nomenklaturu, která má být přijata, což by mohlo některým výrobcům bránit v přístupu k této ochraně. Tato pravomoc Komise je obzvláště důležitá, pokud jde o kontroly, které budou prováděny po udělení certifikace, kdy bude třeba definovat kritéria pro posouzení shody, tak aby byla na obou stranách hranice vnímána jako spravedlivá.

V Bruselu dne 21. září 2022.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru – Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví pravidla pro předcházení pohlavnímu zneužívání dětí a boj proti němu

[COM(2022) 209 final — 2022/0155 (COD)]

Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Digitální dekáda pro děti a mládež: nová Evropská strategie pro lepší internet pro děti (BIK+)

[COM(2022) 212 final]

(2022/C 486/18)

Zpravodaj: **Veselin MITOV**

Žádost o vypracování stanoviska	Rada Evropské unie, 22.7.2022 Evropský parlament, 12.9.2022 Evropská komise, 28.6.2022
Právní základ	článek 114 Smlouvy o fungování Evropské unie článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Jednotný trh, výroba a spotřeba
Přijato v sekci	8.9.2022
Datum přijetí na plenárním zasedání	21.9.2022
Plenární zasedání č.	572
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	233/0/1

1. Závěry a doporučení

1.1 Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) vítá návrh nařízení, kterým se stanoví pravidla pro předcházení pohlavnímu zneužívání dětí a boj proti němu⁽¹⁾, i strategii s názvem „Digitální dekáda pro děti a mládež: nová Evropská strategie pro lepší internet pro děti (BIK+)“⁽²⁾. Tyto návrhy přicházejí v pravý okamžik vzhledem k tomu, že děti využívají internet v nižším věku a téměř každodenně a současně dle zjištění Europolu roste poptávka po dětské pornografii.

1.2 EHSV podporuje vzdělávací složku strategie, neboť je nezbytné posílit dovednosti, digitální gramotnost a povědomí o používání osobních údajů, aby všechny děti bez ohledu na svou situaci používaly internet s plnou znalostí věci a vyhnuly se jeho potenciálním nebezpečím.

1.3 Nezbytné je také vzdělávání zákonných zástupců a pracovníků ve školním, vzdělávacím a sportovním prostředí apod., protože mnoho dospělých nemá potřebné dovednosti. EHSV oceňuje záměr Komise organizovat kampaně zaměřené na mediální gramotnost dětí a jejich zákonných zástupců prostřednictvím výše uvedených sítí a osob významných pro utváření veřejného mínění. Důrazně vybízí k rozšíření těchto kampaní na další organizace organizované občanské společnosti, aby se zvýšil jejich dopad, a k vypracování kreativních řešení, neboť tyto organizace mají v některých členských státech dlouholeté zkušenosti v terénu a v první linii. Jejich činnost by tak měla rovněž mít finanční podporu.

1.4 EHSV návrh nařízení v zásadě podporuje, má však určité výhrady související s nepřiměřeností zamýšlených opatření a rizikem porušování presumpce nevinoty, neboť návrh ukládá technologickým společnostem povinnost sledovat zprávy, fotografie či videa zveřejněná na internetu, aby bylo možné odhalit možné zneužívání dětí, a v případě „jistoty“ se následně obrátit na „koordinační orgán“ určený členským státem, který bude mít pravomoc požádat vnitrostátní soud nebo nezávislý správní orgán o vydání detekčního příkazu.

⁽¹⁾ COM(2022) 209 final.

⁽²⁾ COM(2022) 212 final.

1.5 Boj proti dětské pornografii na internetu je legitimní a nezbytný, ale zavedení systému soukromého zjišťování *prima facie* určitého typu obsahu, jakkoli nezákonného, nelegálního a nebezpečného, představuje riziko plošného dohledu nad veškerou virtuální komunikací.

1.6 V návrhu nařízení se uvádí, že společnosti by měly pomocí umělé inteligence analyzovat diskuse, při nichž se dospělí dopouští *groomingu*, a odhalovat jazykové vzorce související s pohlavním zneužíváním dětí. V našem digitálním životě je však snadné si povšimnout, že algoritmické skenování není bez chyb. Je proto třeba je využívat opatrně a regulovaně.

1.7 Záměrem EHSV je chránit zájmy všech, včetně listovního tajemství a práva na soukromí, což jsou ústavní práva⁽³⁾. Sledování hostingových a komunikačních služeb však představuje riziko, zejména pro šifrování online komunikace mezi koncovými body. Výbor žádá Komisi, aby znění vylepšila a upřesnila, s cílem ochránit listovní tajemství a právo na soukromí.

1.8 EHSV podporuje vytvoření nového evropského střediska se dvěma hlavními oblastmi působnosti: operativní částí a částí výzkumnou a analytickou, neboť boj proti dětské pornografii a pedofilii na internetu vyžaduje vzhledem ke svému mezinárodnímu rozsahu koordinaci operací a analýz.

1.9 EHSV by uvítal zapojení Eurojustu do struktury, kterou Komise připravuje, neboť koordinované šetření předpokládá koordinované soudní vyšetřování.

2. Přehled opatření plánovaných Komisí

2.1 Komise dne 11. května 2022 předložila návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady, jímž se stanoví pravidla pro předcházení pohlavnímu zneužívání dětí a boj proti němu⁽⁴⁾, a strategii s názvem „Digitální dekáda pro děti a mládež: nová Evropská strategie pro lepší internet pro děti (BIK+)“⁽⁵⁾.

2.2 Tento balíček vychází z usnesení Evropského parlamentu ze dne 26. listopadu 2019 o právech dítěte u příležitosti 30. výročí Úmluvy OSN o právech dítěte⁽⁶⁾, ze závěrů Rady o mediální gramotnosti a z doporučení Rady ze dne 14. června 2021, kterým se zavádí evropská záruka pro děti⁽⁷⁾.

Strategie obsažená ve sdělení

2.3 Evropská strategie pro lepší internet pro děti z roku 2012 hrála ústřední roli při ochraně a posilování postavení dětí na internetu, a to zejména prostřednictvím sítě center pro bezpečnější internet a portálu „betterinternetforkids.eu“, ale dnes je již zastaralá, protože děti používají chytré telefony a počítače dříve a častěji a stále více je potřebují při školních a volnočasových aktivitách.

2.4 Pandemie COVID-19 a omezení volného pohybu osob poukázaly na problematiku spojenou s digitálním vzděláváním dětí, učitelů a vychovatelů v oblasti potenciálních nebezpečí internetu. Podle Europolu vzrostla poptávka po dětské pornografii v některých členských státech o 25 %. V letech 2020 až 2021 vzrostl počet hlášení o navazování kontaktů s dětmi na internetu za účelem jejich pohlavního zneužívání („grooming“) o více než 16 %.

2.5 Strategie navržená Komisí v květnu 2022 se opírá o tři pilíře, jimiž jsou:

- ochrana dětí před nezákonným a škodlivým obsahem na internetu a zlepšení jejich pocitu pohody on line,
- posílení postavení v digitální oblasti, aby děti získaly nezbytné dovednosti, které jim umožní pohybovat se v online prostředí bezpečně a odpovědně,
- aktivní účast dětí, které budou mít právo se vyjádřit a využívat více inovativních činností na podporu lepších digitálních zážitků.

⁽³⁾ La constitutionnalisation du droit au respect de la vie privée (Ústavní zakotvení práva na soukromí).

⁽⁴⁾ COM(2022) 209 final — 2022/0155 (COD).

⁽⁵⁾ COM(2022) 212 final.

⁽⁶⁾ Úř. věst. C 232, 16.6.2021, s. 2.

⁽⁷⁾ Úř. věst. L 223, 22.6.2021, s. 14.

2.6 Vychází z rozsáhlých konzultací⁽⁸⁾ #DigitalDecade4YOUth, které od března do srpna 2021 organizovala síť *European Schoolnet* s podporou sítě evropských center pro bezpečnější internet *Insafe*, které doplnily další rozsáhlé konzultace, a je založena na právu dětí být vyslyšeny v jakémkoli rozhodovacím postupu, který se jich týká⁽⁹⁾.

2.7 V dubnu a květnu 2021 ji doplnil online kurz MOOC „*Better Internet for Kids*“ pro učitele na téma „Digitální gramotnost a online bezpečnost: jak pandemie otestovala naše dovednosti?“.

2.8 Kromě toho mohli občané EU (rodiče, učitelé, vychovatelé atd.) vyplnit online průzkum založený na stejných otázkách jako konzultace #DigitalDecade4YOUth.

2.9 Výsledky průzkumu *EU Kids Online*⁽¹⁰⁾ z roku 2020 ukazují, že většina dětí používá své digitální zařízení téměř „denně“, dříve a déle.

2.10 Pandemie COVID-19 a omezení volného pohybu osob odhalily výzvy v oblasti digitální odborné přípravy dětí a zákonných zástupců (viz akční plán digitálního vzdělávání 2021–2027⁽¹¹⁾).

2.11 Ze shromážděných informací vyplývá, že děti jsou často konfrontovány se škodlivým, nedovoleným nebo dokonce nezákonným obsahem, chováním a kontakty. Používání sociálních médií nebo interaktivních her s sebou nese rizika, jako je vystavení nevhodnému obsahu, šikaně, *groomingu* či pohlavnímu zneužívání.

2.12 Podle Europolu⁽¹²⁾ vzrostla v prvních měsících krize COVID-19 poptávka po dětské pornografii v členských státech až o 25 %. *National Center for Missing and Exploited Children* (Národní centrum pro pohřešované a zneužívané děti) v USA obdrželo v roce 2021 téměř 30 milionů oznámení o podezření na pohlavní zneužívání dětí a policejní orgány byly upozorněny na více než 4 000 nových dětských obětí. V letech 2020 až 2021 vzrostl počet hlášení o dětech, které se staly oběťmi *groomingu*, o více než 16 %. Týká se to především dětí se zdravotním postižením: obětí sexuálního násilí se před dosažením 18 let stává až 68 % dívek a 30 % chlapců s mentálním nebo tělesným postižením⁽¹³⁾.

2.13 Podle stávajících právních předpisů EU (směrnice o audiovizuálních mediálních službách a obecné nařízení o ochraně osobních údajů) jsou však mechanismy ověřování věku a souhlasu rodičů často neúčinné, protože uživatelům obvykle často stačí při registraci online uvést datum narození.

2.14 Návrh nařízení ukládá poskytovatelům hostingových nebo online komunikačních služeb povinnost odhalovat, oznamovat a odstraňovat jakékoli materiály týkající se pohlavního zneužívání dětí na internetu.

2.15 Návrh rovněž stanoví zřízení nového evropského střediska pro prevenci a potírání pohlavního zneužívání dětí, jež má usnadnit odhalování, oznamování a odstraňování internetového obsahu, který se týká pohlavního zneužívání dětí, poskytovat podporu obětem a sloužit jako centrum znalostí, odbornosti a výzkumu v záležitostech souvisejících s prevencí pohlavního zneužívání dětí na internetu a bojem proti němu.

Obecné připomínky k návrhu nařízení

2.16 Návrh ukládá poskytovatelům hostingových a interpersonálních komunikačních služeb povinnosti týkající se posuzování a zmírňování rizik, jež vždy předcházejí případnému vydání detekčního příkazu ze strany vnitrostátního soudu nebo nezávislého správního orgánu určeného členským státem.

2.17 EHSV podporuje princip doplnění stávajících opatření a zvýšení jejich účinnosti tím, že se poskytovatelům hostingových a interpersonálních komunikačních služeb uloží sankce a zároveň odpovědnost za vyhledávání *prima facie* fotografií a videí, na nichž je patrné zneužívání dětí.

2.18 Má však určité výhrady, pokud jde o rizika ohrožující soukromí a šifrování konverzací. Případným sledováním virtuálních konverzací soukromými provozovateli a potenciálními nepodloženými obviněními může být narušena presumpce nevinny.

⁽⁸⁾ <https://europa.eu/!XXv6kx>.

⁽⁹⁾ Článek 12 Úmluvy OSN o právech dítěte.

⁽¹⁰⁾ *EU Kids Online*.

⁽¹¹⁾ COM(2020) 624 final.

⁽¹²⁾ <https://europa.eu/!Jh78ux>.

⁽¹³⁾ Children with disabilities (Děti se zdravotním postižením).

3. Konkrétní připomínky

Vzdělávací složka strategie

3.1 Vzdelávání dětí a jejich zákonných zástupců v oblasti používání sociálních médií a dalších digitálních nástrojů má zásadní význam, protože děti často používají digitální produkty a služby určené pro dospělé, kde je cílené marketingové techniky a algoritmy mohou přimět k otevření obsahu, který má zneužít jejich naivitu a neznalosti digitálních nástrojů, nebo dokonce ke komunikaci s nebezpečnými osobami skrytými za herními aplikacemi či jinými nástroji, které děti využívají.

3.2 Děti ani rodiče si často neuvědomují, kolik osobních údajů na sociálních sítích sdílejí. Digitální dovednosti a gramotnost a povědomí o používání osobních údajů jsou pro děti zásadní, aby mohly informovaně využívat virtuální svět.

3.3 Tyto dovednosti potřebují také rodiče, vychovatelé, učitelé, vedoucí kroužků, zařízení pro volný čas atd., aby mohli děti vést.

3.4 EHSV se domnívá, že tato vzdělávací složka je důležitá pro ochranu dětí v jejich digitálním životě a pro jejich samostatnost ve virtuálním světě.

3.5 Mnoho učitelů, rodičů a vychovatelů totiž nemá potřebné dovednosti a je pro ně obtížné držet krok s technologickým vývojem.

Součástí této odborné přípravy by měl být také modul o právech dětí na internetu, protože práva dětí na internetu jsou stejná jako ve fyzickém světě.

3.6 Tato složka strategie se musí opírat o úzkou spolupráci na evropské a mezinárodní úrovni, ale také o posílení práce s organizovanou občanskou společností a především se školou.

Je nezbytné, aby vnitrostátní učební osnovy zahrnovaly praktické a povinné předměty o využívání internetu a jeho rizicích a zároveň byly inkluzivní a respektovaly jednak rozmanitost obecně a konkrétněji především přístupnost.

3.7 EHSV oceňuje záměr Komise organizovat kampaně zaměřené na mediální gramotnost dětí a jejich zákonných zástupců prostřednictvím výše uvedených sítí a osob významných pro utváření veřejného mínění. Důrazně vybízí k rozšíření těchto kampaní na další organizace organizované občanské společnosti, aby se zvýšil jejich dopad, a k vypracování kreativních řešení, neboť tyto organizace mají v některých členských státech dlouholeté zkušenosti v terénu a v první linii. EHSV se domnívá, že vzdělávání má v této souvislosti zcela zásadní význam jako faktor prevence pohlavního zneužívání dětí na internetu.

3.8 EHSV souhlasí s Komisí, že je třeba podporovat aktivní účast dětí na strategických diskusích, které se jich týkají. Mělo by se tak stát zakotvením jejich práva na shromažďování a sdružování na internetových sociálních platformách. Podporuje též jejich zapojení do formulace digitální strategie. Výbor tudíž vítá zřízení nové evropské platformy pro účast dětí a žádá, aby jejich přání nebyla pouze zaznamenána, nýbrž také vyslyšena.

4. Sankce stanovené v návrhu nařízení

4.1 Poskytovatelé hostingových a interpersonálních komunikačních služeb zatím nedovolený obsah odhalují dobrovolně. Komise nepřímou vyjadřuje politování nad selháním samoregulace a navrhuje, aby byli uvedení poskytovatelé služeb pod hrozbou sankcí v návaznosti na vyšetřovací řízení vedené vnitrostátními orgány donuceni jednat. V praxi to znamená, že poskytovatelé služeb a poskytovatelé hostingů budou muset *prima facie* skenovat vše, co koluje na jejich serverech.

4.2 EHSV chápe, že není cílem Komise připravit občany o jejich listovní tajemství, je však znepokojen možností zneužívání technologií, které narušují soukromí a které by – v případě, že by nebyly dostatečně dobře navrženy a regulovány – mohly mít negativní dopad na jeho ochranu. Cíl je dvojitý: využít technologie k prevenci pohlavního zneužívání dětí a zabránit rozsáhlému sledování korespondence soukromými subjekty prostřednictvím algoritmů.

4.3 EHSV se domnívá, že je třeba zasadit do určitého rámce postupy vývoje, testování a využití algoritmů, a příslušné aktéry v této věci motivovat k budování kvalitní a účinné správy algoritmů, která zajistí řádné fungování jejich nástrojů, nebo jim tento cíl přímo uložit jako závazný. Považuje za nutné, aby metody určení vysvětlitelnosti umožňovaly lépe porozumět zkoumaným nástrojům a poukázaly na jejich případnou nevyváženost nebo nefunkčnost tak, aby byl možno zjednat nápravu dříve, než bude způsobena újma uživatelům.

4.4 EHSV konstatuje, že návrh počítá s koordinovaným vyšetřováním pod dohledem vnitrostátního soudu, ale vyzývá Komisi, aby jej vylepšila v zájmu ochrany osobních svobod.

4.5 EHSV zdůrazňuje význam vyváženého přístupu, neboť plánovaný systém spočívá v analýze zpráv, fotografií a videí s cílem odhalit možné zneužívání dětí a v případě „jistoty“ upozornit příslušné orgány. Je nezbytné, aby mechanismus varování zahrnoval nezbytnost, účinnost, přiměřenost a vyváženost plánovaných opatření.

4.6 Připomíná, že ve věci Schrems I⁽¹⁴⁾ Soudní dvůr rozhodl, že právní předpisy umožňující veřejným orgánům globální přístup k obsahu komunikace ohrožují samotnou podstatu práva na soukromí zaručeného Listinou základních práv. Digitalizace obsahu zaznamenaného na serveru zahrnující analýzu veškeré komunikace procházející serverem proto vyvolává pochybnosti.

4.7 Odpovědnost za sledování případně platformám a sociálním médiím, které by proto mohly být vyzvány ke sledování materiálů týkajících se zneužívání dětí, a to pod hrozbou pokuty až do výše 6 % jejich celosvětového obratu. Měly by využívat umělou inteligenci a rozpoznávat jazykové vzorce, aby bylo možno blokovat komunikaci, při níž dospělí praktikují *grooming*. Vzhledem k tomu, že algoritmické skenery nefungují bezchybně, je třeba zajistit jejich řádné použití, aby vlivem selhání nedocházelo k neopodstatněným obviněním.

4.8 Komise rovněž hodlá platformám uložit povinnost vyhodnocovat riziko, že jejich služby budou využívány k šíření dětské pornografie nebo *groomingu*, a usnadnit zavedení „komplexního unijního kodexu chování pro design odpovídající věku“⁽¹⁵⁾ s obecnými podmínkami, na něž EHSV pohlíží se značnými rozpaky.

4.9 Komise upřesňuje, že členské státy budou muset určit nezávislý orgán odpovědný za sledování dodržování povinností ze strany platforem, který bude v případě potřeby oprávněn požádat soud nebo nezávislý správní orgán o vydání časově omezeného detekčního příkazu zaměřeného na specifický typ obsahu v konkrétní službě a požádat příslušnou společnost o vyhledávání jakýchkoli materiálů týkajících se pohlavního zneužívání dětí nebo vytvořených za účelem *groomingu*.

4.10 Pokud by tyto nezávislé orgány usoudily, že je určitá služba pro děti příliš riziková, mohly by si u poskytovatelů hostingových a interpersonálních komunikačních služeb na určitou dobu vyžádat digitalizaci jejího obsahu a komunikace. EHSV by upřednostnil, aby uplatňování tohoto mechanismu podléhalo účinné a předběžné kontrole vnitrostátních soudů jako strážců svobod jednotlivce, a domnívá se, že slučitelnost tohoto typu příkazu s Listinou základních práv je sporná.

4.11 Pokud by bylo nařízení přijato v současné podobě, nutilo by technologické společnosti, aby pomocí algoritmů monitorovaly své platformy, zda na nich nedochází ke zneužívání dětí.

4.12 Přesto, že se zde sleduje chvályhodný cíl, domnívá se EHSV, že existuje riziko porušení důvěrnosti soukromé korespondence na internetu, práva na soukromí a ochrany osobních údajů, jemuž je nutno s maximálním úsilím předejít.

4.13 Cílem EHSV je chránit zájmy všech jednotlivců, neboť některé z těchto zájmů jsou ústavními právy, jako například listovní tajemství a právo na soukromí⁽¹⁶⁾.

⁽¹⁴⁾ Věc C-362/14, bod 94.

⁽¹⁵⁾ COM(2022) 212 final.

⁽¹⁶⁾ La constitutionnalisation du droit au respect de la vie privée (Ústavní zakotvení práva na soukromí).

4.14 Poukazuje na to, že navržená obecná povinnost sledování hostingových a komunikačních služeb představuje riziko pro všechny metody, které mají zaručit důvěrnost korespondence, jako je například šifrování mezi koncovými body.

4.15 Komise uznává, že vyhledávání komunikací, v nichž se dospělí dopouštějí *groomingu*, je „obecně pro uživatele nejvíce narušující“, neboť vyžaduje „automatické prohledávání textů v interpersonální komunikaci“.

5. Vytvoření nového evropského střediska

5.1 Návrh nařízení ukládá vytvoření nezávislého evropského střediska se sídlem v Haagu po boku Europolu s rozpočtem 26 milionů EUR, které bude odpovědné za analýzu oznámení nelegálního materiálu, koordinaci databáze otisků prstů a nelegálního materiálu a pomoc společnostem při hledání spolehlivé technologie.

Měla by zároveň fungovat jako prostředník mezi technologickými společnostmi, donucovacími orgány a oběťmi.

5.2 EHSV vítá skutečnost, že působnost střediska má být rozdělena do dvou hlavních oblastí: operativní části a části výzkumné a analytické, neboť význam boje proti dětské pornografii a pedofilii na internetu vyžaduje koordinaci operací a analýz.

5.3 Operativní aspekt je zásadní a je dobrým důvodem k úzké spolupráci s Europolem, jehož efektivita již byla prokázána. Její existenci opodstatňuje evropský a mezinárodní rozsah sexuální trestné činnosti páchané na dětech online.

5.4 EHSV by uvítal zapojení Eurojustu do operací v rámci struktury, kterou Komise připravuje, neboť koordinované šetření předpokládá koordinované soudní vyšetřování.

V Bruselu dne 21. září 2022.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice 2011/83/EU o smlouvách o finančních službách uzavřených na dálku a zrušuje směrnice 2002/65/ES

(COM(2022) 204 final – 2022/0147 (COD))

(2022/C 486/19)

Zpravodaj: **Gonçalo LOBO XAVIER**

Žádost o vypracování stanoviska	Evropský parlament, 18. 5. 2022 Rada Evropské unie, 23. 5. 2022
Právní základ	článek 114 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Jednotný trh, výroba a spotřeba
Přijato v sekci	8. 9. 2022
Přijato na plenárním zasedání	21. 9. 2022
Plenární zasedání č.	572
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	229/0/3

1. Závěry a doporučení

1.1 Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) vítá návrh Komise na změnu směrnice 2011/83/EU o smlouvách o finančních službách uzavřených na dálku a zrušení směrnice 2002/65/ES. Tato potřeba vyplývá z vývoje společnosti a jejího chování, nových technických řešení, která se objevují, a z posílení jednotného trhu jako prostředku k zajištění volného pohybu finančních služeb a pravidel ochrany spotřebitele. Krize COVID-19 se stala mimořádnou zkouškou odolnosti EU a nastolila nové trendy a myšlenky, na něž je nutno reagovat. EHSV návrh podporuje i v tomto ohledu.

1.2 Jakkoli EHSV návrh podporuje, klade též důraz na nutnost investovat do digitální a finanční gramotnosti, aby spotřebitelé správně chápali svá práva a povinnosti ve vztahu k finančním smlouvám uzavřeným na dálku, zvláště pak právo na odstoupení a právo na další informace v předmluvní fázi. Členské státy musí investovat do programu zaměřeného na strategickou komunikaci, který zvýší potenciál jednotného trhu, přičemž budou současně zachována základní spotřebitelská práva.

1.3 EHSV konstatuje, že zásadním předpokladem úspěchu je vyvážený přístup kombinující zkušenosti z digitálního i „kamenného“ prostředí. EHSV podporuje pokrok, který přináší technologické inovace, poukazuje též však na důležitost osobního kontaktu tam, kde vzniká potřeba jasných informací a ochrany údajů. EHSV si je vědom skutečnosti, že digitalizace a modernizace se zásadně podílí na zlepšování životních podmínek občanů, současně však připomíná, že mezi členskými státy a dokonce i mezi regiony přetrvávají značné rozdíly. Některé z nich tak chtějí podpořit místní komunitu zachováním určitých prvků „fyzické“ infrastruktury. Podle názoru EHSV by k podpoře místních komunit mohlo posloužit zapojení místních orgánů do rozhodovacích procesů finančních společností, zvláště pokud jde o přítomnost fyzické infrastruktury ve venkovských oblastech. EHSV požaduje zakotvení práva požádat o „osobní zásah“ při využití finančních služeb na dálku.

1.4 EHSV a organizace občanské společnosti, které zastupuje, spatřují v jednotném trhu potenciál k posílení projektu evropské integrace. Zvyšování důvěry v naše finanční systémy patří k základním zásadám, které jsou společnosti oporou v oblasti finančních služeb pro spotřebitele. V této souvislosti EHSV rovněž upozorňuje na nutnost systematicky investovat do kybernetické bezpečnosti. Občané si musí být vědomi rizik spojených s uzavíráním smluv na dálku. Kromě toho však musí mít důvěru v systém jako celek, je-li naším záměrem posílit jednotný trh a volný pohyb finančních služeb. Jejich význam totiž postupně roste, zvláště po krizi COVID-19 a s rozvojem elektronického obchodování a digitálních služeb.

1.5 EHSV připomíná Komisi, že tento návrh je nutno harmonizovat s návrhem směrnice o právech spotřebitelů. Po tolika přínosech plynoucích ze směrnice o právech spotřebitelů a ve světle zahájení Nové agendy pro spotřebitele⁽¹⁾ je tento konkrétní spis o finančních službách sjednaných na dálku výtečnou příležitostí k posílení dodržování práv spotřebitelů a podpoře dalších investic podniků do této oblasti. EHSV vyzývá k zapojení organizací občanské společnosti. Budou se tak moci lépe připravit na budoucí provádění směrnice a jeho monitorování. Jedná se o dobrý příklad oblasti, v níž mohou organizace občanské společnosti svým dílem přispět ke zlepšení prostředí a pomoci prosadit pozitivní přístup.

1.6 Bezpečné a spolehlivé prostředí pro tento návrh směrnice mohou nabídnout mechanismy umělé inteligence. EHSV chápe sílu inovací ve prospěch společnosti a podporuje využití všech dostupných prostředků k zajištění bezpečných a moderních transakcí pro spotřebitele i podniky v této konkrétní oblasti. EHSV se touto problematikou průběžně zabývá a vřele doporučuje využít umělou inteligenci k budování lepšího, integrovanějšího jednotného trhu, který bude nápomocen občanům a zajistí bezpečné operace v rámci finančního systému⁽²⁾.

1.7 EHSV se domnívá, že EU může v zájmu regulace finančních služeb uzavřených na dálku formulovat osvědčené postupy, a to s přihlédnutím k cílům a zásadám jednotného trhu. Tento návrh řeší opatření týkající se podniků i spotřebitelů, EHSV nicméně rovněž poukazuje na nutnost vyjasnit činnost podniků se sídlem mimo EU, která může mít vliv na evropské občany. Dle mínění EHSV je dále nutno náležitě projednat a dodržet potřebnou harmonizaci.

1.8 EHSV vyzývá k řešení problematiky „pravidel a norem propagace“, pokud jde o citlivý proces poskytování finančních služeb na dálku. Je nezbytné harmonizovat regulaci reklamy na tyto služby tak, aby nedocházelo k nekalé soutěži a oslabování systému. Bude-li sdělení dostatečně důrazné, přinese to prospěch podnikům i občanům a pozitivně ovlivní chování spotřebitelů, a to i z hlediska udržitelnosti. EHSV též důsledně prosazuje zapojení organizací spotřebitelů, které umožní lepší dialog mezi podniky a občany.

1.9 Závěrem se EHSV domnívá, že k dosažení lepších výsledků jsou nezbytným předpokladem lepšího provádění směrnice a skutečného přínosu zásad, které zakotvuje, investice do infrastruktury. Pro občany budou lepší a transparentnější služby nepochybně prospěšné, spolu s tím je však nutno zajistit přístup k sítím 5G, plné pokrytí a další prvky infrastruktury ve všech oblastech, tak tomu však zdaleka není. EHSV vyzývá k lepšímu a účinnějšímu využití finančních prostředků z Nástroje pro oživení a odolnost na tyto investice tak, aby nikdo nezůstal opomenut.

2. Obecné připomínky

2.1 Cílem směrnice 2002/65/ES o uvádění finančních služeb pro spotřebitele na trh na dálku (dále jen „směrnice“) je zajistit volný pohyb finančních služeb na jednotném trhu prostřednictvím harmonizace některých pravidel ochrany spotřebitele v této oblasti a zajistit vysokou úroveň ochrany spotřebitele. Je třeba zdůraznit, že v poslední době bylo přijato již několik směrnic a nařízení, jimž se zavádí vysoká úroveň ochrany spotřebitele, a stěžejním prvkem návrhu nové směrnice je vytvořit „záchrannou síť“ pro případy, kde tato ochrana chybí nebo by mohla chybět. Tam, kde neexistují právní předpisy EU pro konkrétní produkty nebo horizontální pravidla EU vztahující se na finanční službu pro spotřebitele, vztahuje se směrnice horizontálně na jakoukoli současnou nebo budoucí službu bankovní, úvěrové, pojistné, osobní důchodové, investiční nebo platební povahy sjednanou prostřednictvím prostředku komunikace na dálku (tj. bez současné fyzické přítomnosti obchodníka a spotřebitele). Směrnice stanoví informace, které mají být spotřebiteli poskytnuty před uzavřením smlouvy na dálku (předmluvní informace), u některých finančních služeb přiznává spotřebiteli právo na odstoupení od smlouvy a stanoví pravidla pro nevyžádané služby a nevyžádaná sdělení.

⁽¹⁾ Úř. věst. C 286, 16.7.2021, s. 45.

⁽²⁾ Úř. věst. C 517, 22.12.2021, s. 61.

2.2 V posledních 20 letech se uvádění finančních služeb pro spotřebitele na trh na dálku rychle změnilo. Poskytovatelé finančních služeb a spotřebitelé opustili fax a objevili se noví hráči – jako fintech společnosti – s novými obchodními modely a novými distribučními kanály, např. finančními službami prodávanými online.

2.3 Cílem návrhu Komise je zjednodušit a modernizovat právní rámec zrušením stávající směrnice o uvádění finančních služeb pro spotřebitele na trh na dálku a zahrnutím příslušných aspektů práv spotřebitelů týkajících se smluv o finančních službách uzavřených na dálku do oblasti působnosti horizontálně použitelné směrnice o právech spotřebitelů.

2.4 Celkový cíl právního předpisu zůstává nezměněn, totiž podporovat poskytování finančních služeb na jednotném trhu a zároveň zajistit vysokou úroveň ochrany spotřebitele. Tohoto cíle dosahuje pěti různými způsoby:

- Úplná harmonizace: To znamená, že pravidla budou podobná pro všechny poskytovatele finančních služeb a spotřebitelům budou zaručena stejná práva ve všech členských státech EU.
- Předmluvní informace: Obdržení klíčových informací včas a jasným a srozumitelným způsobem, ať už v elektronické nebo papírové podobě, zajišťuje potřebnou transparentnost a posiluje postavení spotřebitele. V tomto ohledu je cílem návrhu upravit, jaké předmluvní informace mají být poskytovány, jakým způsobem a kdy.
- Právo na odstoupení od smlouvy: Právo na odstoupení od smlouvy je základním právem spotřebitele. To je důležité zejména v oblasti finančních služeb, protože některé produkty a služby jsou složité a mohou být obtížně srozumitelné.
- Online spravedlnost: Smlouvy o finančních službách jsou stále častěji uzavírány elektronickými prostředky. Proto návrh v zájmu zajištění vysoké úrovně ochrany spotřebitele stanoví zvláštní pravidla na ochranu spotřebitelů při uzavírání smluv o finančních službách elektronickými prostředky.
- Prosazování: Návrh rozšiřuje pravidla pro prosazování a sankce, která se v současné době v rámci směrnice 2011/83/EU o právech spotřebitelů (dále jen „směrnice o právech spotřebitelů“) použijí na smlouvy o finančních službách uzavřené na dálku.

3. Finanční služby a jednotný trh

3.1 EHSV se domnívá, že EU čekají po krizi COVID-19 vážné problémy v důsledku ruské agrese na Ukrajině, kdy se na obzoru rýsuje finanční krize. Je skutečností, že důvěra spotřebitelů je otřesena. Řešit je třeba také vysokou míru zadlužení domácností, která zdaleka není překonána. Tyto faktory je třeba zohlednit ve všech opatřeních týkajících se finančních politik. Spotřebitelé musí mít důvěru v systém, protože jedině tak lze zajistit oživení našich ekonomik a společnosti.

3.2 EHSV souhlasí s nutností harmonizace. Nesmí se tak ovšem stát na úkor občanů. Je třeba pochopit, že ne všichni občané si digitalizaci osvojují stejným tempem a že by při tomto procesu nikdo neměl zůstat opomenut. EHSV je přesvědčen, že prioritou, která s tímto návrhem přímo souvisí, by měly být investice do finanční gramotnosti.

3.3 Nedílnou součástí tohoto procesu musí být ochrana údajů. Evropští občané musí mít důvěru ve sdílení údajů pro právní účely a pro účely spojené s právy spotřebitelů. Toho lze dosáhnout jedině vybudováním robustního a spolehlivého systému. Občané dnes ochraně údajů věnují velkou pozornost a kybernetická bezpečnost je klíčem k posílení komunikačního procesu tam, kde se jedná o finanční služby sjednané na dálku.

3.4 Zásadně nutné je harmonizovat tento návrh se směrnicí o právech spotřebitelů. Stejně tak je naprosto nezbytné zapracovat do celé koncepce zásady Nové agendy pro spotřebitele⁽³⁾. EHSV se domnívá, že do tohoto procesu by bylo užitečné zapojit organizovanou občanskou společnost a sociální partnery. Tyto subjekty by mohly pomáhat občanům při prosazování jejich práv, mohly by však též vytvářet příznivou atmosféru, v níž budou podniky moci soutěžit a vytvářet lepší a jasnější služby pro spotřebitele.

⁽³⁾ Úř. věst. C 286, 16.7.2021, s. 45.

3.5 Klíčový význam mají v souvislosti s tímto návrhem mechanismy umělé inteligence. Mohly by usnadnit operace týkající se spotřebitelů tím, že usnadní procesy a související požadavky zvláště pro ty občany, kteří nejsou tak dobře připraveni nebo jsou méně „digitalizováni“. EHSV žádá, aby tyto nástroje a jejich použití byly jasné, a byl tak do budoucna úspěšnější i proces provádění.

3.6 EHSV klade důraz na zajištění rovných podmínek v této oblasti tak, aby každý účastník (podnik) byl schopen poskytovat občanům spolehlivé služby. Proto je zásadně zapotřebí investovat do transparentnosti a jasných informací, aby nedocházelo k nekalé soutěži z oblastí mimo Evropu, která by mohla ohrozit kýžený pozitivní dopad navržené směrnice.

4. Dopad na spotřebitele a podniky: operace prováděné online a offline

4.1 Digitalizace je nutným předpokladem posílení konkurenceschopnosti a jednoduššího života občanů. EHSV považuje za nezbytné, aby všichni měli zajištěny stejné podmínky a stejnou míru znalostí. Tak tomu však zdaleka není.

4.2 EHSV požaduje „inteligentní digitalizaci“, v níž technologie slouží občanům, usnadňují komunikaci a zlepšují jejich životní podmínky. Digitalizace jako taková nicméně není řešením všech problémů a je třeba ji sladit s dalšími prioritami. Obeznamenosť s využitím technologií je v EU velice nerovnomerná, a do nápravy je třeba výrazně investovat. EHSV závěrem připomíná Komisi, že jakkoli je využití technologií důležitým faktorem, neméně platné je rovněž právo odpojit se; i to je nutno začlenit do přípravy příslušné politiky.

4.3 Je na finančních podnikcích, aby všechny změny měly na trhu pozitivní odezvu. Klíčovým požadavkem je tak zde komunikace, chceme-li dosáhnout kýžených výsledků a stát se lídry transformačního procesu.

4.4 EHSV je bezvýhradným zastáncem technologií a inovací, které nabízejí lepší fungování pro spotřebitele a usnadňují lidem život. Vývoj chování spotřebitelů je příležitostí k pozitivní změně a nabízí možnost vybudovat odolnější a udržitelnější operace v oblasti smluv o finančních službách uzavíraných na dálku. Podle názoru EHSV je třeba zajistit jasná pravidla propagace, která budou zároveň harmonizována s dalšími souvisejícími operacemi, jež se mohou dotýkat zájmů spotřebitelů. Je třeba garantovat práva a povinnosti spotřebitelů.

4.5 EHSV se domnívá, že tento návrh je v souladu s Listinou základních práv Evropské unie, a tím i se zásadou proporcionality, pokud jde o sankce ukládané podnikům a spotřebitelům v této oblasti. EHSV považuje tento bod za velmi pozitivní a hodný zvláštní pozornosti. EHSV považuje za základní princip, že přisnost sankcí by se měla odvozovat od závažnosti porušení předpisu, v tomto případě porušení ochrany spotřebitele podle definice v návrhu směrnice.

4.6 Pro EHSV je naprosto klíčový požadavek na vyvážené pojetí práva požádat o lidský zásah při uzavírání finančních smluv na dálku. Velká část společností tento typ podpory stále vyžaduje a banky a ostatní instituce musí vést toto omezení v patrnosti. Musejí na tuto část společností pamatovat při rozhodování o investicích a o zachování určitých „fyzických“ služeb.

4.7 EHSV se domnívá, že nejen banky, nýbrž všechny finanční instituce musí investovat do systémů vzdělávání a odborné přípravy, které jejich zaměstnance připraví na poskytování zákaznické podpory. Finanční služby uzavírané na dálku jsou velmi důležité, totéž však platí i pro lidské zdroje k zajištění příslušné podpory. Zaměstnanci musí disponovat potřebnými dovednostmi a musí být proškoleni tak, aby mohli být pro spotřebitele vhodnými průvodci. Při použití umělé inteligence na podporu služeb je pak třeba zajistit „lidský rozměr“, díky němuž bude interakce se spotřebiteli účinnější.

5. Posouzení dopadů – úloha občanské společnosti

5.1 EHSV jako již dříve upozorňuje Komisi a členské státy na možnost zapojit do procesu komunikace o směrnici a jejího provádění organizovanou občanskou společnost a sociální partnery. Nejen díky svým znalostem, ale také vzhledem k působení přímo v praxi mohou organizace občanské společnosti pomoci se zajištěním správné komunikace, např. s ohledem na oslovení velké části společnosti žijící ve venkovských oblastech nebo těch, kteří mohou mít ztížený přístup k hromadným sdělovacím prostředkům. Organizace občanské společnosti zastoupené v EHSV mohou nabídnout podporu řádného provádění návrhu tak, aby přineslo lepší výsledky a napomohlo účasti občanů v tomto procesu.

6. Finanční služby a Nástroj pro oživení a odolnost – další postup

6.1 Nástroj pro oživení a odolnost je hlavním pilířem plánu na podporu oživení Evropy NextGenerationEU, jehož smyslem je poskytnout členským státům finanční prostředky k překonání hospodářských a sociálních dopadů pandemie COVID-19 a zvýšit odolnost evropského hospodářství vůči budoucím otřesům. EHSV se též domnívá, že členské státy by tento mechanismus mohly využít ke zlepšení systému, jež by lidem usnadnilo život v této konkrétní oblasti.

6.2 Chceme-li posílit vzdělání a ochranu spotřebitelů, je zcela nezbytné investovat do digitální a finanční gramotnosti. Rozvíjení digitálních a finančních schopností spotřebitelů je nutným předpokladem plnění cílů Digitální agendy, včetně rozvoje funkčního trhu a posilování ochrany spotřebitelů. EHSV si je vědom hodnoty ochrany údajů a podporuje právo spotřebitelů na plnou záruku ochrany. EHSV je přesvědčen, že vyvážený rozvoj uvádění finančních produktů na trh na dálku může uspět pouze tehdy, jestliže členské státy vyčlení dostatek prostředků na řešení těchto výzev a posílení důvěry v obchodování s finančními službami online a současně budou měřit pokrok v této oblasti a podají o tom zprávy Komisi, která získané výsledky posoudí a doporučí osvědčené postupy.

V Bruselu dne 21. září 2022.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení (EU) č. 1303/2013 a nařízení (EU) 2021/1060, pokud jde o dodatečnou flexibilitu pro řešení důsledků vojenské agrese Ruské federace FAST (flexibilní pomoc územím) – CARE

(COM(2022) 325 final – 2022/0208 (COD))

(2022/C 486/20)

Zpravodajka: **Elena-Alexandra CALISTRU**

Žádost o vypracování stanoviska	Evropský parlament, 4. 7. 2022 Rada Evropské unie, 15. 7. 2022
Právní základ	články 177 a 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost
Přijato v sekci	9. 9. 2022
Přijato na plenárním zasedání	21. 9. 2022
Plenární zasedání č.	572
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	189/0/1

1. Závěry a doporučení

1.1 Prostřednictvím svého návrhu FAST-CARE přijala Komise tolik potřebné další kroky s cílem pomoci členskými státy, místními orgánům a partnerům z řad občanské společnosti řešit důsledky ruské agrese vůči Ukrajině. EHSV vřele vítá tento nový komplexní balíček, který rozšiřuje podporu již poskytovanou v rámci CARE o další podporu a větší flexibilitu v rámci financování politiky soudržnosti.

1.2 EHSV rovněž uznává, že přímé a nepřímé dopady nevyprovokované invaze ze dne 24. února vedly k pokračujícímu nárůstu počtu uprchlíků přicházejících do všech členských států, zejména však do těch, které leží na hranicích EU, a že je proto zapotřebí dalších opatření. Současná situace je bezprecedentní a vyžaduje přijetí veškerých možných opatření přizpůsobených těmto specifickým okolnostem. V tomto kontextu má EHSV za to, že FAST-CARE poskytuje možnosti, jak reagovat na tyto okolnosti, a to tím, že nabízí dodatečné finanční prostředky na řešení migračních výzev způsobených vojenskou agresí Ruska, ale také tím, že pomáhá zmírnit následky zpoždění v provádění projektů, k nimž došlo vlivem kombinace dopadů pandemie COVID-19 a vysokých nákladů na energii a nedostatku surovin a pracovních sil způsobených válkou.

1.3 EHSV neustále zdůrazňuje, že je třeba okamžitě a účinně reagovat za použití veškerých dostupných prostředků. Pokračující úsilí o zajištění flexibility v oblasti financování by mělo usnadnit co nejefektivnější realizaci investic v rámci politiky soudržnosti VFR na období 2014–2020 a hladké zahájení programů na období 2021–2027. EHSV vítá, že bylo u programů politiky soudržnosti dočasně umožněno stoprocentní spolufinancování z rozpočtu EU. Taktéž kvituje i umožnění dodatečných převodů mezi Evropským fondem pro regionální rozvoj (EFRR), Evropským sociálním fondem (ESF) a Fondem soudržnosti, jakož i mezi kategoriemi regionů.

1.4 EHSV je velmi potěšen skutečností, že Komise uznala, že místní orgány a organizace občanské společnosti působící v místních komunitách nesou velkou zátěž při řešení migračních výzev způsobených vojenskou agresí Ruska. EHSV vítá ustanovení týkající se povinnosti vyčlenit v rámci příslušných priorit nejméně 30 % podpory pro místní orgány, sociální partnery a organizace občanské společnosti, s cílem zajistit, aby tyto typy příjemců obdržely odpovídající podíl těchto zdrojů vzhledem k jejich aktivní úloze při přijímání a integraci uprchlíků. V případě zemí, které přijaly vysoké počty

uprchlíků, by však tento procentuální podíl mohl být příliš nízký. Měla by se proto důkladněji zvážit možnost toto procento pro země ležící na hranici s Ukrajinou zvýšit.

1.5 EHSV se domnívá, že nevládní organizace a sociální partneři hrají klíčovou úlohu, a to coby prováděcí organizace i coby důležití partneři při monitorování provádění těchto programů. EHSV je připraven usnadnit další diskusi o této úloze organizací občanské společnosti a sociálních partnerů v EU nebo na Ukrajině. Občanská společnost prokázala svou efektivitu, když na začátku války okamžitě začala jednat. A pokud bude mít dostatek zdrojů, bude také schopna velmi dobře zprostředkovat propojení mezi potřebami existujícími v praxi a tím, jak se promítnou do politik koncipovaných na vysoké úrovni. Válka pokračuje a EHSV i nadále usiluje o to, aby se mohl výrazněji zapojit v rámci okamžité reakce a dlouhodobě posílit svou účast na definování agendy v oblasti začleňování.

1.6 EHSV vítá návrh Komise osvobodit členské státy od povinnosti plnit požadavky na tematické zaměření v rámci víceletého finančního rámce na období 2014–2020 a – s ohledem na to, jak se situace v praxi rapidně vyvíjí a mění – jim umožnit převádět finanční prostředky v rámci jednotlivých programů mezi tematickými cíli v rámci stejné priority a stejného fondu a kategorie regionů. EHSV rovněž vítá ustanovení, které umožňuje, aby byly mimořádné výdaje na takové operace, které jsou fyzicky dokončeny nebo plně provedeny, způsobilé již ode dne invaze.

1.7 EHSV bere na vědomí kombinaci komplexních opatření, která zohledňují potřeby na mikroúrovni / individuální úrovni (např. prodloužení a zvýšení nově stanovených jednotkových nákladů, které umožňují pokrýt základní potřeby a podporu osob, jimž byla poskytnuta dočasná ochrana) a potřeby na makroúrovni / úrovni členských států (např. usnadnění přesunutí provádění operací z programů na období 2014–2020 do programového období 2021–2027, aby tuto možnost mělo více operací, které se potýkají se zpožděním, aniž by byly narušeny povinnosti členských států plnit požadavky na tematické zaměření a cíle příspěvku v oblasti klimatu).

1.8 Náležitě bere na vědomí rovněž ustanovení zaměřená na zmírnění administrativní zátěže pro členské státy, jakož i to, že se Evropská komise zavazuje pomáhat příjemcům a zúčastněným stranám tím, že jim nabídne dodatečnou podporu a odborné vedení, například při řízení veřejných zakázek, u nichž došlo k překročení nákladů, a další nelegislativní opatření a pokyny. EHSV vyzývá Komisi, aby spolupracovala s členskými státy, místními orgány a občanskou společností na odstranění veškeré zbytečné administrativní zátěže a zároveň zajistila plnou transparentnost, pokud jde o přidělování finančních prostředků a provádění opatření zaměřených na řešení důsledků války na Ukrajině. V této souvislosti EHSV rovněž zdůrazňuje, že je třeba aktivněji zapojit občanskou společnost a sociální partnery z EU a Ukrajiny s cílem zajistit efektivní plánování, řízení a monitorování zdrojů a zaručit, že se tyto zdroje dostanou k těm, kteří je nejvíce potřebují, a tam, kde jsou nejvíce zapotřebí.

1.9 EHSV uznává, že by mělo být v průběhu stávajícího víceletého finančního rámce (VFR) přijato co nejvíce možných opatření. V této souvislosti Výbor souhlasí se záměrem Komise pozměnit nařízení o VFR tak, aby zbývající zdroje na období 2014–2020 byly optimalizovány a umožnily hladký přechod na program pro období 2021–2027. Nicméně je třeba dodat, že ačkoli EHSV vždy vyzýval k maximální flexibilitě⁽¹⁾ na všech úrovních od zahájení až do ukončení programů, aby dostupné zdroje byly využity v co největší míře, má s přibýváním přímých i nepřímých důsledků války na Ukrajině za to, že může rovněž vyvstat nutnost přidat nové inovativní finanční nástroje⁽²⁾. Jedním z možných řešení, které EHSV již dříve doporučoval, je zvláštní fond Evropské unie pro obnovu a rozvoj Ukrajiny, který by doplnil úsilí vyvíjené na podporu členských států, na něž válka doléhá⁽³⁾.

⁽¹⁾ Viz poziční dokument EHSV COVID-19: *Evropské strukturální a investiční fondy – mimořádná flexibilita*.

⁽²⁾ EHSV ve svých stanoviscích dlouhodobě zdůrazňuje, že je nutné, aby bylo v rámci VFR 2021–2027 možné přidávat nové inovativní nástroje, nad rámec nástrojů, jako je *Nástroj pro oživení a odolnost* (Úř. věst., C 364, 28.10.2020); COVID-19: *Evropské strukturální a investiční fondy – mimořádná flexibilita, Nařízení o investiční iniciativě pro reakci na koronavirus, Fond evropské pomoci nejchudším osobám (FEAD) / krize COVID-19*.

⁽³⁾ Viz stanovisko EHSV k *osmé zprávě o soudržnosti* (Úř. věst. C 323, 26.8.2022, s. 54).

1.10 EHSV vyzývá Radu a Evropský parlament k urychlenému schválení tohoto nařízení, aby tak mohlo být co nejdříve přijato. Rozsah problému vyžaduje kolektivní a koordinovanější reakci, zejména s ohledem na to, že brzy nastanou chladná roční období.

2. Obecné připomínky

2.1 Od 24. února předložila Komise jako součást Akce v rámci politiky soudržnosti na podporu uprchlíků v Evropě (CARE) řadu návrhů s cílem zajistit, aby finanční prostředky dostupné v rámci politiky soudržnosti na období 2014–2020 a Fondu evropské pomoci nejchudším osobám (FEAD), jakož i předběžného financování v rámci programů REACT-EU, byly urychleně uvolněny, a mohly tak být řešeny bezprostřední důsledky ruské válečné agrese vůči Ukrajině a členské státy zároveň mohly pokračovat ve svém úsilí o zajištění ekologického, digitálního a odolného oživení svých ekonomik po krizi způsobené pandemií COVID-19.

2.2 Nicméně s tím, jak potřeby financování stále rostou, Evropská rada, Evropský parlament a regiony EU vyzvaly Komisi, aby předložila nové iniciativy, jako součást víceletého finančního rámce, s cílem podpořit související úsilí členských států. Nyní je nutné podpořit dlouhodobější potřeby vysídlených civilistů, kterým je třeba v zájmu jejich integrace poskytovat po dobu jejich pobytu v členských zemích EU pomoc v oblasti ubytování, zdravotní péče a přístupu k zaměstnání a vzdělávání. Nutno poznamenat, že problém naplňování dlouhodobějších potřeb uprchlíků dopadá na komunitu, na něž již vážně dolehla pandemie COVID-19 (např. zátěž pro systém zdravotní péče). Vystávají zároveň nové potíže, například v souvislosti s genderově specifickými aspekty politických opatření (např. pokud jde o skutečnost, že se do škol zapsalo velmi málo dětí, což výrazně brání profesnímu začlenění žen).

2.3 Válka způsobila překážky v dodavatelských řetězcích a nedostatek pracovních sil. Urychlila také růst cen komodit, včetně cen energií a materiálů. Tato situace umocňuje důsledky pandemie a vytváří další zátěž pro veřejné rozpočty a další zpoždění investic, zejména investic do infrastruktury.

2.4 Balíček FAST-CARE zavádí několik významných změn do právních předpisů upravujících politiku soudržnosti v obdobích 2014–2020 a 2021–2027 s cílem zrychlit a zjednodušit poskytování podpory ze strany členských států za účelem integrace státních příslušníků třetích zemí a zároveň i nadále pomáhat regionům dosáhnout oživení po pandemii COVID-19.

2.5 Podpora pro subjekty přijímající vysídlené osoby – členské státy, místní orgány a organizace občanské společnosti – by měla být navýšena díky následujícím opatřením:

- platby předběžného financování se zvyšují o dalších 3,5 miliardy EUR, které budou vyplaceny v letech 2022 a 2023, což všem členským státům poskytne rychlou dodatečnou likviditu;
- možnost 100 % spolufinancování ze strany EU pro období 2014–2020 je nyní rozšířena na opatření podporující socio-ekonomickou integraci státních příslušníků třetích zemí;
- stejná možnost je rozšířena i na programy na období 2021–2027, což bude přezkoumáno do poloviny roku 2024;
- zvyšují se jednotkové náklady na pokrytí základních potřeb uprchlíků – v rámci programu CARE byla stanovena částka 40 EUR, nově je to 100 EUR týdně na osobu, přičemž o náhradu těchto nákladů lze žádat po dobu až 26 týdnů, oproti současným 13 týdnům;
- možnosti křížového financování, které bylo v rámci programu CARE povoleno mezi EFRR a ESF, budou nyní širší. To znamená, že z Fondu soudržnosti mohou být nyní uvolňovány zdroje i na řešení důsledků migračních výzev;
- výdaje na operace zaměřené na řešení migračních výzev mohou být nyní nárokovány k proplacení se zpětnou platností, a to i v případě, že operace již byla dokončena.

2.6 Aby bylo zaručeno, že investice budou nasměrovány tam, kde jsou nejvíce zapotřebí, zavádí FAST-CARE dvě významné změny:

- nejméně 30 % prostředků získaných díky flexibilním opatřením musí být poskytnuto na operace řízené místními orgány a organizacemi občanské společnosti, jež působí v místních komunitách, aby se tak těm, kteří nesou hlavní tíhu tohoto úsilí, dostalo odpovídající podpory.
- Operace podporované v rámci programů mohou být prováděny mimo zeměpisnou oblast působnosti daného programu, ovšem vždy v rámci daného členského státu – uznává se tím, že se uprchlíci se často pohybují v rámci jednotlivých členských států.

2.7 Pokud jde o praktickou podporu při řešení problému zpožděného provádění, mohou být v rámci programů na období 2021–2027 i nadále podporovány projekty nad 1 milion EUR (zejména projekty v oblasti infrastruktury), které získaly podporu v rámci období 2014–2020, avšak nemohly být dokončeny včas z důvodu růstu cen a nedostatku surovin a pracovních sil, a to i v případě, že by podle pravidel způsobilosti pro období 2021–2027 způsobilé nebyly.

3. Konkrétní připomínky

3.1 EHSV oceňuje úsilí Evropské komise o vytvoření uzpůsobených a účinných opatření, jejichž prostřednictvím bude poskytována finanční podpora zaměřená na řešení důsledků ruské vojenské agrese, která se zintenzivnila a jejíž dopady jsou čím dál větší. V důsledku toho čelí členské státy neustálému značnému přílivu osob prchajících před ruskou agresí. Tato situace umocňuje důsledky pandemie COVID-19, zejména narušení hodnotových řetězců, což představuje výzvu pro veřejné rozpočty, které se zaměřovaly na oživení hospodářství, ale zároveň hrozí, že dojde ke zpoždění investic, zejména investic do infrastruktury.

3.2 EHSV rovněž uznává, že vzhledem k tomu, že přímé i nepřímé dopady války na Ukrajině se ve všech členských státech neustále zvyšují, je zásadně důležité umožnit řešení migračních výzev a narušení trhů prostřednictvím kombinace financování, postupů a technické pomoci, přičemž současně je třeba podpořit flexibilitu a jednat rychle a pohotově.

3.3 EHSV zcela souhlasí s tím, že je třeba provést cílenou revizi stávajícího finančního rámce s cílem zabránit přerušení financování klíčových opatření nezbytných ke zmírnění krize a k podpoře nejchudších osob. EHSV již ve svých předchozích stanoviscích⁽⁴⁾ doporučil, aby byly členským státům přiděleny dodatečné zdroje formou okamžitého předběžného financování.

3.4 EHSV vítá skutečnost, že možnost využít spolufinancování ve výši až 100 % u těchto opatření byla prodloužena i na účetní období končící dne 30. června 2022 s cílem pomoci zmírnit zátěž veřejných financí členských států, a rovněž to, že výrazné zvýšení předběžného financování⁽⁵⁾ ze zdrojů REACT-EU poskytlo členským státům likviditu potřebnou k pokrytí nejnaléhavějších potřeb.

3.5 EHSV kvituje rovněž to, že Komise navrhla zavést v rámci programů na období 2021–2027 u priorit na podporu socioekonomické integrace státních příslušníků třetích zemí míru spolufinancování ve výši až 100 %. To sice platí jen do 30. června 2024, ale tato lhůta bude přezkoumána s ohledem na to, jak bylo toto opatření využíváno, a v případě, že se potvrdí jeho účinnost, bude prodloužena. To představuje plán, jak pro případy naléhavé potřeby financování zajistit vyšší flexibilitu a likviditu.

3.6 EHSV velmi kvituje ustanovení návrhu, že nejméně 30 % podpory v rámci příslušných priorit by mělo být poskytnuto příjemcům, kteří jsou místními orgány, sociálními partnery a organizacemi občanské společnosti působícími v místních komunitách, s cílem zajistit, aby tyto typy příjemců obdržely odpovídající podíl těchto zdrojů vzhledem k jejich aktivní úloze při přijímání a integraci uprchlíků. V případě zemí ležících na hranici s Ukrajinou, které přijaly významně vyšší počty uprchlíků, by však tento procentuální podíl mohl být příliš nízký. Jedná se sice o minimální výši, mělo by však být prosazováno přidělování vyšších podílů – nejméně 50 % podpory v rámci priority by mělo být poskytnuto příjemcům, kteří jsou místními orgány a organizacemi občanské společnosti působícími v místních komunitách.

3.7 EHSV chápe potřebu zachovat původní cíle politiky soudržnosti a skutečnost, že se nemůže stát univerzální „humanitární organizací“ poskytující pomoc v případě všech mimořádných událostí, které mohou nastat. Ustanovení omezující celkovou částku vyčleněnou v rámci priorit týkajících se integrace uprchlíků v členském státě na 5 % původního vnitrostátního přidělu určeného pro daný členský stát z EFRR a ESF+ dohromady jsou tak v tomto kontextu pochopitelná. Tyto prahové hodnoty by však měly být přezkoumány dříve, aby tak byl v případě potřeby ponechán dostatečný manévrovací prostor, zejména pro země hraničící s Ukrajinou. Je zřejmé, že před zeměmi, které přijaly velkou většinu uprchlíků z Ukrajiny, se tyčí větší výzvy než před ostatními členskými státy EU. Procentuální limity by proto měly zohledňovat realitu v praxi a rozdíly v rozsahu výzev, jimž čelí jednotlivé členské státy.

⁽⁴⁾ Poziční dokument EHSV k REACT-EU.

⁽⁵⁾ EHSV ve svých předchozích stanoviscích důsledně trval na tom, že procentuální zvýšení zálohových plateb či předběžného financování je sice žádoucí, ale že je třeba vyvinout větší úsilí v zájmu zajištění co nejrychlejšího uvolnění finančních prostředků. Jak je uvedeno v pozičním dokumentu EHSV *Finanční pomoc členským státům, jež jsou postiženy závažným ohrožením veřejného zdraví*.

3.8 EHSV naléhavě vyzývá Evropskou komisi, aby úzce spolupracovala s členskými státy, místními orgány a organizacemi občanské společnosti, tak aby tyto subjekty co nejefektivněji a nejrychleji využily možnosti v oblasti podpory ukrajinských uprchlíků, které iniciativa FAST-CARE nabízí. Nařízení sice požaduje, aby členské státy informovaly o splnění 30 % podmínky v závěrečné zprávě o provádění, EHSV by však navrhoval průběžné podávání zpráv a rovněž zapojení občanské společnosti do monitorování provádění těchto ustanovení.

3.9 Výše uvedené připomínky se vztahují i na plánování, realizaci a monitorování programů souvisejících s prováděním politiky soudržnosti a také na výběr projektů, jež mají být uskutečněny. V této souvislosti je třeba věnovat pozornost riziku, že by se z politiky soudržnosti mohl stát soubor roztržitých reakcí na mimořádné události, které otrásly naším kontinentem.

3.10 Klíčovým úkolem, pokud jde o zajištění správné míry čerpání, která je odrazem nejúčinnějšího využívání stávajících zdrojů, by mělo být vytvoření jasných synergií mezi zásadami soudržnosti a hlavními cíli této politiky a novou sociální, ekonomickou a environmentální realitou vyznačující se nedostatkem pracovních sil, obtížemi v dodavatelských řetězcích a rostoucími cenami a náklady na energii.

4. EHSV bere na vědomí rozhodnutí Komise neprodloužit o další rok pravidlo $n+3$ na období 2014–2020 a rovněž její závěr, že bez ohledu na předstunutí prostředků na platby na roky 2022 a 2023 (zejména v důsledku předběžného financování) bude FAST-CARE v období 2021–2027 rozpočtově neutrální a nevyžaduje změny ročních stropů víceletého finančního rámce pro závazky a platby. EHSV však důrazně vybízí Komisi, aby monitorovala dopady změn a ponechala manévrovací prostor pro řešení vznikajících či rostoucích potřeb nebo priorit.

V Bruselu dne 21. září 2022.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Důstojná práce na celém světě

(COM(2022) 66 final)

(2022/C 486/21)

Zpravodajka: **Maria del Carmen BARRERA CHAMORRO**

Žádost o vypracování stanoviska	Evropská komise, 2. 5. 2022
Právní základ	článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Zaměstnanost, sociální věci, občanství
Přijato v sekci	6. 9. 2022
Datum přijetí na plenárním zasedání	22. 9. 2022
Plenární zasedání č.	572
Výsledek hlasování	
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	132/23/33

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV zdůrazňuje, že je důležité, aby Komise stanovila strategii na podporu důstojné práce na celém světě, nejen v rámci EU. EHSV vyzdvihuje, že Komise spolu s návrhem směrnice o náležité péči podniků v oblasti udržitelnosti předkládá sdělení o důstojné práci na celém světě v zájmu globální spravedlivé transformace a udržitelného oživení, které znovu potvrzuje závazek EU co nejúčinněji prosazovat důstojnou práci prostřednictvím norem, obchodních a investičních politik i nástroje, který zakáže uvádět na trh Evropské unie výrobky pocházející z nucené práce, a to i mimo vnitřní trh. EHSV oceňuje, že nový rámec spojuje zákazy se systémem záruk v oblasti prosazování, který se opírá o mezinárodní standardy a povinnosti náležité péče a transparentnosti. Považuje nicméně za vhodné, aby Komise provedla posouzení jeho hospodářského, sociálního a environmentálního dopadu, zejména pokud jde o malé a střední podniky.

1.2 EHSV konstatuje, že i když došlo ke zlepšení, důstojná práce pro mnoho lidí na celém světě stále není skutečností. Za těchto znepokojivých okolností Komise konstatuje, že pandemie COVID-19 a transformace světa práce v důsledku technologického pokroku, změny klimatu, demografické transformace a globalizace staví před společností vážné výzvy. Tyto výzvy mohou mít rovněž negativní dopad na účinné plnění pracovněprávních předpisů a předpisů v oblasti sociální ochrany pro pracující na celém světě. EHSV je přesvědčen, že by EU měla pokračovat v posilování své role sociálně odpovědného lídra ve světě a využívat a rozvíjet k tomu účelu všechny dostupné nástroje, včetně těch legislativních. Podobně jako Komise i EHSV konstatuje, že spotřebitelé stále častěji vyžadují **zboží a služby vyrobené inkluzivním, udržitelným a spravedlivým způsobem**, tak aby byla zaručena důstojná práce pro lidi, kteří je vyrábějí, a to i pro ty, kteří pracují v neformální ekonomice.

1.3 EHSV vítá skutečnost, že sdělení přijaté Komisí na podporu důstojné práce ve všech odvětvích a oblastech činnosti nabízí globální přístup zaměřený na všechny pracovníky na vnitrostátních trzích, v zemích mimo EU i v globálních dodavatelských řetězcích. EHSV zdůrazňuje, že EU musí využít všechny své vnitřní i vnější politiky (včetně politiky obchodní) k podpoře a zaručení důstojné práce na celém světě, přičemž tento cíl by měl být středem udržitelného a inkluzivního oživení a digitální transformace.

1.4 EHSV vítá, že EU navrhuje komplexní balíček opatření a nástrojů, které podporují **čtyři pilíře** univerzálního konceptu důstojné práce, jež rozvíjí **Deklarace MOP o sociální spravedlnosti pro spravedlivou globalizaci z roku 2008**, která byla pozměněna v roce 2022 a která se odráží v cílech udržitelného rozvoje: podpora zaměstnanosti; normy zaručující pracovní práva, včetně odstranění nucené a dětské práce, odpovídající sociální ochrany, sociálního dialogu a tripartity a rovnosti žen a mužů jakožto průřezového cíle.

1.5 EHSV žádá Komisi, aby rozvíjela některé aspekty zásady důstojné práce, které dnes mají zvláštní hodnotu, a to jak sociální, tak ekonomickou. Jako příklad EHSV zdůrazňuje vedle rovnosti žen a mužů a zákazu diskriminace (zohlednění hlediska rovnosti žen a mužů v rámci cíle důstojné práce) boj proti riziku vyloučení nejzranitelnějších skupin, jako jsou osoby se zdravotním postižením, z trhů práce, bezpečnost a ochranu zdraví při práci, jakož i udržitelnost pracovních míst v kontextu ekologické transformace. To vše jsou průřezové cíle Mezinárodní organizace práce a Agendy pro udržitelný rozvoj 2030. **V tomto kontextu EHSV vítá změnu Deklarace MOP o základních principech a právech v práci tak, aby zahrnovala právo na bezpečné a zdravé pracovní prostředí.**

1.6 EHSV oceňuje, že sdělení Komise navrhuje jednak posílit plnění stávajících nástrojů a jednak přijmout budoucí nástroje, a to včetně těch normativních, v rámci **čtyř pilířů agendy týkající se důstojné práce**. V první z nich, která se týká politik EU s působností mimo EU, EHSV vítá podporu, kterou Unie dává průkopnickým normám v celosvětovém měřítku ve prospěch sociální odpovědnosti, transparentnosti a udržitelnosti hospodářských činností. EHSV rovněž vítá, že Evropský parlament přijal usnesení o novém obchodním nástroji pro zákaz výrobků vyrobených za použití nucené práce⁽¹⁾.

1.7 V rámci svého balíčku „Spravedlivé a udržitelné hospodářství“ Komise rovněž předložila návrh směrnice o náležité péči podniků v oblasti udržitelnosti (viz stanovisko INT/973). EHSV považuje tento návrh za důležitý krok v podpoře dodržování lidských práv jakožto povinnosti podniků a jejich vedení. Domnívá se nicméně, že návrh ještě obsahuje mnoho nedostatků (například omezenou osobní působnost – neboť se přímo vztahuje pouze na velké podniky, ale na malé a střední podniky jen nepřímo – a nedostatečné zastoupení pracovníků) a nepřilíh jasně právní pojmy (například: požadavek „zavedených“ obchodních vztahů), které mohou vnitrostátní orgány a soudy uplatňovat odlišně, což povede k právní nejistotě jak pracovníků, tak podniků. V důsledku toho EHSV žádá, aby mezi Komisí, Parlamentem a Radou proběhl vyvážený dialog za účelem odstranění těchto nedostatků a zlepšení účinnosti normativního nástroje, který bude nakonec přijat.

1.8 EHSV bere na vědomí potíže, s nimiž se některé podniky potýkají při kontrole celého svého hodnotového řetězce v zájmu zajištění důstojné práce. Domnívá se nicméně, že způsobem, jak toho dosáhnout, by nemělo být omezení záruk pro tyto účely, protože to oslabuje účinnost tohoto opatření, vytváří právní nejistotu pro podniky a otevírá to dveře nekalé soutěži. EHSV je naopak přesvědčen, že odpovídajícím způsobem, jak řešit tyto potíže s takto komplexní kontrolou, aniž by docházelo k výše uvedeným nepříznivým dopadům, je zavést nástroje pro podporu a spolupráci, které budou schopny zajistit účinnost navrhovaných nástrojů. Pro tyto účely mohou vedle veřejných nástrojů poskytujících podporu a pokyny hrát klíčovou roli i způsoby zapojení zástupců pracovníků v rámci celého hodnotového řetězce a v rámci sociálního dialogu, a to na všech příslušných úrovních. EHSV je přesvědčen, že toto zlepšení účinnosti řízení náležité péče v celém hodnotovém řetězci, které usnadní práci podniků, je pádným důvodem pro uznání a zaručení zapojení zástupců pracovníků.

1.9 V rámci dvoustranných a regionálních vztahů EU oceňuje EHSV zejména návrh EU využívat obchodní politiku jako nástroj na podporu dodržování mezinárodních pracovních předpisů podniky ze třetích zemí, což podpoří důstojnou práci ve všech podnicích a zemích, a to i těch sousedních. V této souvislosti EHSV zdůrazňuje reformu nařízení o obchodních preferencích EU. EHSV zdůrazňuje, že jedním z jeho cílů je usnadnit dovoz ze zemí, jejichž podniky respektují **sociální, pracovní a environmentální** požadavky, a to včetně důstojné práce. EHSV je přesvědčen, že tolepší model globální konkurenceschopnosti založený nejen na sociální spravedlnosti, ale i spravedlivé hospodářské soutěži mezi všemi podniky.

1.10 EHSV podporuje rozhodnutí EU aktivně se zapojit do reformy Světové obchodní organizace (WTO) za účelem integrace sociálního rozměru do globálního hospodářského růstu ve světle obrovských výzev, jimž čelí (digitální a ekologická transformace, stárnutí, prevence budoucích pandemií atd.). Optimalizace růstu, konkurenceschopnosti a zisků, pokud jde o vytváření většího bohatství, zaměstnanosti a blahobytu, vyžaduje vytváření rámců a politik spravedlivé transformace, které budou zahrnovat zaručení a podporu důstojné a udržitelné práce ve světě, a spravedlivou transformaci založenou na přístupu prostřednictvím sociálního dialogu, jak toho již bylo dosaženo v minulosti.

⁽¹⁾ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0245_CS.html.

1.11 EHSV oceňuje návrh na zařazení mechanismů vyhodnocování a kontroly míry plnění směrnice o náležitě péči. S obavami nicméně konstatuje, že tyto mechanismy nezahrnují sociální dialog se sociálními partnery. Proto EHSV žádá Komisi, aby v navrhovaném právním aktu takové mechanismy jasně stanovila.

1.12 Kromě toho EHSV žádá, aby EU podpořila uzavření závazné smlouvy OSN o podnikání a lidských právech a aby rovněž zvážila možnost vypracování úmluvy Mezinárodní organizace práce o důstojné práci v globálních dodavatelských řetězcích.

2. Úvod a souvislosti

2.1 Záruka a podpora důstojné práce a sociální spravedlnosti jsou ústředním prvkem regulačních rámců a politik dojednaných tripartitně v rámci agendy MOP týkající se důstojné práce, jsou obsaženy v Deklaraci MOP o základních principech a právech v práci, který byla přijata v roce 1998 (a změněna v roce 2022) a znovu zopakovány v Deklaraci o budoucnosti práce přijaté u příležitosti 100. výročí založení MOP (2019). Zajištění toho, aby se důstojná práce stala normou na celém světě, je rovněž základní součástí závazků přijatých celým mezinárodním společenstvím v rámci cílů udržitelného rozvoje Agendy pro udržitelný rozvoj 2030, mimo jiné v rámci cíle č. 8. Tento cíl podporuje trvalý, inkluzivní a udržitelný hospodářský růst, který bude vytvářet produktivní zaměstnanost a důstojnou práci pro všechny.

2.2 EHSV sdílí názor Komise, že tato strategie na obranu a podporu důstojné práce na celém světě je v rámci modelu udržitelného oživení, stanoveného a financovaného jakožto součást nástroje NextGenerationEU, nejen vhodná, ale také nutná. Z čísel poskytnutých Komisí a MOP vyplývá, že i když došlo ke zlepšení, není důstojná práce pro mnoho lidí na celém světě dosud skutečností. Podle odhadů MOP nemají 4 miliardy lidí přístup k sociální ochraně a 205 milionů lidí je bez práce. Každé desáté dítě na celém světě (160 milionů) vykonává dětskou práci a 25 milionů osob se nachází v situaci nucené práce. V průměru je každá čtvrtá oběť nucené práce využívána mimo zemi svého původu, přičemž existují značné rozdíly podle typu situace. Kromě toho, i když je bezpečnost a ochrana zdraví při práci základním prvkem důstojné práce, podle MOP zemře každou minutu někde na světě více než pět pracovníků v důsledku pracovního úrazu nebo nemoci z povolání.

2.3 EHSV vítá, že se EU rozhodla dát nový impuls modelu hospodářského oživení, který by sladil vytváření bohatství a pracovních příležitostí na celém světě se zárukou a podporou dodržování lidských práv, důstojné práce a životního prostředí. Společné sdělení Evropskému parlamentu a Radě o posílení příspěvku EU k multilateralismu založenému na pravidlech poukazovalo na potíže při prosazování těchto cílů po pandemické krizi, jimž čelili lidé, podniky i státy. S cílem dosáhnout pokroku v této oblasti v něm proto byly navrženy předpisy, politiky a investice, které by zajistily a podpořily digitální, zelené a inkluzivní hospodářské oživení.

2.4 V tomto kontextu Komise předložila 1) sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě a Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru o důstojné práci na celém světě v zájmu globální spravedlivé transformace a udržitelného oživení [COM(2022) 66 final ze dne 23. února 2022] a 2) návrh směrnice o náležitě péči podniků v oblasti udržitelnosti, který je předmětem samostatného stanoviska EHSV, stanoviska INT/973, které se aktuálně připravuje.

2.5 EHSV již konstatoval, že podniky operují stále více napříč hranicemi. Nadnárodní podniky se svými globálními dodavatelskými řetězci jsou hlavními hybateli a malé a střední podniky tvoří důležitou součást těchto řetězců. EHSV navrhoval normativní a politické iniciativy ke zlepšení udržitelnosti, zajištění dodržování lidských práv a k podpoře důstojné práce v hodnotových řetězcích podniků⁽²⁾.

2.6 EHSV uznává význam nástrojů založených na sociální odpovědnosti podniků pro dosažení spravedlivého rozvoje, neboť sociální odpovědnost podniků motivuje k pozitivním změnám chování směrem k environmentální a sociální udržitelnosti. Výbor nicméně rovněž upozornil na potřebu zlepšení. Proto žádá EU a její členské státy, aby zaručily účinnější prosazování stávajících mezinárodních nástrojů pro udržitelný, spravedlivý a odolný růst a oživení po pandemii COVID-19, jejichž středobodem je důstojná práce. EHSV žádal EU jednak o podporu závazné smlouvy OSN o podnikání a lidských právech⁽³⁾, jakož i o zvážení možnosti vypracování úmluvy Mezinárodní organizace práce o důstojné práci

⁽²⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Udržitelné dodavatelské řetězce a důstojná práce v mezinárodním obchodě (CESE 2020/02161) (Úř. věst. C 429, 11.12.2020, s. 197).

⁽³⁾ EHSV se touto otázkou již zabýval podrobněji ve stanovisku REX/518: Závazná smlouva OSN o podnikání a lidských právech (Úř. věst. C 97, 24.3.2020, s. 9).

v globálních dodavatelských řetězcích. EHSV rovněž vyjádřil svou podporu povinnému účinnému a soudržnému závaznému rámci Unie týkajícímu se náležité péče a odpovědnosti podniků, který se bude opírat o sociální dialog se sociálními partnery a mnohostranný přístup.

2.7 EHSV uznává výhody harmonizovaného regulačního rámce EU pro náležitou péči a udržitelnost. Kromě dalších výhod tento rámec aplikuje požadavek spravedlivé hospodářské soutěže na všechny podniky, včetně těch ze zemí mimo EU, které v EU působí, neboť se na všechny vztahují stejné podmínky, a přináší větší právní jistotu. Tento harmonizovaný regulační rámec usnadní přechod podniků a pracovníků ke klimaticky neutrální ekonomice za podmínek sociální a pracovní spravedlnosti v rámci všech globálních řetězců. Proto EHSV požaduje vytvoření soudržného a vyváženého regulačního rámce Unie v oblasti náležité péče podniků – ten musí být účinný a přiměřený.

2.8 EHSV si je plně vědom naléhavé potřeby zavést ve všech členských státech mechanismus finančního oživení po pandemii a na celosvětové úrovni podporovat všechny procesy oživení po pandemii, jakož i různé přechody na zelenou (uhlíkově neutrální a oběhovou) a inovativní (digitální) ekonomiku za podmínek komplexní sociální a environmentální udržitelnosti, v rámci sociálního dialogu se sociálními subjekty a modelů tripartitní správy. To by si EHSV přál vidět v novém sdělení a doporučení o budoucnosti sociálního dialogu.

2.9 EHSV bere na vědomí šetření prováděná mezinárodními pozorovateli pro lidská práva, včetně Mezinárodní organizace práce, Rady Evropy a Mezinárodní konfederace odborových svazů (Global Rights Index), která potvrzují, že nedostatečné záruky lidských práv (včetně záruk individuálních a kolektivních práv pracovníků) a neplnění environmentálních cílů jsou na celosvětové úrovni stále častější. Pandemie ještě prohloubila závažnost situace v různých zemích na světě, kde se už tak nejisté a nepřijatelné životní podmínky ještě zhoršily. K nárůstu došlo i u dětské a nucené práce.

2.10 EHSV uznává, že ze stávajících vědeckých pozorování vyplývá, že podniky zavádějí stále více systémů řízení zohledňujících sociální odpovědnost podniků a rozvíjejí své obchodní modely v souladu s Agendou OSN pro udržitelný rozvoj 2030 a cíli udržitelného rozvoje. Nicméně stejně jako Komise se domnívá, že existuje prostor pro zlepšení. Kromě toho je pokrok nejen pomalejší, ale také velmi nerovnoměrný. EHSV je přesvědčen, že pokrok směrem k harmonizovaným regulačním rámcům Unie, doplněným o technickou podporu a praktické pokyny Komise, je pozitivní, zejména pro malé a střední podniky. Závazky tak budou účinnější a podniky působící na trhu EU z nich budou mít prospěch, neboť jim přinesou právní jistotu a rovné podmínky.

3. Hlavní opatření navržená Komisí na podporu důstojné práce

3.1 Sledování pokroku v oblasti důstojné práce se dlouhodobě věnuje MOP, která také dlouhodobě prosazuje zavedení ukazatelů pro měření tohoto skutečného pokroku. EHSV to považuje za důležité, neboť Komise již před lety vydala sdělení týkající se tohoto tématu ⁽⁴⁾. EHSV žádá Komisi, aby lépe prováděla ambiciózní a inovativní agendu a efektivním způsobem zaručila, že tento pokrok prováže konkurenceschopnost se sociální spravedlností. EHSV rovněž zdůrazňuje, že důstojná práce není pouze otázkou zaměstnanosti a sociální ochrany, ale také řízení, které by mělo propojit sociální dialog se sociálními partnery na všech úrovních globálního řetězce a ve všech etapách výrobních procesů.

3.2 EHSV oceňuje, že EU nadále prosazuje svůj vlastní program vytváření pracovního společenství, který by vedl ke skutečnému dosažení všech prvků, jež jsou součástí univerzálního pojmu důstojné práce podle MOP, a který by byl víc než jen formálním prohlášením. Tato vize je v souladu se zařazením všech součástí mezinárodního standardu důstojné práce do deklarace MOP o základních principech a právech v práci (1998) ⁽⁵⁾.

3.3 EHSV považuje za **nepřijatelné**, že je důstojná práce pro stovky milionů lidí na celém světě stále vzdálenou realitou, což mezinárodnímu společenství ztěžuje dosažení cílů udržitelného rozvoje stanovených v Agendě pro udržitelný rozvoj 2030 Organizace spojených národů. Ačkoliv jsou cíle udržitelného rozvoje součástí konceptu důstojné práce, nedávná série krizí spolu s ohromnými hospodářskými a sociálními výzvami naší doby každodenně ohrožují důstojnou práci pro všechny (cíle udržitelného rozvoje č. 8 a další související).

⁽⁴⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/?uri=CELEX:52006DC0249>.

⁽⁵⁾ https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=1000:62:0::NO:62:P62_LIST_ENTRIE_ID:2453911:NO.

3.4 Středobodem těchto snah je odstranění dětské práce a nucené práce. Počet nezletilých vykonávajících dětskou práci se mezi lety 2016 a 2020 zvýšil o více než osm milionů, čímž se zvrátil předchozí klesající trend. EHSV vítá návrh Komise na vytvoření nových a účinnějších právních nebo mimoprávních opatření v oblasti politiky nulové tolerance dětské práce, včetně zákazu uvádět na trh EU výrobky vyráběné nebo distribuované s využitím nucené nebo dětské práce. V tomto ohledu považuje EHSV za nutné doplnit nový rámec o posouzení ekonomického, sociálního a environmentálního dopadu různých legislativních a nelegislativních opatření. EHSV rovněž žádá, aby došlo k posílení nové obchodní politiky EU jakožto jedné z hnacích sil hospodářského růstu – tak aby byl splněn závazek dodržování mezinárodních lidských práv –, jejich nástrojů a boje proti dětské práci a nucené práci v rámci celého dodavatelského řetězce. Tímto způsobem se nová opatření usouladí s globálním a inkluzivním modelem hospodářského oživení a konkurenceschopnosti.

3.5 EHSV vítá jak návrh směrnice o povinné náležitě péči, tak nové právní záruky pro účinnější boj proti nucené práci a dětské práci v celém globálním hodnotovém řetězci. EHSV souhlasí s názorem Komise, že boj proti nucené práci nemohou vyhrát jen samy veřejné orgány. EHSV rovněž vítá, že Evropský parlament přijal usnesení o novém obchodním nástroji pro zákaz výrobků vyrobených za použití nucené práce⁽⁶⁾. Mnoho soukromých podniků už se k plnění těchto cílů zavázalo. Měly by si však stanovit vyšší cíle, v souladu s návrhem směrnice o podávání zpráv podniků o udržitelnosti, která by měla podporovat účinnost a přiměřenost tohoto soudržného rámce EU za účelem zlepšení konkurenceschopnosti.

3.6 EHSV vítá, že Komise podporuje používání **soudržného právního** rámce EU a politiku společensky odpovědného zadávání veřejných zakázek jakožto účinných nástrojů boje za důstojnou práci a proti nucené a dětské práci. EHSV se nicméně domnívá, že k dosažení pokroku v tomto směru je zapotřebí účinnější uplatňování regulačního rámce, které by zvýšilo skutečnou účinnost sociálních a environmentálních ustanovení jak při zadávání veřejných zakázek EU, tak v oblasti spravedlivého obchodu.

3.7 EHSV oceňuje návrh nového nařízení EU o systému všeobecných celních preferencí (nařízení o systému GSP) na podporu udržitelného rozvoje v zemích s nízkými příjmy na období 2024–2034. Hodnotí příznivě, že nový systém všeobecných celních preferencí rozšíří možnosti EU využívat obchodní preference k vytváření ekonomických příležitostí a podpoře udržitelného rozvoje v rámci standardu důstojné práce. Začlenění dohod o správě, jako je dohoda o tripartitních konzultacích, vylepší úlohu sociálního dialogu se sociálními partnery.

3.8 EHSV bere na vědomí závazek, v rámci opatření č. 2, že důstojná práce bude považována za prioritu nového nástroje „NDICI – Globální Evropa“⁽⁷⁾. Tento program pro lidská práva a demokracii počítá s realizací zvláštních opatření na podporu důstojné práce pro všechny, včetně boje proti dětské práci a nucené práci, zejména na úrovni zemí a regionů. EHSV vítá skutečnost, že mezi nová opatření nástroje NDICI – Globální Evropa patří podpora sociálního dialogu a větší autonomie sociálních partnerů, jakož i dialog s partnerskými zeměmi při ratifikaci a účinném provádění aktuálních úmluv MOP, zejména základních úmluv a úmluv týkajících se správy.

4. Obecné připomínky

4.1 EHSV sdílí obavy MOP, že podniky a pracovníci nejvíce postižení sérií krizí, které započaly v roce 2008, mají menší prospěch ze zlepšených podmínek, a to jak ekonomických, tak technologických, protože snahy o oživení zvýhodňují určitá hospodářská odvětví a odvětví trhu práce, zatímco jiná zůstávají opomenuta.

4.2 EHSV připomíná, že ochrana důstojné práce na celém světě je podmínkou řádného respektování lidské důstojnosti, a proto považuje tento návrh za důležitý krok v oblasti dodržování a podpory lidských práv v podnicích a doufá, že bude představovat významný impuls pro další pokrok.

⁽⁶⁾ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0245_CS.html.

⁽⁷⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX%3A32021R0947>.

4.3 Domnívá se však, že stále existuje mnoho nedostatků a nepříliš jasných právních pojmů, které umožňují rozdílný výklad a jež mohou vnitrostátní orgány a soudy uplatňovat různým způsobem, což vytváří právní nejistotu pro pracovníky i pro podniky. Například používání neurčitých pojmů, jako jsou „zavedené obchodní vztahy“ či pouhé „smluvní záruky dodržování kodexů chování“, ohrožuje účinnost směrnice. EHSV navrhuje Komisi, aby na jedné straně důkladně vyjasnila tyto právní pojmy, včetně nedostatků plánovaného režimu občanskoprávní odpovědnosti, a na druhé straně začlenila možnosti odborového zastoupení podniků na odpovídající úrovni, aby bylo prosazování účinnější.

4.4 EHSV bere na vědomí přístup spočívající v zapojení zúčastněných stran, který tvoří základ celého návrhu. Účinné zapojení odborových svazů a zástupců pracovníků je jedním z faktorů úspěchu. Výbor nicméně lituje, že se to nedostatečně odráží v návrhu. EHSV se domnívá, že tento druh nedostatku v ochraně je vzhledem ke svému kolektivnímu dopadu škodlivý jak pro pracovníky, tak pro podniky. V této souvislosti by nový regulační rámec mohl čerpat inspiraci a podporu ve stávajících modelech zapojení organizovaných zástupců pracovníků, které se opírají např. o práci evropských rad zaměstnanců nebo o mezinárodní rámcové dohody.

4.5 EHSV s uspokojením konstatuje, že Komise ve sdělení přijala komplexní přístup k důstojné práci. Má na zřeteli přání spotřebitelů upřednostňovat takové modely výroby a distribuce zboží a služeb, které více respektují podmínky sociální a environmentální udržitelnosti. Komise konstatovala, že většina spotřebitelů dává přednost modelům spotřeby, které upřednostňují produkty respektující důstojnou práci a environmentální rovnováhu, a to i v rámci elektronického obchodu. V důsledku toho EHSV požaduje, aby byla tato sociálně odpovědná úloha spotřebitelů podporována lepším informováním a vzděláváním, aby se tak zlepšila účinnost opatření navržených Komisí k zaručení a prosazování důstojné práce na celém světě.

4.6 EHSV vítá, že Komise vyslyšela žádost Evropského parlamentu o předložení návrhu směrnice o náležité péči podniků v oblasti udržitelnosti (INT/973). EHSV konstatuje, že návrh Komise omezuje počet podniků zařazených do návrhu směrnice, čímž dochází k omezení dosahu žádosti Evropského parlamentu. EHSV vyzývá k zahájení dialogu mezi třemi evropskými institucemi s cílem dosáhnout dohody o tomto regulačním a soudržném rámci EU. Ta by se měla týkat mimo jiné aspektu vhodné míry rozšíření oblasti působnosti budoucí směrnice, které zlepší její účinnost, a to i z hlediska spravedlivé hospodářské soutěže mezi všemi podniky, a vyřeší některé regulační nedostatky navrženého znění, což podnikům přinese vyšší míru právní jistoty.

5. Konkrétní připomínky

5.1 EHSV bere na vědomí, že Komise navrhuje, že bude usilovat o to, aby se v EU využívaly veškeré nástroje, politiky a zdroje v její působnosti (zadávaní veřejných zakázek, obchodní dohody, rozvojová politika, investiční politika, fondy atd.) k podpoře důstojné práce na celém světě. EHSV požaduje zejména účinnější vývoj a používání souboru nástrojů určených k zaručení a podpoře důstojných pracovních podmínek a dále **ratifikaci mezinárodních pracovních norem**, včetně reform nezbytných pro podporu oživení hospodářství, konkurenceschopnosti evropských podniků a jejich schopnosti vytvářet ve světě důstojná pracovní místa.

5.2 EHSV konstatuje, že návrh směrnice o náležité péči podniků v oblasti udržitelnosti klade velký důraz na metody sociální odpovědnosti podniků, jako jsou jednostranné kodexy chování. Tyto nástroje nezohledňují postoj pracovníků. EHSV považuje za vhodné zařadit rovněž metody kolektivní správy a podpořit tak zřízení efektivních způsobů zapojení zástupců pracovníků do přípravy a monitorování plnění závazků v oblasti důstojné práce v rámci celého hodnotového řetězce. Jak je uvedeno v bodě 4.4, mezinárodní rámcové dohody by měly poskytovat odpovídající inspiraci a podporu.

5.3 EHSV souhlasí s Komisí, že je zapotřebí více opatření pro účinný boj proti nucené práci a že tato opatření musí být lepší. V této souvislosti EHSV podporuje Komisi, aby co nejdříve zavedla zákaz uvádět na trh EU výrobky (jak vnitrostátní, tak dovezené), které byly vyrobeny s využitím nucené práce, a to včetně práce dětské. Současně EHSV doporučuje analýzu jednotlivých opatření a úplné posouzení hospodářských, sociálních a environmentálních dopadů jednotlivých scénářů. Tento zákaz musí být v souladu jak s podmínkami spravedlivého obchodu, tak se závazky EU v oblasti společné obchodní politiky a globální konkurenceschopnosti Evropy.

5.4 EHSV souhlasí s Komisí, že jsou zapotřebí další opatření k účinnému boji proti dětské práci, a to s ohledem na komplexnost faktorů, které k ní vedou (včetně finančních potíží, nedostatku lepších vzdělávacích příležitostí, místních zvyklostí týkajících se úlohy dětí ve společnosti atd.). EHSV zároveň vyzývá k důslednému uplatňování a prosazování stávajících mezinárodních nástrojů. K vymýcení dětské práce je proto zapotřebí komplexní (ucelený) přístup k udržitelnému

hospodářskému rozvoji založený na standardu důstojné práce: prostředcích na kvalitní vzdělávání, příjmech a odpovídající sociální ochraně pro všechny.

5.5 EHSV rovněž přikládá zvláštní význam revizi směrnice EU o prevenci obchodování s lidmi a boji proti němu⁽⁸⁾, která členským státům ukládá povinnost zakázat obchodování s lidmi zákonem, a to s doplňujícím cílem ochrany před nucenou prací (která vedle dalších nejzranitelnějších skupin neúměrně postihuje ženy a děti, a zejména přistěhovalce). EHSV již vyjádřil svou spokojenost s uceleným a integrovaným přístupem k ochraně obětí obchodování s lidmi⁽⁹⁾.

5.6 EHSV podtrhuje důležitost návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o evropských zelených dluhopisech [COM(2021) 391 final], jehož účelem je zajistit lepší využívání potenciálu jednotného trhu a unie kapitálových trhů, a přispět tak ke splnění cílů Unie v oblasti klimatu a životního prostředí v souladu s čl. 2 odst. 1 písm. c) Pařížské dohody o změně klimatu z roku 2016 a Zelené dohody pro Evropu. EHSV již od počátku tvrdí, že Zelená dohoda může být a bude úspěšná jen za předpokladu, že bude rovněž dohodou sociální, a vyzývá k přesnějšímu definování pojmu „sociální investice“ s cílem nabídnout trhům a podnikům vyšší míru právní jistoty⁽¹⁰⁾.

5.7 EHSV podporuje práci Komise na novém nařízení EU o systému všeobecných celních preferencí (nařízení o systému GSP) na období 2024–2034. EHSV konstatuje, že Komise zvýšila svou podporu prosazování plnění mezinárodních pracovních norem v zemích zvýhodněných v rámci systému GSP tím, že doplnila dvě nové úmluvy o pracovních právech (úmluvu MOP č. 81 o inspekci práce a úmluvu č. 144 o tripartitních konzultacích) a uznala, že vývoz zboží vyrobeného prostřednictvím dětské práce a nucené práce je důvodem k odnětí obchodních preferencí. **EHSV doporučuje, aby návrh nařízení o systému GSP na období 2024–2034 zahrnoval deklaraci MOP z roku 1998 a její změnu z roku 2022.**

5.8 Kromě toho EHSV oceňuje záměr Komise podpořit reformu Světové obchodní organizace (WTO) s cílem dále přispívat k udržitelnému rozvoji, začlenit sociální rozměr globalizace a prosazovat v rámci WTO dohody, které podpoří důstojnou práci a sociální spravedlnost. EHSV doufá, že v procesu otevřeného vyjednávání bude dosaženo náležité rovnováhy mezi sociálními cíli a cíli zlepšení světové hospodářské konkurenceschopnosti.

5.9 EHSV oceňuje návrh na zařazení mechanismů vyhodnocování a kontroly míry plnění směrnice o náležité péči, včetně evropské sítě kontrolních orgánů, s cílem napomoci prosazování. EHSV nicméně s obavami konstatuje, že zaprvé není jasně stanoven mandát (působnost) tohoto kontrolního orgánu a zadruhé že se v souvislosti s těmito mechanismy nehovoří o sociálním dialogu se sociálními partnery. Proto EHSV žádá Komisi, aby v navrhovaném právním aktu takové mechanismy jasně stanovila.

V Bruselu dne 22. září 2022.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

⁽⁸⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/36/EU ze dne 5. dubna 2011 o prevenci obchodování s lidmi, boji proti němu a o ochraně obětí, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2002/629/SVV (Úř. věst. L 101, 15.4.2011, s. 1).

⁽⁹⁾ Úř. věst. C 51, 17.2.2011, s. 50.

⁽¹⁰⁾ EHSV připravuje stanovisko z vlastní iniciativy týkající se této oblasti: ECO/581 Sociální taxonomie – výzvy a příležitosti (Viz strana 15 v tomto čísle Úředního věstníku).

PŘÍLOHA

Následující pozměňovací návrh byl v průběhu jednání zamítnut, získal však nejméně jednu čtvrtinu odevzdaných hlasů (čl. 43 odst. 2 jednacího řádu):

POZMĚŇOVACÍ NÁVRH 3

SOC/727

Důstojná práce na celém světě**Odstavec 2.6****Změnit:****Předkládá:**

BLIJLEVENS René

GERSTEIN Antje Sabine

KONTKANEN Mira-Maria

MINCHEVA Mariya

MURESAN Marinela Dănuț

POTTIER Jean-Michel

Stanovisko sekce	Pozměňovací návrh
<p>EHSV uznává význam nástrojů založených na sociální odpovědnosti podniků pro dosažení spravedlivého rozvoje, neboť sociální odpovědnost podniků motivuje k pozitivním změnám chování směrem k environmentální a sociální udržitelnosti. Výbor nicméně rovněž upozornil na potřebu zlepšení. Proto žádá EU a její členské státy, aby zaručily účinnější prosazování stávajících mezinárodních nástrojů pro udržitelný, spravedlivý a odolný růst a oživení po pandemii COVID-19, jejichž středobodem je důstojná práce. EHSV žádal EU jednak o podporu závazné smlouvy OSN o podnikání a lidských právech⁽¹⁾, jakož i o zvážení možnosti vypracování úmluvy Mezinárodní organizace práce o důstojné práci v globálních dodavatelských řetězcích. EHSV rovněž vyjádřil svou podporu povinnému účinnému a soudržnému závaznému rámci Unie týkajícímu se náležité péče a odpovědnosti podniků, který se bude opírat o sociální dialog se sociálními partnery a mnohostranný přístup.</p> <p>⁽¹⁾ EHSV se touto otázkou již zabýval podrobněji ve stanovisku REX/518: Závazná smlouva OSN o podnikání a lidských právech, https://webapi2016.EESC.europa.eu/v1/documents/eesc-2019-01278-00-01-ac-tra-cs.docx/content.</p>	<p>EHSV uznává význam nástrojů založených na sociální odpovědnosti podniků pro dosažení spravedlivého rozvoje, neboť sociální odpovědnost podniků motivuje k pozitivním změnám chování směrem k environmentální a sociální udržitelnosti. Výbor nicméně rovněž upozornil na potřebu zlepšení. Proto žádá EU a její členské státy, aby zaručily účinnější prosazování stávajících mezinárodních nástrojů pro udržitelný, spravedlivý a odolný růst a oživení po pandemii COVID-19, jejichž středobodem je důstojná práce. EHSV žádal EU jednak o podporu závazné smlouvy OSN o podnikání a lidských právech⁽¹⁾, jakož i o to, aby MOP zvážila možnosti vypracování relevantních a vhodných nástrojů⁽²⁾ pro oblast důstojné práce v globálních dodavatelských řetězcích a jejich přijetí v budoucnu. EHSV rovněž vyjádřil svou podporu povinnému účinnému a soudržnému závaznému rámci Unie týkajícímu se náležité péče a odpovědnosti podniků, který se bude opírat o sociální dialog se sociálními partnery a mnohostranný přístup.</p> <p>⁽¹⁾ EHSV se touto otázkou již zabýval podrobněji ve stanovisku REX/518: Závazná smlouva OSN o podnikání a lidských právech, https://webapi2016.EESC.europa.eu/v1/documents/eesc-2019-01278-00-01-ac-tra-cs.docx/content.</p> <p>⁽²⁾ REX/462 Důstojná práce v rámci globálních dodavatelských řetězců, odstavec 1.9 https://www.eesc.europa.eu/cs/our-work/opinions-information-reports/opinions/decent-work-global-supply-chains-own-initiative-opinion</p>

Výsledek hlasování:

hlasů pro: 65

hlasů proti: 97

zdrželo se hlasování: 13

POZMĚŇOVACÍ NÁVRH 4

SOC/727

Důstojná práce na celém světě

Odstavec 2.7

Změnit:**Předkládá:**

BLIJLEVENS René

GERSTEIN Antje Sabine

KONTKANEN Mira-Maria

MINCHEVA Mariya

MURESAN Marinela Dănuț

POTTIER Jean-Michel

Stanovisko sekce	Pozměňovací návrh
<p>EHSV uznává výhody harmonizovaného regulačního rámce EU pro náležitou péči a udržitelnost. Kromě dalších výhod tento rámec aplikuje požadavek spravedlivé hospodářské soutěže na všechny podniky, včetně těch ze zemí mimo EU, které v EU působí, neboť se na všechny vztahují stejné podmínky, a přináší větší právní jistotu. Tento harmonizovaný regulační rámec usnadní přechod podniků a pracovníků ke klimaticky neutrální ekonomice za podmínek sociální a pracovní spravedlnosti v rámci všech globálních řetězců. Proto EHSV požaduje vytvoření soudržného a vyváženého regulačního rámce Unie v oblasti náležité péče podniků – ten musí být účinný a přiměřený.</p>	<p>EHSV uznává výhody harmonizovaného regulačního rámce EU pro náležitou péči a udržitelnost. Kromě dalších výhod tento rámec – v rámci své oblasti působnosti – aplikuje požadavek spravedlivé hospodářské soutěže na všechny podniky, včetně těch ze zemí mimo EU, které v EU působí, neboť se na všechny vztahují stejné podmínky, a přináší větší právní jistotu. Tento harmonizovaný regulační rámec usnadní přechod podniků a pracovníků ke klimaticky neutrální ekonomice za podmínek sociální a pracovní spravedlnosti v rámci všech globálních řetězců. Proto EHSV požaduje vytvoření soudržného a vyváženého regulačního rámce Unie v oblasti náležité péče podniků – ten musí být účinný a přiměřený.</p>

Výsledek hlasování:

hlasů pro: 73

hlasů proti: 100

zdrželo se hlasování: 14

POZMĚŇOVACÍ NÁVRH 5

SOC/727

Důstojná práce na celém světě

Odstavec 4.6

Změnit:**Předkládá:**

BLIJLEVENS René

GERSTEIN Antje Sabine

KONTKANEN Mira-Maria

MINCHEVA Mariya

MURESAN Marinela Dănuț

POTTIER Jean-Michel

Stanovisko sekce	Pozměňovací návrh
<p>EHSV vítá, že Komise vyslyšela žádost Evropského parlamentu o předložení návrhu směrnice o náležité péči podniků v oblasti udržitelnosti (INT/973). EHSV konstatuje, že návrh Komise omezuje počet podniků zařazených do návrhu směrnice, čímž dochází k omezení dosahu žádosti Evropského parlamentu. EHSV vyzývá k zahájení dialogu mezi třemi evropskými institucemi s cílem dosáhnout dohody o tomto regulačním a soudržném rámci EU. Ta by se měla týkat mimo jiné aspektu vhodné míry rozšíření oblasti působnosti budoucí směrnice, které zlepší její účinnost, a to i z hlediska spravedlivé hospodářské soutěže mezi všemi podniky, a vyřeší některé regulační nedostatky navrženého znění, což podnikům přinese vyšší míru právní jistoty.</p>	<p>EHSV vítá, že Komise vyslyšela žádost Evropského parlamentu o předložení návrhu směrnice o náležité péči podniků v oblasti udržitelnosti (INT/973). EHSV konstatuje, že návrh Komise omezuje počet podniků zařazených do návrhu směrnice, čímž dochází k omezení dosahu žádosti Evropského parlamentu. EHSV vyzývá k zahájení dialogu mezi třemi evropskými institucemi s cílem dosáhnout dohody o tomto regulačním a soudržném rámci EU. Tvůrci politik přitom musí mít na paměti složité postavení mikropodniků a malých a středních podniků a zajistit, aby byly na evropské i vnitrostátní úrovni připraveny podpůrné nástroje, jakmile vstoupí v platnost právní předpisy týkající se náležité péče⁽¹⁾, které zlepší jejich účinnost, a to i z hlediska spravedlivé hospodářské soutěže mezi všemi podniky (v rámci oblasti působnosti budoucí směrnice), a vyřeší některé regulační nedostatky navrženého znění, což podnikům přinese vyšší míru právní jistoty.</p> <p>⁽¹⁾ INT/973 Udržitelná správa a řízení společností (https://www.eesc.europa.eu/cs/our-work/opinions-information-reports/opinions/sustainable-corporate-governance), odstavec 1.6</p>

Výsledek hlasování:

hlasů pro: 68

hlasů proti: 97

zdrželo se hlasování: 15

POZMĚŇOVACÍ NÁVRH 1

SOC/727

Důstojná práce na celém světě

Odstavec 1.7

Změnit:

Předkládá:

BLIJLEVENS René

GERSTEIN Antje Sabine

KONTKANEN Mira-Maria

MINCHEVA Mariya

MURESAN Marinela Dănuț

POTTIER Jean-Michel

Stanovisko sekce	Pozměňovací návrh
<p>V rámci svého balíčku „Spravedlivé a udržitelné hospodářství“ Komise rovněž předložila návrh směrnice o náležité péči podniků v oblasti udržitelnosti (viz stanovisko INT/973). EHSV považuje tento návrh za důležitý krok v podpoře dodržování lidských práv jakožto povinnosti podniků a jejich vedení. Domnívá se nicméně, že návrh ještě obsahuje mnoho nedostatků (například omezenou osobní působnost – neboť se přímo vztahuje pouze na velké podniky, ale na malé a střední podniky jen nepřímo – a nedostatečné zastoupení pracovníků) a nepřiliš jasné právní pojmy (například: požadavek „zavedených“ obchodních vztahů), které mohou vnitrostátní orgány a soudy uplatňovat odlišně, což povede k právní nejistotě jak pracovníků, tak podniků. V důsledku toho EHSV žádá, aby mezi Komisí, Parlamentem a Radou proběhl vyvážený dialog za účelem odstranění těchto nedostatků a zlepšení účinnosti normativního nástroje, který bude nakonec přijat.</p>	<p>V rámci svého balíčku „Spravedlivé a udržitelné hospodářství“ Komise rovněž předložila návrh směrnice o náležité péči podniků v oblasti udržitelnosti (viz stanovisko INT/973). EHSV považuje tento návrh za důležitý krok v podpoře dodržování lidských práv jakožto povinnosti podniků a jejich vedení. Domnívá se nicméně, že návrh ještě obsahuje mnoho nedostatků (například je třeba se obávat, že ustanovení směrnice, která se výslovně nevztahují na mikropodniky a malé a střední podniky, na ně budou nepřímo rozšířena de facto;⁽¹⁾ nedostatečné zastoupení pracovníků) a nepřiliš jasné právní pojmy (například: požadavek „zavedených“ obchodních vztahů), které mohou vnitrostátní orgány a soudy uplatňovat odlišně, což povede k právní nejistotě jak pracovníků, tak podniků. V důsledku toho EHSV žádá, aby mezi Komisí, Parlamentem a Radou proběhl vyvážený dialog za účelem odstranění těchto nedostatků a zlepšení účinnosti normativního nástroje, který bude nakonec přijat.</p> <p>⁽¹⁾ INT/973 Udržitelná správa a řízení společností (https://www.eesc.europa.eu/cs/our-work/opinions-information-reports/opinions/sustainable-corporate-governance), odstavec 4.9</p>

Výsledek hlasování:

hlasů pro: 72

hlasů proti: 107

zdrželo se hlasování: 12

POZMĚŇOVACÍ NÁVRH 2**SOC/727****Důstojná práce na celém světě****Odstavec 1.12****Změnit:****Předkládá:**

BLIJLEVENS René

GERSTEIN Antje Sabine

KONTKANEN Mira-Maria

MINCHEVA Mariya

MURESAN Marinela Dănuț

POTTIER Jean-Michel

Stanovisko sekce	Pozměňovací návrh
<p>Kromě toho EHSV žádá, aby EU podpořila uzavření závazné smlouvy OSN o podnikání a lidských právech a aby rovněž zvážila možnost vypracování úmluvy Mezinárodní organizace práce o důstojné práci v globálních dodavatelských řetězcích.</p>	<p>Kromě toho EHSV žádá, aby EU podpořila uzavření závazné smlouvy OSN o podnikání a lidských právech a aby MOP zvážila možnosti vypracování relevantních a vhodných nástrojů⁽¹⁾ pro oblast důstojné práce v globálních dodavatelských řetězcích a jejich přijetí v budoucnu.</p> <p>⁽¹⁾ REX/462 Důstojná práce v rámci globálních dodavatelských řetězců, odstavec 1.9 https://www.eesc.europa.eu/cs/our-work/opinions-information-reports/opinions/decent-work-global-supply-chains-own-initiative-opinion</p>

Výsledek hlasování: O tomto pozměňovacím návrhu se nehlasovalo, neboť je totožný s výše uvedeným pozměňovacím návrhem týkajícím se odstavce 2.6.

hlasů pro: –

hlasů proti: –

zdrželo se hlasování: –

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu rozhodnutí Rady o hlavních směrech politik zaměstnanosti členských států

[COM(2022) 241 final]

(2022/C 486/22)

Zpravodajka: **Marija MINČEVA**

Žádost o vypracování stanoviska	Rada Evropské unie, 14. 6. 2022
Právní základ	čl. 148 odst. 2 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Zaměstnanost, sociální věci, občanství
Přijato v sekci	6. 9. 2022
Datum přijetí na plenárním zasedání	22. 9. 2022
Plenární zasedání č.	572
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	146/0/2

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV se domnívá, že navrhované hlavní směry politik zaměstnanosti členských států jsou přiměřené, neboť se zabývají nejnaléhavějšími otázkami na trhu práce.

1.2 EHSV upozorňuje na současnou stále nejistější geopolitickou situaci. Očekává se, že její dopad na budoucí poptávku ovlivní investiční rozhodování podniků a jistotu zaměstnání a zpozdí zavádění investičních plánů ze strany soukromého i veřejného sektoru. Vzhledem k vysoké inflaci a zvýšeným cenám energie, které mají vážný dopad na kupní sílu, jakož i k očekávané recesi je ještě nezbytnější zajistit konkurenceschopnou základnu pro udržitelné investice. Členské státy by měly usilovat o skutečně integrovaný jednotný trh a pomáhat malým a středním podnikům růst.

1.3 V této pohnuté době je třeba přijmout kroky s cílem posílit jak úlohu sociálních partnerů, tak jejich zapojení do navrhování a provádění reforem a politik v oblasti zaměstnanosti a sociálních a hospodářských reforem a politik, mimo jiné budováním jejich kapacity. To je důležité i pro provádění evropského pilíře sociálních práv a národních plánů pro oživení a odolnost. Organizace občanské společnosti působící v oblasti zaměstnanosti a sociálních otázek, poskytovatelé vzdělávání a sociálních služeb, sociální podniky a organizace činné v sociální oblasti potřebují pro poskytování svých služeb zranitelným skupinám příznivé prostředí.

1.4 Protože se nedostatek pracovních sil opět prohlubuje, měla by být provedena účinná opatření s cílem vybídnout sociální partnery, aby se zabývali potřebami v oblasti dovedností na vnitrostátní úrovni pomocí opatření přizpůsobených jednotlivým odvětvím a místní situaci. S rychlou technologickou změnou a souběžnou transformací se „životnost“ dříve nabytých dovedností a kompetencí stále více zkracuje a pro pracovníky i podniky je celoživotní nabývání příslušných dovedností a kompetencí stále důležitější. Je třeba podpořit pracovní mobilitu v rámci EU a legální migraci pracovních sil.

1.5 EHSV se domnívá, že ke snížení chudoby pracujících jsou nezbytné kroky kombinující různá opatření a politické nástroje vyjednané sociálními partnery. Kromě důstojných mezd, včetně přiměřených minimálních mezd, mohou tyto politické nástroje zahrnovat dobře navržené a dočasné finanční pobídky doprovázené cílenými a účinnými opatřeními v oblasti dovedností a zvyšování kvalifikace. Členské státy by měly být vybízeny a podporovány, aby je prováděly koordinovaným způsobem.

1.6 Cílená podpora je obzvláště důležitá pro dlouhodobě nezaměstnané a/nebo neaktivní osoby, neboť zvyšuje jejich šanci proniknout (zpět) na trh práce a je významným faktorem udržení si pracovního místa. Protože pandemie dolehla obzvláště těžce na mladé lidi, jsou inkluzivní a progresivní politická opatření zaměřená na mládež zásadní, aby se zajistilo, že mladí lidé nebudou opomenuti.

1.7 Aby se snížila míra nečinnosti, je třeba vyvinout úsilí s cílem vrátit na trh práce ty, kteří jsou od něj vzdáleni. Při řádné regulaci prostřednictvím právních předpisů nebo kolektivního vyjednávání na vnitrostátní úrovni by mohly být různé formy práce, pružné uspořádání práce a práce na dálku významnými faktory, které lidem ze zranitelných skupin umožní nalézt si práci. Je třeba posílit veřejné služby zaměstnanosti, mimo jiné digitalizací jejich služeb a podporou spolupráce se soukromými službami zaměstnanosti a dalšími příslušnými subjekty na trhu práce.

1.8 Členské státy, zejména ty, které byly ve srovnávacím přehledu sociálních ukazatelů identifikovány jako státy s nízkou výkonností, by měly být vybízeny, mimo jiné prostřednictvím důsledného využívání zdrojů EU, aby podpořily vytvoření rámce umožňujícího zaměstnavatelům zaměstnávat osoby se zdravotním postižením nebo aby podle možností aktivovaly příležitosti pro osoby samostatně výdělečně činné. Klíčový význam pro podporu a provádění projektů zaměstnanosti mají v tomto ohledu subjekty sociální ekonomiky.

1.9 Důležitá i nadále zůstávají opatření k odstranění rozdílů v odměňování žen a mužů, přičemž je třeba řešit hlavní příčiny tohoto problému. Návrh směrnice o transparentnosti odměňování, který se v současné době projednává, by měl posílit uplatňování zásady stejné odměny žen a mužů za rovnocennou práci coby jedno z opatření k řešení problému rozdílů v odměňování žen a mužů, přičemž by návrh měl zůstat vnímavý vůči obavám ohledně dodatečné zátěže pro podniky, a zejména pro malé a střední podniky.

1.10 S ohledem na postupující stárnutí obyvatelstva, zvýšenou střední délku života a úbytek pracovní síly je třeba pečlivě zvážit výzvy, s nimiž se potýkají systémy sociálního zabezpečení a zdravotní péče v členských státech, aby se zachovala přiměřenost a finanční udržitelnost důchodových systémů. Je třeba přijmout opatření k zajištění větší pracovní síly prostřednictvím inkluzivnějších trhů práce, včetně aktivace skupin, které jsou v současné době z trhu práce vyloučeny nebo jsou na něm nedostatečně zastoupeny.

1.11 Jakmile nabyla účinnosti směrnice o dočasné ochraně, členské státy urychleně přizpůsobily své vnitrostátní regulační rámce tak, aby bylo možné podporovat ukrajinské uprchlíky a státní příslušníky třetích zemí žijící na Ukrajině, kteří v důsledku války uprchli do Evropy. Je zapotřebí se zabývat veškerými překážkami.

2. Obecné připomínky a souvislosti

2.1 Evropský semestr během svého cyklu v roce 2022 pokračoval v rozsáhlé koordinaci hospodářských politik a politik zaměstnanosti a dále se přizpůsoboval požadavkům provádění Nástroje pro oživení a odolnost. Zprávy o zemích zveřejněné v květnu 2022⁽¹⁾ obsahují posouzení pokroku dosaženého při provádění evropského pilíře sociálních práv a jeho akčního plánu, který stanoví sociální cíle a ukazatele, jež jsou nedílnou součástí semestru a národních plánů pro oživení a odolnost. Propojení se srovnávacím přehledem sociálních ukazatelů poskytuje cílený přehled provádění akčního plánu. Doporučení pro jednotlivé země byla zjednodušena.

2.2 V roce 2021 byly hlavní směry politik zaměstnanosti členských států stanovené v příloze rozhodnutí Rady (EU) 2020/1512 zachovány beze změny. V roce 2022 Evropská komise navrhla několik změn, které odrážejí nedávné politické iniciativy a doplňují nové prvky související s ruskou invazí na Ukrajinu. EHSV vítá zaměření Komise na prostředí po pandemii COVID-19, jež má zajistit udržitelný růst.

2.3 Válka na Ukrajině prohloubila problém narušení dodávek a zvýšila nejistotu. Hospodářství EU je také nepřímo vystaveno zdravotní situaci související s onemocněním COVID-19 v jiných regionech. Hospodářský výhled v EU očekává nižší růst a vyšší inflaci, zejména pro rok 2022⁽²⁾. Vysoká míra inflace a prudký nárůst cen energií a plynu vyvíjejí další tlak na podniky (a jejich konkurenceschopnost) a domácnosti (a jejich kupní sílu). To bude mít nevyhnutelně dopad na

⁽¹⁾ Evropský semestr 2022: zprávy o jednotlivých zemích.

⁽²⁾ Evropská hospodářská prognóza: jaro 2022.

schopnost některých podniků vytvářet nová pracovní místa a v následujících měsících to bude výzvou pro systémy sociální ochrany, což bude vyžadovat cílené politiky na podporu přechodů na trhu práce.

2.4 I když se politiky zaměstnanosti členských států snaží zajistit inkluzivnost a spravedlnost, měly by také odrážet hospodářský a sociální vývoj. Je třeba pečlivě posuzovat dopad politik trhu práce s cílem zajistit, aby podněcovaly udržitelné oživení, a nikoli omezenou míru zaměstnanosti, málo kvalitní pracovní místa a nižší kupní sílu jednotlivců. Je nutné věnovat více pozornosti nedostatku pracovních sil a nedostatku v oblasti dovedností, přičemž by měla následovat konkrétní politická doporučení a iniciativy v souladu s akčním plánem evropského pilíře sociálních práv.

3. Konkrétní připomínky

3.1 Hlavní směr 5: Podpora poptávky po pracovní síle

3.1.1 Hlavními hospodářskými a sociálními problémy v Evropě jsou nadále udržitelný růst, tvorba kvalitních pracovních míst a účast na zaměstnanosti (zahrnující starší a mladší lidi, ženy, osoby vzdálené trhu práce, neaktivní osoby atd.). K jejich řešení je třeba zajistit konkurenceschopnou základnu pro investice a využít potenciál zelené a digitální transformace. EHSV podporuje výzvu Evropské komise adresovanou členským státům, aby vytvořily obchodní prostředí, které bude schopno podporovat odpovědné podnikání a skutečnou samostatnou výdělečnou činnost, omezily byrokracii, usilovaly o skutečně integrovaný a řádně fungující jednotný trh a pomáhaly malým a středním podnikům růst. EHSV důrazně doporučuje, aby se hlavní směr 5 i nadále vztahoval i na mikropodniky.

3.1.2 Poptávku po pracovní síle napříč EU lze podpořit zvýšením investic, zejména produktivních, do klíčových odvětví hospodářství, řešením zatěžujícího dopadu daní na pracovní sílu tam, kde je to nezbytné, aniž by byla oslabena sociální ochrana, zajištěním příjmů pro zachování udržitelnosti systémů sociálního zabezpečení, posílením boje proti daňovým únikům, vyhýbání se daňovým povinnostem a neformální ekonomice, zpřístupněním různých forem práce, které jsou upraveny právními předpisy nebo kolektivním vyjednáváním, zaměstnavatelům a zaměstnancům, za současného úsilí o zlepšení pracovních podmínek v nových formách práce, aby byly pro zaměstnance přitažlivé.

3.1.3 Očekává se, že stále nejistější geopolitická situace a její dopad na budoucí poptávku ovlivní investiční rozhodování podniků a jistotu zaměstnání a zpozdí zavádění investičních plánů ze strany soukromého i veřejného sektoru. Kvůli inflaci se snižuje míra růstu a očekává se, že se sníží reálné mzdy, načež by se příští rok měly mírně zvýšit. EHSV bere na vědomí názor Komise, že v určitých odvětvích budou v dohodách o mzdách nad otázkou zvyšování mezd pravděpodobně nadále převládat obavy ohledně jistoty zaměstnání⁽³⁾. Inflace vyvíjí tlak na zvyšování mezd a kupní sílu. Aby se zabránilo velmi nebezpečné inflační spirále a zvýšila se produktivita, je zásadní, aby sociální partneři měli prostor pro zlepšení rozsahu kolektivního vyjednávání a postupů na úrovni odvětví a podniků, kde by mohla být přijata konkrétní opatření.

3.1.4 Současně jsou zapotřebí strukturální opatření v oblasti trhu práce, aby se vytvořily příležitosti v podobě kvalitních pracovních míst. Je třeba podpořit pracovní mobilitu v rámci EU a legální migraci pracovních sil. EHSV očekává, že balíček Komise *Legální migrace – Zatraktivnění EU pro kvalifikované a talentované lidi* ze dne 27. dubna 2022 zajistí trhu práce EU významnou podporu.

3.1.5 EHSV vítá jak důraz kladený na oběhové hospodářství coby odvětví s potenciálem tvorby pracovních míst, tak podporu pro odvětví nebo regiony, které jsou obzvláště zasaženy zelenou transformací kvůli své odvětvové specializaci nebo regionální koncentraci určitého typu průmyslu.

⁽³⁾ Spring 2022 Economic Forecast: Russian invasion tests EU economic resilience (Jarní hospodářská prognóza 2022: Ruská invaze testuje hospodářskou odolnost EU).

3.1.6 EHSV také upozorňuje na usnesení přijaté 110. Mezinárodní konferencí práce o začlenění principu bezpečného a zdravého pracovního prostředí do základních principů a práv v práci Mezinárodní organizace práce a zdůrazňuje, že je neustále třeba investovat do kultury prevence pracovních úrazů, nemocí z povolání a rizik na pracovišti.

3.1.7 EHSV se domnívá, že cenný nástroj pro řešení chudoby pracujících představuje přiměřená minimální mzda, ať už stanovená zákonem, nebo kolektivním vyjednáváním. Sama o sobě však není dostatečným opatřením a jsou nezbytné kroky kombinující různé politické nástroje. Tyto politické nástroje mohou zahrnovat dobře navržené dočasné finanční pobídky, případně změnu přerozdělovacího účinku daňového systému atd. Finanční nástroje by měly být kombinovány s cílenými a účinnými opatřeními v oblasti dovedností a zvyšování kvalifikace, neboť pracovníci s nízkou kvalifikací čelí vyššímu riziku chudoby pracujících než pracovníci s vysokou kvalifikací (19 % oproti 4,9 %) (*). Členské státy by měly být vybízeny a podporovány, aby je prováděly koordinovaným způsobem.

3.1.8 Měla by být respektována autonomie sociálních partnerů a jejich svoboda kolektivně vyjednávat na základě dobrovolnosti. Nejlepším nástrojem pro nastolení řádné rovnováhy v oblasti stanovování mezd, pokud jde o spravedlnost mezd a jejich schopnost reagovat na vývoj v oblasti produktivity, zlepšování pracovních podmínek a příspěvků sociálního zabezpečení, je stále kolektivní vyjednávání a rozšiřování jeho rozsahu. Pokud existuje zákonná minimální mzda, je účinné zapojení sociálních partnerů neméně důležité pro určení správných řešení k dosažení vzestupné sociálně-ekonomické konvergence přizpůsobené vnitrostátní situaci. Tam, kde je rozsah kolektivního vyjednávání nedostatečný, by měly členské státy usilovat o vytvoření příznivých podmínek pro to, aby mohli sociální partneři pracovat na jeho rozšiřování.

3.1.9 Zapojení sociálních partnerů se ukázalo být velmi cenné během krize COVID-19. V této pohnuté době je třeba přijmout kroky s cílem posílit jak úlohu sociálních partnerů, tak jejich zapojení do navrhování a provádění reforem a politik v oblasti zaměstnanosti a sociálních a hospodářských reforem a politik, mimo jiné budováním jejich kapacity. To je důležité i pro provádění evropského pilíře sociálních práv a národních plánů pro oživení a odolnost. Je také nezbytné zohlednit úlohu organizací občanské společnosti v těch oblastech politiky, kde působí.

3.2 **Hlavní směr 6: Zlepšení nabídky práce a přístupu k zaměstnání, celoživotního získávání dovedností a kompetencí**

3.2.1 EHSV vítá skutečnost, že název tohoto hlavního směru byl změněn tak, aby zahrnoval i koncepci celoživotního učení. S rychlou technologickou změnou a souběžnou ekologickou a digitální transformací se „životnost“ dříve nabytých dovedností a kompetencí stále více zkracuje a pro pracovníky i podniky je celoživotní nabývání příslušných dovedností a kompetencí stále důležitější. Proto je důležité posoudit společnou odpovědnost za celoživotní učení na úrovni pracoviště.

3.2.2 EHSV vítá navrhovaný přístup poskytující komplexní podpůrná opatření, která usnadňují zvládnání změn na trhu práce. Příležitosti pro prohlubování dovedností a změnu kvalifikace (†) jsou zásadní, mají-li být jednotlivci schopni držet krok se změnami na trhu práce, a musí být zaručeny a dostupné během celého profesního života (zásada č. 1 evropského pilíře sociálních práv). Závažným problémem nicméně zůstává nedostatek motivace účastnit se odborné přípravy, a je proto třeba hledat řešení. Při posuzování potřeb v oblasti dovedností mají důležitou roli sociální partneři. Při financování odborné přípravy spojené s prací hrají významnou úlohu fondy odborné příprav a členské státy by měly podporovat vnitrostátní osvědčené postupy a navzájem je sdílet (‡).

(*) Společná zpráva o zaměstnanosti pro rok 2022.

(†) Viz také studijní zpráva Střediska pro sledování trhu práce (SSTP) *The work of the future: ensuring lifelong learning and training of employees* (Práce zítřka: zajištění celoživotního vzdělávání a odborné přípravy zaměstnanců).

(‡) Stanovisko EHSV *Balíček opatření týkajících se učení a zaměstnatelnosti*, Úř. věst. C 323, 26.8.2022, s. 62.

3.2.3 Cílená podpora je obzvláště důležitá pro dlouhodobě nezaměstnané a/nebo neaktivní osoby, neboť zvyšuje jejich šanci proniknout (zpět) na trh práce a je významným faktorem udržení si pracovního místa. Členské státy by měly být vybízeny k tomu, aby zkrátily 18měsíční období nezaměstnanosti, jež je stanoveno jako podmínka přístupu ke zvláštním opatřením určeným dlouhodobě nezaměstnaným osobám. Je naléhavě nutné přijmout cílená opatření za účelem přilákání mladých lidí, kteří již za sebou mají určitou profesní dráhu.

3.2.4 Opět se prohlubuje nedostatek pracovních sil, a to poté, co během krize COVID-19 došlo k jeho poklesu ⁽⁷⁾. Velmi závažným problémem pro zaměstnavatele v celé EU jsou chybějící účinné prognózy v oblasti dovedností. Investice do vzdělávání a rozvoje dovedností dospělých úzce spojených s potřebami trhu práce se tak mohou stát klíčovým faktorem hospodářského oživení a budování sociální Evropy.

3.2.5 To platí rovněž pro uprchlíky utíkající před válkou na Ukrajině, Kromě jazykové odborné přípravy je třeba přijmout opatření ke zjednodušení postupu uznávání již získaných kvalifikací, jež jsou nezbytné pro začlenění na trhu práce. EHSV v souladu s tím vítá pokyny Komise týkající se přístupu na trh práce, odborného vzdělávání a přípravy a vzdělávání dospělých pro osoby prchající před válečnou agresí Ruska vůči Ukrajině ⁽⁸⁾.

3.2.6 Investice nezbytné za účelem provedení iniciativy REPowerEU budou úzce spojeny s potřebou kvalifikované pracovní síly. Pokud jde o individuální vzdělávací účty ⁽⁹⁾, EHSV připomíná své stanovisko, že rozhodnutí, zda přijmout individuální vzdělávací účty jako jeden z mechanismů pro poskytnutí a financování odborné přípravy, musí zůstat plně v kompetenci členských států. Individuální vzdělávací účty musí v každém případě podporovat přístup k uznávaným a ověřeným kurzům odborné přípravy. Velmi důležitá je úloha sociálních partnerů při navrhování a/nebo řízení příslušných prostředků na odbornou přípravu.

3.2.7 EHSV souhlasí s tím, že je třeba vyvinout úsilí ke zvýšení celkové úrovně kvalifikace ve všech členských státech. To je obzvláště významné na počátku procesu učení, ale také během celého profesního života lidí. Jak se správně podotýká ve společné zprávě o zaměstnanosti pro rok 2022 ⁽¹⁰⁾, pozitivní trend snižování podílu osob předčasně ukončujících školní docházku se zpomalil a tento podíl klesl mezi lety 2015 a 2020 pouze o 1,1 procentního bodu. Obzvláště důležité je posílit v členských státech systémy odborného vzdělávání a přípravy založené na práci a relevantnost terciárního vzdělávání pro trh práce, stejně jako zvýšit v rámci odborného vzdělávání a přípravy a terciárního vzdělávání počet absolventů, a zejména absolventek oborů přírodních věd, technologií, inženýrství a matematiky.

3.2.8 Pandemie dolehla obzvláště těžce na mladé lidi: ti jsou jednou ze skupin nejvíce zasažených hospodářskou a sociální krizí, kterou pandemie vyvolala. Krize COVID-19 vymazala pokrok dosažený v oblasti pracovních míst pro mladé lidi během deseti let. Za účelem náležité přípravy na měnící se svět práce (globalizace, klimatická krize, demografické změny a technologický pokrok) musí vlády a instituce zvážit dopad každého z těchto megatrendů. Inkluzivní a progresivní politická opatření zaměřená na mládež jsou zásadní, aby se zajistilo, že mladí lidé nebudou opomenuti ⁽¹¹⁾.

3.2.9 Problémem v EU zůstávají rozdíly v odměňování žen a mužů. Protože se tento problém zásadně liší zemi od země, je třeba se zabývat jeho základními příčinami. Jde například o segregaci na trhu práce a ve školách, genderové stereotypy, nedostatek dostupných infrastruktur v oblasti péče o děti a dalších typů péče a nerovné rozdělení povinností v domácnosti a v oblasti péče. Tam, kde existuje mzdová diskriminace (mimo jiné na základě věku), je třeba ji odstranit. Návrh směrnice o transparentnosti odměňování, který vypracovala Evropská komise a jež se v současné době projednává, by měl členskými státy pomoci posílit uplatňování zásady stejné odměny žen a mužů za rovnocennou práci coby jedno z opatření k řešení problému rozdílu v odměňování žen a mužů, přičemž by návrh měl zůstat vnímavý vůči obavám ohledně dodatečné zátěže pro podniky, a zejména pro malé a střední podniky.

⁽⁷⁾ Společná zpráva o zaměstnanosti pro rok 2022.

⁽⁸⁾ C(2022) 4050 final.

⁽⁹⁾ Doporučení Rady o individuálních vzdělávacích účtech.

⁽¹⁰⁾ Přijata Radou dne 14. března 2022.

⁽¹¹⁾ EHSV v současné době připravuje informační zprávu *Rovné zacházení s mladými lidmi na trhu práce*.

3.3 *Hlavní směr 7: Zlepšení fungování trhů práce a účinnosti sociálního dialogu*

3.3.1 Ke zlepšení fungování trhů práce je třeba revidovat úlohu a odpovědnost různých subjektů (veřejné služby zaměstnanosti a sociální služby). Je třeba zvážit potenciál vytváření partnerství mezi sociálními službami (s cílem oslovit osoby vzdálené trhu práce a připravit je na programy odborné přípravy), veřejnými službami zaměstnanosti (individuálně přizpůsobené aktivní politiky na trhu práce s retenční složkou, vedením a poradenskými službami) a soukromými službami zaměstnanosti (společná a/nebo doplňková opatření, tj. sdílení databáze volných pracovních míst). Je třeba posoudit účinnost politických opatření a v případě nezbytnosti je přehodnotit nebo přepracovat. Měla by být posílena kapacita veřejných služeb zaměstnanosti, mimo jiné prostřednictvím digitalizace jejich služeb. Je nutné rovněž podpořit spolupráci se soukromými službami zaměstnanosti a dalšími příslušnými subjekty na trhu práce.

3.3.2 Klíčovou úlohu zde hrají sociální partneři, zejména v kontextu místních trhů práce a odvětví procházejících transformací, kde mohou napomoci hladkému přechodu mezi odvětvími, pracovními místy a/nebo profesemi. Důležitou roli hrají také organizace občanské společnosti, jež disponují specifickými odbornými znalostmi týkajícími se různých forem zaměstnanosti (zejména pro zranitelné skupiny) a sociální oblasti a zároveň jsou poskytovateli vzdělávacích a sociálních služeb obecného zájmu.

3.3.3 Míra neaktivity je napříč EU stále poměrně vysoká⁽¹²⁾. Nyní je třeba vrátit na trh práce ty, kteří jsou od něj vzdáleni. Při řádné regulaci prostřednictvím právních předpisů nebo kolektivního vyjednávání na vnitrostátní úrovni za účelem zaručení spravedlivých pracovních podmínek by mohly být různé formy práce, pružné uspořádání práce a práce na dálku významnými faktory, které umožní lidem – zejména lidem ze zranitelných skupin – nalézt si práci. Sociální infrastruktura a služby, jako je péče o děti nebo dlouhodobá péče, umožňují lidem s pečovatelskými povinnostmi zvážit vstup na trh práce.

3.3.4 Práce se sociálními partnery je klíčová pro podporu spravedlivých, transparentních a předvídatelných pracovních podmínek, které vyvažují práva a povinnosti. EHSV sdílí názor, že je třeba zamezit pracovněprávním vztahům vedoucím k neformálním a nejistým pracovním podmínkám, mimo jiné v případě práce prostřednictvím platform, což je téma, k němuž se vztahuje projednávaný návrh směrnice. EHSV poukazuje na to, že veškerá opatření upravující nové formy práce, včetně práce prostřednictvím platform, by měla na příslušné evropské a vnitrostátní úrovni upravovat pružné uspořádání práce a zároveň poskytnout nezbytné záruky pro dostatečnou ochranu pracovníků. Měla by být respektována úloha sociálních partnerů.

3.4 *Hlavní směr 8: Prosazování rovných příležitostí pro všechny, podpora sociálního začleňování a boj proti chudobě*

3.4.1 Prosazování rovných příležitostí pro všechny a inkluzivních trhů práce je obzvláště důležité nyní, kdy Evropa prochází několika krizemi, a má zajistit splnění cíle 78 % zaměstnaných osob, který stanoví akční plán pro provádění evropského pilíře sociálních práv, i pro řešení nedostatku pracovních sil. To platí pro všechny, kteří jsou na trhu práce nedostatečně zastoupeni, ale také s ohledem na masivní příliv lidí, kteří uprchli před válkou na Ukrajině. Jakmile nabyla účinnosti směrnice o dočasné ochraně, členské státy urychleně přizpůsobily své vnitrostátní regulační rámce tak, aby bylo možné podporovat ukrajinské uprchlíky a státní příslušníky třetích zemí žijící na Ukrajině, kteří v důsledku války uprchli do Evropy. Je zapotřebí se zabývat veškerými překážkami.

3.4.2 Je nutný individuálně přizpůsobený přístup k různým zranitelným skupinám (tj. starším pracovníkům, (mladým) lidem se zdravotním postižením, lidem s pečovatelskými povinnostmi, dlouhodobě nezaměstnaným a lidem, jejichž profesní minulost má slabá místa, lidem, kteří nejsou zaměstnaní ani se neúčastní vzdělávání nebo odborné přípravy, migrantům atd.). Je třeba také zohlednit rozdíly v zaměstnanosti mezi venkovskými a městskými oblastmi. Finanční

⁽¹²⁾ Nejvyšší míru neaktivity nalezneme v Itálii (více než 37 % v roce 2021). Míru neaktivity přesahující 30 % nalezneme také v Chorvatsku, Rumunsku, Řecku a Belgii. Více údajů o ekonomicky neaktivním obyvatelstvu v Evropě lze nalézt zde.

prostředky EU by měly být využity jako nástroj, jenž by členské státy, zejména ty, které byly ve srovnávacím přehledu sociálních ukazatelů identifikovány jako státy s nízkou výkonností, vybízel k poskytování pobídek pro zaměstnavatele, aby zaměstnávali osoby se zdravotním postižením, nebo k podpoře samostatné výdělečné činnosti. Nejlepším nástrojem pro snížení chudoby a uznání lidské důstojnosti je důstojná práce.

3.4.3 Dočasné dávky a opatření na podporu příjmu by měly být poskytovány po nezbytnou dobu, tak, aby nezaměstnaným nebo osobám s nízkým příjmem pomáhaly při získávání nových a lepších pracovních příležitostí. Dávky při zaměstnání⁽¹³⁾, spolu se strukturálními opatřeními, která mají usnadnit začlenění zranitelných skupin, mohou usnadnit jejich vstup na trh práce, měly by však být přechodným, nouzovým a doplňkovým opatřením, neboť by měla být podněcována a podporována přiměřená mzdová politika umožňující důstojnou životní úroveň.

3.4.4 Důležité jsou podniky sociální ekonomiky, zejména jako první pracovní místa pro nejzranitelnější osoby a k poskytování služeb na regionální úrovni. EHSV vítá akční plán Komise pro sociální ekonomiku a naléhavě vyzývá Komisi, aby vypracovala projekty hodnocení nejlepších projektů na vnitrostátní úrovni.

3.4.5 Obzvláště vítán je důraz kladený na děti. Dětskou chudobu je třeba řešit pomocí komplexních a jednotných opatření, přičemž je třeba podpořit opatření k provedení záruky pro děti. Výbor zcela souhlasí s tím, že klíčem ke snížení dětské chudoby a zajištění rovných příležitostí je dostupnost cenově dosažitelných, přístupných a kvalitních služeb, jako je předškolní vzdělávání a péče, mimoškolní péče, vzdělávání, odborná příprava, bydlení a zdravotní a dlouhodobá péče. Obecněji je třeba posílit účinný přístup ke kvalitním sociálním službám spojeným s potřebami jednotlivce. Výrazně na to upozornila krize COVID-19 a ani po skončení pandemie nesmí být toto téma opomíjeno.

3.4.6 Současně zelená transformace vedoucí k transformaci energetiky, a zejména nedávný prudký nárůst cen energií ještě více ztěžují život zranitelným skupinám⁽¹⁴⁾. Navzdory politickým závazkům ještě zbývá učinit mnohé k vyřešení energetické chudoby a k zajištění toho, aby byla přijímaná opatření cílená a účinná.

3.4.7 Z kombinace stárnoucí populace, zvýšené střední délky života a úbytku pracovní síly vyplývá, že poroste počet ekonomicky závislých starších osob, pokud se nám nepodaří pracovní síly navýšit pomocí inkluzivnějších trhů práce. Součástí tohoto úsilí musí být též aktivace skupin, které jsou v současné době z trhu práce vyloučeny nebo jsou na něm nedostatečně zastoupeny. Musíme jednat a řešit výzvy, s nimiž se potýkají systémy sociálního zabezpečení a zdravotní péče v členských státech. Ve všech členských státech je rozhodující politikou přiměřenost a finanční udržitelnost důchodových systémů pro všechny. EHSV vítá komplexní přístup navrhovaný Komisí ohledně rovných příležitostí pro muže a ženy, pokud jde o nabývání důchodových práv a nezbytnost strategií aktivního stárnutí s cílem usnadnit účast starších osob na trhu práce a snížit rozdíl ve výši důchodů žen a mužů. EHSV zdůrazňuje, že je důležité zabránit fragmentaci pracovních období během aktivního života lidí, aby se prostřednictvím příspěvků podpořily systémy sociálního zabezpečení a zajistilo se, že lidé budou mít po odchodu do penze nárok na dostatečný důchodový příjem.

V Bruselu dne 22. září 2022.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

⁽¹³⁾ OECD definuje dávky při zaměstnání jako prací podmíněné trvalé daňové kredity, daňové úlevy nebo rovnocenné systémy dávek podmíněné prací, které mají dvojí účel, a to zmírnění chudoby pracujících a zvýšení pobídek k práci pro pracovníky s nízkými příjmy.

⁽¹⁴⁾ Viz také stanovisko EHSV Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se zřizuje Sociální fond pro klimatická opatření (Úř. věst. C 152, 6.4.2022, s. 158)).

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví akt o posílení evropského obranného průmyslu prostřednictvím kolaborativního zadávání veřejných zakázek

(COM(2022) 349 final)

(2022/C 486/23)

Hlavní zpravodaj: **Maurizio MENSI**

Hlavní spoluzpravodaj: **Jan PIE**

Žádost o vypracování stanoviska	Rada, 22. 7. 2022 Evropský parlament, 12. 9. 2022
Právní základ	čl. 173 odst. 3 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Poradní komise pro průmyslové změny
Přijato na plenárním zasedání	21. 9. 2022
Plenární zasedání č.	572
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	155/1/13

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV vítá návrh nařízení, kterým se stanoví akt o posílení evropského obranného průmyslu prostřednictvím kolaborativního zadávání veřejných zakázek (dále jen „akt o posílení obranného průmyslu“), jehož účelem je rychle posílit evropský obranný průmysl a obranné schopnosti Evropy s ohledem na bezprostřední výzvy vyplývající z ruské invaze na Ukrajinu.

1.2 EHSV podporuje cíle tohoto aktu týkající se zlepšení evropské obranné průmyslové a technologické základny (EDTIB) z hlediska účinnosti a rychlé reakce na mimořádné události s cílem zvýšit odolnost Unie a podpořit spolupráci a interakce členských států při zadávání zakázek v oblasti obrany. Za situace, kdy se do Evropy vrátila válka a společnost obecně musí být rovněž odpovídajícím způsobem chráněna vzhledem k možnému budoucímu napětí na strategické úrovni, jsou oba cíle důležitější než kdy jindy.

1.3 EHSV se domnívá, že se tento akt hodí pro lepší strukturování a organizaci současné špičky poptávky po naléhavém standardním vybavení, ale nelze jej považovat za předchůdce budoucího Evropského programu investic do obrany, neboť se z hlediska průmyslové politiky jedná o poměrně slabý nástroj.

1.4 EHSV souhlasí s tím, že je třeba přijmout opatření, která by na základě spolupráce urychlila přizpůsobení průmyslu strukturálním změnám, včetně navýšení jeho výrobních kapacit, s cílem pomoci evropskému průmyslu včas uspokojit zvýšenou poptávku členských států.

1.5 EHSV se rovněž domnívá, že je společného zadávání veřejných zakázek zapotřebí, aby se zabránilo tomu, že zvýšené vnitrostátní investice do obrany prohloubí roztříštěnost evropského odvětví obrany, omezí potenciál pro spolupráci, prohloubí vnější závislost a ztíží interoperabilitu, čímž se zajistí, aby všechny členské státy mohly rychle uspokojit své nejnaléhavější potřeby v oblasti schopností, které odhalila nebo prohloubila reakce na ruskou agresi vůči Ukrajině.

1.6 EHSV se zároveň domnívá, že doplnění zásob často znamená nahrazení výrobků zasílaných na Ukrajinu naprosto stejnými produkty. Tyto nákupy nemusí mít významný strukturální dopad na průmysl, ani nejsou hnací silou technologických inovací. EHSV si proto klade otázku, zda by logika uvedeného aktu neměla být přímo rozšířena na budoucí Evropský program investic do obrany.

1.7 EHSV vítá přístup, který má motivovat ke společnému zadávání veřejných zakázek přímou finanční podporou z rozpočtu EU, pochybuje však o tom, zda finanční krytí ve výši 500 milionů EUR bude při rozhodování členských států v oblasti zadávání veřejných zakázek dostatečně pádným argumentem.

1.8 EHSV si není jistý ohledně účinnosti využívání finanční podpory na technickou a administrativní pomoc určenou k provádění tohoto nástroje, ale také poskytování dotací ve formě financování, které není vázáno na náklady. Vyzýváme proto spolunormotvůrce, aby tuto metodu vyjasnili s cílem zajistit účinnost výdajů EU.

1.9 EHSV vítá, že finanční podpora EU je omezena na zadávání veřejných zakázek na obranné produkty vyrobené v EU nebo v přidružených zemích a že pro podniky z EU podléhající kontrole třetích zemí platí specifické podmínky. Toto omezení je v zájmu evropských daňových poplatníků, je nezbytné k dosažení cíle posílení schopností evropského obranného průmyslu a je v souladu s cílem strategické autonomie.

1.10 EHSV zároveň volá po flexibilním výkladu požadavku, aby obranný produkt nepodléhal omezení ze strany nepřidružené třetí země nebo subjektu nepřidružené třetí země. Jelikož se akt o posílení obranného průmyslu týká zadávání veřejných zakázek na standardní produkty a jeho cílem je řešit nejnaléhavější potřeby, pokud jde o produkty, domnívá se EHSV, že tento požadavek je pro tento akt méně relevantní než pro Evropský obranný fond, jehož účelem je rozvíjet budoucí schopnosti. Proto by měl být prováděn obezřetně a vyvažovat hledání větší autonomie s naléhavostí zadávání veřejných zakázek a potřebou interoperability se stávajícím vybavením.

1.11 EHSV podporuje plánované provádění v rámci přímého řízení, zdůrazňuje však, že je třeba zajistit, aby příslušné útvary Komise včas získaly potřebné lidské zdroje, aby se vypořádaly s pracovní zátěží, která z toho vyplývá.

1.12 EHSV vyzývá členské státy, aby úzce spolupracovaly s pracovní skupinou pro společné zadávání veřejných zakázek v oblasti obrany, kterou zřídila Evropská komise a vysoký představitel / vedoucí Evropské obranné agentury s cílem zaručit úspěšné provádění aktu o posílení evropského obranného průmyslu prostřednictvím kolaborativního zadávání veřejných zakázek.

2. Souvislosti

2.1 Hlavy států a předsedové vlád EU se dne 11. března 2022 na zasedání ve Versailles zavázali v souvislosti s ruskou vojenskou agresí vůči Ukrajině „zlepšit obranné schopnosti Evropy“. V prohlášení z Versailles se uvádí, že členské státy by měly zvýšit výdaje na obranu, posílit spolupráci prostřednictvím společných projektů, odstranit nedostatky a plnit cíle v oblasti schopností, podpořit inovace, mimo jiné prostřednictvím synergií v civilní a vojenské oblasti, a posílit obranný průmysl EU. Evropská rada dále vyzvala „Komisi, aby ve spolupráci s Evropskou obrannou agenturou do poloviny května předložila analýzu nedostatků v oblasti investic do obrany a aby navrhla veškeré další kroky nezbytné k posílení evropské obranné průmyslové a technologické základny“.

2.2 V reakci na tuto výzvu předložili Evropská komise a vysoký představitel dne 18. května 2022 společné sdělení o analýze nedostatků v oblasti investic do obrany a dalším postupu. Ve společném sdělení se konstatuje, že roky povážlivě nedostatečných investic do obrany vedly k nedostatkům v oblasti průmyslu a schopností v EU a k současnému nízkému stavu zásob vojenského vybavení. Transfery vojenského vybavení na Ukrajinu spolu s úrovní zásob přizpůsobenou období míru vedly ke vzniku naléhavých a kritických nedostatků, pokud jde o vojenské vybavení.

2.3 Společné sdělení připomíná, že členské státy musí s ohledem na bezpečnostní situaci a již uskutečněné transfery na Ukrajinu urychleně obnovit bojovou a obrannou připravenost. Díky doplnění zásob materiálu by navíc byly schopny poskytnout Ukrajině další pomoc. Společné sdělení obsahuje zároveň výzvu určenou členským státům, aby nezbytné obranné vybavení a materiál nakupovaly ve vzájemné spolupráci. Společné zadávání veřejných zakázek na naléhavě nutné produkty by přineslo vyšší hodnotu za vynaložené prostředky, zvýšilo interoperabilitu a zabránilo tomu, aby ohrožené členské státy čelily nemožnosti získat to, co potřebují, kvůli protichůdným požadavkům na obranný průmysl, který na tento nárůst poptávky nemůže v krátkodobém horizontu reagovat.

2.4 V této souvislosti společně sdělují návrh motivovat ke kolaborativnímu zadávání veřejných zakázek z rozpočtu EU pomocí specializovaného krátkodobého nástroje. Finanční podpora EU poskytnutá prostřednictvím tohoto nástroje by měla stimulovat kooperativní zadávání zakázek v oblasti obrany prováděné členskými státy a přinést prospěch základně EDTIB a zároveň zajistit akceschopnost evropských ozbrojených sil, bezpečnost dodávek a vyšší interoperabilitu.

2.5 Komise v reakci na naléhavost situace předložila dne 19. července 2022 návrh takového nástroje v podobě nařízení, kterým se stanoví akt o posílení evropského obranného průmyslu prostřednictvím kolaborativního zadávání veřejných zakázek. Komise počítá s rychlým přijetím tohoto nařízení a jeho vstupem v platnost do konce roku 2022.

2.6 V návaznosti na vytvoření nástroje zamýšlí Komise navrhnout nařízení o Evropském programu investic do obrany (EDIP). Nařízení o EDIP by podle Komise mohlo sloužit jako základ pro budoucí společné projekty vývoje a zadávání veřejných zakázek vysokého společného zájmu pro bezpečnost členských států a Unie, a v návaznosti na logiku uvedeného krátkodobého nástroje i pro případné související finanční intervence Unie na posílení evropské průmyslové základny obrany, zejména pro projekty, které by žádný členský stát nemohl vyvinout nebo obstarat sám.

3. Obecné připomínky

3.1 Geopolitický kontext Unie se dramaticky změnil v souvislosti s vojenskou agresí Ruska vůči Ukrajině. Návrat územních konfliktů a válek vysoké intenzity na evropskou půdu vyžaduje, aby členské státy přehodnotily své obranné plány a kapacity. Musí to být doprovázeno přizpůsobením průmyslové a technologické základny, jež by měla být schopna podporovat a posilovat ozbrojené síly členských států, které jsou základním nástrojem vyspělé demokracie a chrání svobodu evropských občanů.

3.2 EHSV vítá ohlášená zvýšení výdajů členských států na obranu v zájmu odstranění naléhavých vojenských nedostatků. Bez koordinace a spolupráce však s sebou toto zvýšení výdajů nese riziko, že dojde k prohloubení roztržitosti evropského odvětví obrany, omezení potenciálu spolupráce v průběhu celého životního cyklu nakoupeného vybavení a ztížení interoperability. Rozhodnutí učiněná v souvislosti s krátkodobými akvizicemi mají kromě toho často dlouhodobý dopad na tržní sílu evropské technologické a průmyslové základny obrany a na příležitosti pro příští dekády.

3.3 EHSV proto podporuje iniciativu, jež má motivovat ke společnému zadávání veřejných zakázek, pokud jde o nejnaléhavější potřeby v oblasti obranných produktů. Společné zadávání veřejných zakázek se zdá být obzvláště důležité v současné situaci, kdy se náhlý nárůst poptávky po podobných produktech střetává s průmyslovou nabídkou, která je stále přizpůsobena období míru, a proto má potíže poptávku uspokojit. Spolupráce při zadávání veřejných zakázek je tedy nezbytná k zajištění solidarity mezi členskými státy, posílení interoperability, předcházení účinkům vytěsňování a zvýšení efektivity veřejných výdajů.

3.4 Stejně důležité je pomoci průmyslu přizpůsobit se strukturálním změnám nového bezpečnostního prostředí. Vzhledem k tomu, že nutné posilování vojenských schopností Evropy je dlouhodobý úkol a že nepřetržitá podpora Ukrajiny může být nezbytná po delší dobu, bude muset základna EDTIB navýšit své výrobní kapacity. Je to nezbytné nejen ke zvládnutí současné špičky poptávky, ale i v následujícím období.

3.5 EHSV se v tomto ohledu domnívá, že přístup, rozsah a finanční krytí navrhovaného aktu o posílení obranného průmyslu jsou příliš omezené na to, aby napomohly posílení evropských průmyslových kapacit. Doplnění zásob již ze své podstaty omezuje výběr produktů a dodavatelů a 500 milionů EUR určených pro 27 členských států v průběhu dvou let je poněkud skromnou investicí.

3.6 Stručně řečeno, EHSV má za to, že navrhované nařízení může být užitečným příspěvkem k lepší struktuře a organizaci současné špičky poptávky po naléhavém standardním vybavení, je však poměrně slabým nástrojem z hlediska průmyslové politiky. EHSV se proto nedomnívá, že akt o posílení obranného průmyslu by měl být nutně pokládán za předchůdce budoucího Evropského programu investic do obrany, který je ohlašován jako nástroj na podporu společného zadávání veřejných zakázek na společně vyvíjené systémy během celého jejich životního cyklu a nástroj určený pro tyto systémy.

4. Konkrétní připomínky

4.1 Akt o posílení obranného průmyslu podle návrhu zohlední práci pracovní skupiny pro společné zadávání veřejných zakázek v oblasti obrany, kterou zřídila Komise a vysoký představitel / vedoucí Evropské obranné agentury. Pracovní skupina má usnadnit koordinaci velmi krátkodobých potřeb členských států v oblasti veřejných zakázek a spolupracovat s členskými státy a výrobci obranného materiálu v EU na podpoře společného zadávání veřejných zakázek za účelem doplnění zásob. Činnost této pracovní skupiny je proto zásadní pro úspěch aktu o posílení obranného průmyslu a EHSV vyzývá členské státy, aby toho plně využily.

4.2 EHSV pochybuje o tom, že navrhované rozpočtové krytí je dostatečně vysoké, aby bylo podstatně ovlivněno rozhodování členských států v oblasti zadávání veřejných zakázek. Zároveň si jsme plně vědomi finančního tlaku na stávající VFR a potřeby dalších finančních prostředků pro budoucí EDIP. Za této situace bude obzvláště důležité zaměřit omezené financování aktu o posílení obranného průmyslu na nejpodstatnější společné zadávání zakázek.

4.3 V souvislosti s rozpočtovými omezeními a výběrem projektů si EHSV klade otázku, jak lze koncepci financování, které není vázáno na náklady, uplatnit v praxi na nákupy, na něž akt o posílení obranného průmyslu cílí. Není si rovněž jistý účinností využívání rozpočtu na technickou a administrativní pomoc určenou k provádění tohoto nástroje.

4.4 EHSV podporuje plánované provádění v rámci přímého řízení, zdůrazňuje však, že je třeba zajistit, aby příslušné útvary Komise včas získaly potřebné lidské zdroje, aby se vypořádaly s pracovní zátěží, která z toho vyplývá.

4.5 EHSV souhlasí s kritérii způsobilosti stanovenými v navrhovaném nařízení, zejména s možností rozšířit již existující veřejné zakázky.

4.6 EHSV také podporuje doplňující podmínku omezit financování z EU na zadávání veřejných zakázek na vybavení vyrobené v EU nebo v přidružených zemích, včetně podniků podléhajících kontrole ze strany třetí země nebo subjektu třetí země, jež mohou poskytnout bezpečnostní záruky ze strany členského státu, v němž sídlí. Tato podmínka si bere vzor v příslušném ustanovení Evropského obranného fondu a zajišťuje, že bude splněn cíl posílit základnu EDTIB.

4.7 EHSV má zároveň pochybnosti o důležitosti požadavku, aby obranný produkt nepodléhal omezení ze strany nepřidružené třetí země nebo subjektu nepřidružené třetí země. Jelikož se navrhovaný nástroj týká zadávání veřejných zakázek na standardní produkty a jeho cílem je řešit nejnaléhavější potřeby, pokud jde o produkty, zdá se, že tento požadavek je pro akt o posílení obranného průmyslu méně relevantní než pro Evropský obranný fond, jehož účelem je rozvíjet budoucí schopnosti a jehož deklarovaným cílem je technologická suverenita. EHSV proto vyzývá k pružnému výkladu tohoto ustanovení, jenž ponechá na členských státech, aby vyvážily hledání provozní svobody s naléhavostí nákupu a interoperabilitou se stávajícím vybavením.

4.8 EHSV v neposlední řadě přemýšlí nad vhodností jistých navržených kritérií pro zadání, zejména těch, která se týkají pozitivního dopadu zadávání veřejných zakázek na základnu EDTIB. Vzhledem k zaměření na nejnaléhavější potřeby a zadávání veřejných zakázek na standardní rychle dostupné vybavení pravděpodobně není tento dopad pro členské státy hlavním kritériem, pokud nemá dodavatel sídlo na jejich území. Pro nakupující členské státy bude navíc nejspíše obtížné prokázat kladný dopad na základnu EDTIB, zejména bude-li prvořadým zájmem řešit naléhavou potřebu.

V Bruselu dne 21. září 2022.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se zavádí Program Unie pro bezpečnou konektivitu na období 2023–2027

[COM(2022) 57 final – 2022/0039 (COD)]

a

společné sdělení Evropskému parlamentu a Radě – Přístup EU k řízení kosmického provozu – Příspěvek EU k řešení globální výzvy

[COD]; JOIN(2022) 4 final]

(2022/C 486/24)

Zpravodaj: **Pierre Jean COULON**

Žádost o vypracování stanoviska	Evropská komise, 2.5.2022
Právní základ	čl. 189 odst. 2 a článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost
Přijato v sekci	7.9.2022
Přijato na plenárním zasedání	21.9.2022
Plenární zasedání č.	572
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	222/0/1

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV domnívá, že sdělení a návrh nařízení, které představují první krok na cestě k vypracování evropského kosmického balíčku, jsou v současné době nezbytné a nepostradatelné. Doporučuje, aby bylo prostřednictvím tohoto společného sdělení v rámci aktivní diplomacie důrazně podporováno mnohostranné řízení kosmického provozu v rámci OSN, zejména ve Výboru OSN pro mírové využívání kosmického prostoru (COPUOS), ale také v rámci konference pro odzbrojení, protože v této oblasti nemáme k dispozici dostatečné množství pravidel.

1.2 Řízení kosmického provozu (včetně kosmické tříště) představuje naprostou prioritu, a proto je nezbytné zohlednit na evropské úrovni všechny aktéry. Jak je uvedeno ve společném sdělení a jak vyplývá také z tohoto stanoviska, hlavním problémem rozmanité škály programů řízení kosmického provozu je absence mezinárodní normalizace. Je tedy zjevné, že je zapotřebí vypracovat mezinárodní normy, pokyny a osvědčené postupy.

1.3 EHSV vyzývá k tomu, aby byl konkrétním způsobem realizován systém získávání poznatků o situaci ve vesmíru, což zaručí dlouhodobou udržitelnost vesmíru pro všechny členské státy.

Druhá ústřední zásada kosmického práva totiž stanoví, že jednotliví aktéři nesou odpovědnost za své činnosti v kosmickém prostoru. Ta spočívá jednak v mezinárodní odpovědnosti za kontrolu činností a jednak v odpovědnosti za škody způsobené těmito činnostmi v kosmickém prostoru. A právě mezinárodní odpovědnosti za kontrolu činností se týká společné sdělení.

1.4 EHSV vyjadřuje politování nad absencí mezinárodní normalizace a doporučuje, aby byly na evropské úrovni přijaty normy (mj. co se týče odstraňování zbytků družic) a pokyny a aby byla do jejich přípravy zapojena organizovaná občanská společnost.

S ohledem na probíhající soupeření mezi aktéry v kosmickém prostoru, kteří byli až doposud převážně státního charakteru, a těmi, kteří se chtějí stát významnými aktéry (soukromými i veřejnými), je nutné rozsáhle přepracovat mezinárodní normy, které byly přijaty v době, kdy byl vesmír doménou malé skupiny technologických a průmyslových mocností.

1.5 Jak bylo zdůrazněno v doplňujícím stanovisku CCMI/196 „New Space“:

- je třeba rozvíjet synergie s Evropským obranným fondem a posílit při tom interakci mezi civilním, kosmickým a obranným průmyslem,
- rámcový program Horizont Evropa by měl být využit ke stimulaci trhu v oblasti vesmíru, přičemž je třeba podporovat vytváření inovativních komerčních řešení pro kosmická odvětví na začátku a na konci hodnotového řetězce a urychlit dostupnost potřebných klíčových technologií,
- při rozvíjení pokročilých dovedností v oblastech souvisejících s vesmírem hraje zásadní roli vzdělávání a odborná příprava. Dále by bylo možné využít zkušenosti získané během předchozích projektů konstelace družic (například Galileo a Copernicus) s cílem vylepšit systém kosmické konektivity,
- pokud jde o správu, mohlo by svěřeni odpovědnosti nejlepším aktérům na základě prokázané způsobilosti a při současném respektování pravidel zadávání veřejných zakázek zaručit účinné provádění programu a zároveň podpořit vznik tzv. „New Space“,
- kromě toho představuje podpora vědeckého a technického pokroku základ konkurenceschopnosti a inovační kapacity ve prospěch malých a středních podniků a podniků začínajících a inovativních.

2. Souvislosti

2.1 Vesmír je dnes v mnoha ohledech dalším ekonomickým územím. Zrychlování veřejných a soukromých investic vede k zhušťování vesmírných aktivit a k přeměně vesmíru ve významnou geostrategickou otázku. Technologická konkurence, zakládání startupů zaměřených na kosmické odvětví, otevírání nových trhů a vytváření nových služeb a snaha států a soukromých subjektů posílit aktivity na oběžné dráze – to vše má za následek stále intenzivnější využívání vesmíru.

2.2 Navzdory strategickému rozsahu vesmíru neexistuje žádná celosvětová autorita ani závazné zákony vztahující se na nízké a geostacionární oběžné dráhy, ani žádný systém regulace či řízení kosmického provozu, zatímco počet družic na oběžné dráze stále roste.

2.3 Řízení kosmického provozu je prozatím založeno pouze na dobrovolných a nezávazných osvědčených postupech, které nejsou vždy dobře řízeny nebo uplatňovány a jejichž cílem je omezit statistické riziko kolize družic s kosmickou tříští. V rámci těchto postupů se stanoví, že by na oběžné dráze nemělo docházet k úmyslnému vytváření kosmické tříště, a požaduje se, aby u družic s ukončenou životností docházelo spotřebováním zbytkového paliva k jejich pasivaci, aby bylo dodržováno „pravidlo 25 let“ pro družice na nízké oběžné dráze (družice na konci své provozní životnosti musí být do 25 let navedeny zpět do atmosféry) a aby byly nepoužívané geostacionární družice umístěny na „hřbitovní oběžnou dráhu“. Avšak tato pravidla již k omezení rizika kolize nestačí.

2.4 Kromě toho se objevují nové provozní koncepce: pozorování a sledování vesmíru (*Space Surveillance and Tracking, SST*), koordinace kosmického provozu (*Space Traffic Coordination, STC*), koordinace a řízení kosmického provozu (*Space Traffic Coordination and Management, STCM*)⁽¹⁾.

2.5 Je tedy naléhavě nutné a strategicky důležité vytvořit náležité právní předpisy týkající se činností ve vesmíru a provozu družic, které zaručí dlouhodobou udržitelnost vesmíru, jakož i využívat umělou inteligenci s cílem zabránit riziku kolize.

2.6 Začátkem letošního roku spustila Evropská komise projekt Spaceways, jehož cílem je nastínit obrysy systému řízení kosmického provozu, který by definoval pravidla provozu a určil, za jakých podmínek by mohly být vydávány licence a povolení k letům.

⁽¹⁾ JOIN(2022) 4 final.

2.7 Cílem projektů Spaceways a EUSTM (*European Space Traffic Management*) – druhý uvedený projekt byl spuštěn v lednu 2021 – je poskytnout Evropské komisi do června, resp. srpna 2022 doporučení a pokyny týkající se řízení kosmického provozu, jakož i právní, politické a ekonomické posouzení, na jejichž základě budou formulována konečná doporučení a pokyny pro provádění⁽²⁾.

2.8 Vysoký představitel uznal, že je zapotřebí, aby existoval unijní přístup. Jeho společné sdělení Evropskému parlamentu a Radě ze dne 15. února 2022 stanoví pravidelné konzultace, diskuse a dialogy se všemi příslušnými ujednáními civilními a vojenskými zúčastněnými stranami z oblasti dopravy, zejména letectví a evropského kosmického průmyslu, přičemž je třeba zohlednit potřeby v oblasti obrany a bezpečnosti, a to s podporou ze strany Evropské obranné agentury. EHSV žádá, aby byla do tohoto procesu zapojena celá společnost, a nikoli pouze průmysl.

2.9 Sdělení předpokládá využití konsorcia EU pro SST⁽³⁾ k vybudování klíčové provozní kapacity pro budoucí řízení kosmického provozu Unie, což zahrnuje zlepšení jeho výkonnosti, rozvoj služeb souvisejících s pozorováním a sledováním vesmíru (SST) a nových technologií s využitím umělé inteligence a kvantových technologií, podporu operací pro snižování množství kosmické tříště a servisní provozní činnosti na oběžné dráze a vytváření synergií v oblasti financování kombinací fondů EU, vnitrostátních fondů, Evropské kosmické agentury (ESA), programu Horizont Evropa a Evropského programu rozvoje obranného průmyslu.

2.10 Zásadním aspektem Programu Unie pro bezpečnou konektivitu na období 2023–2027 je posílení pokrytí vesmíru mimo evropský kontinent. Unie se bude muset spolehnout zejména na Úřad OSN pro vesmírné záležitosti (UNOOSA) a na vnitrostátní orgány, že vypracují normy, které se budou vztahovat na správu vesmírného území, a zároveň podpoří vypracování společných norem v rámci zvláštního fóra a prosadí integrovaný přístup v rámci mezinárodních normalizačních organizací.

2.11 Z vytyčených ambicí vyplývá, že průmysl bude muset v krátkodobém horizontu přijmout určité povinnosti a členské státy budou muset ve střednědobém horizontu vypracovat legislativní návrh, který odstraní roztržičnost vnitrostátních přístupů a zabrání narušení hospodářské soutěže s provozovateli usazenými mimo Unii tím, že zavede zásadu rovného zacházení pro všechny provozovatele. Počítá se také s nezávaznými opatřeními, jako jsou pokyny.

Legislativní návrh by měl být prvním krokem. Evropské organizace pak budou muset přijmout technické požadavky, a to buď normy, nebo pokyny platné pro všechny.

2.12 Ve sdělení se uvádí, že EU bude upřednostňovat mnohostranný přístup v rámci OSN a podporovat dialog s Výborem OSN pro mírové využívání kosmického prostoru (CUPUOS) a konferencí pro odzbrojení. Bude proto muset určit příslušné orgány OSN, které budou tyto kroky provádět – vzhledem k tomu, že tady jde o budoucnost lidstva –, přičemž nesmí opomenout Mezinárodní organizaci pro civilní letectví (ICAO).

Sdělení počítá s metodou „zdola nahoru“: bude se vycházet z národních a regionálních příspěvků a cílem bude dosažení konsenzu ohledně plánovaných pravidel a norem. Regionální prvky by pak mohly tvořit součást globálního řízení, přičemž správu zde bude ještě třeba vymezit.

3. Obecné připomínky

3.1 Komise ve sdělení posuzuje potřeby v oblasti řízení kosmického provozu a navrhuje celosvětově uplatnitelný evropský přístup k využívání vesmíru, mj. i k civilním účelům. Rozvoj kosmických aktivit, vyšší počet a diverzifikace aktérů využívajících kosmický prostor, jakož i závislost všech odvětví činnosti na družicových technologiích a službách, postupně vedly k nadměrnému využívání oběžných drah a k zaplnění frekvenčního spektra, které je tudíž nutné využívat racionálněji.

3.2 Oběžné dráhy Země jsou podle mezinárodního práva (Mezinárodní telekomunikační unie – ITU) považovány za omezené přírodní zdroje. Zásady svobody a nepřisvojení, jimiž se využívání oběžných drah Země řídí, jsou konfrontovány s žádostmi o přidělení frekvencí a s rozšiřováním družicových systémů ze strany zemí a společností, které někdy pravidla ITU porušují.

⁽²⁾ Na projektu Spaceways, který je financován z rámcového programu Evropské unie pro výzkum a inovace Horizont 2020, se podílí 13 významných evropských subjektů: výrobci, subjekty vypouštějící družice, provozovatelé a poskytovatelé služeb, jakož i politická a právní výzkumná centra a ústavy.

Na projektu EUSTM se podílí 20 významných evropských subjektů.

⁽³⁾ Francie, Německo, Itálie, Polsko, Portugalsko, Rumunsko a Španělsko.

3.3 S ohledem na probíhající soupeření mezi aktéry v kosmickém prostoru, kteří byli až doposud převážně státního charakteru, a těmi, kteří o tento status usilují (včetně aktérů soukromých), je nutné rozsáhle přepracovat mezinárodní normy, které byly přijaty v době, kdy byl vesmír doménou malé skupiny technologických a průmyslových mocností.

3.4 Kromě právních otázek se využívání vesmírného území odehrává v situaci, která je poznamenána návratem mezinárodního geopolitického napětí, jak ukazují aktuální události: to je zejména případ koorbitálního zastrašování, demonstrování technologické převahy nebo testů protidružicových zbraní, což vytvořilo atmosféru nedůvěry mezi státy.

3.5 Výzvy, jež jsou spojeny se zaplněním oběžných drah a frekvencí, jakož i hrozba, kterou představuje velké množství kosmické tříště, přiměly členské státy, ESA a konsorcium EU pro SST⁽⁴⁾ k tomu, aby zvážily lepší koordinaci nástrojů a technologií v oblasti dohledu. EHSV žádá, aby byly s ohledem na nárůst počtu soukromých konstelací a případných nepřístupných zón zavedeny přísnější předpisy.

3.6 Společné sdělení je dokladem citlivého obnovení mezinárodního dialogu o kodexu chování a opatřeních, včetně legislativních, k zajištění udržitelného využívání kosmického prostoru.

Právní a politické aspekty

3.7 EHSV podporuje operační cíle uvedené ve sdělení a v návrhu nařízení a rád by upozornil na právní a politické aspekty, které nelze vzhledem k daným otázkám přehlížet.

3.8 Pojem kosmického práva není snadné definovat. V otázce vymezení vesmíru nepanuje shoda, ale uznává se, že kosmické právo charakterizují zejména jeho hlavní zásady.

3.9 Po pěti mezinárodních smlouvách a osmi mezinárodních rezolucích⁽⁵⁾ byly sice hlavní zásady přijaty, ale otázka definice kosmického práva zůstala nevyřešena, neboť na počátku výzkumu vesmíru bylo zásadní především zabránit tomu, aby si první kosmické mocnosti přivlastnily nebeská tělesa, a nikoli výslovně vymezit předmět tohoto práva.

3.10 Zásady kosmického práva byly stanoveny již v rezoluci OSN 1962 (XVIII) ze dne 13. prosince 1963 a zopakovány v první smlouvě o využívání kosmického prostoru z roku 1967.

Mezi tyto zásady mimo jiné patří:

- výzkum a využívání kosmického prostoru ve prospěch celého lidstva,
- svoboda využívání a výzkumu,
- nepřisvojení,
- mírové využívání,
- odpovědnost států za svou činnost v kosmickém prostoru,
- spolupráce a vzájemná pomoc,
- vnitrostátní jurisdikce a dohled nad kosmickými objekty,
- odpovědnost státu za škodu,
- status kosmonautů jako vyslanců lidstva.

3.11 Dvě další zásady kosmického práva odrážejí jeho mírové zaměření.

⁽⁴⁾ <https://www.eusst.eu>.

⁽⁵⁾ I. Chalaye, *Le statut des orbites terrestres et leur utilisation à la lumière des principes du droit spatial*, Institut d'études de géopolitique appliquée (IEGA), Paříž, říjen 2021.

První z nich je povinnost spolupráce a vzájemné pomoci, kterou musí dodržovat všechny státy podílející se na výzkumu a využívání kosmického prostoru. Předpokládá účinný a transparentní dialog mezi kosmickými mocnostmi s cílem zajistit udržitelnost a bezpečnost prováděných činností. Dnes se tento dialog zaměřuje zejména na problém kosmické tříště, jak dokládá sdělení.

3.12 Druhá ústřední zásada kosmického práva stanoví, že jednotlivé státy a noví aktéři nesou odpovědnost za své činnosti v kosmickém prostoru. Ta spočívá jednak v mezinárodní odpovědnosti za kontrolu činností a jednak v odpovědnosti za škody způsobené těmito činnostmi v kosmickém prostoru. A právě mezinárodní odpovědnosti za kontrolu činností se týká společné sdělení.

3.13 V době, kdy byly vypracovány hlavní smlouvy o kosmickém prostoru, nebylo téma kosmické tříště a zaplnění oběžných drah a frekvencí na pořadu jednání. Nynější závislost naší společnosti na družicových zdrojích však vedla k tomu, že prudce vzrostl počet objektů vypouštěných do vesmíru, a to do té míry, že se otázka oběžných drah a přidělování frekvencí stala skutečným strategickým problémem.

3.14 Po šedesáti letech kosmického provozu jsme tak svědky nebyvalého nárůstu bezpečnostních problémů souvisejících s oběžnými drahami. Od čínského testu ASAT v lednu 2007 se zvýšil počet demonstrací síly v kosmickém prostoru, a to v různých podobách. Vyvstal také problém „zbrojení“ ve vesmíru.

V mezinárodním právu spadá tato otázka do šedé zóny, neboť stále neexistuje definice toho, co je prostředkem k útoku ve vesmíru, ani toho, co je agresí, přičemž metody útoku ve vesmíru jsou rozmanité a různorodé. Zahrnují raketové údery, oslepení laserovým paprskem, kybernetické útoky na komunikační kanály, koorbitální manévry atd.

3.15 Geostacionární oběžná dráha se pak potýká s jiným problémem: přetížením frekvencí a rizikem rušení. Geostacionární oběžná dráha představuje kritickou oblast pro kontinuitu telekomunikačních služeb pro všechny státy světa. Tento vývoj přináší řadu právních potíží, protože rozvoj geostacionární oběžné dráhy vedl k vytvoření ekonomického trhu, a dokonce ke zrodu spekulací.

3.16 Vzhledem k výše uvedenému považuje EHSV za nezbytné, aby bylo prostřednictvím tohoto společného sdělení v rámci aktivní diplomacie důrazně podporováno mnohostranné řízení kosmického provozu v rámci OSN, zejména ve Výboru OSN pro mírové využívání kosmického prostoru (COPUOS), ale také v rámci konference pro odzbrojení, protože v této oblasti nemáme k dispozici dostatečné množství pravidel.

Řízení kosmického provozu jako otázka evropské správy

3.17 Řízení kosmického provozu není novou koncepcí. Vzhledem k povaze a významu výzev pro bezpečnost, zabezpečení a udržitelnost kosmických aktivit však řízení kosmického provozu (STM) získalo mezi kosmickými aktéry a státy, které si uvědomují svou závislost na kosmických prostředcích, bezprecedentní prioritu. Pouze státy disponující technologickými kapacitami však již mají své programy pozorování a sledování vesmíru (SST) a získávání poznatku o situaci ve vesmíru (*Space Situational Awareness – SSA*).

3.18 Nejpokročilejší systém v současnosti provozuje ministerstvo obrany USA. Jeho monitorovací síť *Space Surveillance Network (SSN)*, založená na pozemních a vesmírných radarech, poskytuje Spojeným státům jedinečnou schopnost detekce a identifikace, kterou využívají také jako nástroj k ovlivňování svých spojenců a partnerů.

Programy pro sledování vesmíru vyvinuly i další státy, jako je Rusko, Čína, Japonsko, Indie a některé evropské země (Francie, Německo). Vzhledem k jejich strategické funkci je naprostá většina těchto programů pod vojenskou kontrolou s podporou ze strany kosmických agentur.

V EU vytvořily Francie, Německo, Itálie, Polsko, Portugalsko, Rumunsko a Španělsko konsorcium EU pro SST, které má bezplatně vyhodnocovat riziko kolizí na oběžné dráze a nekontrolovaného návratu kosmické tříště do zemské atmosféry a identifikovat fragmentace na oběžné dráze. V roce 2023 se toto konsorcium stane partnerstvím EU pro SST zahrnujícím více členských států, které bude evropským a celosvětovým provozovatelům družic poskytovat službu posuzování rizik kolizí.

Některé soukromé společnosti rovněž vytvořily vlastní systémy SST/SSA, které poskytují komerční údaje a služby.

3.19 Jak je uvedeno ve společném sdělení a jak vyplývá také z tohoto stanoviska, hlavním problémem rozmanité škály programů STM je absence mezinárodní normalizace. Je ale zjevné, že je zapotřebí vypracovat mezinárodní normy, pokyny a osvědčené postupy.

3.20 Globální iniciativy a rozhodnutí týkající se STM pravděpodobně vytvoří pro Evropu a její kosmické aktéry náročné prostředí. Politika USA již tuto situaci předvíдалa ve vyjádření, že by Spojené státy měly být světovým lídrem ve vývoji lepších norem v oblasti údajů a poznatků o situaci v kosmickém prostoru, vyvinout soubor standardizovaných technik pro zmírnění rizik kolizí a na mezinárodní úrovni prosazovat řadu technických norem, postupů a norem pro zajištění bezpečnosti operací v kosmickém prostoru.

3.21 Unie bere v potaz strategický, obchodní a geopolitický rozměr řízení kosmického provozu, který se neomezuje pouze na udržitelnost kosmického prostoru, ale zahrnuje také budoucí autonomii Evropy co do přístupu do vesmíru a jeho využívání.

Evropští aktéři v kosmickém prostoru již vypracovali některé politiky a iniciativy, které se otázkami řízení kosmického provozu přímo či nepřímo zabývají. Skutečnost, že je Evropa v řešení tohoto problému prostřednictvím společných projektů pozadu, však má své důsledky.

3.22 Mohlo by totiž dojít k ohrožení budoucí konkurenceschopnosti evropské výroby družic, pokud by společnosti byly nuceny používat americká data STM nebo žádat o americkou licenci STM, přičemž existuje možnost, že taková žádost bude zamítnuta. Značná rizika hrozí také evropským poskytovatelům služeb v oblasti vypouštění družic.

Mnoho evropských aktérů se do značné míry spoléhá na dohody o sdílení údajů uzavřené s USA v souvislosti s novým evropským systémem získávání poznatků o situaci ve vesmíru z roku 2021. Patří k nim ministerstva a armády⁽⁶⁾, evropské mezivládní organizace (ESA, EUMETSAT), komerční provozovatelé družic a poskytovatelé služeb v oblasti vypouštění družic.

3.23 EHSV je toho názoru, že Unie musí přijmout předpisy, které zaručí nejen certifikovanou úroveň výkonnosti, ale také dlouhodobou dostupnost služeb využívajících kosmického prostoru. Kromě toho musí Evropa při svém současném úsilí o provádění důvěryhodné společné bezpečnostní a obranné politiky, u níž hraje využívání kosmických prostředků důležitou, ne-li stěžejní roli, splňovat nejpřísnější požadavky, co se týče bezpečnosti a ochrany uživatelů z řad vlád a obrany.

3.24 EHSV konstatuje, že ačkoli se přístup EU v minulosti orientoval především na fyzickou ochranu kosmických prostředků – která je založena na rigidní a nákladné strategii –, nedávné iniciativy Unie naznačují posun k přístupu více zaměřenému na odolnost. EU nyní prosazuje proaktivní přístup k bezpečnosti vesmírné infrastruktury. Za tímto účelem zahájila dvě důležité iniciativy: návrh na vytvoření mezinárodního kodexu chování pro kosmické činnosti a evropský program získávání poznatků o situaci ve vesmíru.

3.25 EHSV nicméně vyjadřuje politování nad prvním nedostatkem, jímž je obtížná koordinace kapacit některých členských států, které mají vlastní prostředky dohledu a kontroly. V současné době je obtížné dosáhnout shody ohledně cílů, kterých má být v rámci evropského programu STM dosaženo. Otázka řízení kosmického provozu je do značné míry dokonalým příkladem toho, jak obtížné je dosáhnout skutečné evropské správy v kosmickém odvětví, přestože se otázky udržitelnosti a bezpečnosti kosmického prostoru dotýkají všech členských států, ať už proto, že rozvíjejí kosmické kapacity, nebo proto, že využívají kosmické zdroje.

3.26 Tyto obtíže jsou rovněž překážkou konkurenceschopnosti evropského kosmického průmyslu v mezinárodním měřítku. Z dlouhodobého hlediska by absence norem zavedených Evropou a slučitelnosti s jinými normami mohla ohrozit volný přístup do vesmíru. Nestačí mít vlastní kapacity pro vypouštění družic. Je také nutné, aby bylo možné rozmísťovat družice nezávisle na normách stanovených mimo Evropu, a Evropa si tak mohla udržet konkurenceschopnost v kosmickém prostoru. Dokládá to úspěch první mise nosné rakety Ariane 5 v tomto roce, která se uskutečnila dne 22. června 2022 a jejímž cílem bylo dopravit na oběžnou dráhu dvě družice (jednu malajskou a jednu indickou). Kromě toho bude již brzy realizována další fáze tohoto projektu – nosná raketa Ariane 6, která bude flexibilnější a levnější než Ariane 5 (a tudíž bude i lépe schopna konkurovat nosným raketám americké společnosti SpaceX) a měla by poprvé odstartovat v roce 2023.

⁽⁶⁾ https://www.esa.int/Safety_Security/SSA_Programme_overview.

3.27 EHSV by chtěl v souvislosti s tímto sdělením připomenout, že:

- podporuje civilní aplikace programu Galileo v oblasti železniční, námořní a silniční dopravy
- a považuje za nutné co nejdříve vytvořit kritickou infrastrukturu, jak navrhl komisař Thierry Breton.

3.28 Normy a standardy, které na vnitrostátní úrovni vypracovaly některé členské státy, sice mohou být užitečné pro vytvoření společných předpisů, bude však nezbytné, aby v otázkách normalizace měla poslední slovo Evropa. Bude tedy nutné, aby se členské státy EU a ESA dohodly na cílech a zásadách evropského úsilí v oblasti STM, definovaly konzultační a koordinační mechanismy a stanovily jasné vymezení rolí, jednoznačné sdílení odpovědnosti a transparentní rozdělení činností mezi členské státy a evropské zúčastněné strany, aniž by to bylo v rozporu se stávajícími systémy v jiných zemích.

3.29 EHSV se domnívá, že společné sdělení představuje sice opožděné, ale vítané uznání důležitosti řešení víceúrovňových výzev, které vyplynou z nárůstu kosmických aktivit, neboť absence závazného rámce by mohla ohrozit globální rovnováhu.

V Bruselu dne 21. září 2022

předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru a
Christa SCHWENG

PŘÍLOHA

Na následujících stranách je uvedeno doplňující stanovisko Poradní komise pro průmyslové změny CCMI/196 „New Space“:

„Stanovisko Poradní komise pro průmyslové změny k tématu Bezpečná kosmická konektivita a ‚New Space‘ – cesta evropského průmyslu k nezávislosti a inovacím

(doplňující stanovisko ke stanovisku TEN/775)

Zpravodaj: **Maurizio MENSI**

Spoluzpravodaj: **Franck UHLIG**

Rozhodnutí plenárního shromáždění	22/2/2022
Právní základ	čl. 56 odst. 1 jednacího řádu doplňující stanovisko
Odpovědná sekce	Poradní komise pro průmyslové změny
Přijato v sekci	24.6.2022
Výsledek hlasování	
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	21/0/1

1. Závěry a doporučení

1.1 Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) podporuje iniciativy Evropské komise, jež se týkají bezpečné konektivity, která je založena na vesmírném propojení, a ‚New Space‘ a jsou zaměřené na posílení průmyslové a provozní nezávislosti členských států. Zajištění autonomie má zásadní význam nejen pro budoucí konkurenceschopnost průmyslu, ale rovněž pro zajištění strategické nezávislosti a odolnosti ⁽¹⁾, jak nedávno ukázal nedostatek elektronických součástek způsobený zejména krizí COVID-19 a válkou na Ukrajině, které zasadily evropskému kosmickému průmyslu těžkou ránu.

1.2 EHSV se domnívá, že bezpečná, přístupná a cenově dostupná konektivita představuje nejen nezbytný nástroj pro fungování participativní demokracie, ale také předpoklad pro řádné uplatňování základních práv a příležitost, jak dále posílit postavení občanů a občanské společnosti.

1.3 EHSV uznává, že vesmír je důležitý pro naše hospodářství a společnost a má rovněž strategický význam z hlediska bezpečnosti a obrany, jak se ukázalo v případě rusko-ukrajinské války. Fyzická a kybernetická bezpečnost infrastruktur na zemi i ve vesmíru spolu se souvisejícími daty jsou navíc klíčem k zajištění kontinuity služeb a řádného fungování systémů.

1.4 EHSV je přesvědčen, že podpora evropského vesmírného odvětví je klíčem k dosažení pokroku v souběžné transformaci a k řešení hlavních globálních výzev, jako je změna klimatu. Uznává rovněž potenciální výhody vyplývající ze zapojení začínajících podniků a malých a středních podniků působících v oblasti kosmického průmyslu do kosmických programů EU, včetně jejich přínosu z hlediska odolnosti a strategické autonomie EU.

1.5 EHSV je pevně přesvědčen, že vzhledem k tomu, že správa bezpečného a autonomního systému kosmické konektivity (dále jen ‚program‘) vyžaduje spolupráci různých subjektů, je zapotřebí zaručit účinnou a náležitou míru koordinace.

⁽¹⁾ Evropa má druhý největší kosmický průmysl na světě. Je v něm zaměstnáno více než 231 000 odborníků a jeho hodnota se odhaduje na 53–62 miliard EUR (studie ‚Trh v oblasti vesmíru‘, Evropský parlament, listopad 2021).

1.6 EHSV se domnívá, že již zavedený rámcový program Horizont Evropa by se měl využít ke stimulaci trhu v oblasti vesmíru, k podpoře vytváření inovativních komerčních řešení pro kosmická odvětví na začátku a na konci hodnotového řetězce a k urychlení dostupnosti klíčových technologií potřebných pro program ve spojení s iniciativami EuroQCI⁽²⁾ a ENTRUSTED⁽³⁾. Zejména evropský systém součástí, systémů a subsystémů by vyžadoval masivní, dlouhodobé úsilí k obnovení silného evropského průmyslu.

1.7 EHSV doporučuje, aby byly rozvíjeny synergie s Evropským obranným fondem a prostřednictvím akčního plánu Komise pro interakce mezi civilním, kosmickým a obranným průmyslem.

1.8 EHSV se domnívá, že v zájmu zajištění konkurenceschopnosti evropského kosmického průmyslu by měly iniciativy Komise přispívat k rozvoji pokročilých dovedností v oblastech souvisejících s vesmírem a podporovat vzdělávání a odbornou přípravu s cílem plně využít potenciál občanů Unie v této oblasti. Přineslo by to zlepšení, pokud jde o důležitý sociální rozměr programu.

1.9 EHSV zdůrazňuje, že je třeba vzít v potaz veškeré vesmírné kapacity pro modernizaci stávajících kosmických prostředků (Galileo⁽⁴⁾, Copernicus⁽⁵⁾) i pro rozvoj budoucích konstelací a služeb. Zvýší se tak odolnost kosmických prostředků EU a posílí se konkurenceschopnost jejího průmyslu. Zárukou účinného provádění programu by mělo být stanovení odpovědnosti na základě prokázané způsobilosti.

1.10 EHSV se domnívá, že EU musí podněcovat vědecký a technický pokrok a podporovat konkurenceschopnost a inovační kapacitu kosmického odvětví, zejména pokud jde o malé a střední podniky, začínající podniky a inovativní podniky, a stimulovat tak hospodářské činnosti na začátku i na konci hodnotového řetězce. Výzkumné a inovační programy totiž hrají zásadní roli při zvyšování technologických schopností Unie a jejích členů.

2. Souvislosti předložení stanoviska včetně předmětného legislativního návrhu

2.1 Návrh Evropské komise si klade za cíl vyvinout program pro poskytování zaručených a odolných služeb družicové komunikace. Komise je odhodlána podporovat inovace v kosmickém odvětví a i nadále přispívat k rozvoji prosperujícího ekosystému ‚New Space‘ EU, což patří mezi hlavní priority jejího Kosmického programu. Za tímto účelem spustila Komise iniciativu CASSINI⁽⁶⁾. Zejména je jeho cílem zajistit uživatelům z řad státní správy dlouhodobou dostupnost celosvětových, spolehlivých, zabezpečených a nákladově efektivních služeb družicové komunikace, které podporují ochranu kritických infrastruktur, dohled, vnější činnosti a krizové řízení, a tím zvyšují odolnost členských států.

2.2 Tato iniciativa má těžit z odborných znalostí evropského kosmického průmyslu, a to jak od zavedených průmyslových subjektů, tak z ekosystému ‚New Space‘. Globální družicová konektivita tak nyní představuje strategické aktivum z hlediska zabezpečení, bezpečnosti a odolnosti EU a jejích členských států. Cílem návrhu je rovněž umožnit dostupnost vysokorychlostního širokopásmového připojení pro komerční účely v celé Evropě, odstranit mrtvé zóny a zajistit soudržnost na území členských států, ale také konektivitu v zeměpisných oblastech strategického zájmu, jako je Afrika a arktická oblast. Po programech Galileo a Copernicus se bude navrhovaná třetí konstelace opírat o tři nové diferenační prvky: bezpečnost již od fáze návrhu (díky využití nových technologií, např. kvantové technologie) pro komunikaci obnášející citlivé údaje (obrana), multiorbitální konstelaci a strukturu založenou na partnerství veřejného a soukromého sektoru (pro další posílení komerčního rozměru).

⁽²⁾ Iniciativa týkající se evropské kvantové komunikační infrastruktury (EuroQCI).

⁽³⁾ Výzkumný projekt v oblasti bezpečné družicové komunikace (SatCom) pro vládní subjekty v EU. ENTRUSTED: ‚European Networking for satellite Telecommunication Roadmap for the governmental Users requiring Secure, interoperable, innovative and standardised services‘ (evropský plán budování sítí pro družicovou telekomunikaci pro státní uživatele vyžadující bezpečné, interoperabilní, inovativní a standardizované služby).

⁽⁴⁾ Evropský globální družicový navigační systém, který funguje od prosince 2016, kdy začal nabízet služby veřejným orgánům, podnikům a občanům.

⁽⁵⁾ Program Evropské unie pro pozorování Země, který poskytuje údaje získané pozorováním Země, jež následně využívají poskytovatelé služeb, veřejné orgány a mezinárodní organizace.

⁽⁶⁾ *Competitive Space Start-ups for Innovation Initiative*, tj. iniciativa Evropské komise pro konkurenceschopné začínající podniky v kosmickém odvětví, která je zaměřena na podnikání v kosmickém odvětví. Jejím hlavním cílem je podporovat pomocí souboru nástrojů a finančních prostředků začínající podniky a malé a střední podniky v různých fázích jejich růstu.

2.3 Návrh je v souladu s řadou dalších politik EU a aktuálních legislativních iniciativ v oblasti dat (jako je směrnice INSPIRE ⁽⁷⁾ a směrnice o otevřených datech ⁽⁸⁾), cloud computingu a kybernetické bezpečnosti. Další soudržnost v souladu se strategiemi EU v oblasti digitální a kybernetické bezpečnosti by zajistilo zejména poskytování služeb státní správy, a to zajištěním integrity a odolnosti evropských infrastruktur, sítí, komunikací a dat. Návrh rovněž podpoří konkurenceschopnost a inovační kapacitu odvětví kosmického průmyslu v Unii a výrazně přispěje k zajištění autonomního a cenově dostupného přístupu Evropy do vesmíru v nadcházejících letech, přičemž bude mít zásadní a dalekosáhlý pozitivní dopad na konkurenceschopnost evropských modelů využívání nosných zařízení ⁽⁹⁾.

2.4 V závěrech Evropské rady z 21. a 22. března 2019 bylo zdůrazněno, že EU musí dále pokročit při rozvíjení konkurenceschopné, bezpečné, inkluzivní a etické digitální ekonomiky se špičkovou konektivitou ⁽¹⁰⁾. V *akčním plánu pro synergie mezi civilním, obranným a kosmickým průmyslem* z 22. února 2021 Komise konkrétně uvádí, že jde o to, umožnit „přístup k vysokorychlostnímu připojení pro všechny v Evropě a poskytnout odolný systém připojení, který umožní Evropě zůstat ve spojení, ať se stane cokoli“ ⁽¹¹⁾.

2.5 Program by doplnil stávající ujednání EU GOVSATCOM ⁽¹²⁾ o sdružování a sdílení současné kapacity družicové komunikace v rámci státní správy. Vzhledem k omezené životnosti družic bude třeba v nadcházejícím desetiletí doplnit několik infrastruktur ve vlastnictví států, které budou součástí sdružování a sdílení složky GOVSATCOM ⁽¹³⁾.

2.6 S ohledem na zvyšující se úroveň hybridních a kybernetických hrozeb a citlivost na přírodní katastrofy vyžadují měnící se potřeby státních subjektů vyšší bezpečnost, spolehlivost a dostupnost odpovídajících řešení družicové komunikace. Další hrozbu představuje vzestup kvantových počítačů, jelikož budou schopny dešifrovat obsah, který je v současné době zašifrován.

2.7 V USA, Číně a Rusku se objevily různé veřejně podporované nebo dotované megakonstelace nepocházející z EU. To spolu s nedostatkem volných kmitočtových pásem a orbitálních slotů, jakož i omezenou životností kapacity složky GOVSATCOM vytváří naléhavou potřebu systému bezpečné konektivity EU ve vesmíru. Program by pokryl nedostatky v kapacitě a možnostech družicové komunikace v rámci státní správy.

⁽⁷⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2007/2/ES ze dne 14. března 2007 o zřízení Infrastruktury pro prostorové informace v Evropském společenství (INSPIRE) (Úř. věst. L 108, 25.4.2007, s. 1).

⁽⁸⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1024 ze dne 20. června 2019 o otevřených datech a opakovaném použití informací veřejného sektoru (Úř. věst. L 172, 26.6.2019, s. 56).

⁽⁹⁾ Vzhledem k tomu, že EU má v současné době na oběžné dráze 18 družic, přičemž v příštích 10 až 15 letech by jich měla vypustit dalších více než 30, je rovněž největším evropským institucionálním zákazníkem služeb vypouštění do vesmíru. Nosná zařízení jsou po komerčních družicích druhou největší oblastí kosmické výroby v Evropě, což podporuje evropský průmysl. Komise sdruží celkové potřeby vyplývající z programů EU v oblasti služeb vypouštění do vesmíru a bude působit jako inteligentní zákazník evropských spolehlivých a nákladově efektivních řešení v oblasti vypouštění do vesmíru. Je důležité, aby Evropa měla i nadále moderní, efektivní a flexibilní zařízení infrastruktury vypouštění do vesmíru.

⁽¹⁰⁾ Od června 2019 členské státy postupně podepsaly prohlášení o evropské kvantové komunikační infrastruktuře (EuroQCI), v němž se zavázaly spolupracovat s Komisí a s podporou ESA na vývoji kvantové komunikační infrastruktury, která by pokryla celou EU.

⁽¹¹⁾ COM(2021) 70 final.

⁽¹²⁾ Dne 28. dubna 2021 přijala EU v rámci nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/696 složku GOVSATCOM s cílem zajistit pro uživatele družicové komunikace v rámci státní správy dlouhodobou dostupnost spolehlivých, bezpečných a nákladově efektivních služeb družicové komunikace. Nařízení (EU) 2021/696 předpokládá, že v první fázi složky GOVSATCOM přibližně do roku 2025 bude využívána stávající kapacita. V této souvislosti má Komise pořídit kapacity pro složku GOVSATCOM od členských států, které mají vnitrostátní systémy a kosmické kapacity, a od komerčních družicových komunikačních systémů nebo poskytovatelů služeb, přičemž by měla zohlednit zásadní bezpečnostní zájmy Unie.

⁽¹³⁾ Ve skutečnosti je družicová komunikace v rámci státní správy (GOVSATCOM) strategický prostředek, který úzce souvisí s národní bezpečností a který využívá většina členských států. Veřejní uživatelé dávají přednost buď státním řešením (mezi státy, které vlastní složku GOVSATCOM, patří Francie, Německo, Řecko, Itálie, Lucembursko a Španělsko) nebo řešením ve vlastnictví veřejného a soukromého sektoru (například německý Satcom BW nebo lucemburský GovSat), případně využívají konkrétní akreditované soukromé poskytovatele. Složka GOVSATCOM byla již v roce 2013 (závěry Evropské rady z 19. a 20. prosince 2013) označena za slibnou oblast pro iniciativy Unie, která může hmatatelně přispět k cílům silné, bezpečné a odolné Evropské unie. Nyní je nedílnou součástí Kosmické strategie pro Evropu (Kosmická strategie pro Evropu, COM(2016) 705 final), Evropského obranného akčního plánu (Evropský obranný akční plán, COM(2016) 950 final) a globální strategie Evropské unie.

2.8 Program by měl rovněž umožnit poskytování komerčních služeb družicové komunikace soukromým sektorem. Jako nejvhodnější model provádění, který by zajistil dosažení cílů programu, bylo v posouzení dopadů vyhodnoceno partnerství veřejného a soukromého sektoru. Zejména by podpořilo inovace ve všech složkách evropského kosmického průmyslu (u velkých systémových integrátorů, nezávislých podniků se střední tržní kapitalizací, malých a středních podniků i začínajících podniků).

2.9 Vzhledem k tomu, že vlády, občané a orgány EU jsou stále více závislé na konektivě, jejich potřeby vyžadují řešení s větším zabezpečením, nízkou latencí⁽¹⁴⁾ a větší šířkou pásma, a proto je třeba mít zaručený přístup k odolným řešením prostřednictvím inovativních technologií a nových průmyslových trendů a přístupů. Chystaný systém bude tedy naprosto určující z hlediska technologií, jak je zdůrazněno v návrhu.

2.10 Aby byl program nákladově efektivní a využíval úspor z rozsahu, měl by optimalizovat soulad mezi nabídkou a poptávkou po službách státní správy.

2.11 Ve skutečnosti poskytuje družicová komunikace všudypřítomné pokrytí, které doplňuje pozemní síť. Sále častěji se považuje za strategický prostředek, což zdůrazňuje rostoucí globální potřebu, aby služby státní správy zajišťovaly odolnou konektivitu nejen pro podporu svých bezpečnostních operací, ale také pro propojení kritických infrastruktur, usnadnění účinné a efektivní elektronické přeshraniční nebo meziodvětvové interakce mezi evropskými orgány veřejné správy, podniky a občany, podporu rozvoje účinnější, jednodušší a uživatelsky přívětivější elektronické správy na celostátní, regionální a místní správní úrovni⁽¹⁵⁾, zvládnání krizí a také podporu hraničního a námořního dohledu.

2.12 Program bude zaváděn postupně, přičemž hlavní důraz bude kladen na kvalitu. Počáteční vývoj a zavádění by mohly začít v roce 2023, poskytování počátečních služeb a testování kvantové kryptografie na oběžné dráze do roku 2025 a plné zavedení s integrovanou kvantovou kryptografií umožňující plné služby do roku 2028. Celkové náklady se odhadují na 6 miliard EUR, přičemž financování bude pocházet z různých zdrojů v rámci veřejného sektoru (rozpočet EU, členské státy a příspěvky ESA) a investic soukromého sektoru. Pokud jde o financování EU, neohrožuje to provádění stávajících kosmických složek nařízení EU o kosmickém programu, zejména programů Galileo a Copernicus.

3. Obecné připomínky

3.1 EHSV se domnívá, že v dnešním digitálním světě představuje kosmická konektivita pro moderní společnosti kritický a strategický prostředek. Přináší ekonomickou sílu, vedoucí postavení v digitální oblasti a technologickou suverenitu, hospodářskou konkurenceschopnost a společenský pokrok. Program přikládá větší význam subjektům působícím v oblasti vesmíru, což má zajistit vysoce kvalitní a zabezpečená data a služby související s vesmírem, které mohou evropským občanům a podnikům přinést socioekonomické výhody, zvýšit bezpečnost a autonomii EU a posílit její vedoucí úlohu v kosmickém odvětví, aby mohla konkurovat ostatním předním kosmickým ekonomikám a dalším zemím, které získávají přístup do vesmíru. Navíc je to také důležitý technický nástroj, který umožňuje svobodu slova a volné šíření myšlenek.

3.2 EHSV se domnívá, že bezpečná, přístupná a cenově dostupná konektivita představuje nejen nezbytnou podmínku pro fungování participativní demokracie, ale také předpoklad pro řádné uplatňování základních práv a příležitost, jak dále posílit postavení občanů a občanské společnosti. Evropští občané jsou na vesmírných technologiích, datech a službách stále více závislí. S tím je spojeno zejména dodržování pravidel ochrany osobních údajů. Vesmír navíc sehrává stále významnější úlohu z hlediska hospodářského růstu, bezpečnosti a geopolitického významu EU. V tomto smyslu lze spolehlivou a bezpečnou konektivitu považovat za veřejný statek pro vlády a občany.

3.3 EHSV doporučuje využívat partnerství veřejného a soukromého sektoru jako vhodný model provádění, který zajistí, že cílů programu bude dosaženo. Přímé zapojení soukromého sektoru vede k vytvoření příznivého prostředí pro další rozvoj vysokorychlostního širokopásmového připojení a bezproblémové konektivity v celé Evropě. Toho lze dosáhnout odstraněním komunikačních mrtvých zón a zajištěním soudržnosti na území členských států a také konektivity v zeměpisných oblastech strategického zájmu.

⁽¹⁴⁾ Nízká latence znamená minimální zpoždění při zpracování počítačových dat prostřednictvím síťového připojení. Čím je zpoždění při zpracování nižší, tím více se blíží přístupu v reálném čase. Připojení k síti s nižší latencí se vyznačuje velmi krátkým zpožděním.

⁽¹⁵⁾ Zpráva Komise Evropskému parlamentu a Radě – Výsledky průběžného hodnocení programu ISA (řešení interoperability pro evropské orgány veřejné správy), 23. září 2019, COM(2019) 615 final.

3.4 Komise může prostřednictvím zadávacího řízení na základě hospodářské soutěže uzavřít koncesní smlouvu, která zajistí požadované řešení a ochrání zájmy Unie a členských států. Zapojení průmyslu prostřednictvím takové koncese by mělo soukromým partnerům umožnit, aby pomocí dodatečných vlastních investic doplnili infrastrukturu programu o další možnosti.

3.5 EHSV v tomto ohledu zdůrazňuje, že v budoucí správě programu by měla být přiměřeně zohledněna úloha veřejného sektoru, přičemž zvláštní pozornost by měla být věnována bezpečnosti infrastruktury a pečlivé kontrole nákladů, harmonogramu a výkonnosti. Program bude řídit Komise, která bude zodpovídat za udělení koncese a dohled nad ní. Agentura EU pro Kosmický program bude pověřena poskytováním služeb státní správy a Evropská kosmická agentura bude pověřena dohledem nad činnostmi souvisejícími s vývojem a ověřováním. EHSV se domnívá, že malé a střední podniky mají rovněž zásadní význam pro inovace a ekosystém ve vznikajícím hospodářství ‚New Space‘. Proto by měl být aktivně podporován rozvoj kosmických služeb malých a středních podniků, stejně jako zadávání veřejných zakázek těmto podnikům veřejnými orgány i soukromým sektorem. Pomohlo by to vytvořit pracovní místa, zlepšit technologické dovednosti a posílit konkurenceschopnost Evropy, což je pro souběžnou transformaci EU na udržitelné a digitální hospodářství stále důležitější. Zajistila by se tak účinná a transparentní hospodářská soutěž a posílila technologická autonomie EU prostřednictvím zvláštních požadavků souvisejících s bezpečností, kontinuitou a spolehlivostí služeb.

3.6 EHSV se domnívá, že v rámci zadávacího řízení by měla být vypracována specifická kritéria pro udělení koncese, která by zajistila účast začínajících podniků a malých a středních podniků v celém hodnotovém řetězci koncese, čímž by se podpořil vývoj inovativních a přelomových technologií. Pokud by využívání služeb dodavatelů ze zemí mimo EU mohlo z bezpečnostního a strategického hlediska vyvolat problémy, měla by být zavedena vhodná pravidla pro účast.

3.7 EHSV se domnívá, že je třeba povzbuzovat malé a střední podniky, aby využívaly rozmanitých finančních nástrojů, které má EU k dispozici pro oživení kosmického ekosystému, protože by to pomohlo vytvořit pracovní místa, zlepšit technologické dovednosti a posílit konkurenceschopnost evropského průmyslu.

4. Konkrétní připomínky

4.1 EHSV se domnívá, že strategická suverenita EU a členských států je založena především na technologické autonomii a schopnostech evropského průmyslu, jakož i na bezpečnosti satelitní komunikace, zejména v kontextu rostoucího geopolitického napětí. EHSV proto důrazně podporuje iniciativy zaměřené na posílení průmyslové a technologické nezávislosti členských států EU.

4.2 EHSV s předloženým návrhem souhlasí a považuje potenciální synergie mezi činnostmi státní správy a komerčními civilními činnostmi za významnou příležitost z ekonomického hlediska, a to i pro doplňkové služby nabízené evropským občanům v kontextu celosvětového nárůstu veřejných a soukromých investic do kosmických činností.

4.3 EHSV zdůrazňuje, že je důležité podporovat konkurenceschopnost a inovační kapacitu odvětví kosmického průmyslu v Unii. Výrazně to přispěje k zajištění autonomního a cenově dostupného přístupu Evropy do vesmíru v nadcházejících letech a zároveň to bude mít zásadní a dalekosáhlý pozitivní dopad na konkurenceschopnost evropských modelů využívání nosných zařízení.

4.4 EHSV zdůrazňuje, že program by měl telekomunikačním operátorům umožnit využívat výhody plynoucí ze zvýšené kapacity a spolehlivých a bezpečných služeb. Díky komerčnímu rozměru by navíc maloobchodní služby mohl využívat větší počet soukromých uživatelů v celé EU.

4.5 Pokud jde o správu programu (kapitola V navrhovaného nařízení), je zřejmé, že hlavní úlohu budou v programu hrát čtyři hlavní aktéři, a to Komise, Agentura Evropské unie pro Kosmický program (dále jen ‚agentura‘), členské státy a Evropská kosmická agentura (ESA).

4.6 V tomto ohledu je EHSV pevně přesvědčen, že pro řádné fungování programu je naprosto nezbytné jasné rozdělení úkolů, rolí a odpovědností společně se zajištěním řádné koordinace jednotlivých subjektů. Přesné rozdělení odpovědností na základě jejich prokázané způsobilosti by proto mělo rovněž zajistit účinné provádění programu z hlediska nákladů a termínů. Vzhledem k rostoucímu množství odpadu ve vesmíru je rovněž nezbytné zajistit efektivní řízení kosmického provozu, aby se zvýšila bezpečnost.

4.7 EHSV zdůrazňuje, že kybernetická bezpečnost infrastruktur na zemi i ve vesmíru je klíčem k zajištění provozu a odolnosti systémů.

4.8 EHSV poukazuje na to, že v zájmu zajištění konkurenceschopnosti evropského kosmického průmyslu by měl program přispívat k rozvoji pokročilých dovedností v oblastech souvisejících s vesmírem, podporovat vzdělávání a odbornou přípravu a prosazovat rovné příležitosti, genderovou rovnost a posílení postavení žen s cílem plně využít potenciál občanů Unie v této oblasti.

4.9 EHSV zdůrazňuje, že do budování a modernizování infrastruktur by mohla být zapojena řada subjektů z oblasti průmyslu v několika zemích, jejichž činnost musí být účinně koordinována, aby byly vyvinuty spolehlivé a plně integrované systémy, zejména pokud jde o zabezpečení a kybernetickou bezpečnost.

V Bruselu dne 24. června 2022.

předseda
Poradní komise pro průmyslové změny
Pietro Francesco DE LOTTO“

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Evropské radě, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů Plán REPowerEU

[COM(2022) 230 final]

a

návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení (EU) 2021/241, pokud jde o kapitoly REPowerEU v plánech pro oživení a odolnost, a mění nařízení (EU) 2021/1060, nařízení (EU) 2021/2115, směrnice 2003/87/ES a rozhodnutí (EU) 2015/1814

[COM(2022) 231 final – 2022/0164(COD)]

(2022/C 486/25)

Zpravodajové: **Stefan BACK**

Thomas KATTNIG

Lutz RIBBE

Žádosti o vypracování stanoviska	Evropský parlament, 6. 6. 2022 Evropská rada, 3. 6. 2022 Evropská komise, 28. 6. 2022
Právní základ	článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie, čl. 194 odst. 2 Smlouvy o fungování Evropské unie
Rozhodnutí plenárního shromáždění	21. 9. 2022
Odpovědná sekce	Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost
Přijato v sekci	7. 9. 2022
Přijato na plenárním zasedání	21. 9. 2022
Plenární zasedání č.	572
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	220/01/07

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV jako zástupce občanské společnosti, jež je nadměrně postižena současným dramatickým nárůstem cen, chce dříve, než se začne zabývat obsahem plánu REPowerEU, poukázat na to, že mnoha problémů, které je nyní nutné řešit, bylo možné se vyvarovat, nebo je přinejmenším omezit, pokud by byla snížena závislost na dovozu energie, jak Komise v uplynulých letech navrhovala. EHSV připomíná vyjádření obsažená v evropské strategii energetické bezpečnosti z roku 2014 a strategii energetické unie z roku 2015 o přetrvávající zranitelnosti EU vůči rizikům výkyvů externích dodávek a výzvu tvůrcům politik na vnitrostátní úrovni i na úrovni EU, aby občanům dali jasně najevo, jaké možnosti se nabízí při snižování závislosti na určitých palivech, dodavatelských energiích a trasách dodávek. Většina politiků a značná část naší společnosti však byla zaslepena levnými fosilními zdroji a neprováděla žádnou politiku preventivních opatření. Současná situace je odrazem této nedbalosti. EHSV vyjadřuje politování nad tím, že byla nutná válka na Ukrajině a následné narušení dodávek energie z Ruska, aby se na tuto základní otázku energetické bezpečnosti obrátila pozornost a byla aktivována opatření navržená v plánu REPowerEU s cílem zajistit nezávislost na dovozu ruské energie.

1.2 EHSV vítá cíl plánu REPowerEU, který spočívá v odstranění závislosti EU na dodávkách ruského plynu a ropy, a souhlasí s přístupem založeným na čtyřech pilířích, jež se zaměřuje na úspory energie, diverzifikaci dovozu plynu a nahrazení fosilních paliv díky urychlení řešení v oblasti obnovitelných zdrojů a financování. Bere na vědomí odlišnosti mezi krátkodobými a střednědobými opatřeními.

1.3 EHSV zdůrazňuje, že je třeba zajistit bezpečnost dodávek za „co nejdostupnější“ cenu jak pro spotřebitele, tak pro průmysl, a poukazuje na to, že zásobování energií, které bude v zásadě založeno na evropských obnovitelných zdrojích energie a nízkouhlíkových zdrojích energie, by významně přispělo k vyšší energetické bezpečnosti.

1.4 V této souvislosti upozorňuje na možnosti podpory, které nabízí plánovaný Sociální fond pro klimatická opatření a pokyny pro dočasnou státní podporu v krizi v případě podniků. Cílem musí být usnadnění transformace.

1.5 EHSV se domnívá, že míra úsilí v rámci plánu musí být považována za přiměřenou s ohledem na naléhavost situace v oblasti dodávek, a proto souhlasí s tím, že je zapotřebí flexibility, pokud jde o přechodné využívání fosilních a nízkouhlíkových paliv, uhlí a jaderné energie. Toto období musí být co nejkratší, nesmí vytvořit nové závislosti a nemělo by narušovat úsilí o co nejrychlejší dosažení klimatické neutrality, nejpozději však do roku 2050, přičemž je třeba mít na paměti, že otázka významu jaderné energie zůstává otevřená a momentálně je ponechána na každém členském státu.

1.6 Vzhledem k naléhavosti situace a riziku nepředvídaných narušení dodávek energie z Ruska přikládá EHSV důležitost opatřením, která lze provést okamžitě, zejména výrazným úsporám energie, podpořeným dohodami o partnerství a včasnou realizací nových iniciativ. EHSV upozorňuje na riziko spojených hospodářských a sociálních dopadů současné krize, které by vystavily demokratický systém tlaku, nebudou-li nalezena vhodná řešení.

1.7 EHSV podporuje návrh zvýšit do roku 2030 cíl energetické účinnosti z 9 % navržených v balíčku „Fit for 55“ na 14 % a obecné úsilí o odhadovanou úsporu plynu ve výši 30 % k témuž roku. Vítá rovněž nařízení Rady o koordinovaných opatřeních ke snížení poptávky po plynu v zimním období 2022–2023 o 15 % a zdůrazňuje, že schopnost těchto úspor dosáhnout je v každém členském státě jiná. Vyšší úroveň nových návrhů rovněž ukazuje, že teprve naléhavost situace vyvolané válkou na Ukrajině vedla k nové míře ambicí. EHSV podporuje zejména včasná opatření na úsporu energie, například úspory energie ze strany jednotlivých uživatelů, které zahájila Komise ve spolupráci s IEA, nebo tržní opatření, jako jsou reverzní aukce a opatření v oblasti odezvy na straně poptávky.

1.8 EHSV rovněž vyzývá spolunormotvůrce, aby se řídili žádostí Komise zahrnout zvýšený cíl v oblasti úspor energie, který navrhla jako součást plánu, do balíčku „Fit for 55“, aby se tak získal čas, který je za současné situace podstatný.

1.9 Pokud jde o diverzifikaci dovozu, upozorňuje EHSV na možnosti, které nabízí dobrovolné společné nákupy prostřednictvím energetické platformy EU a nová energetická partnerství, jež jsou okamžitě proveditelnými alternativami. Vyzývá nicméně Komisi, aby vypracovala geopolitickou strategii dovozu energie předtím, než uzavře partnerství s nedemokratickými nebo politicky nestabilními zeměmi, a vzala při tom rovněž v úvahu naléhavé potřeby v oblasti energetiky a klimatu.

1.10 EHSV podporuje zvýšení podílu obnovitelných zdrojů ve skladbě zdrojů energie EU a důrazně podporuje žádost Komise zahrnout do balíčku „Fit for 55“ 45 % podíl navržený v plánu.

1.11 K dosažení těchto ambicióznějších cílů je nutné dovést řadu technických zařízení, neboť EU již nemá výrobní kapacity. Například solární panely se dovážejí především z Číny. Energie z fosilních zdrojů tak závisí nejen na dovozu, ale také na potřebném zařízení. EHSV vyzývá všechny politické činitele s rozhodovací pravomocí, aby výrazně podporovali rozšiřování výrobních míst v Evropě pro zařízení na výrobu energie z obnovitelných zdrojů, včetně zařízení pro ukládání využívajících baterie. Za první krok by mohla být považována Aliance solárního průmyslu EU.

1.12 Ke zvýšení podílu obnovitelných zdrojů ve skladbě zdrojů energie EU jsou však zapotřebí obrovské investice. Podíl veřejných investic do výzkumu a vývoje dekarbonizačních technologií je však v EU nižší než v jiných velkých ekonomikách, což ohrožuje konkurenceschopnost EU v oblasti klíčových budoucích technologií. EHSV konstatuje, že ekologická transformace a bezpečnost dodávek vyžadují dostatečnou vhodnou kombinaci obnovitelných zdrojů energie, aby uspěla elektrifikace a výroba zeleného vodíku, vyvíjely se technologie skladování a byly plně využívány příležitosti, které nabízí digitalizace. Je proto stále zapotřebí značných investic do výzkumu a vývoje.

1.13 EHSV zdůrazňuje přidanou hodnotu návrhů týkajících se rychlých povolovacích postupů pro projekty v oblasti obnovitelných zdrojů a definice tzv. preferenčních oblastí pro tyto projekty. Opětovně klade důraz na přidanou hodnotu dodržování doporučení ohledně včasného uplatňování těchto zásad.

1.14 EHSV v této souvislosti upozorňuje na význam domácí výroby energie z obnovitelných zdrojů, včetně vodíku, ale rovněž zdůrazňuje, že některé z upřednostňovaných obnovitelných zdrojů, jako je vodík, nemusí být okamžitě dostupné v dostatečném množství a/nebo za dostupné ceny. Aby bylo možné ve střednědobém horizontu upustit od přechodných řešení uvedených v odstavci 1.3, je důležité navrhnout evropskou politiku dekarbonizace se zvláštním zaměřením na oblasti, v nichž je snížení obtížné (průmysl závislý na vysokém teple, ale také nájemci v budovách s více bytovými jednotkami a doprava). Vhodné nástroje jsou již k dispozici (např. rozdílové smlouvy o uhlíku a kolektivní vlastní spotřeba). Tyto nástroje je třeba zavést co nejrychleji s ohledem na sociální dopady a potřebu zajistit mezinárodní konkurenceschopnost podniků.

1.15 Pokud jde o potenciál rozvoje obnovitelných zdrojů energie, EHSV upozorňuje na potenciál vlastní spotřeby, společenství pro obnovitelné energie a sdílení energie, který je v plánu zohledněn, avšak bohužel bez vysvětlení, jak mají být odstraněny příslušné překážky pro tyto podniky.

1.16 EHSV rovněž zdůrazňuje význam vnitrostátních vzorců chování a tradic, které ovlivňují rozhodování o udržitelné skladbě energie. Podporuje větší využívání dostupných prostředků k rozvoji energie z obnovitelných zdrojů. Vzhledem k rozdílným vnitrostátním rozhodnutím by měla být podporována univerzálnost, a proto by měla být využívána široká škála obnovitelných a nízkouhlíkových zdrojů energie, které z ekonomického a ekologického hlediska zapadají do nového energetického systému založeného především na evropských zdrojích energie. EHSV bere na vědomí, že otázka významu jaderné energie zůstává prozatím otevřená a momentálně je ponechána na posouzení každého členského státu.

1.17 EHSV souhlasí s tím, že energie z obnovitelných zdrojů, skladování a distribuční soustavy by měly být považovány za převažující veřejný zájem, ale uvítal by, kdyby byly konkrétní důsledky lépe vysvětleny. EHSV již ve svých předchozích stanoviscích poukázal na vysoký potenciál elektromobilů jako zařízení pro „strategické skladování elektřiny“. Ani toto téma se v plánu bohužel nerozebírá.

1.18 Pokud jde o investice, poukazuje EHSV na to, že je třeba se více zaměřit na možné pozitivní dopady na zaměstnanost a regionální hospodářství a na význam propojení energetických a klimatických aspektů se sociální a regionální soudržností.

1.19 EHSV vyjadřuje politování nad tím, že plán dostatečně neřeší refinancování veřejného financování, které by mohlo sloužit jako počáteční kapitál k přilákání soukromých investic do energetické nezávislosti. Jednou z možností by mohlo být zavedení zvláštní daně z tzv. „neočekávaného zisku“ z vysokých cen ropy a zemního plynu. EHSV bere na vědomí citlivou povahu takového opatření, neboť je třeba zabránit odrazování od investic do obnovitelných a nízkouhlíkových zdrojů energie.

1.20 Ačkoliv nejnovější nařízení Rady o koordinovaných opatřeních ke snížení poptávky po plynu a sdělení Bezpečná zima díky úsporám plynu, které ho doprovází, jsou krokem správným směrem, pokud jde o zlepšení připravenosti na krizi, EHSV by uvítal obecnější krizový rámec vhodný pro vypořádání se s krizí takového rozsahu, jíž EU nyní čelí kvůli válce na Ukrajině.

1.21 EHSV bere na vědomí nedávné poznámky předsedkyně Komise o nedostatečnosti stávající struktury energetického trhu EU a potřebě reformovat trh s elektřinou. EHSV vítá záměr prozkoumat možnosti optimalizace trhu s elektřinou, zdůrazňuje však, že každému návrhu musí předcházet podrobné posouzení dopadů.

1.22 Tento plán, jenž bude rozhodně vyžadovat značné finanční prostředky, bude velmi obtížné financovat ve stávajícím finančním rámci. EHSV v této souvislosti zdůrazňuje význam zavedení zlatého pravidla pro investice do sociálně-ekologického chování naší společnosti⁽¹⁾.

2. Úvod

2.1 Evropská komise ve svém plánu REPowerEU⁽²⁾ navrhuje komplexní soubor opatření ke snížení závislosti EU na ruských fosilních palivech urychlením přechodu na čistou energii a společné úsilí s cílem dosáhnout odolnějšího energetického systému a skutečné energetické unie. Tento plán je rozdělen na čtyři pilíře.

2.2 První pilíř se zabývá úsporami energie: další 5 % snížení spotřeby energie do roku 2030 nad rámec 9 % snížení navrženého v balíčku „Fit for 55“, a to prostřednictvím lepší energetické účinnosti⁽³⁾. Pokud jde o spotřebu plynu, balíček „Fit for 55“ dosáhne celkového snížení ve výši 30 % do roku 2030. Komise požádala spolunormotvůrce, aby tento návrh začlenili do balíčku „Fit for 55“ před tím, než bude přijat. Komise zahájí kampaň na úsporu energie společně s Mezinárodní energetickou agenturou (IEA) jakožto okamžité krátkodobé opatření. Tato kampaň bude zaměřena na individuální rozhodování jednotlivců a podniků a její součástí bude doporučení členskými státy, aby plně využívaly dostupné nástroje, včetně lepšího provádění a aktualizace vnitrostátních plánů v oblasti energetiky a klimatu⁽⁴⁾. EHSV bere na vědomí nedávno přijaté nařízení Rady, které stanoví společné 15 % snížení spotřeby plynu během zimy 2022–2023 na základě průměru za posledních pět let⁽⁵⁾. Toto nařízení doprovází sdělení s návrhy na provádění⁽⁶⁾.

2.3 Druhý pilíř usiluje o snížení závislosti na ruském plynu o dvě třetiny do konce tohoto roku a její úplné odstranění do roku 2027, a to prostřednictvím diverzifikace dovozu zemního plynu, vyššího dovozu LNG (+ 50 miliard m³) z USA, Egypta, Izraele a států subsaharské Afriky a dovozu potrubím od jiných než ruských dodavatelů (+ 10 miliard m³). Platforma EU pro nákup energie zřízená v dubnu bude kromě toho sdružovat poptávku, usnadňovat dobrovolný společný nákup, optimalizovat využití infrastruktury a navazovat dlouhodobá mezinárodní partnerství. Zvýší se produkce zemního plynu v EU. Ve střednědobém horizontu budou zaváděny alternativy, jako je biomethan a vodík z obnovitelných zdrojů. Diverzifikace zahrnuje rovněž jaderné palivo, u něhož jsou některé členské státy v současné době závislé na ruských zdrojích.

2.4 Třetí pilíř obsahuje návrh nahradit fosilní paliva a urychlit přechod Evropy na čistou energii. V prvé řadě se zvyšuje cíl směrnice o obnovitelných zdrojích energie ze 40 % na 45 % do roku 2030. Pozornost je zaměřena na klíčové technologie, jako jsou solární energie, kde je do roku 2025 cílem instalovaný výkon solárních fotovoltaických panelů více než 320 GW (což je dvojnásobek kapacit oproti roku 2022), do roku 2030 pak výkon 600 GW; strategie EU pro solární energetiku, nová evropská iniciativa pro fotovoltaické využívání střech „Solar Rooftop“; větrná energie (zrychlené povolování, například prostřednictvím preferenčních oblastí), zdvojnásobené zavádění tepelných čerpadel na 10 milionů jednotek v následujících 5 letech a elektrolyzéry. Spolunormotvůrcům je určena výzva, aby sladili dílčí cíle pro obnovitelná paliva nebiologického původu podle směrnice o obnovitelných zdrojích energie (75 % průmysl, 5 % doprava), urychlili rozvoj vodíkové infrastruktury zdvojnásobením počtu „vodíkových údolí“, do léta dokončili posouzení významných projektů společného evropského zájmu v oblasti vodíku s cílem vybudovat příslušnou infrastrukturu pro výrobu, dovoz a přepravu 20 milionů tun H₂ do roku 2030⁽⁷⁾. Budou navázána nová partnerství pro vodík (se Středomořím, Ukrajinou). Do roku 2030 se navýší výroba biomethanu na 35 mld. m³. Na přeměnu stávajících zařízení na bioplyn budou v daném období zapotřebí investice ve výši 37 miliard EUR. V zájmu podpory elektrifikace a zavádění vodíku v průmyslu zavede Komise v rámci Inovačního fondu rozdílové smlouvy o uhlíku a zvláštní financování pro plán REPowerEU a zřídí Alianci solárního průmyslu EU. Pozornost je věnována i biomase a zbytkům ze zemědělství a lesního hospodářství. Komise žádá spolunormotvůrce, aby urychleně přijali projednávané návrhy týkající se alternativních paliv a další dokumenty související s dopravou, jež podporují zelenou mobilitu. Na rok 2023 se plánuje iniciativa v oblasti ekologizace nákladní dopravy. Komise poukazuje na potřebu urychlit povolovací řízení, mimo jiné díky včasnému uplatnění projednávaných návrhů.

⁽¹⁾ Stanovisko EHSV, Úř. věst. C 105, 4.3.2022, s. 11.

⁽²⁾ COM(2022) 230 final.

⁽³⁾ COM(2022) 222 final.

⁽⁴⁾ COM(2022) 240 final.

⁽⁵⁾ Dokument Rady 11625/22.

⁽⁶⁾ COM(2022) 360 final.

⁽⁷⁾ COM(2022) 230 final, s. 7 a SWD(2022), s. 26.

2.5 Poslední pilíř se zabývá inteligentními investicemi: v období do roku 2027 je zapotřebí investovat dalších 210 miliard EUR nad rámec potřeb balíčku „Fit for 55“. K financování LNG a plynu vedeného potrubím od jiných dodavatelů bude do roku 2030 zapotřebí 10 miliard EUR. Do roku 2030 je zapotřebí dalších 29 miliard EUR v investicích do elektrické sítě. Aby Komise pomohla tyto investice financovat, soustředí se na plány pro oživení a odolnost, dražby certifikátů v rámci systému obchodování s emisemi, prostředky z politiky soudržnosti, společné zemědělské politiky, Nástroje pro propojení Evropy, Programu InvestEU, Inovačního fondu a daňových opatření.

2.6 Komise předložila nařízení, kterým se mění nařízení (EU) 2021/241 a zřizuje Nástroj pro oživení a odolnost, a mění rozhodnutí (EU) 2015/1814, směrnice 2003/87/ES a nařízení (EU) 2021/1060, s cílem umožnit využití nástroje, aby přispíval k cílům plánu REPowerEU.

2.7 Obecně může být nezbytné po přechodné období nadále používat ropu, jiná fosilní paliva a uhlí. Svoji roli má v tomto směru i jaderná energie.

3. Obecné připomínky

3.1 EHSV jako zástupce občanské společnosti, jež je nadměrně postižena současným dramatickým nárůstem cen, chce dříve, než se začne zabývat obsahem plánu REPowerEU, poukázat na to, že mnoha problémů, které je nyní nutné řešit, bylo možné se vyvarovat, nebo je přinejmenším omezit, pokud by byla snížena závislost na dovozu energie, jak Komise v uplynulých letech navrhovala. EHSV připomíná vyjádření obsažená v evropské strategii energetické bezpečnosti z roku 2014 a strategii energetické unie z roku 2015 o přetrvávající zranitelnosti EU vůči rizikům výkyvů externích dodávek a výzvu tvůrcům politik na vnitrostátní úrovni i na úrovni EU, aby občanům dali jasně najevo, jaké možnosti se nabízí při snižování závislosti na určitých palivech, dodavatelích energie a trasách dodávek. Většina politiků a značná část naší společnosti však byla zaslepena levnými fosilními zdroji a neprováděla žádnou politiku preventivních opatření. Současná situace je odrazem této nedbalosti. EHSV vyjadřuje politování nad tím, že byla nutná válka na Ukrajině a následné narušení dodávek energie z Ruska, aby se na tuto základní otázku energetické bezpečnosti obrátila pozornost a byla aktivována opatření navržená v plánu REPowerEU s cílem zajistit nezávislost na dovozu ruské energie.

3.2 Jedním z důsledků zvrstev páchaných Ruskem proti ukrajinskému lidu jsou sankce na dovoz ruské ropy a zemního plynu a přerušení vývozu energie z Ruska do některých členských států EU. Je proto nezbytné rychle snížit dovoz energie z Ruska. EHSV plně podporuje všechny iniciativy k dosažení tohoto cíle. Konečným cílem musí být co nejrychlejší ukončení veškerého dovozu energie z Ruska, ideálně během následujících tří let.

3.3 EHSV proto v zásadě plně podporuje plán REPowerEU. Ten stanoví správný cíl – co nejdříve ukončit závislost Evropy na dovozu ruské energie, včetně vhodného souboru krátkodobých a střednědobých opatření podporujících tento cíl.

3.4 Situace je velmi dramatická zejména z mezinárodního pohledu. Dokud Evropa dováží plyn a ropu z Ruska, podílí se na Putinově válečné agresi. Jelikož Evropa potřebuje ruský plyn, aby fungoval její průmysl a domácnosti Evropanů měly teplo, je diplomatické postavení EU oslabené. Zatímco Rusko může využívat dodávky, které poskytuje Evropě, k manipulaci s velkoobchodními cenami plynu, budou evropští občané a průmysl trpět vysokými cenami. Je třeba se obávat zásadních hospodářských důsledků v případě úplného přerušení dodávek ruského plynu. Stávající situace tak má negativní vliv jak na ceny, tak na bezpečnost dodávek, a podniky i spotřebitelé se stávají rukojmími. Některé podniky již byly kvůli vysokým cenám energie skutečně nuceny omezit nebo zastavit výrobu, což má negativní dopad i na zaměstnanost. Domácnosti zároveň často nevědí, jak zaplatit své účty za energii. Kombinace výše uvedeného rovněž vytváří na demokratický systém EU tlak, který je nutné co nejdříve odstranit.

3.5 Je třeba si klást otázku, zda je plán REPowerEU dostatečně ambiciózní. S ohledem na to, že hlavním cílem je postupně ukončit závislost na dovozu ruského plynu a ropy a dosáhnout energetické nezávislosti EU na Rusku, a to v zásadě zvýšením podílu obnovitelných zdrojů energie, zlepšením energetické účinnosti a alternativními dovozy, ale v případě potřeby také využíváním energie z fosilních zdrojů, nízkouhlíkové energie a uhlí jako přechodných řešení po velmi krátkou dobu, je nutné vnímat vynaložené úsilí jako přiměřené. Je však třeba se ptát: dělá Evropa – a zejména její členské státy – vše pro to, aby co nejdříve ukončily dodávky ruského plynu? Jen s ohledem na plán REPowerEU a vzhledem k tomu, co zatím víme o výsledcích legislativního procesu týkajícího se balíčku „Fit for 55“, se to zdá být diskutabilní.

3.6 K dlouhodobému nahrazení zemního plynu rovnocenným způsobem okamžitě přispějí pouze dvě zcela přesvědčivé možnosti, které jsou plně v souladu se strategickými cíli balíčku „Fit for 55“: nárůst obnovitelných zdrojů energie v obřím měřítku a masivní snížení poptávky.

3.7 EHSV vzhledem k nákladům a času, které jsou zapotřebí k vypracování hlavních střednědobých až dlouhodobých řešení, zdůrazňuje význam opatření, která lze přijmout okamžitě, jako jsou rozhodnutí jednotlivců a podniků, dobrovolné společné nákupy prostřednictvím energetické platformy EU, vytváření nových energetických partnerství se spolehlivými podporovateli, skladování plynu, snaha řídit se doporučeními pro včasné uplatnění rychlých schvalovacích postupů, zavedení „preferenčních“ oblastí a zvýšení produkce biomethanolu. Spolunormotvůrci by mohli okamžitě jednat podle žádost Komise a zahrnout do balíčku „Fit for 55“ cíle týkající se zvýšení podílu obnovitelných zdrojů energie ze 40 % na 45 %, zvýšení energetické účinnosti o dalších 5 % a zlepšení energetické účinnosti budov, jež jsou stanoveny v oddělených návrzích, a získat tak čas. Mohli by se rovněž řídit požadavkem rychlého přijetí příslušných návrhů.

3.8 EHSV také vítá nejnovější nařízení Rady o koordinovaných opatřeních ke snížení poptávky po plynu v zimním období 2022–2023.

3.9 Vzhledem k mimořádné naléhavosti situace EHSV rovněž podporuje způsob, jakým plán REPowerEU zohledňuje případnou potřebu využívat fosilní a nízkouhlíková paliva a uhlí po přechodné období, které musí být co nejkratší, aby se zabránilo vyčerpání těchto zdrojů. EHSV zároveň s potěšením vnímá, že otázka jaderné energie je dosud ponechána na každém členském státu.

3.10 EHSV vítá zřízení Sociálního fondu pro klimatická opatření, jehož cílem je zmírnit negativní sociální a hospodářské dopady a poskytnout financování členským státům za účelem podpory jejich opatření, jež řeší sociální dopady na finančně zranitelné domácnosti, mikropodniky a uživatele silniční dopravy. Zároveň zdůrazňuje, že navrhované finanční krytí pro Sociální fond pro klimatická opatření neposkytne dostatečnou finanční podporu, aby bylo možné odpovědně řešit socioekonomické dopady způsobené dosahováním cílů v oblasti klimatu a mobility. Je proto zapotřebí rozpočet v odpovídající výši. EHSV dále poukazuje na to, že členské státy mají odlišné schopnosti přilákat a spravovat soukromé finanční prostředky.

3.11 Členské státy by rovněž měly podporovat občany, zejména finančně slabé domácnosti, a to jak v krátkodobém (po dobu následujících dvou zimních období), tak v dlouhodobém horizontu.

3.12 Pokud jde o úspory energie, Komise si klade za cíl okamžité snížení spotřeby plynu (přibližně 13 miliard m³) a ropy (přibližně 16 milionů tun) ve výši 5 %. Tento cíl zdaleka není ambiciózní a neodpovídá rozsahu krize, kterou vyvolala válka proti Ukrajině. Politickou realitou však zůstává, že zasedání Rady pro energetiku dne 27. června 2022 přijalo úroveň snížení o 9 % navrženou Komisí v roce 2021, aniž by věnovalo pozornost doporučení obsaženému v plánu REPowerEU zahrnout tento návrh do balíčku „Fit for 55“.

3.13 V Německu se již v období od ledna do května 2022 podařilo snížit spotřebu plynu o téměř 15 %⁽⁸⁾, i když podle průzkumů trhu by spotřebitelé v domácnostech mohli ušetřit ještě více. To jasně ukazuje, že situace a ochota či schopnost jednat může být v různých členských státech velmi odlišná. Největší šanci na úspěch patrně mají opatření, která k tomu dávají prostor, jak ukazuje nařízení Rady o koordinovaných opatřeních ke snížení poptávky po plynu, jež bylo přijato 26. července 2022 a rovněž náležitě zohledňuje potřeby průmyslu.

3.14 Kampaně v oblasti energie by neměly být pouhými výzvami k úsporám energie, ale měly by se zabývat opatřeními, která mají přímý dopad, například reverzními aukcemi, což znamená, že ústřední orgány, tedy regulační orgán nebo provozovatel přepravní soustavy, uspořádají nabídkové řízení pro průmyslové odběratele, kteří mohou podat nabídku na dobrovolné omezení dodávek plynu na základě svých specifických nákladů. To by mohlo pomoci dosáhnout příslušných úrovní naplnění zásobníků plynu a zvýšit pravděpodobnost, že v případě scénáře bez dodávek ruského plynu by EU zvládla zimu bez větších sociálních a ekonomických škod. EHSV upozorňuje na potenciál odezvy na straně poptávky jako prostředku ke snížení poptávky.

⁽⁸⁾ Industrie spart Gas, Sparpotenzial bei Verbrauchern nicht gehoben (handelsblatt.com).

3.15 Pokud jde o obnovitelné zdroje energie, zdá se, že zastřešující cíl stanovený Komisí, tedy zvýšení úrovně obnovitelných zdrojů energie na 45 % namísto 40 % navržených v roce 2021, zatím zůstal bez povšimnutí, přinejmenším na zasedání Rady pro energetiku dne 27. června 2022, a to navzdory žádosti Komise o jeho zahrnutí do balíčku „Fit for 55“. EHSV nad tím vyjadřuje politování, protože se tak oddálí dopad žádaného rozvoje. Vítá nicméně samostatný návrh předložený v květnu 2022 na urychlení povolovacích postupů pro projekty v oblasti obnovitelných zdrojů a zavedení vyhrazených preferenčních zón pro tyto projekty s cílem odstranit hlavní překážku rychlého zavádění obnovitelných zdrojů, konkrétně projektů v oblasti solární a větrné energie. Vítá proto jako takové i doporučení obsažené ve sdělení Plán REPowerEU, aby byly rychlé povolovací postupy a preferenční oblasti zavedeny okamžitě, než bude návrh Komise přijat.

3.16 K dosažení těchto ambicióznějších cílů je nutné dovést řadu technologických zařízení, neboť EU již nemá výrobní kapacity. Například solární panely se dovážejí především z Číny. Energie z fosilních zdrojů tak závisí nejen na dovozu, ale také na potřebném zařízení. EHSV vyzývá všechny politické činitele s rozhodovací pravomocí, aby výrazně podporovali rozšiřování výrobních míst v Evropě pro zařízení na výrobu energie z obnovitelných zdrojů. Za první krok by mohla být považována Aliance solárního průmyslu EU.

3.17 Ke zvýšení podílu obnovitelných zdrojů ve skladbě zdrojů energie EU jsou však zapotřebí obrovské investice. Podíl veřejných investic do výzkumu a vývoje dekarbonizačních technologií je však v EU nižší než v jiných velkých ekonomikách, což ohrožuje konkurenceschopnost EU v oblasti klíčových budoucích technologií. EHSV konstatuje, že ekologická transformace a bezpečnost dodávek vyžadují dostatečnou vhodnou kombinaci obnovitelných zdrojů energie, aby uspěla elektrifikace a výroba zeleného vodíku, vyvíjely se technologie skladování a byly plně využívány příležitosti, které nabízí digitalizace, a tak byly konečně dostupné koncepce, jako jsou virtuální elektrárny. Je proto stále zapotřebí značných investic do výzkumu a vývoje.

3.18 Koncepce jako vlastní spotřeba, společenství pro obnovitelné energie a sdílení energie, které byly obecně uznány v balíčku opatření týkajících se čisté energie a které EHSV vždy podporoval, jsou důležité pro rozšíření obnovitelných zdrojů energie. Je třeba pokrýt obrovské investiční potřeby. Občané budou ochotni investovat do vlastní nebo komunitní spotřeby, pokud pochopí, že je to výhodné i pro ně. Mělo by se jim tedy dostat spíše povzbuzení než odrazování. V mnoha členských státech stále dochází k tomu druhému. Strategie EU pro solární energetiku související s plánem REPowerEU to uznává a v tomto ohledu kopíruje směrnici o obnovitelných zdrojích energie 2, aniž by podrobně popisovala, jak členské státy konečně přimět ke zrušení příslušných překážek.

3.19 Vymezit obnovitelné zdroje energie a skladování jako převažující veřejný zájem má smysl, ale přímý důsledek zůstává nejasný. Jako převažující veřejný zájem musí být uznána i distribuční soustava propojující příslušná zařízení se spotřebiteli.

3.20 I přes masivní zlepšení v oblasti snižování poptávky po energii (viz odstavce 3.7 až 3.9) a zvyšování podílu obnovitelných zdrojů energie (viz odstavce 3.10 až 3.12) je zřejmé, že EU nebude schopna v krátkodobém ani střednědobém horizontu dosáhnout energetické soběstačnosti. Soběstačnost se jeví jako možná v dlouhodobém horizontu, ale zda je to žádoucí či nikoliv, se stále zdá být otevřenou otázkou. Špatné zkušenosti se závislostí na Rusku si žádají dobře promyšlený přístup při výběru zemí/regionů, se kterými do budoucna navázat partnerství. Zatímco tato naléhavá situace vyžaduje rychlá rozhodnutí, pokud jde o dovoz LNG a (zeleného) vodíku, je třeba se vyhnout dlouhodobě závazným rozhodnutím bez komplexní analýzy rizik. EHSV vyzývá Komisi, aby vypracovala geopolitickou strategii dovozu energie předtím, než navrhne partnerství v oblasti energetiky s nedemokratickými nebo politicky nestabilními zeměmi, a vzala při tom v úvahu naléhavou situaci v oblastech zmírňování změny klimatu a energetiky.

3.21 LNG se zdá být řešením pro mnoho členských států, ale kvůli jeho uhlíkové stopě jde o překlenovací technologii na co nejkratší období. Během příštích 20 let musí být veškerá nově vybudovaná infrastruktura pro LNG buď odstraněna, nebo musí být schopna přepravovat a distribuovat zelený vodík. Musí to být základním principem pro všechna investiční rozhodnutí, která je třeba učinit v následujících měsících. Přípravenost na vodík se často používá jako klasifikace, ale ve skutečnosti je význam velmi nejasný. Komise musí stejně jako v případě definice zeleného vodíku v příslušném aktu v přenesené pravomoci definovat i připravenost na vodík, aby spojila bezpečnost investic s jasným zaměřením na klimatické cíle. Měla by být odpovídajícím způsobem změněna taxonomie.

3.22 Ukazuje se tak význam zohlednění vnitrostátních vzorců chování a vnitrostátních přístupů při zvažování udržitelných energetických mixů. EHSV bere na vědomí, že se Komise v plánu REPowerEU krátce zmiňuje o úloze jaderné energie, přičemž má na paměti, že tato možnost je plně v odpovědnosti členských států. EHSV podporuje širší využívání zdrojů, které jsou v EU k dispozici, včetně prioritního rychlého a masivního rozšíření obnovitelných zdrojů energie, jak navrhuje Komise. K bezpečnosti dodávek energie přispívají proměnlivé možnosti výroby energie. Kromě větrné a solární energie by se proto měly využívat rozmanité nízkouhlíkové zdroje energie, které zapadají do nového energetického systému založeného především na evropských kolísavých zdrojích energie.

3.23 Pilíř týkající se inteligentních investic stanoví správné priority. EHSV však opakuje, že se správným přístupem může mít bezuhlíkové, decentralizované a digitalizované uspořádání dodávek energie obrovské pozitivní účinky na zaměstnanost a regionální hospodářství (viz TEN/660). Za současné krize Evropská unie potřebuje obecný přístup k energetice, který spojuje specifická témata týkající se energetiky a klimatu s cíli politiky pro sociální a regionální soudržnost. Tento aspekt je ve strategii pro solární energetiku, kterou Komise představila spolu s plánem REPowerEU, značně opomíjen.

3.24 Komise správně poukazuje na to, že veřejné investice mohou a musí být impulsem pro soukromé finanční prostředky. Plán REPowerEU se však nezabývá refinancováním příslušných veřejných prostředků. Zrušení dotací na fosilní zdroje by bylo jedním z přístupů, jak to provést. Dalším by bylo zdanění neočekávaných zisků, které mají původ ve velké ropné a plynárenské krizi a projevují se v obrovských dodatečných ziscích zejména velkých ropných společností. EHSV navrhuje, aby se tyto zisky snížily pomocí zdanění a převedly jako finanční kompenzace spotřebitelům energie, např. finančně slabším domácnostem nebo energeticky náročným podnikům, a použily se na rozšíření výroby energie z obnovitelných zdrojů a na nezbytnou síťovou infrastrukturu, zejména tak, jak se o tom již v některých členských státech diskutuje nebo jak se to již provádí. EHSV má za to, že aby energetické společnosti nebyly odrazeny od investování do nízkouhlíkových řešení, musí být toto zdanění definováno velmi citlivě. EHSV vyzývá Komisi, aby neprodleně navrhla příslušná opatření.

3.25 V souladu s pravděpodobnou užitečností podpory řešení přizpůsobených místním podmínkám EHSV plně podporuje návrh Komise na využití plánů pro oživení a odolnost a Nástroje pro oživení a odolnost s cílem pomoci při provádění plánu REPowerEU.

3.26 Tento plán, jenž bude rozhodně vyžadovat značné finanční prostředky, bude velmi obtížné financovat ve stávajícím finančním rámci. EHSV v této souvislosti zdůrazňuje význam zavedení zlatého pravidla pro investice do sociálně-ekologického chování naší společnosti⁽⁹⁾.

4. Konkrétní připomínky

4.1 Při snižování/ukončování evropské závislosti na ruském plynu může sehrát svoji roli biometan. Pro jeho výrobu, a to i kvůli snaze vyhnout se střetům s biologickou rozmanitostí, by však měla být modernizována zejména stávající zařízení na výrobu bioplynu. Zařízení na výrobu bioplynu se v současné době často používají pouze k výrobě elektřiny v rozsahu základního zatížení, tj. nepřetržitě. Vzniklé teplo se využívá jen zřídka. Takový postup není efektivní. Získaný bioplyn by měl být buď zpracován a dodáván přímo do plynárenské soustavy, nebo využíván i k dodávkám tepla v podobě místních zařízení kombinované výroby tepla a elektřiny. Menší zařízení pro skladování plynu by mohla pomoci s výrobou elektřiny při nedostatečném větru nebo slunečním svitu. Je nezbytné investovat do modernizace stávajících systémů. Sdělení zmiňuje příslušné pobídky, avšak scházejí podrobnosti, které musí být ihned doplněny.

4.2 Jak bylo uvedeno v odstavci 3.14, v krátkodobém a střednědobém horizontu bude muset svou roli sehrát LNG. Plán REPowerEU slibuje posouzení a plánování, dobrovolné společné nákupy a větší koordinaci. V mezidobě jsou však jednotlivé členské státy již aktivní. Je zapotřebí evropská solidarita a Komise musí zajistit, aby žádný členský stát nejednal proti zájmům jiného členského státu, jak je stanoveno v nařízení (EU) 2017/1938 o bezpečnosti dodávek zemního plynu.

4.3 Nařízení o bezpečnosti dodávek zemního plynu rovněž stanoví komplexní mechanismus evropské solidarity v případě stavu nouze v oblasti plynu. Ačkoliv nejnovější nařízení Rady o koordinovaných opatřeních ke snížení poptávky po plynu a sdělení Bezpečná zima díky úsporám plynu, které ho doprovází, jsou krokem správným směrem, pokud jde o zlepšení připravenosti na krizi, EHSV by uvítal obecnější krizový rámec zaměřený na vypořádání se s krizí takového rozsahu, jíž EU nyní čelí kvůli válce na Ukrajině.

⁽⁹⁾ Stanovisko EHSV, Úř. věst. C 105, 4.3.2022, s. 11.

4.4 Zdá se, že nejslibnějším přístupem k nahrazení zemního plynu v odvětví vytápění se stávají výroba tepla z elektřiny a tepelná čerpadla, a to i v kontextu dálkového vytápění. Existuje však řada překážek (od potřebných kvalifikovaných pracovníků až po sociální otázky, zejména ve čtvrtích s vysokým podílem nájemníků). Sdělení tyto body nebere v potaz. Potřebujeme podrobnější a také kritičtější pohled, na němž se bude podílet občanská společnost.

4.5 Prudký nárůst cen energií ukázal slabiny, které na trhu s energií existují. Sama předsedkyně Komise Ursula von der Leyen uvedla, že současný systém trhu s elektřinou již nefunguje a je třeba jej reformovat. Musíme si položit zásadní otázky týkající se budoucnosti energetiky, zajištění cenově dostupných a spolehlivých dodávek energie šetrných k životnímu prostředí a práva na energii. Nové uspořádání a jeho regulace musí být přizpůsobeny nové realitě převládajících obnovitelných zdrojů energie a musí být vytvořeny potřebné podmínky pro jednotlivé subjekty a posílena odpovídající ochrana spotřebitelů. EHSV vítá záměr Komise prozkoumat možnosti optimalizace uspořádání trhu s elektřinou a důrazně podporuje posouzení trhu, která analyzují chování všech potenciálních účastníků na trhu s energií a jeho uspořádání. EHSV každopádně zdůrazňuje, že před tím, než budou předloženy jakékoli návrhy, je důležité provést podrobné posouzení dopadů. Poukazuje na to, že je naléhavě nutné řešit vysoké ceny elektřiny, včetně vzájemné závislosti cen elektřiny a plynu, které mají negativní dopady na hospodářství členských států.

4.6 EHSV dále poukazuje na to, že v zájmu zajištění správného směřování investic a bezpečnosti dodávek jsou stále více zapotřebí systematické prognózy rostoucí poptávky po energii podle oblastí a druhů energie s přihlédnutím k transformaci druhů energie, jakož i koncepční plánování struktury budoucího energetického systému. Komise by měla vypracovat odpovídající přehled a široce o něm informovat, neboť ve společnosti často panuje nejasnost ohledně toho, do jaké míry se Evropa může sama zásobovat energií.

V Bruselu dne 21. září 2022.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Dočasná úleva od pravidel využívání letištních časů z důvodu pandemie COVID-19

(COM(2022) 334 final)

(2022/C 486/26)

Hlavní zpravodaj: **Thomas KROPP**

Žádost o vypracování stanoviska	Evropská komise, 12. 7. 2022 Evropský parlament, 19. 7. 2022 Rada, 04/08/2022
Právní základ	čl. 100 odst. 2 a článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost
Přijato na plenárním zasedání	21. 9. 2022
Plenární zasedání č.	572
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	143/1/2

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV konstatuje, že letectví zajišťuje propojení v rámci EU a na mezinárodní úrovni, které je nezbytným předpokladem pro obchod a cestovní ruch, a tudíž i pro hospodářskou prosperitu v Evropě. Odvětví letecké dopravy se stále potýká s kombinovanými dopady několika globálních krizí, jako je pandemie COVID-19, uzavření vzdušného prostoru několika obchodních partnerů Evropy (zejména Číny), současná válka na Ukrajině, rostoucí inflace, zvyšující se pravděpodobnost globální recese a nedostatek pracovních sil v několika hospodářských odvětvích, v neposlední řadě v samotné letecké dopravě. V jiných regionech světa se pečlivě sleduje, jak evropské odvětví letectví tyto výzvy řeší. Z oslabené konkurenceschopnosti evropských uzlů a evropských dopravců s mezinárodní sítí budou mít prospěch blízké dopravní uzly v Istanbulu, Dubaji, Dohá a v Londýně. EHSV proto soustavně trvá na tom, že veškerá regulační opatření týkající se letectví nesmí poškodit konkurenceschopnost Evropy v mezinárodním měřítku. Pokud by byly toky cestujících přeměrovány z mezinárodních spojů v Evropě a přepravovány do mezinárodních destinací prostřednictvím uzlů mimo EU, mělo by to negativní dopad na životní prostředí a pracovní sílu v Evropě. Na navrhované změny nařízení o letištních časech je rovněž třeba nahlížet v tomto širším kontextu.

1.2 Nařízení (EHS) č. 95/93⁽¹⁾ stanoví postupy a pravidla pro přidělování letištních časů na letištích EU. Článek 10 tohoto nařízení stanoví, že letectví dopravci musí využít alespoň 80 % svých přidělených letištních časů v daném plánovacím období, aby si je udrželi i v příslušném plánovacím období příštího roku (nařízení o letištních časech).

1.3 S ohledem na nečekaný rozsah a délku pandemie Komise dvakrát od jejího vypuknutí změnila nařízení o letištních časech, aby fakticky pozastavila využívání pravidla „bez využití propadá“. Komisi byly svěřeny přenesené pravomoci, aby mohla reagovat na další neočekávaný vývoj. Platnost těchto opatření pro úlevu od pravidel využívání letištních časů skončí dne 29. října 2022, přičemž přenesené pravomoci Komise již vypršely dne 21. února 2022. Nyní je naléhavě nutné provést další přezkum a dodatečné úpravy, aby se zohlednila realita na trhu.

⁽¹⁾ Nařízení Rady (EHS) č. 95/93 ze dne 18. ledna 1993 o společných pravidlech pro přidělování letištních časů na letištích Společenství (Úř. věst. L 14, 22.1.1993, s. 1).

1.4 Na základě prognóz organizace Eurocontrol Komise předpokládá, že se letecký trh postupně vrátí na úroveň před pandemií, avšak tento předpoklad by mohl být příliš optimistický⁽²⁾. EHSV se domnívá, že návrh, i když je dobře zamýšlený, postrádá nezbytné záruky, které by zabránily nechtěnému oslabení konkurenceschopnosti Evropy.

1.5 EHSV vítá záměr tohoto nového návrhu Komise zachovat co největší konkurenceschopnost na leteckém trhu. Analýza trhu provedená Komisí ani to, jaký předpokládá vývoj trhu v následujících třech sezónách, však nejsou dostatečně podložené, aby umožnily vysvětlit nebo dokonce odůvodnit navrhovaný návrat k pravidlu 80:20. EHSV nesdílí názor Komise, že situace na leteckém trhu se opět „normalizuje“. S ohledem na údaje Komise by byla vhodnější nižší prahová hodnota, například 70:30, dokud se trh nestabilizuje.

1.6 EHSV vítá návrh Komise rozšířit rozsah odůvodněného nevyužívání letištních časů tak, aby zohledňoval i politické nepokoje a přírodní katastrofy, pokud tyto okolnosti způsobí jasně definovaná omezení letecké dopravy. EHSV však není přesvědčen o tom, že jsou navrhované změny stávajícího odůvodněného nevyužívání letištních časů opodstatněné. Postupy plánované Komisí představují zbytečnou komplikaci. Odchylky od stávajících postupů již totiž nelze považovat za mimořádná opatření, a proto vytvářejí právní nejistotu v době, kdy celé odvětví naléhavě potřebuje stabilní regulační rámec.

1.7 EHSV podporuje návrh na zvýšení transparentnosti přidělování letištních časů tím, že bude posílena úloha Sdružení koordinátorů evropských letišť, a bude zavedena povinnost koordinátorů zveřejňovat destinace, na něž se vztahují výjimky.

1.8 EHSV vítá navrhovaná opatření sloužící ke zmírnění přetrvávajících a předvídatelných dopadů ruské vojenské agrese na Ukrajině na evropské letectví. Předpoklady Komise, že čtyři měsíce po skončení bojů mohou být provedena obvyklá ustanovení, se však jeví jako příliš optimistické.

1.9 I když EHSV plně podporuje záměry Komise, domnívá se, že navzdory zjevným časovým omezením by bylo vhodné provést posouzení dopadu, aby bylo možné důkladněji zjistit důsledky navrhovaných změn stávajícího nařízení o letištních časech. Vzhledem k tomu, že takové odůvodnění prostřednictvím posouzení dopadů neexistuje, vychází Komise z prognóz organizace Eurocontrol, které nutně nezohledňují současný složitý vývoj na trhu.

1.10 Posouzení dopadů je nutné nejen k odůvodnění změn stávajícího nařízení o letištních časech. Jak již EHSV zdůraznil⁽³⁾, opatření EU by měla být úzce koordinována ve spolupráci se Světovou radou pro letištní časy (WASB), aby se zabránilo tomu, že se v různých regionech světa budou stejné problémy řešit odlišně.

1.11 Současně celosvětové krize je třeba vnímat v kontextu jejich souhrnného dopadu na mezinárodní leteckou dopravu. Vzhledem k tomu, že je prozatím obtížné tyto dopady omezit, se EHSV domnívá, že by Komise měla návrh přezkoumat tak, aby minimalizovala změny stávajících ustanovení a zachovala jejich povahu „mimořádných právních předpisů“. Současná situace je v každém případě stále mimořádná, a proto by ustanovení o mimořádných událostech měla být prodloužena alespoň na dobu stanovenou Komisí. Zdá se však předčasné plánovat změny, jako jsou ty, které Komise navrhuje.

2. Obecné připomínky

2.1 Jak Komise uvádí ve své důvodové zprávě, regulační výzva v souvislosti s nařízením o letištních časech spočívá v tom, aby bylo zajištěno, že budou využívány historické letištní časy. Komise dvakrát změnila nařízení, aby upravila pravidlo „bez využití propadá“. Obdržela rovněž přenesené pravomoci ke změně limitu na využívání letištních časů v závislosti na stálém poklesu poptávky.

⁽²⁾ Zveřejnění záměru německé letecké společnosti Lufthansa ještě více snížit její kapacitu v souvislosti s probíhající krizí: <https://www.airliners.de/lufthansa-streicht-winterflugplan/65956>.

⁽³⁾ Úř. věst. C 123, 9.4.2021, s. 37, viz odstavec 1.5.

2.2 Platnost těchto opatření pro úlevu od pravidel využívání letištních časů skončí dne 29. října 2022, přičemž přenesené pravomoci Komise již vypršely dne 21. února 2022. Pokud jde o základní pravidlo „bez využití propadá“, Komise nyní navrhuje obnovit od 29. října 2022 standardní 80 % míru využití letištních časů. Argumentuje tím, že organizace Eurocontrol v červnu 2022 odhadovala, že v zimní sezóně 2022–2023 se objem provozu vrátí na 90 % úrovně z roku 2019.

2.3 EHSV považuje tento argument za nepřesvědčivý. V důsledku ruské vojenské agrese proti Ukrajině výrazně vzrostl počet vojenských letů a přesměrovaných přeletů, přičemž oba druhy letů nejsou pro přidělování letištních časů relevantní. Dále je nezbytné rozlišovat mezi přepravou nákladu v letecké dopravě, která se v období krize výrazně nesnížila, a leteckou přepravou cestujících, která poklesla. V rámci této přepravy cestujících je třeba dále rozlišovat: v důsledku zavedení certifikátu EU COVID se letecká doprava v rámci Evropy dostala daleko rychleji na úroveň před pandemií, i když vnitrostátní letový provoz a dálkové lety se neobnovily stejným způsobem. Očekává se, že se obchodní lety budou obnovovat mnohem pomaleji než rekreační lety⁽⁴⁾. V žádném případě nelze předpokládat, že se rekreační provoz trvale obnoví: tento růst lze částečně připsat nahromaděné poptávce po rekreacích po dvou letech pandemie COVID-19. Hlavní evropští síťoví dopravci doposud do svého letadlového parku znovu nezařadili velká dálková letadla Airbus 380, a to právě proto, že letecké společnosti čelí vysokým nákladům na palivo a neočekávají vysoký a trvalý nárůst poptávky po dopravě. Z údajů poskytnutých zúčastněnými stranami vyplývá, že se očekává, že objem provozu vzroste na 90 % úrovně z roku 2019, avšak poptávka ze strany cestujících bude činit pouze 78 %. Pokud bude míra obsazenosti letadel nižší, lze očekávat, že letecké společnosti například spojí více letů denně, aby byly lety i nadále ziskové⁽⁵⁾. Poptávka bude ovlivněna rostoucí mírou inflace a vyšším rizikem recese v několika zemích. Prognózy by proto neměly vycházet z regionů, v nichž je oživení největší, ale měly by rovněž odrážet obzvláště těžce postižené dílčí trhy.

2.4 Vzhledem k těmto faktorům se EHSV domnívá, že oživení trhu letecké dopravy může být náročnější, než Komise předpokládá. Oživení probíhá různým tempem v jednotlivých segmentech trhu: nákladní doprava 6 % v porovnání s úrovní z roku 2019, nízkonákladová doprava -9 % a síťoví dopravci 21 %. To platí tím spíše, že se limity vztahují na celé série letištních časů, což znamená, že série letištních časů (jako lety ve špičce) musí být nad 80 % limitem. V obdobích před pandemií činila míra využití letištních časů 95 %, přičemž nejnižší míra využití letištních časů byla 80 %. Pokud organizace Eurocontrol předpokládá, že průměrná míra využití letištních časů bude 90 %, je třeba mít za to, že série letištních časů (v průměru) nedosáhnou 80 %. Z těchto důvodů je příliš předčasné obnovit limit 80:20. Poměr 70:30 se zdá vhodnější, dokud nebudou k dispozici spolehlivější údaje dokládající trvalé oživení trhu. Je třeba rovněž poznamenat, že problémy, kterým čelí evropská letiště, jasně ukazují, že dopady pandemie COVID-19 dosud přetrvávají. Důležité dopravní uzly EU, jako je letiště ve Frankfurtu, a uzly mimo EU, jako je letiště Londýn Heathrow, omezily počet letů jak na přistání, tak na odletu, což vedlo k rozsáhlému rušení letů ve snaze zmírnit tlak na provoz leteckých společností na těchto letištích. Tento tlak vyvolala řada různých proměnných, jako je například nedostatek zaměstnanců. To svědčí o tom, že dosud nelze dosáhnout takové míry využití letištních časů, jaká existovala před pandemií⁽⁶⁾.

2.5 Poměr 70:30 by odpovídal limitům a důvodům přijatými vládou Spojeného království⁽⁷⁾. Ačkoli se k tomuto poměru odvětví letecké dopravy dosti kriticky vyjadřovalo, EHSV se domnívá, že by takto bylo dosaženo odůvodněné rovnováhy mezi návratem k původnímu stavu a uznáním, že vzhledem k současným závažným problémům, jimž toto odvětví čelí, je stále nezbytná určitá (i když nižší) míra ochrany letištních časů. Dále tento poměr uvádí do souladu limit uvedený v nařízení EU o letištních časech s limitem stanoveným v politikách sousedních zemí a zajišťuje rovné podmínky pro letecké uzly v EU a letiště Londýn Heathrow, které je největším evropským mezinárodním uzlem.

⁽⁴⁾ <https://www.airliners.de/prognose-globaler-geschaeftsreiseverkehr-erholt-deutlich/65958>.

⁽⁵⁾ Ze zveřejňování údajů o počtu cestujících a z prognóz na letišti v Mnichově vyplývá, že obnovení provozu na stav před pandemií bude trvat déle, než se původně předpokládalo: <https://www.airliners.de/wachsendes-passagieraufkommen-bayerns-flughaefen-weit-entfernt-corona-niveau/65950>.

⁽⁶⁾ Komise se v důvodové zprávě zmiňuje o nedostatku pracovních sil na klíčových letištích, avšak domnívá se, že se jedná o krátkodobý jev. To je sporné, protože nedostatek pracovních sil se dotýká mnoha hospodářských odvětví, a nikoli pouze letecké dopravy. Není důvod se domnívat, že tento problém bude v odvětví letectví v blízké budoucnosti vyřešen.

⁽⁷⁾ Dne 24. ledna 2022 upravila vláda Spojeného království poměr využití letištních časů na 70:30 počínaje 27. březnem 2022 jako krok směrem k běžným pravidlům poskytující zároveň tomuto odvětví ochranu před budoucí nejistotou, jak prohlásil britský ministr dopravy Grant Shapps.

2.6 Kromě toho Komise navrhuje, aby v období od 29. října 2022 do 26. března 2024 mohla kdykoli prostřednictvím aktu v přenesené pravomoci nezávisle upravit míru využití letištních časů mezi 0 % a 70 % pod podmínkou, že podle údajů organizace Eurocontrol klesne týdenní letový provoz ve všech čtyřech po sobě jdoucích týdnech na úroveň nižší než 80 % v porovnání s odpovídajícími týdny v roce 2019 a že snížení provozu bude pravděpodobně přetrvávat. Komise rovněž navrhuje, aby v případě, že orgány veřejné moci zavedou omezení za účelem řešení určité epidemiologické situace, politických nepokojů nebo přírodních katastrof a pouze pokud mají tyto skutečnosti nepříznivý dopad na leteckou dopravu, letecké společnosti mohly uplatnit „odůvodněné nevyužívání letištních časů“.

2.7 EHSV podporuje Komisi v jejím úsilí zajistit, aby mohla za jasně vymezených výjimečných okolností pružně a transparentně používat akty v přenesené pravomoci za účelem přizpůsobení výpočtu míry využití letištních časů, a takto upravit limity pro ochranu letištních časů. Nový návrh však tento cíl v několika ohledech nesplňuje.

2.7.1 Na rozdíl od Komise se EHSV domnívá, že by letecké společnosti měly mít možnost využívat výjimky pro odůvodněné nevyužívání letištních časů v případě veřejných doporučení necestovat. I když varování před cestováním nemá bezprostřední právní dopad, je pravděpodobné, že ovlivňuje poptávku po letecké dopravě, což by mělo být odpovídajícím způsobem zohledněno.

2.7.2 EHSV se rovněž domnívá, že požadavek na monitorování týdenního letového provozu po dobu čtyř po sobě jdoucích týdnů, než mohou být přijata jakákoli nápravná opatření, je nepřiměřeně zatěžující a mohl by zbytečně opozdit regulační zásahy. Zdá se, že neodůvodněná čtyřtýdenní fáze monitorování byla stanovena náhodně. Mnohem důležitější je zajistit transparentnost rozhodovacího procesu.

2.7.3 EHSV doporučuje, aby se pravidlo „odůvodněného nevyužívání letištních časů“ uplatňovalo na letišti odletu a příletu. Obě letiště jsou totiž nedílně propojena jako dvojice letišť, když se obnovuje předchozí portfolio letištních časů na daných trasách. Komise to v současné době nestanoví jako povinný požadavek.

2.7.4 Komise dostatečně nezdůvodnila, proč by měl být výpočet míry využití letištních časů změněn. Čl. 10 odst. 4 nařízení o letištních časech stanoví, že chráněné letištní časy se vypočítávají jako využití letištních časů, zatímco Komise nyní navrhuje, aby tyto časy nebyly zohledněny. Komise bez dalšího doložení předpokládá, že běžná pravidla týkající se letištních časů mohou být obnovena 16 týdnů po znovuotevření ukrajinského vzdušného prostoru. To se jeví jako příliš optimistické vzhledem k pokračujícím bojům, rozsahu zničené infrastruktury a nejistotám ohledně obsahu a spolehlivosti dohody mezi oběma stranami. Zdá se, že lhůta 16 týdnů byla stanovena náhodně a neměla by být základem pro regulační rozhodnutí o „návratu k normální situaci“.

2.8 EHSV se důsledně zasazuje o to, aby Komise usilovala o co největší sladění nařízení o letištních časech s mezinárodními postupy a politikami. Všechny příslušné zúčastněné strany se účastní konzultací o tom, jak přizpůsobit předpisy o letištních časech krizím, jimž čelí trh.

2.9 EHSV vítá zlepšení, která navrhla Komise, pokud jde o způsob spolupráce koordinátorů letištních časů. Větší transparentnost tohoto procesu brání zbytečným nejasnostem u všech účastníků trhu.

V Bruselu dne 21. září 2022.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Geopolitický dopad transformace energetiky**(JOIN(2022) 23 final)**

(2022/C 486/27)

Zpravodaj: **Tomasz Andrzej WRÓBLEWSKI (PL-I)**Spoluzpravodaj: **Ioannis VARDAKASTANIS (EL-III)**

Žádost o vypracování stanoviska	28. 6. 2022
Právní základ	článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Rozhodnutí plenárního shromáždění	21. 9. 2022
Právní základ	čl. 52 odst. 2 jednacího řádu žádost o vypracování stanoviska
Odpovědná sekce	Vnější vztahy
Přijato v sekci	14. 9. 2022
Přijato na plenárním zasedání	21. 9. 2022
Plenární zasedání č.	572
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	229/1/6

1. Závěry a doporučení

1.1 Rok 2022 vejde do dějin jako rok rozsáhlých globálních geopolitických změn a změn souvisejících s energiemi. EHSV vyzdvihuje úsilí Evropské komise a jednotlivých členských států, které urychlily proces získání nezávislosti na dodávkách energie z Ruska. EHSV se domnívá, že vzhledem k dynamice války na Ukrajině je nicméně nezbytné tento proces urychlit uvalením přísného embarga, jehož součástí musí být urychlený rozvoj alternativních čistých zdrojů energie.

1.2 Toto stanovisko zohledňuje žádost o vypracování stanoviska týkající se sdělení **JOIN(2022) 23 – Vnější energetická angažovanost EU v měnícím se světě**, které dne 18. května 2022 společně zveřejnili Generální ředitelství Evropské komise pro energetiku a vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku.

1.3 EHSV vítá skutečnost, že Evropa zůstává v čele transformace energetiky, poukazuje však na to, že změny v rámci EU nepostačují ke kompenzaci dopadů celosvětových emisí a že je jednoznačně v našem zájmu, aby byla opatření přijímána na mezinárodní úrovni, a to jak z hlediska změny klimatu, tak z hlediska hospodářského růstu zajišťujícího udržitelný globální rozvoj.

1.4 EHSV vítá řadu iniciativ EU, které buď posilují vnitřní odolnost EU, například REPowerEU, nebo iniciativy, jako je Partnerství pro spravedlivou transformaci energetiky, Global Gateway a zelená agenda pro západní Balkán, které usnadňují politickou stabilitu.

1.5 EHSV zároveň upozorňuje, že současné politické napětí by vyžadovalo ještě aktivnější spolupráci s některými zeměmi, které jsou schopny zajistit Evropě dodávky plynu a ropy. Mimo jiné jde o Spojené státy a v různé míře země Jižní Ameriky a Afriky, jejichž vývoz fosilních paliv by měl být doplněn o předávání znalostí a technologie v oblasti obnovitelných zdrojů energie, které by mohly urychlit jejich klimatickou transformaci.

1.6 EHSV vítá iniciativu zaměřenou na připojení Moldavska a Ukrajiny k evropské energetické síti, vyzývá však také k tomu, aby se pravidelně vyhodnocovala geopolitická situace vyplývající z dynamických změn energetické struktury v zemích, jako je Arménie, Gruzie a Kazachstán.

1.7 EHSV upozorňuje, že je nutné navazovat zvláštní vztahy se zeměmi, které jsou významnými dodavateli těžkých kovů a surovin nezbytných pro výrobu technologií čisté energie a které mohou být ohroženy. K tomu je nutné vytvořit zcela nový obor mezinárodních vztahů: evropskou energetickou diplomacii.

1.8 EHSV vzhledem k aktuální zkušenosti s nadměrnou závislostí Evropy na surovinách z nejistých zdrojů naléhavě vyzývá EU, aby byla ve svých ambiciózních plánech transformace energetiky co nejpružnější a poskytla čas na analýzu geopolitického dopadu vybraných rozhodnutí a na jejich přizpůsobení, pokud vyvolají nežádoucí a neočekávané napětí ve světě.

2. Úvod

2.1 Otázky související s transformací energetiky jsou již řadu let na předním místě politického programu na celém světě. Evropská unie je se Zelenou dohodou pro Evropu na základě svých hodnot v oblasti udržitelnosti, solidarity a mezinárodní spolupráce průkopníkem transformace energetiky. Nicméně vzhledem k tomu, že podíl EU na celosvětových emisích je pouze okolo 8 % (a dále se snižuje), její vnitřní politika, bez ohledu na to, jak je ambiciózní, nestačí.

2.2 Jak je uvedeno v závěrech konference na téma Geopolitický rozměr Zelené dohody pro Evropu ⁽¹⁾, klíčem k řešení těchto společných přeshraničních klimatických hrozeb je multilateralismus. Krizi, v níž se naše planeta nachází, lze vyřešit právě díky multilateralismu, nikoli geopolitikou, která rozděluje. Tato skutečnost se odráží rovněž ve stanovisku EHSV **Nová strategie EU pro přizpůsobení se změně klimatu** ⁽²⁾, v němž EHSV podpořil potřebu „posílení mezinárodních opatření v oblasti odolnosti vůči změně klimatu“, jak uvádí Komise, neboť souhlasí s prohlášením Komise, že „naše ambice v oblasti přizpůsobení se změně klimatu musí být v souladu s naším celosvětovým vedoucím postavením v oblasti zmírňování změny klimatu“.

2.3 Vzhledem k tomu, že změna klimatu a přijatá související opatření způsobují obrovské změny v geopolitice a průmyslu, v čele s rozmachem energie z obnovitelných zdrojů, což má výrazný dopad na mezinárodní vztahy, EHSV usoudil, že pro komplexní zastřešující stanovisko ke změně klimatu by mělo zásadní význam zaměřit se na geopolitické účinky.

2.4 Ačkoli na potřebě snížit emise skleníkových plynů do atmosféry panuje vědecká shoda, politika v oblasti klimatu nemůže ignorovat rostoucí pozitivní a negativní vazby mezi souvisejícími hospodářskými, sociálními a environmentálními výzvami.

2.5 Fungování a parametry trhu s energií přímo souvisejí s politickou situací v jednotlivých regionech. K tomu přispívá i skutečnost, že dodávky fosilních paliv se vyznačují vysokou závislostí na několika producentských zemích.

2.6 Jak je uvedeno ve stanovisku EHSV **Vnější rozměr energetické politiky EU** ⁽³⁾, převaha určitých zdrojů dovozu, které se neřídí stejnými tržními a politickými pravidly jako Evropská unie, vynesla otázku energetické bezpečnosti na čelní místo programu Evropské unie. V té době se jednalo o dopady vojenské agrese v Gruzii v roce 2008, avšak tento kontext je i nadále pozoruhodně relevantní, pokud jde o současnou situaci na Ukrajině, a výrazně se odráží ve vnímání otázek souvisejících s energetickou bezpečností a geopolitikou.

2.7 Ve střednědobém horizontu bude světová energetická scéna vypadat zcela jinak než dnes. Transformace energetiky bude mít zásadní dopad na geopolitiku a přinese jak hrozby, tak příležitosti. Charakter tohoto dopadu bude záviset na mnoha faktorech. Například dekarbonizace může vést k větší závislosti na dovozu plynu, což by mohlo dále zkomplikovat vztahy mezi EU a Ruskem.

⁽¹⁾ <https://www.eesc.europa.eu/cs/agenda/our-events/events/geopolitics-european-green-deal>.

⁽²⁾ Úř. věst. C 374, 16.9.2021, s. 84.

⁽³⁾ Úř. věst. C 264, 20.7.2016, s. 28.

2.8 S měnícím se energetickým systémem se bude měnit i politika v oblasti energetiky. Ve světě čisté energie budou noví vítězové a poražení. Někdo to považuje za nové „kosmické závody“, tentokrát v oblasti čisté energie. Země nebo regiony, které ovládají čistou technologii, vyvázejí zelenou energii nebo dovážejí méně fosilních paliv, budou mít z nového systému prospěch, zatímco vliv zemí nebo regionů, které jsou závislé na vývozu fosilních paliv, může upadat.

3. Obecné připomínky

3.1 Je-li transformace energetiky chápána jako přijímání systémových kroků a opatření zaměřených na snižování uvolňování sloučenin uhlíku urychlujících procesy změny klimatu do atmosféry, pak by se kromě transformace energetiky měla hledat a zavádět optimální řešení i v oblasti udržitelného zemědělství a obhospodařování lesů, biosekvence, chovu a využívání skotu, příležitostí, které přináší rozvoj technologie zachycování a ukládání uhlíku.

3.2 S ohledem na úroveň emisí skleníkových plynů produkovaných zeměmi EU ve srovnání s ostatními světovými ekonomikami je pro dosažení požadovaných výsledků nezbytné usilovat o to, aby se ke koalici pro boj proti změně klimatu připojily i další země. EU musí věnovat zvláštní pozornost mezinárodní spolupráci v jejích nejrůznějších formách, včetně investičních, obchodních a inovačních partnerství, a to s cílem posílit opatření pro přizpůsobení se změně klimatu po celém světě, a zejména v rozvojových zemích.

3.3 Obchodní aktivity členských států EU zanechávají ve zbytku světa významnou uhlíkovou stopu. Je proto odpovědností EU zabývat se tímto vnějším rozměrem provádění Zelené dohody pro Evropu, mimo jiné podporou transformace v rámci dvoustranné a regionální rozvojové spolupráce a řešením negativních vedlejších účinků svých obchodních politik.

3.4 Geopolitika má pro zajištění úspěchu Zelené dohody pro Evropu zásadní význam, neboť ekologická transformace bude mít zjevně dramatický dopad na mezinárodní vztahy. Odlišné priority rozvinutých a rozvojových zemí budou představovat významnou výzvu, protože dopad Zelené dohody pro Evropu na různé země bude různý. Rozvinutý svět by se měl při řešení těchto výzev ze všech sil snažit se zabývat dopadem na země s nízkými příjmy, aby ukázal, že Zelená dohoda pro Evropu tyto země neopomíná.

3.5 Příkladem činností zaměřených na zapojení globálních partnerů je Partnerství pro spravedlivou transformaci energetiky, které na summitu světových lídrů v rámci zasedání COP 26 zahájily vlády Jihoafrické republiky, Francie, Německa, Spojeného království, USA a EU. Cílem této iniciativy je podpořit Jihoafrickou republiku při dekarbonizaci jejího hospodářství, odklonu od uhlí a přechodu na hospodářství s nízkými emisemi odolné vůči změně klimatu a založené na čisté, zelené energii a zelených technologiích.

3.6 Dalším příkladem je nová evropská strategie Global Gateway, jež je zaměřena na podporu inteligentního, čistého a bezpečného propojení v oblasti digitálních technologií, energetiky a dopravy a posílení zdravotnických, vzdělávacích a výzkumných systémů po celém světě. Účelem Global Gateway je v letech 2021–2027 mobilizovat až 300 miliard eur v investicích na podporu trvalého celosvětového oživení a zohlednit při tom potřeby našich partnerů a vlastní zájmy EU.

3.7 Dalším příkladem, který je v souvislosti s geopolitikou zvláště důležitý, je zelená agenda pro západní Balkán, jejímž cílem je podpořit komplexní ekologickou transformaci zemí západního Balkánu směrem k oběhovému a udržitelnému hospodářství s nízkými emisemi. Zelená agenda pro západní Balkán může zejména uvolnit potenciál oběhového hospodářství, vytvořit více pracovních míst a poskytnout vyhlídky na nový růst. Pro podporu této ekologické transformace bude mít zásadní význam odpovídající financování ze strany EU, vlád členských států a soukromého sektoru. Podle stanoviska EHSV *Energetika – faktor rozvoje a prohloubení procesu přistoupení na západním Balkáně* (*) musí být energetika faktorem rozvoje a propojení tohoto regionu a občané zemí západního Balkánu musí mít jasnou představu o tom, jaké hospodářské a environmentální výhody s sebou přistoupení k EU ponese.

(*) Úř. věst. C 32, 28.1.2016, s. 8.

3.8 Jak je uvedeno v závěrech již zmíněné konference na téma **Geopolitický rozměr Zelené dohody pro Evropu**, transformace energetiky bude doprovázena značnou volatilitou cen energie. To představuje geopolitickou výzvu, kterou by EU a její globální partneři měli pomoci zmírnit tím, že sníží rizika spojená s podporou a rozšířením využívání čisté energie a zabrání prohlubování již existujících nerovností.

3.9 Tento požadavek byl uveden již ve stanovisku EHSV **Nová strategie EU pro přizpůsobení se změně klimatu** ⁽⁵⁾, v němž Výbor vyzval Komisi, aby v budoucí politické činnosti týkající se přizpůsobení usilovala o lepší sladění politik v oblasti přizpůsobení se změně klimatu s klimatickou spravedlností. Výbor uznal, že změna klimatu může mít na lidská společenství různé nepříznivé dopady v oblasti sociální, hospodářské, v oblasti veřejného zdraví a v dalších oblastech, a vyslovil se pro přímé řešení stávajících nerovností prostřednictvím dlouhodobých strategií pro zmírňování změny klimatu a přizpůsobování se této změně, aby nikdo nebyl opomenut. EHSV naléhavě žádal Komisi, aby objasnila, jak přesně budou odstraněny překážky, které brání v přístupu k financování nejzranitelnějším zemím, společenstvím a odvětvím po celém světě, a jakým způsobem budou zahrnuty návrhy na začlenění genderového hlediska a řešení nerovností na regionální a místní úrovni.

3.10 Vnější politika EU v oblasti boje proti změně klimatu by se měla spoléhat nejen na to, že země EU předloží „vnější“ argumenty a podpoří provádění náročné strategie klimatické transformace, ale také na využívání know-how zemí mimo EU (např. spolupráce s americkou službou pro ochranu přírodních zdrojů (NRCS) a jinými obdobnými organizacemi). Je třeba mít na paměti, že v rámci iniciativ, jako je budování společného trhu s energií, je neméně důležité zajistit interní výměnu osvědčených postupů a rozvoj systematického přístupu k výzvám spojeným s transformací.

3.11 Dynamický rozvoj obnovitelných zdrojů energie vyžaduje paralelní modernizaci přenosové infrastruktury a integraci energetického systému a odklon od centralizovaného způsobu výroby a dodávek elektřiny. Je nezbytné důsledně podporovat místní iniciativy, aby byly energetické potřeby uspokojeny v souladu se zásadou subsidiarity. Ve stanovisku EHSV **Strategie EU pro integraci energetického systému** ⁽⁶⁾ se uvádí, že Komise by měla propagovat plán integrace systému, jež je důležitá nejen pro dosažení klimatické neutrality, ale také pro trvalou bezpečnost dodávek energie a zajištění dostupných cen pro soukromé spotřebitele a hospodářství, i v zemích sousedících s Evropskou unií, zejména v zemích Východního partnerství, aby se jím tyto země řídily a učinily ho součástí své vlastní politiky. Je třeba dále prověřit, zda je s ohledem na tento účel užitečné zavádět uhlíkovou přeshraniční daň.

3.12 Není možné věrohodně a účinně provádět strategii prezentující potřebu zavádět politiku v oblasti klimatu mimo EU, nejsou-li v členských státech EU řádně řešeny sociální výzvy doprovázející procesy transformace. Jak je uvedeno ve stanovisku EHSV k tématu **Při provádění Agendy pro udržitelný rozvoj 2030 nesmí být nikdo opomenut** ⁽⁷⁾, nikoho neopomíjet znamená, že všichni členové společnosti a zejména ti nejopomíjenější mají skutečnou šanci chopit se příležitosti a jsou připraveni čelit rizikům. V této souvislosti je třeba věnovat zvláštní pozornost nejzranitelnějším skupinám společnosti i nejvíce znevýhodněným regionům a územím.

3.13 Účinné a sociálně přijatelné řešení otázek souvisejících s různorodým dopadem politiky v oblasti klimatu na jednotlivé země EU by poskytlo EU důvěryhodnost zastávat v oblasti udržitelnosti vedoucí roli v celosvětovém měřítku. Závazek udržitelnosti na světové úrovni zároveň pomáhá dosáhnout politických cílů EU v dalších oblastech (např. řešení příčin migrace, spravedlivý světový obchod, snížení závislosti na zemích bohatých na ropu z hlediska zahraniční politiky).

3.14 Ve výše uvedeném stanovisku se dále konstatuje, že Evropská komise již přijala přístup spočívající v serióznější internalizaci vnějších efektů a uznala například skutečnost, že obnovitelné zdroje energie jsou znevýhodňovány, jestliže externí náklady spojené s fosilními zdroji nejsou v plném rozsahu zohledněny v tržní ceně, přičemž se snaží zahrnout do odvětví dopravy negativní externality.

⁽⁵⁾ Úř. věst. C 374, 16.9.2021, s. 84.

⁽⁶⁾ Úř. věst. C 123, 9.4.2021, s. 22.

⁽⁷⁾ Úř. věst. C 47, 11.2.2020, s. 30.

3.15 Zásadní význam má vzdělávání a předávání znalostí, a to jak na úrovni povinné všeobecné školní docházky, tak na úrovni komunikace určené široké veřejnosti, přičemž zvláštní důraz je třeba klást na sociální skupiny, jichž se transformace přímo dotýká. Je nezbytné jasně představit civilizační alternativu, před kterou jsme postaveni, aby bylo možné účinně hájit tezi, podle níž stávající transformační úsilí části společnosti zabrání mnohem vyšším nákladům, které by v případě nečinnosti muselo nést celé mezinárodní společenství.

3.16 Transformace energetiky a rozvoj nových zelených technologií přispívají k rozvoji jedinečných znalostí a schopností a k vytváření vysoce kvalifikovaných pracovních míst. Tento směr rozvoje evropských ekonomik je jedinečnou příležitostí k rozvoji a umožňuje členským státům EU posílit své vedoucí postavení v oblasti technologií souvisejících s transformací, kterou se rozumí snižování emisí. Přistoupení většího počtu třetích zemí k této alianci s cílem potlačit negativní dopady změny klimatu umožní vytvořit trhy pro technologie pocházející z evropských ekonomik.

3.17 Postupné ukončování využívání fosilních paliv povede ke zvýšení napětí mezi zeměmi EU jako dovozci těchto surovin, a zeměmi mimo EU jako jejich dodavateli. V tomto případě by se mělo brát v úvahu zejména Rusko jako místní dodavatel paliv, jehož příjmy z prodeje těchto surovin představují významnou část rozpočtu. Kromě toho mohou země Blízkého východu, severní Afriky a subsaharské Afriky, jejichž příjmy jsou silně závislé na vývozu fosilních paliv, čelit významným politickým a sociálním následkům, které by mohly vyvolat vlny uprchlíků a migrace do Evropy. Změnu modelu spolupráce lze z politického hlediska určitě považovat za hrozbu pro postavení zemí, jejichž hospodářství a správa jsou závislé na příjmech z dodávek fosilních paliv. Řešení založená na investicích a spolupráci při podpoře zelené energie by mohla být koncipována jako příležitost, jak napomoci transformaci těchto ekonomik.

3.18 Zkušenost s válkou, která probíhá ve 21. století v Evropě, vybízí k úvahám o odpovědném využívání jaderné energie a revizi pravidel taxonomie, která nepřispívají k negativním dopadům změny klimatu.

3.19 Případné embargo na dovoz ruské ropy, zemního plynu a uhlí jako sankce uvalené na Rusko v souvislosti s agresí proti Ukrajině nebo odstoupení od dovozu z důvodu nutnosti přerušit finanční převody, jež podporují Putinův režim, přispějí k urychlení očekávaných geopolitických dopadů pozastavení dovozu paliv z Ruska. Zároveň může být nutné přehodnotit tempo ukončování používání paliv, která jsou v zemích EU k dispozici.

3.20 Integrace s cílem vytvořit plynárenskou unii zemí EU se jeví jako odůvodněná. Díky tomuto přístupu by bylo možné společně nakupovat a přispívat k dosažení příznivých hospodářských podmínek a zároveň by bylo možné koordinovat rozhodnutí o přerušení dovozu této suroviny z východu, což by se vzhledem k politickému rozměru takového rozhodnutí promítlo do soudržné zahraniční politiky zemí EU.

4. Výzvy a příležitosti

4.1 Politika Evropské unie v oblasti klimatu bude mít různý dopad v závislosti na tom, kterého regionu se týká, a na činnostech prováděných v oblasti vnější politiky za účelem zmírnění zjištěných rizik a posílení transformačních procesů.

4.2 Pokud jde o západní Balkán, vyvolávají činnosti na trhu s energií v souvislosti s procesem přistoupení k EU velké naděje. To vše může hrát při utváření geopolitických podmínek v tomto regionu významnou pozitivní úlohu. Podpisem Sofijského prohlášení o zelené agendě pro západní Balkán se vlády zemí západního Balkánu zavázaly k tomu, že do roku 2050 dosáhnou klimatické neutrality a že budou plně v souladu se Zelenou dohodou pro Evropu. Zelená agenda pro západní Balkán by mohla zejména uvolnit potenciál oběhového hospodářství, vytvořit více pracovních míst a poskytnout vyhlídky na nový růst. Pro podporu této ekologické transformace bude mít zásadní význam odpovídající financování ze strany EU, vlád členských států a soukromého sektoru.

4.3 Pokud jde o Afriku, je třeba v první řadě zdůraznit, že politiky zmírňování změny klimatu nejsou pro země tohoto kontinentu prioritou. EU by proto měla s africkými zeměmi spolupracovat obdobně jako s ostatními rozvojovými zeměmi a uplatňovat přístup zdola nahoru, aby zajistila, že všechny iniciativy budou na místní úrovni přijaty a budou v souladu s prioritami partnerských zemí. V opačném případě by se opatření přijatá v souvislosti s politikou v oblasti klimatu mohla setkat s nedostatečným pochopením a odporem ze strany místních komunit, které se potýkají se zásadními problémy. Jak se uvádí ve stanovisku EHSV **EU a Afrika – vytvoření rovnocenného rozvojového partnerství založeného na udržitelnosti a společných hodnotách** ⁽⁸⁾, výzvy, kterým čelí rozvojové země v Africe, jsou velmi komplexní a jejich řešení vyžaduje citlivý a vícerozměrný přístup. Kromě toho se očekává, že do roku 2050 se energetická náročnost kontinentu zdvojnásobí, přičemž míra chudoby zůstane stále vysoká. Takový vývoj by jen udržoval, nebo i zhoršoval problémy týkající se environmentální a socioekonomické udržitelnosti. Mohly by však vzniknout nové příležitosti, kdy by africké země hrály přední roli v solární fotovoltaické technologii a rozsáhlé výrobě syntetických paliv. Na základě konkrétních možností společných projektů, obchodních aktivit a politických opatření by mohl vzniknout nový model sociálně ekologického tržního hospodářství.

4.4 Pokud jde o Východní partnerství, je zejména s ohledem na současný ozbrojený střet na Ukrajině obzvláště důležitá úzká spolupráce se zeměmi, které jsou stejně jako EU silně závislé na fosilních palivech, a jsou tak vystaveny silné volatilitě cen. V případě Ukrajiny, Moldavska a Gruzie je třeba se snažit pomoci těmto zemím při dosažení nezávislosti na dodávkách fosilních paliv z Ruska a umožnit integraci jejich elektrických sítí do evropské rozvodné sítě. Tyto činnosti jsou zohledněny v nedávném prohlášení o rychlé integraci do elektrizační soustavy EU, přičemž je nezbytné, aby šlo o společné úsilí rozhodovacích orgánů i provozovatelů přenosových soustav.

V Bruselu dne 21. září 2022.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

⁽⁸⁾ Úř. věst. C 429, 11.12.2020, s. 105.

ISSN 1977-0863 (elektronické vydání)
ISSN 1725-5163 (papírové vydání)

Úřad pro publikace
Evropské unie
L-2985 Lucemburk
LUCSEMBURSKO

CS